eş-ŞEYH
ABDÜLKADİR GEYLANİ
(Kuddise Sirruhu)

Fezâil-i A'mâl

AMELLERİN

FAZİLETİ

medine
yayınları

بسم الله الرحمن الرحيم

Fezâil-i A'mâl
AMELLERİN FAZİLETİ

eş-Şeyh
ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ
(küddise sirruhu)

Medine Yayıncılık
Abdülkâdir Geylânî Külliyatı: 4

Tercüme
Kâzım Ağcakaya

Hazırlayan
Mustafa Kasadar

Isbn: 978-605-4411-48-1

© Medine Yayıncılık
(Medine Yayıncılık, Ravza Yayınları kuruluşudur)
Sertifika No: 16480

Sayfa Düzeni
İrfan Güngörür

Kapak Tasarım
Rabbani Düz

1. Baskı
İstanbul, 2012

Baskı/Cilt
Ravza Yayıncılık ve Matbaacılık
Kale İş Merkezi No: 51-52
Davutpaşa / İstanbul

MEDİNE YAYINCILIK
Büyük Reşitpaşa Cad. No:22/42
Vezneciler - Eminönü / İstanbul
Tel. 0212 528 46 17
Fax. 0212 514 27 31
www. ravzayayinlari. com
bilgi@ravzayayinlari. com

eş-Şeyh
ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ
(küddise sirruhu)

Fezâil-i A'mâl
AMELLERİN FAZİLETİ

Tercüme
Kâzım Ağcakaya

İstanbul 2012

İÇİNDEKİLER

Abdülkâdir Geylânî 11

I. Bölüm / 15
HAFTANIN GÜNLERİNİN FAZİLETİ

• Eyyam-ı Biyd Oruçları ve Faziletleri 20

II. Bölüm / 25
BÜTÜN YIL ORUÇ TUTMA SEVABI

• Genel Manada Orucun Faziletleri 28
• Gece Evradı ve Gece İbadetine Teşvik 32
• Resûlullah'ın (sav) Gece Namazı 40
Hz. Peygamber'in (sav) Namazının Miktarına Gelince 43
• Gece Namazı 43
• Akşamla Yatsı Namazı Arası Kılınan Namazın Fazileti 48
• Akşam Namazından Önce Kılınacak İki Rekât Namaz 52
• Akşamla Yatsı Arası Kılınan Namaz 53
• Yatsıdan Sonra Kılınan Namaz 59

• Vitir ve Fazilet....60
• Vitir ve Teheccüd....63
• Vitir Duası....65
• Uykulu İken Namaz Kılmak....66
• Tüm Geceyi İbadetle Geçirmek....72
• Gece İbadetine Kalkmak İçin....73
• Gece Namazı....76
• Teheccüd....77
• Gece Namazına İki Rekât Namaz Kılarak Başlamak....82
• Uyumadan Önce Yapılacaklar....83
• Gece İbadetlerine Yardımcı Şeyler....84
• Gecenin Sonuna Doğru Uyumak....87
• Gece Namazı Kaçarsa....89
• Gece İbadetlerinin Vakitleri....90
• Gündüz İbadetleri (Farzların dışında)....91
Gündüz İbadetlerinin Vakitleri....91
• Gündüz Yapılan İlk İbadet....91
• Gündüz İkinci İbadet, Duha Namazı....97
• Duha Namazı Kaç Rekâttır?....99
• Duha Namazının Vakti....102
• Duha Namazında Okunacaklar....103
• Duha Namazını Kabul Etmemek....103
• Gündüz Üçüncü İbadet....104
• Dördüncü İbadet....105
• Nafile İbadetler....107
• Gündüz Yapılacak Beşinci İbadet....109

III. Bölüm / 111
BEŞ VAKİT NAMAZ

- Farz Olan Beş Vakit Namaz 111
- Namazın Farz Oluşu 112
  Namazın Vakitlerini Açıklayan Ayet ve Hadisler 112
  Namazın Farz Oluşu ile İlgili Hadisi Şerifler 114
- Bu Namazlan Hz. Peygamberimizden (sav) Önce İlk Kılanlar 115
- Peygamberimize İlk Farz Olan Namaz 116
- Sabah Namazının Vakti 117
- Öğle Namazı 119
  Zeval Vakti 120
- Yazın ve Kışın Gölgeler 122
- Ayak Ölçüsü 122
- Namaz Vaktini Bilmede Başka Ölçüler 123
- Başka Bir Yol 124
- Zeval Vaktinin Tayini 126
- Zeval Vaktinin Bilinmesi 127
- Kıbleyi Öğrenmek İçin 128
- İkindi Vakti 129
- Akşam Namazı 129
- Yatsı Vakti 129
- Sünnetler 131
- Beş Vakit Namazın Faziletleri 133
- Cemaate Gitmek ve Huşu 138
- Namaz Kılmamanın Cezası 145
- Namazın Önemi 149
- Namazda Yapılmaması Gerekenler 153

• Niyet 160
Kabul Olan Namazın Alameti Şudur 169
• İmamın Yapması Gerekenler 170
• İmamın Yapacakları 176
• İmama Uyanın Yapacakları 181
• İmama Uyanın Yapacakları 182
• Namazda Noksanı Olanı Uyarmalıdır 188
• Müezzinin Yapması Gerekenler 194
• Namaz da Huşu 194
• Bazı Zatlara Has Namaz 198

IV. Bölüm / 205
CUMA, BAYRAM, YAĞMUR, AY ve GÜNEŞ TUTULMASI, CEM ETME ve CENAZE NAMAZLARI

• Cuma Namazı 205
• Bayram Namazları 208
• Yağmur Duası Namazı 211
• Ay ve Güneş Tutulması Namazı 217
• Korku Namazı 219
• Namazı Kısaltmak 222
• İki Namazı Birleştirmek 226
• Cenaze Namazı 228
• Ölünün Yıkanması, Kefenlenmesi ve Defnedilmesi 238
• Hasta Ziyareti Hakkında 242
• Ölünün Yıkanıp Hazırlanması 245
Kefenleme 248
Düşük Çocuklar 250
Telkin 252

Haftanın Gün ve Gecelerinde Kılınan Namazların Faziletleri 254
- Pazar Günü Namazı 256
- Pazartesi Günü Namazı 257
- Salı Günü Namazı 258
- Çarşamba Günü Namazı 258
- Perşembe Günü Namazı 259
- Cuma Günü Namazı 259
- Cumartesi Namazı 262

V. Bölüm / 263

GECE NAMAZLARI

- Pazar Gecesi Namazının Fazileti 263
- Pazartesi Gecesi Namazının Fazileti 264
- Salı Gecesi Namazının Fazileti 265
- Çarşamba Gecesi Namazının Fazileti 265
- Perşembe Gecesi Namazının Fazileti 266
- Cuma Gecesi Namazının Fazileti 266
- Cumartesi Gecesi Namazının Fazileti 267
- Nafileler 267
- Tesbih Namazının Fazileti 268
- İstihare Namazı ve Duası 270
- Her Türlü Hırsızdan, Arslandan ve Eziyet Veren Şeylerden Korunmak İçin 277
- Kifaye (Yardım) Namazı 279
- Hasımlar Namazı 280
- Şevval Ayında Kılınacak Kurtuluş Namazı 281
- Kabir Azabının Kalkması İçin Namaz 282

• Hacet Namazı.....283
• Zulmü Def Etmek ve Ondan Korunmak İçin Dua.....284
Başka Bir Dua.....285
• Kederlerin Gitmesi ve Borçların Ödenmesi İçin Dua....287
• Hz. Aişe'den (r.anha) Şöyle de Dediği Rivayet Edilmiştir.....288
• Borç ve Kederden Kurtulmak İçin Başka Bir Dua.....289
• Başka bir dua.....290

VI. Bölüm / 293

FARZ NAMAZLARIN SONUNDA OKUNACAK DUA, HATİM DUASI ve BAŞKA DUALAR

• Hatim Duası.....300
• Tavsiye.....319

eş-Şeyh

ABDÜLKÂDİR GEYLÂNÎ

(küddise sırruhu)

İran'ın Geylân şehrinde 1078 (H.471) de doğdu. Babası Ebu Sâlih, Hazret-i Hasan'ın (ra) soyundandır. Annesinin ismi Fatıma'dır. Lakabı *Ümm-ül-hayr* olup seyyidedir. Bunun için Abdülkâdir Geylânî hem Seyyid, hem Şerîf'dir. Hazret-i Hüseyin'in (ra) evlatlarına Seyyid, Hazret-i Hasan'ın (ra) evlatlarına da Şerif denir.

Abdülkâdir Geylânî hazretleri, evliyanın sultanı olup maddî ve manevî ilimlerdeki derinliği ve manevî lütuf ve rahmetle dinin esaslarını yeniden dirilttiği için kendine "*dinin dirilticisi*" anlamında "*Muhyiddin*" de denmiştir. Bağdat'ta dönemin tanınmış âlimlerinden hadis, fıkıh ve tasavvuf eğitimi almıştır. İslâm tasavvufunu herkesin anlayacağı şekilde sunmuştur.

Abdülkâdir Geylânî, bir müddet ders verip insanları irşâd ettikten, hak ve hakikati anlattıktan sonra, ders ve vaâz vermeyi bıraktı. İnzivaya çekilip, yalnızlığı seçti. Sonra sahralara çıktı. Bağdat'ın Kerh harabelerinde yaşamaya başladı. Bütün vaktini ibadet, riyazet ve mücahide ile nefsinin arzu ve isteklerinden

uzaklaşarak geçirmeye başladı. Bu hal uzun bir müddet devam etti. Daha sonra Bağdat'a gitti.

Abdülkâdir Geylânî hazretleri fıkıh ve hadis ilimlerinde müctehid idi. Çeşitli ilimde ders verirdi. Sabah ve ikindiden sonra tefsir, hadis ve fıkıh; öğleden sonraları Kur'ân-ı Kerim ve kıraat dersleri okuturdu. Akşam ve sabah ise, usul-i fıkıh ile nahiv, Arapça dersleri verirdi. Onun bereketiyle talebeler çabuk ilerlerdi. Âyetleri çok çeşitli olarak delilleri ile beraber tefsir ederdi. Dîne uygun olmayan bir şeye müsaade etmezdi. Çok sabırlı idi. Ehl-i sünnet îtikâdını ve din bilgilerini her tarafa yaydı. Orta boylu, zayıf bünyeli, geniş göğüslü, ilm için vefâkârlıkta emsâli az bulunur bir velî idi.

Büyük âlim İzzeddîn bin Abdüsselâm; *"Şüphesiz o, evliyânın sultanı idi."* demiştir.

Abdülkâdir Geylânî hazretlerinin tasavvuftaki yoluna Kâdiriyye tarîkatı denir. Tarîkatının husûsiyeti, dînin emir ve yasaklarına uymak, devamlı zikir, Allahü Teâlâ'yı anmak, gönlü Allahü Teâlâ'dan başkasından kurtarmaktır. Abdülkâdir Geylânî hazretleri tasavvuf bilgilerini herkesin anlayacağı şekilde sundu. Peygamber efendimizin bereketiyle sözleri gayet tatlı ve tesirli idi. Sohbetlerinde bâzan birkaç kişi coşarak kendinden geçerdi. Haftada üç gün, cuma, salı ve pazartesi gecesi halka vaâz ederdi. Vaâzında, âlim ve evliyâdan zatlar da bulunur, hepsi büyük bir huzur içerisinde dinlerlerdi. Kırk sene böyle devâm etti.

İbn-i Kudâme şöyle söylemiştir:

"561 hicri (m:1166) yılında Bağdad'a girdiğimizde, Abdülkâdir Geylânî hazretlerini ilmin zirvesine yükselmiş gördük. O, ilmi ile amel eder, kendisine sorulan çetin

sorulara doyurucu cevaplar verirdi. Bütün güzel huylara ve üstün vasıflara sâhipti. Onun gibi bir zâta daha hiç rastlamadık."

Abdülkâdir Geylânî hazretleri heybetli idi. Az konuşur, çok sükût eder, konuştuğunda gâyet câzip, açık ve net konuşurdu. Şahsı için kızmaz. Din husûsunda aslâ tâviz vermezdi. Misafirsiz gece geçirmezdi. Zayıflara yardım eder, fakirleri doyururdu. İsteyeni geri çevirmez; iki elbisesi varsa, mutlaka birini isteyene verirdi. Yanında oturanlarda; "Ondan daha kerîm ve lütufkâr kimse olamaz." kanâati hâkim olurdu. Sevdiklerinden biri gurbete çıksa, ondan haber sorar, sevgi ve alâkasını muhâfaza ederdi. Kendisine kötü davrananları affederdi. Kötülüklere dalmış çok kimse, hırsız ve eşkıyâ onun vâsıtasıyla tövbe etti. Köleleri satın alıp, âzâd ederdi. Verdiği sözü tutar, kimseye karşı kötülük düşünmezdi. Anbarında helâlden kazandığı buğday bulunurdu. Hizmetçisi, kapıda ekmek elinde durur ve halka şöyle seslenirdi:

"Yemek isteyen, ekmek isteyen, yatmak isteyen kimse yok mu? Gelsin!"

Çile çekmeden yüksek mertebelere ulaşılamayacağını söylerdi. Her zaman gizli açık kerametleri görülürdü. Kendisinden çokça kerametler vuku bulmuştur. Ancak o keramet hakkında şöyle demiştir:

"Kerâmetler ancak bir hayır; hikmet için gösterilir. Kerâmetini gizlemeyen dünyâya düşkündür. Bana talebe olan yâhut evlâdımdan ve halîfelerime bağlı olup, kerâmet derecesine ulaşıp, maksatsız kerâmet izhar edenin yüzü iki dünyâda kara olur."

Abdülkâdir

vefât etti. Türbesi Bağdat'tadır.

Eserlerinden bazıları şunlardır:

1- *El-Gunye li-Tâlibî Tarîk-ıl Hak*: İmân, ibâdet ve ahlâkî konuları ihtivâ eder.

2- *El-Fethurrabbânî vel-Feyz-ur-Rahmânî*: Vâzlarından meydana gelir.

3- *Fütûh-ul-Gayb*: Bu eser vâzlarından ve oğlu Abdurrezzak'a vasiyetinden meydana gelir.

4- *El-Fuyûzâtu'r-Rabbâniyye fî Evrâd-il-Kâdiriyye*: Duâ ve virdlerden meydana gelir.

5- *Mektûbat*: On beş mektuptan meydana gelir.

I. Bölüm

HAFTANIN GÜNLERİNİN FAZİLETİ

Bu konuda ki bir rivayet bize şu raviler yoluyla gelmiştir: Ebu Nasr, babası Ebul Hasan Ali b. Ahmed Makarri, Ebul Hüseyn Ahmed b. Osman b. Yahya Âdemi, Abbas b. Muhammed b. Hatem Durri, Haccac b. Muhammed A'ver, İbn-i Cüreyc, İsmail b. Ümeyye, Eyyub b. Halid, Ebu Selame'nin azadlı kölesi Ubeydullah b. Rafi, Ebu Hüreyre (ra).

Ebu Hüreyre (ra) dedi ki: Resûlullah (sav) elimden tuttu ve şöyle buyurdu:

"Allah (cc) cumartesi günü toprağı yarattı. Pazar günü oradaki dağları yarattı. Pazartesi günü ağaçları yarattı. Salı günü sevimsiz şeyleri yarattı. Çarşamba günü hayırlı şeyleri yarattı. Perşembe günü hayvanatı yaratıp yeryüzüne dağıttı. Cuma günü ikindiden sonra Âdem'i (as) yarattı. Âdem (as) ikindi ile akşam arasında cuma saatlerinin son saatinde, yaratılanların sonuncudur."[1]

---

1 Müslim, 2149; Ahmed b. Hanbel, 2/237; Beyhaki, 9/3.

Enes b. Malik'ten (ra) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Resûlullah'a (sav) günler hakkında soruldu. Cumartesi günü sorulunca şöyle buyurdu:

-O gün tuzak ve hile günüdür.

Dediler ki:

-Bu nasıl olur ya Resûlullah?

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Çünkü o gün Kureyş Darün-Nedve'de bana tuzak hazırladı.

Resûlullah'a (sav) pazar günü hakkında sorulunca şöyle buyurdu:

-O gün ekim ve onarım günüdür.

-Bu ne demektir ya Resûlullah? Dediklerinde.

Resûlullah (sav):

-Çünkü dünyanın yaratılmasına ve imaretine o gün başlanmıştır, buyurdu.

Pazartesi günü sorulunca:

-Pazartesi sefere çıkma ve ticaret günüdür, buyurdu.

Dediler ki:

-Bu neden böyle ya Resûlullah?

Resûlullah (sav):

-Çünkü o gün Şuayb (as) yolculuğa çıktı ve ticaret yaptı, buyurdu.

Resûlullah'a (sav) salı günü sorulunca da Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Salı kan günüdür.

Yine sordular:

-Bu neden böyle, ey Allah'ın Resûlü?

Resûlullah (sav):

-Çünkü o gün Havva aybaşı hali gördü. Âdem'in (as) oğlu kardeşimi öldürdü.

Çarşamba günü sorulduğunda ise Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-O gün, bataklık ve uğursuzluk günüdür.

Dediler ki:

-Ey Allah'ın Resûlü, bu neden böyledir?

Resûlullah (sav):

-Çünkü o gün firavun ve kavmi suda boğuldu. Ad ve Semud kavmi de o gün helak edildi.

Peygamber'e (sav) perşembe günü sorulunca da şöyle buyurdu:

-O gün ihtiyaçların giderilme günüdür, devlet büyüklerinin yanına gitme günüdür.

Dediler ki:

-Bu neden böyle ya Resûlullah?

Resûlullah (sav):

-O gün İbrahim (as) Nemrud'un yanına vardı. O gün ihtiyacı giderildi. Ondan Hacer'i aldı.

Resûlullah'a (sav) cuma günü sorulunca da şöyle buyurdu:

-O gün nişan ve nikâh günüdür, buyurdu.

Dediler ki:

-Bu neden böyle ya Resûlullah?

Resûlullah (sav):

-Çünkü Peygamberler o gün nikâhlanmışlardır, buyurdu.[2]

Zühri, Abdurrahman b. Ka'b, babası ve dedesi (ra) yoluyla gelen rivayete göre demiştir ki:

"Resûlullah (sav) yolculuğa ancak perşembe günü çıkardı."[3]

Muaviye b. Kure'nin Enes'ten (ra) rivayet ettiği hadis-i şerife göre, Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse ayın on yedinci salı günü kan aldırırsa, Allah (cc) ondan bir yıllık hastalığı çıkarır."[4]

Denilmiştir ki:

Allah (cc) cumartesi gününü, Musa'ya (as) ve elli peygamber ve resule verdi. Pazar gününü, yirmi peygambere ve İsa'ya (as) verdi. Pazartesi gününü, Hz. Muhammed (sav) ve altmış üç mürsel peygambere verdi. Salı gününü, Süleyman'a (as) ve elli mürsel peygambere verdi. Çarşamba gününü, Yakub'a (as) ve elli mürsel peyambere verdi. Perşembe gününü Âdem'e (as) ve elli peygambere verdi. Cuma günü ise Allah'ın (cc) günüdür.

Hz. Peygamber (sav) şöyle dua etti:

"Allah'ım! Ümmetimin bu günlerden nasibi nedir?"

Allah (cc):

"Ey Muhammed! Cuma benimdir, cennet benimdir. Cumayı ümmetine verdim, cennet de onunla beraberdir.

---

[2] *el-Fevaidü'l-Mecmua,* 437; *Tezkiretü'l-Mevziat,* 115; *el-Lealiül-Masnua,* 1/250.

[3] *Mecmau'z-Zevaid,* 3/211; Taberani'nin, *el-Evsat*'ında yer alır. Ravilerinin de sahih olduğunu söylemiştir.

[4] *el-Mevzuat,* 3/215; *el-Lealiu'l-Masnua,* 2/220; *et-Tezkiretü'l-Mevzuat,* 208.

Ve ben ümmetin için, Cuma ve cennetle beraber olacağım" buyurdu.

Enes b. Malik'ten (ra) rivayete göre, Resûlullah (ra) şöyle buyurmuştur:

"*Bir kimse çarşamba, perşembe ve cuma günü oruç tutarsa, Allah (cc) o kimse için cennette, inci yakut ve zümrütten bir köşk bina eder. Ve Allah (cc) o kul için, cehennemden beraatını yazar.*"[5]

Enes b. Malik'ten (ra) başka bir rivayette, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Bir kimse, haram aylarda perşembe, cuma, cumartesi günü oruç tutarsa, Allah (cc) o kul için yedi yüz yıllık ibadet sevabı yazar.*"[6]

Resûlullah (sav) buyurdu:

"*Cumartesi ve pazar günleri oruçlu geçirin ve böylece Yahudi ve Hıristiyanların yaptığının aksini yapınız.*"[7]

Ebu Hüreyre'den (ra) gelen rivayette Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

"*Her pazartesi ve perşembe günleri gök kapıları açılır. Bu günlerde Allah'a (cc) hiçbir şeyi ortak koşmayan bütün kullarını bağışlar. Ancak, kardeşi ile arasında düşmanlık bulunanlar hariçtir. Allah (cc) bunlar için şöyle buyurur: 'Bu ikisi arasında anlaşma oluncaya kadar bakınız, bekleyiniz.'*"[8]

---

5 Beyhaki, 4/295; Teberani, 8/3●●; *Mecmau'z-Zevâid*, 3/199; Taberani, *el-Kebir*'de 8/3●●.

6 *el-ilelü'l-mütenahiye*, 2/64; *el-ithaf*, 4/256; *Mecmau'z-Zevaid*, 3/191.

7 *Mecmau'z-Zevaid*, 3/198; Benzeri Taberani, *el-Kebir*'de.

8 Ahmed b. Hanbel, 2/389.

Rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) bu günlerde, hazarda ve seferde orucunu hiç bırakmazdı. Ve şöyle buyururdu:

"Bu iki gün amellerin Allah'a arz edildiği günlerdir."[9]

Eyyam-ı Biyd Oruçları ve Faziletleri

Her ayın 13, 14 ve 15. günleri (Eyyam-ı Biyd) oruç tutmak çok faziletlidir. Bu manadaki bir rivayet bize şu raviler yoluyla gelmiştir:

Ebu Nasr, babası, Hilal b. Muhammed, Nakkaş, Hüseyin b Süfyan, Beni Haşim'in azatlı kölesi Süleyman b. Yezid Ali b. Yezid, Abdulmelik b. Harun, Said b. Osman, Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin, onun oğlu Hz. Ali (ra). O şöyle buyurmuştur:

"Ayın on üçüncü günü oruç tutmak, üç bin senelik oruca denktir. Ayın on dördüncü günü oruç tutmak, on bin yıllık oruca denktir. On beşinci günü oruç tutan, yüz bin yıl oruç tutmuş gibi olur. İşte böylece yüz on üç bin yıl oruç tutmuş gibi olur"[10]

Ebu İshak'ın Cerir'den (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Her aydan üç gün, on üçüncü, on dördüncü, on beşinci günleri oruç tutmak, bütün seneyi oruçlu geçirmek gibidir.*"[11]

Huzeyfe'nin (ra) rivayetine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

---

[9] Tirmizi, 747; *Şerhu's-Sünne*, 6/354.

[10] *El-Mevzuat*, 2/197.

[11] Nesai, 4/208, 221; Ahmed b. Hanbel, 3/436.

"*Bir kimse, aydan üç gün oruç tutarsa, tüm seneyi oruçlu geçirmiş gibi olur.*"[12]

Allah (cc) Peygamberimizin (sav) bu hadis-i şerifini şu ayet-i kerime ile doğrulamaktadır:

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ اَمْثَالِهَا

"Bir kimse bir iyilik yaparsa, ona on katı sevap verilir."[13]

İbn-i Abbas'tan (ra) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) ister hazarda ister seferde olsun, Eyyam-ı Biyd oruçlarını bırakmazdı."[14]

Şabi'den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

İbn-i Ömer'den (ra) dinledim, şöyle dedi: "Ben Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğunu işittim: '*Bir kimse her aydan üç gün oruç tutarsa, sabah namazının iki rekâtını terk etmezse, ona bir şehid sevabı yazılır.*'"[15]

Said b. Hind'ten rivayete göre, Ebu Hüreyre (ra) şöyle demiştir:

"Çok sevdiğim Resûlullah (sav) bana üç şeyi tavsiye etti. Kendisiyle karşılaşıncaya kadar da onları bırakmayacağım:

1-Her aydan üç gün oruç tutmayı,

2-Uykudan önce Vitir namazı kılmayı,

3-Duha (kuşluk) namazı kılmayı."[16]

---

12 Müslim, *Sıyam,* 187.

13 En'am Sûresi, 160.

14 *Camiü's-Sağir* 2/94; Taberani.

15 *Telhisu'l-Habir, 2/214.*

16 Ahmed b. Hanbel, 5/173.

Abdulmelik b. Harun b. Antere babasından o da dedesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ben Ali b. Ebu Talib'i (ra) şöyle derken dinledim: Resûlullah (sav) bir gün odasında iken, gün ortasında yanına vardım. Selam verdim. Resûlullah (sav) da selamımı aldı. Sonra şöyle buyurdu:

-Ey Ali! Bu Cebrail sana selam veriyor.

Ben de şöyle dedim:

-Sana da ona da selam olsun ya Resûlullah!

Buyurdu ki:

-Ey Ali! Cebrail (as) sana şöyle diyor:

-Her aydan üç gün oruç tut. Birinci gün için sana, on bin yıllık oruç sevabı yazılır. İkinci gün için, otuz bin yıllık oruç sevabı yazılır. Üçüncü gün için, yüz bin yıllık oruç sevabı yazılır.

Ben dedim ki:

-Ey Allah'ın Resûlü! Bu sevap sadece bana mı mahsus, yoksa bütün insanlar da aynı sevabı alır mı?

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Ey Ali! Allah (cc) bu sevabı sana ve senden sonra senin gibi yapanlara verecektir.

Ben dedim ki:

-Ey Allah'ın Resûlü! O günler hangi günlerdir?

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Eyyamı Biyd, on üç, on dört ve on beşinci günlerdir."[17]

Antere diyor ki:

---

17 Geçen haşiyeye bak.

"Hz. Ali'ye (ra) bu günlerin Eyyamı-ı Bıyd diye isimlendirilmesinin sebebi nedir, diye sordum.

Hz. Ali (ra) şöyle cevap verdi:

-Âdem'i (as) cennetten çıkarıp dünyaya koyunca, onu güneş yaktı ve bedeni karardı.

Sonra Cebrail (as) geldi ve şöyle dedi:

-Ey Âdem bedeninin beyazlaşmasını ister misin?

Adem (as) de

-Evet, dedi.

Cebrail (as) o zaman:

-Öyleyse, her ayın on üç, on dört ve on beşinci günleri oruç tut, buyurdu.

Âdem (as) de oruç tuttu. İlk gün oruç tutunca bedeninin üçte biri beyazlaştı. İkinci gün oruç tutunca yine bedenini üçte biri beyazlaştı. Üçüncü gün oruç tutunca diğer üçte biri beyazlaştı. Ve böylece bedeni beyazlaştı. İşte bundan dolayı Eyyam-ı Biyd denildi."

Zerr b. Ceyş (ra) şöyle dedi:

"İbn-i Mesud'a (ra) Eyyam-ı Biyd'in ne olduğunu sordum. O da şöyle dedi:

Ben onun ne olduğunu Resûlullah'a (sav) sorduğumda şöyle buyurdu:

"Âdem (as) asi olup da cennetteki ağaçtan yiyince Allah (cc) ona şöyle vahyetti: 'Ey Âdem! Yanımdan git. İzzetim ve celâlime yemin ederim ki, bana asi gelen yanımda duramaz.'

Sonra Âdem (as) kararmış olarak yeryüzüne indi. Melekler onun için ağladılar, yalvardılar ve şöyle dediler: 'Ya

Rabbi! Sen onu kudret elinle yarattın, cennetine koydun, onun için meleklerine secde ettirdin. Bir günahtan dolayı, onu beyazdan siyaha çevirdin.'

Bunun üzerine Allah (cc) ona şöyle vahyetti: 'Ey Âdem! Şu gün on üçüncü gün benim için oruç tut." O da oruç tuttu. Bedeninin üçte biri beyazlaştı.'

Sonra Allah (cc) yine vahyetti:

'Ey Âdem, bu gün ayın on dördüncü günü oruç tut.'

O da oruç tuttu. Bedeninin üçte biri beyazlaştı. Sonra Allah (cc) yine vahyetti:

'Ey Âdem bu gün ayın on beşinci günü oruç tut.'

O da oruç tuttu. Bütün bedeni beyazlaştı. İşte bu yüzden bu günlere Eyyam-ı Biyd dendi."[18]

İbn Kuteybe,[19] *Edebü'l-Katib*'de şöyle demiştir: "Arapların bu günlere Eyyam-ı Biyd demelerinin sebebi şudur: Çünkü bu geceler ayın tam olarak doğması ile başından sonuna kadar aydınlık olur."

---

[18] *el-Mevzuat*, 2/72–73. Dedi ki: Bu hadisin mevzu olduğunda şüphe yoktur.

[19] İbn-i Kuteybe: Abdullah b. Müslim b. Kuteybe ed-Dineverî'dir. Nahivci ve dilbilimcidir. Yazardır. Bağdat'ta oturmuştur.
Hatib diyor ki: Arapça, dil ve tarih konusunda otoritedir. Aynı zamanda güvenilir, dindar ve faziletli biridir. Hicri 267 senesinde vefat etti. Onun hayatı hakkında daha geniş bilgi için *el-Bidaye ve'n-Nihaye* 11/48'e bakılabilir.

II. Bölüm

BÜTÜN YIL ORUÇ TUTMA SEVABI

Ebu Nasr, babası Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmed Makarri, İbrahim b. Ahmed Karmisini, Hasan b. Sehl, Yahya, İbrahim b. Ebi Neca, Safvan b. Selim, Alkame b. Ebi Aklame, Ömer b. Hattab (ra) yoluyla gelen hadis-i şerifte, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*En faziletli oruç, Davud'un (as) orucudur. Bir kimse senenin tümünü oruçlu geçirir ise kendini Allah Teâlâ'ya bağışlamış olur.*"[1]

Ebu Musa el-Eşari (ra) Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğunu nakletmiştir:

"*Bir kimse senenin tümünü oruçlu geçirirse, cehennem ona daralır; ona yer vermek istemez.*"[2]

Şuayb, Sad b. İbrahim'in şöyle dediğini anlatmıştır:

---

1 Nesai, 4/209; İbn-i Asakir, 6/419.

2 Ahmed b. Hanbel, 4/414; İbn-i Eb-i Şeybe, 3/78; *Mecmau'z-Zevaid,* 3/193; Taberânî, *el-Kebir*'de rivayet etti bu hadisin ricalinin sıhhatli kişiler olduğunu haber verdi.

"Aişe (ra) bütün seneyi oruçlu geçirirdi."

Yakub'tan şöyle rivayet edildi:

Bana babam anlattı, dedi ki: "Sa'd (ra) ölümünden kırk sene önce başlayıp, geri kalan tüm seneleri oruçlu geçirdi."

Ebu İdris Aîzüllah şöyle dedi:

"Ebu Musa el-Eşari, senenin tümünü oruçlu geçirirdi. Hatta öyle olurdu ki, kürdan çöpü gibi kalırdı.

Ben kendisine dedim ki:

-Ey Ebu Musa, keşke bir ara versen, kendini rahatlatsan olmaz mı?

Bana dedi ki:

-Ben de kendimi rahatlatmak istiyorum. Ancak, ortada koşuya hazır atlar görüyorum. Yani, bu koşuyu kazansın, rahatı hak etsin."

Ebu İshak b. İbrahim şöyle dedi:

Ammar Rahib bana şöyle anlattı: "Miskinet'üz- Zaferi'yi rüyamda gördüm. O hayatta iken bizimle birlikte olurdu. Eble'ye İsa b. Zada'nın meclisine gelirdi. Basra'dan kalkıp onun ziyaretine gelirdi. Bir gün ona şöyle dedim:

-Ey Miskine, İsa ne yaptı (ahirette ne yapıyor?)

Güldü ve şöyle dedi:

-Çok kıymetli elbiseler giydi. Hizmetçiler etrafında ibriklerle pervane oldu. Sonra, takılar da takındı. Kendisine denildi ki: 'Ey okuyucu! Oku da yüksel. Ömrüme yemin olsun ki oruç seni çökertmişti.'"

İsa (as) da o kadar çok oruç tutardı ki, beli bükülür, sesi kısılırdı.

Enes'ten (ra) rivayete göre şöyle dedi:

"Ebu Talha (ra) Resûlullah (sav) hayatta iken, savaşlara katılması yüzünden nafile oruç tutmazdı. Resûlullah (sav) vefat ettikten sonra, sadece Ramazan ve Kurban bayramı hariç onu hiç oruçsuz görmedim."

Ebu Bekir b. Abdurrahman b. Hars b. Hişam dedi ki:

"Bana Resûlullah'ı (sav) gören biri anlattı. Bir yaz günü Resûlullah (sav) oruçlu idi. Susuzluk ve sıcaklığın şiddetinden başına su döktürdü."

Süfyan Ebu İshak'tan o Hars'tan, o da Hz. Ali'den (ra) rivayet etmiştir.

Hz. Ali dedi ki:

"Resûlullah (sav) bir gün oruç tutar, birgün tutmazdı."

Cabir'den (ra) gelen bir rivayete göre, dedi ki:

"Hz. Ömer (ra) bir gün Peygamber'e (sav) şöyle sordu:

-Ey Allah'ın Peygamberi! Bütün seneyi oruçlu geçiren kimsenin durumundan bana haber verir misin?

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Bu kişi oruç da tutmamıştır, oruç da açmamıştır."[3]

Bu kişinin yaptığı şöyle yorumlanır:

Bu, adam bütün yıl oruç tutmuştur. Bayram ve Teşrik günlerinde de oruç tutmuştur. Ancak Ahmed b. Hanbel'in (ra) görüşü de böyledir. Ancak Bayram ve Teşrik günlerinde oruç tutmayıp, senenin diğer bütün günlerini oruçlu geçiren kişi hakkında bir yasak yoktur. Aksine yukarda anlattığımız sevap ve faziletlere erişir.

---

[3] Müslim, *Siyam*, 196,197; Ebu Davud, 2425, 2426; Ahmed b. Hanbel, 4/25.

Genel Manada Orucun Faziletleri

Bu manadaki bir rivayet bize Ebu Nasr, babası Amr b. Rabia, Seleme b. Kays (ra) yoluyla gelmiştir. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Bir kimse Allah'ın (cc) rızası için oruç tutarsa, Allah (cc) onu cehennemden uzaklaştırır. Hem de karganın yavru iken uçmaya başladığı zamandan ta ölünceye kadarki zamana kadar."[4] Denildi ki: Karga beşyüz yıl kadar bir süre yaşar.

Ebu Derda'dan gelen rivayete göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Bir kimse Allah yolunda bir gün oruç tutarsa, Allah (cc) onunla cehennem arasında, genişliği yerle gök arası kadar olan bir hendek açar."[5]

Ebu Said el Hudri'den gelen rivayete göre de Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Bir kimse Allah yolunda bir gün oruç tutarsa, bu oruç sebebiyle Allah (cc) onun yüzünü cehennemden yetmiş sene uzaklaştırır."[6]

Aişe'den (ra) gelen rivayette demiştir ki: Ben Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işittim: *"Bir kimse oruçlu olarak sabahlarsa, onun için sema kapıları açılır. Duyguları Allah'ı tesbih eder. Dünya semasındaki melekler, onun için güneşin batmasına kadar istiğfar ederler. Bir veya iki rekât nafile namaz kılarsa onun için bütün gökler nur olur. Hurilerden cennetteki eşleri şöyle dua ederler:*

4 *Mecmau'z-Zevaid,* 3/181.

5 Tirmizi, 1622–1624; Taberani, 8/281; *es-Sahiha,* 563.

6 Buhari, 4/32; Müslim, *Siyam,* Hadis, 168; Nesai, 4/173.

'Allah'ım! Onu bizim için dünyadan kabzet, al. Bizim onu görmeye iştiyakımız arttı.'

Eğer tehlil ve tesbih okursa, yetmiş bin melek gelerek güneş batana kadar onun için sevap yazar."[7]

Ebu Salih, Ebu Hüreyre'den (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Peygamber (sav) şöyle buyurdu: "*Âdemoğlunun işlediği her bir iyi amele ondan yüz veya yedi yüz katına kadar sevap verilir. Ancak oruç bunun dışındadır. Allah Teâlâ bazı kitaplarda şöyle buyurmaktadır: 'Oruç benim içindir, onun sevabını da ben vereceğim.' Oruçlunun ağız kokusu Allah katında, misk kokusundan daha güzeldir."*[8]

Rivayete göre, Hz. Ali (kv) şöyle demiştir:

"Resûlullah'ı (sav) şöyle buyururken işittim: '*Bir kimseyi, oruç, canı çektiği halde, yemekten ve içmekten alıkoyarsa, Allah ona cennet meyvelerinden yedirir, cennet içeceklerinden içirir.*'"[9]

Ebu Hüreyre'den (ra) rivayete göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Her amel sahibi için cennetin kapılarından bir kapı vardır ve kıyamet günü o kişi bu kapıdan çağrılır. Ama oruç tutanlar ise, Reyyan denen kapıdan çağrılırlar.*"

Hz Ebu Bekir dedi ki:

-Ey Allah'ın Resûlü! Bu kapıların hepsinden birden çağrılan bir kimse var mıdır?

---

7 *El-İlelü'l-Mütenahiye*, 2/56 İbn-i Adiy, 2/548; *Kenzü'l-Ummal*, 23630.

8 Nesai, 4/164–165 Ahmed b. Hanbel, 2/479.

9 *Kenzu'l-Ummal*, 24273; *ed-Dürrü'l-Mensur*, 1/180; *el-İlelü'l-mütenahiye*, 740.

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Evet, umarım ki onlann hepsinden çağrılan kişi sen olacaksın ya Ebu Bekir![10]

Hz. Peygamber (sav) yine şöyle buyurdu:

"Her şeyin bir kapısı vardır, ibadetin kapısı da oruçtur."[11]

Enes b. Malik (ra) şöyle dedi:

Resûlullah (sav): *"Oruç tutmanız gerekir. Böylece kalpleriniz saflaşır."* buyurdu.

Ebu Hüreyre'den (ra) gelen rivayet göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Oruç sabrın yarısıdır. Her şeyin bir zekâtı vardır. Bedenin zekâtı da oruçtur."[12]

Ebu Evfa'dan (ra) gelen rivayete göre, Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Oruçlunun uykusu ibadettir. Susması tesbihtir. Ameli de makbuldür"[13]

İbn-i Abbas'ın (ra) rivayetine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Oruç tutanların önüne kıyamet günü altından bir sofra konur ve bu sofrasının üzerinde de balık vardır. Onlar yerler ve diğer insanlar da onlara imrenerek bakarlar."[14]

---

[10] Ahmed b. Hanbel, 2/449; İbn-i Sirin, 3/7; *el-İthaf,* 4/191.

[11] İbn-i Mübarek, 500; *el-İthaf,* 4/192; *Müsned-i Şihab,* 1032.

[12] Ahmed b. Hanbel, 4/260; *el-İthaf,* 4/187; *ed-Dürrü'l-Mensur;* 1/12.

[13] *el-İthaf* 4/192; *Kenzu'l-Ummal,* 23562; *el-Hilye,* 5/83; *el-Muğni an Hamli'l- esfar,* 1/232.

[14] *Ed-Dürrü'l-Mensur,* 1/180.

Ahmed b. Havari, Ebu Süleyman'dan şöyle nakletmiştir:

Bana Ebu Ali Asam geldi ve dünyada dinlediğim haberlerin en güzelini şöyle anlattı, dedi ki:

"Oruç tutanlar için kıyamet günü bir sofra kurulur. İnsanlar hesap verme derdinde iken oruçlular o sofradan yemeye devam ederler. Hesap vermekte olan insanlar derler ki: 'Ya Rabbi! Biz hesap veriyoruz, onlar ise yemeye devam ediyor, neden?' Allah (cc) buyurur ki: 'Onlar oruç tutarken siz yediniz, onlar gece namaz kılarken siz uyudunuz.'"[15]

İbn-i Abbas'tan (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Oruç tutanlar kabirlerinden çıktıkları zaman ağızlarından misk gibi koku yayılır. Sonra kendileri için cennetten bir sofra getirilir ve ondan yerler. Ayrıca onlar arşın gölgesinde gölgelenirler."[16]

Süfyan b. Uyeyne şöyle demiştir:

"Bana ulaşan habere göre, oruçlu iftar için yaptığı harcamadan hesaba çekilmez."

Ebu Salih'in Ebu Hüreyre'den (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Oruç benim içindir ve onun karşılığını ben vereceğim. Kulum, benim rızam için şehvetini, yemesini ve içmesini bırakmıştır. Oruç bir kalkandır. Oruçluya iki sevinç vardır. Biri iftar ettiği zamanki sevinci; diğeri de Rabbine kavuş-

[15] *Ed- Dürrü'l-Mensur;* 1/182.
[16] *Ed- Dürrü'l-Mensur*, 1/182.

tuğu zamanki sevincidir. Oruçlunun ağız kokusu Allah (cc) katında misk kokusundan daha hoştur."[17]

Cabir b. Abdullah'tan (ra) rivayete göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Oruç kalkandır. Kul onunla kendini cehennemden korur."[18]

Said b. Cübeyr, İbn-i Ömer'den (ra) o da Ömer b. Hattab'tan (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ancak sıcak günde oruç tutmak ve namaza yürüyüp gitmek hariç, dünya işlerinden geride bıraktığım hiçbir şey için üzülmem."[19]

Mücahiddin Ebu Hüreyre'den (ra) rivayetine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Şayet bir kimse bir gün nafile oruç tutsa, sonra yer dolusu altınını da sadaka olarak verse, hesap gününde orucun sevabına denk olamaz."[20]

Gece Evradı ve Gece İbadetine Teşvik

Gece ibadeti, Buhari ve Müslim'in sahihlerinde ittifakla kabul edilmiş ve anlatılmıştır. Bunların dışındaki eserlerde de anlatılmıştır. Bunlardan biri Şakik'in Abdullah'tan (ra) rivayetidir.

---

17 Buhari, 9/175; Ahmed b. Hanbel, 2/393.

18 Taberani 9/49; Buhari, 9/175; Ahmed b. Hanbel, 2/306.

19 *Mecmau'z-Zevaid,* 3/182; Taberani, *el-Kebir* ve *el-Evsat*'ta Sinan b. Harun kanalıyla hadisi rivayet etti, Ebu Hatim ve İbn-i Adiy bu kişiyi sika kabul etti. İbn-i Muin ise onun zayıf olduğunu söyledi.

20 *Mecmau'z-Zevaid,* 3/182; Ebu Ya'la ve Taberani, *el-Evsat*'ta Leys b. Ebu Selim yoluyla rivayet etmiştir. O sikadır fakat müdellestir. Geri kalan kişilerin hepsi sikadır.

Abdullah (ra) şöyle dedi:

"Hz. Peygamber'in (sav) yanında bir adamdan bahsedildi. Ve denildi ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Filan kişi sabaha kadar uyuyor, hiç namaz kılmıyor.' Bunun üzerine Peygamber (sav) şöyle buyurdu: 'Bu, şeytanın kulağına idrarını bozduğu bir adamdır.'"[21]

Yine bir hadiste şöyle buyrulmuştur:

"Bir kimse uyuduğu zaman şeytan onun başına üç tane düğüm atar. O kişi kalkar, oturur da Allah Teâlâ'yı zikrederse bir düğüm çözülür.

Gider abdest alırsa iki düğüm çözülür. Eğer iki rekât namaz kılarsa, bütün düğümler çözülür. Ve sabaha neşeli ve hoş bir gönülle ulaşır kalkar. Yoksa tembel bir şekilde ruhu kararmış olarak kalkar."[22]

Başka bir hadis-i Şerifte geçtiğine göre: *"Şeytanın göze çekilecek sürmesi, buruna koklatacak kokusu, ağza yalatacak yalağı vardır. Bir kimsenin burnuna bir şey koklatır ise onun huyu kötüleşir. Ağzına bir şey yalatırsa, dili kötüleşir. Gözüne sürme çekerse, uykusu gelir ve gece sabaha kadar uyur."*[23]

Gece namazında sünnet olan; kıyamda uzunca durmak, ikişer ikişer kılmaktır. Kişi, gündüz namazlarını dört rekâtta bir selam vererek kılarsa bu da caizdir.

Gece namazı, Peygamber (sav) için hem nafile, hem farz, hem de Allah'a yakınlık ve ikramdır. Ümmet hakkında ise bir mükemmellik ve farzları tamamlayan bir ibadettir.

---

[21] Buhari, *Teheccüd,* Bab 13; Müslim, *Müsafirün,* Hadis 205; Ahmed b. Hanbel, 1/375

[22] Buhari, 2/65; Müslim, *Salatü'l-Misafirin,* Hadis, 209; Ahmed b. Hanbel, 2/243.

[23] *el-İthaf*, 5/185; Tarih-i İsfahan, 2/204.

Salim, İbn-i Ömer'in (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resûlullah (sav) hayatta iken, biri bir rüya gördüğünde gelir Resûlullah'a (sav) anlatırdı. Ben de içimden keşke ben de bir rüya görsem de onu Resûlullah'a anlatsam, diye temenni ettim.

O sırada gençtim ve evli değildim. Resûlullah hayatta idi, ben de mescitte uyuyordum (yatıp kalkıyordum). Ve bir gün şöyle bir rüya gördüm:

İki melek beni aldılar ve cehenneme götürdüler. Orası, kuyu gibi açılmış bir yerdi. Kova ve makara asmak için iki yanında iki dikili ağaç vardı. Ve daha önce tanıdığım bazı insanlar gördüm. Şöyle diyordum: 'Cehennemden Allah'a sığınırım. Cehennemden Allah'a sığınırım.'

Bu sırada başka bir melek geldi ve bana şöyle dedi: 'Sen cehenneme girmeyeceksin.'

Ben bu rüyamı Hz. Hafsa'ya anlattım Hafsa (ra) da Peygamber'e (sav) anlatınca, Resûlullah (sav) da şöyle buyurmuştur:

"Evet, Abdullah iyi bir insan ama keşke bir de gece namazı kılsaydı, daha iyi olmaz mıydı?"

Bu rivayeti anlatan İbn-i Ömer (ra) diyor ki, Abdullah (ra) bu olaydan sonra geceleri çok az uyurdu."[24]

Ebu Seleme'nin Abdullah b. Amr b. As'tan (ra) rivayetine göre, Abdullah (ra) dedi ki:

Resûlullah (sav) bana şöyle buyurdu: "Sen falan kimse gibi olmayasın. O geceleri uyanık bulunur ama gece ibadet etmez."[25]

---

[24] Buhari, 2/61; Müslim, 1928–1929 Ahmed b. Hanbel, 2/146.

[25] Buhari, 2/68; Nesai, 3/253; İbn-i Mace, 1331; Beyhaki, 3/14.

Ebu Salih İbn-i Şihab'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ali b. Hüseyin'in bana haber verdiğine göre, Hz. Hüseyin Hz. Ali'nin şöyle dediğini haber vermiştir: Resûlullah (sav) bir gün kapılarını çalınca Hz. Ali ve kızı Hz. Fatıma'yı (ra) uyurken buldu. Ve şöyle sordu:

-Siz namaz kılmıyor musunuz?

Ben dedim ki:

-Ey Allah'ın Resûlü! Canımız, Allah'ın (cc) kudreti elinde, bizi kaldırmak isterse, kalkarız.

Benim böyle söylemem üzerine Resûlullah (sav) döndü gitti. Başka bir şey söylemedi. Ama giderken ellerini dizlerine vuruyor ve şu ayeti okuyordu, ben duydum:

وَكَانَ ٱلْإِنسَانُ أَكْثَرَ شَىْءٍ جَدَلاً

"İnsan pek çok şeyde çekişmeye girer."[26]

Ebu Nasr, babası, Süfyan-ı Sevri Ebu Zübeyr, Cabir b. Abdullah (ra) yoluyla gelen rivayete göre; Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kulun gece karanlığında iki rekât namaz kılması, dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır. Ümmetime zor geleceğini bilmeseydim, onlara bu namazı farz kılardım."[27]

Ebu Nasr, babası, Ebul Aliye, Ebu Müslim yoluyla gelen rivayete göre, Ebu Müslim Ebu Zerr'e (ra) şöyle sordu:

-En faziletli olan gece namazı hangisidir?

Ebu Zer (ra) şöyle cevap vermiştir:

---

[26] Kehf Sûresi, 54.

[27] Buhari, 9/131; Müslim, *Salatü'l-Müsafirlerin*, hadis 206; Ahmed b. Hanbel, 1/277.

-Ben bunu Resûlullah'a (sav) sordum ve o şöyle buyurdu: 'Gece karanlığında veya gecenin ortasında kılınan namazdır. Ama bunu yapan kişi çok azdır.'"[28]

Bazı haberlerde şöyle geçmektedir:

"Davud (as) Rabbine (cc) şöyle sordu: "Ey Allah'ım! Sana ibadet etmek istiyorum. En faziletli vakit hangisidir?"

Allah Teâlâ ona şöyle vahyetti:

"Ey Davud! Gecenin başında ve sonunda namaza kalkmandır. Bir kimse gecenin başında kalkarsa sonunda uyur. Bir kimse gecenin sonunda namaza kalkarsa başında kalkıp namaz kılamaz. Sen gecenin ortasında kalk ki, o zaman sen benimle olursun, ben de seninle olurum. Bütün ihtiyaçlarını da bana bildir."

Yahya b. Muhtar Hz. Hasan'ın (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bir kulun işlediği ameller arasında göze hoş gelecek, omuzdaki yükü hafifletecek, gönlü hoş edecek şu ibadetler gibisi yoktur:

1-Gece yansında namaza kalkmak ve devam etmek,

2-Hak yolda mal harcamak."

Ebu Derda (ra) şöyle derdi:

"Ey insanlar! İşte size nasihat ediyorum ve ben size karşı çok şefkatliyim. Kabir vahşetinden kurtulmak için gecenin koyu karanlığında namaz kılınız.

Kıyametin sıcağından kurtulmak içinde dünyada iken oruç tutunuz. Zor günün korkusundan kurtulmak için de sadaka veriniz.

---

[28] İbn-i Mübarek, 456; *el-İthaf*, 5/185.

Ey insanlar ben size nasihat ediyorum ve ben size karşı çok şefkatliyim."

Ebu Nasr, babası Ebu Cafer, Ebu Hüreyre'den (ra) Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu duymuştur:

"Gecenin üçte birlik kısmı kalınca Allah Teâlâ dünya semasına nüzul eder ve şöyle buyurur: 'Bana dua eden kimdir ki, ondan kabul edeyim? Benden bağışlanma dileyen kimdir ki onu bağışlayayım? Benden rızık isteyen kimdir ki, ona rızık vereyim? Benden sıkıntısının giderilmesini isteyen kimdir ki, onun sıkıntısını gidereyim?'

Bu ta tan yeri ağarıncaya kadar devam eder."[29]

Ebu Nasr, babasına, onun da Ebu Hüreyre'ye (ra) dayandırarak rivayet ettiğine göre, Ebu Hüreyre (ra) Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Rabbimiz (cc) gecenin son üçte biri olunca her gece dünya semasına nüzul eder ve şöyle buyurur: 'Bağışlanma isteyen yok mu ki, onu bağışlayayım? Dua eden yok mu ki, duasını kabul edeyim? Bir şey isteyen yok mu, istediğini vereyim?'

İşte bu yüzden gecenin son kısmında namaz kılmak müstehab sayılmıştır."[30]

Ebu Umame (ra) şöyle demiştir:

"Resûlullah'a (sav) şöyle soruldu:

-Gecenin hangi saatinde dua en çok makbuldür?

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

---

[29] Beyhaki, *Şerhu's-Sünne*, 4/61; İbn-i Mübarek, 428.

[30] Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

-Gecenin son bölümünün ortasında ve farz namazların sonundadır."[31]

Abdullah b. Ömer'den (ra) gelen rivayete göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Oruçların en hayırlısı Davud'un (as) orucudur. O bir gün oruç tutar; bir gün tutmazdı. Namazların en hayırlısı Davud'un (as)' namazıdır. O gecenin yarısında uyurdu ve gecenin son kısmında namaz kılardı. Bu namazı, gecenin altı da biri kalınca kılardı."[32]

Abdullah b. Ömer'den (ra) gelen başka bir rivayette Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Allah'a en sevimli gelen namaz, Davud'un (as) namazıdır. O gecenin yarısında uyurdu ve sonra kalkar namaz kılardı. Sonra yine uyurdu. Daha sonra gece yarısından sonraki, son üçte birlik kısmında kalkar; namaz kılardı."[33]

Ebu Hüreyre (ra) şöyle demiştir:

"Ben geceyi üçe ayırırdım. Gecenin üçte birinde uyurdum, üçte birinde namaz kılardım, üçte birinde de Resûlullah'ın (sav) hadislerini müzakere ederdim."

İbn-i Mesud (ra) da şöyle demiştir:

"Gece kılınan namazın gündüz kılınan namaza üstünlüğü, gizli verilen sadakanın açıktan verilen sadakaya üstünlüğü gibidir."[34]

---

31 Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

32 Ebu Davud, 2448; Ahmed b. Hanbel, 2/160.

33 Buhari, 2/63; Müslim, *Siyam,* hadis 189; Nesai, 3/214; İbn-i Mace, 1712.

34 Taberani, 10/221; İbn-i Mübarek, 9; *Hilye* 4/167.

Amr b. As (ra) şöyle demiştir:

"Gece kılınan bir rekât namaz, gündüz kılınan on rekât namazdan daha üstündür."

Resûlullah (sav) Cebrail'e şöyle sordu:

-Gecenin hangi vaktinde dua en makbuldür?

Cebrail (as) dedi ki:

-Arş, seher vaktinde titrer.[35]

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

"*Gece namazı kılmanız lazım. Çünkü gece namazı sizden önce gelen salihlerin âdeti idi.*"[36]

Gece namazı, Allah Teâlâ'ya yakınlık sağlar. Kötülüklerin yok olmasını sağlar, insanı günah işlemekten alıkoyar, bedenden hastalığı giderir.

Ebu Nasr'ın, babasından, onun, Ameş b. Ebu Süfyan'dan onun da Cabir'den (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Gecede öyle bir saat vardır ki, o geceye rastlayan bir kul, Allah'tan bir şey isterse, Allah (cc) o isteklerini o kula verir.*"[37] Bu, bütün gecelerde vardır.

Dediler ki:

"O saat cuma günündeki saat ve Ramazan ayındaki son on gün içindeki Kadir gecesi gibi gizlidir. Onun hangi saat olduğu belli olmadığı için, geceyi değerlendirip, aramak gerekir."

Denilmiştir ki:

---

[35] *El-Muğni an hamli'l-Esfar,* 12/357.

[36] Tirmizi, 3549; *Şerhu's-Sünne,* 4/34; Taberani, 6/317.

[37] Müslim, *Salatü'l-Müsafirin,* Hadis 166; Ahmed b. Hanbel, 3/313.

"Gece içinde öyle bir vakit vardır ki, o vakitte uyumak gerekir. O saatte her göz sahibi uyur. Ancak, hiç ölmeyen diri ve daima ayakta olan Allah (cc) uyumaz. O uyunan saatin de bu makbul saat olması ihtimali vardır."

Amr b. Utbe'den (ra) rivayet edilen bir hadis-i şerifte şöyle buyrulmaktadır:

"*Gecenin sonunda namaz kılmanız gerekir. Çünkü o şehadet ve huzur vaktidir. Gece melekleri ve gündüz melekleri o vakitte hazır olurlar.*"

Resûlullah'ın (sav) Gece Namazı

Burada sözü edilen namaz, imamların ittifak ettikleri namazdır. (Buhari, Müslim, Ahmed gibi)

Ebu İshak'tan rivayete göre demiştir ki:

"Ben canciğer dostum, Esved b. Yezid'in yanına gittim.

Ona dedim ki: 'Ey Eba Amr! Bana Resûlullah'ın (sav) namazını, Hz. Aişe'nin sana anlattığı gibi anlatır mısın?'

O da Hz. Aişe'nin şöyle dediğini anlattı. 'Resûlullah (sav) gecenin başında uyurdu. Son kısmında da kalkar namaz kılardı. Sonra ailesi ile bir işi var ise, onu yapar, su dökünmeden uyurdu. Ezanı duyar duymaz da hemen sıçrardı.' Allah'a yemin ederim ki, Hz. Aişe, 'Kalkardı' demedi, 'Sıçrardı' dedi.

Allah'a yemin ederim ki, Hz. Aişe, 'Gusül abdesti alırdı' demedi. Ama ben onun ne demek istediğini anlıyordum. Eğer boy abdesti almayı gerektiren bir durum yoksa (cünüp değilse) namaz abdesti alırdı. Sonra namaz kılardı."

İbn-i Abbas'ın azatlı kölesi Küreyb İbn-i Abbas'tan (ra) şöyle rivayet etmiştir:

"O (İbn-i Abbas), müminlerin annesi Meymune'nin (ra) yanında gecelemişti. İbn-i Abbas dedi ki:

"Ben minderin enlemesine yattım, Resûlullah (sav) ve hanımı uzunlamasına yattılar.

Resûlullah (sav) gece yarısına kadar veya gece yarısından biraz öncesine ya da gece yarısından az sonrasına kadar uyudu ve sonra uyandı, oturdu. Eliyle yüzünden uyku mahmurluğunu giderdi. Sonra Al-i İmran Sûresi'nin sonundan on ayet okudu.

Sonra kalkıp, sığır derisinden yapılmış su kırbasının yanına gitti. Ondan abdest aldı. Abdestini de çok güzel aldı. Sonra da kalkıp namaz kıldı.

Bundan sonrasını İbn-i Abbas (ra) şöyle anlattı:

Sonra ben de kalktım, Resûlullah'ın (sav) yaptığı gibi yaptım. Gittim, Resûlullah'ın (sav) yanına durdum. Resûlullah (sav) sağ elini başıma koydu. Sağ kulağımı tuttu ve büktü. Sonra da iki rekât namaz kıldı. Sonra iki rekât daha kıldı. Sonra iki rekât daha kıldı. Bundan sonra vakit namazını kıldı. Sonra da müezzin gelinceye kadar yattı. Sonra kalktı, iki rekât kısa namaz kıldı. Sonra da çıkıp sabah namazını kıldı."[38]

Ebu Seleme (ra) Hz. Aişe'nin (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Peygamber'i (sav) seher vaktinin sonunda daima yanımda uyurken bulurdum (Yani Vitirden sonra)."[39]

Mesruk'tan gelen rivayete göre, Hz. Aişe (ra) şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'e (sav) ameli devam ettirmek çok güzel gelirdi."

---

[38] Buhari, *Abdest,* 36; *Vitir*, 1; Müslim *Salatü'l-Misafirün*, 182; Malik, *Gece namazı,* 11

[39] Buhari, *Tehecciid,* 7; Müslim, *Salatü'l-Misafirün,* 132; Ahmed b. Hanbel, 6/161.

Ben dedim ki:

-Hz. Peygamber (sav) gecenin hangi vaktinde kalkardı.

Hz. Aişe şöyle dedi:

-Ötücüyü duyunca. (Şunu anlatmak istiyordu. Arş horozu ötüp de sesini duyurduğu vakit)[40]

Hasan'dan (ra) gelen rivayete göre Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Dört rekât bile olsa gece namazı kılınız. İki rekât bile olsa gece namazı kılınız. Gece namazı kılmayı alışkanlık haline getiren her ev halkına, gece namazı vakti gelince bir nidacı şöyle seslenir: 'Ey hane halkı, kalkın namazınızı kılın.'"[41]

Ebu Seleme, Ebu Hüreyre'nin (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Allah, güzel sesli bir peygambere, Kur'an okurken teganni etmesine izin verdiği gibi hiçbir şeye izin vermemiştir."[42]

Urve, Aişe'nin (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (sav) geceleyin, bir sûre okuyan birini duydu. Ve şöyle buyurdu: 'Allah ona rahmet etsin, bana şu ayeti hatırlattı. Onu nasıl da şu şu sûrede bırakmışım.'"

---

40 Ahmed b. Hanbel, 6/203.

41 İbn-i Ebi Şeybe, 2/271; *el-İthaf*, 5/203.

42 Buhari, 9/173; Müslim, *Salatü'l-Misafirin*, 232–233; Nesai, 2/180.

Hz. Peygamber'in (sav) Namazımn Miktarına Gelince

Bu konudaki rivayeti bize şu raviler yapmışlardır: Şeyh Ebu Nasr, babası, Muhammed b. Ahmed b. Ebil Fevaris, Ahmed b. Yusuf, Ahmed b. İbrahim b. Milhan, Ebu Bekir, Leys, İbn-i Ebi Habib, Arak, Urve.

Urve (ra) dedi ki:

"Hz. Aişe'nin (ra) bildirdiğine göre, Resûlullah (sav) gece namazı olarak on üç rekât, bir de sabah namazının iki rekât sünnetini kılardı."[43]

Yine başka bir rivayete göre Peygamber (sav) gece namazı olarak on iki rekât namaz kılardı. Sonra tek rekât vitr kılardı.

Şöyle de denilmiştir:

On rekât gece namazı kılardı, sonra da tek rekât Vitir kılardı.

Gece Namazı

Allah (cc) gece namazı kılanları, yüce kitabında anmış ve şöyle buyurmuştur:

كَانُوا قَلِيلًا مِنَ الَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ۞
وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ۞

"Geceleri çok az uyurlardı ve seher vakitlerinde de istiğfar ederlerdi."[44]

---

[43] Buhari, 2/64;Müslim, *Salatü'l-Misafirin,* 123; Ahmed b. Hanbel, 1/338.

[44] Zariyat Sûresi, 17–18.

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا

"Onların sırtları yataklara değmez. Rablerine korku ve ümit ile yalvarırlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan infak ederler."[45]

اَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ اٰنَاءَ الَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْاٰخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ

"Yoksa geceleyin secde ederek ve kıyamda durarak ibadet, ahretten çekinen ve Rabbinin rahmetini dileyen kimse (o inkârcı gibi midir?"[46]

وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا

"Onlar gecelerini Rableri için secde ile ayakta durarak geçirirlerdi."[47]

وَمِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسٰى اَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا

"Gecenin bir kısmında uyanarak, sana mahsus bir fazlalık olmak üzere namaz kıl. (Böylece) Rabbinin, seni övgüye değer bir makama göndereceğini umabilirsin."[48]

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

---

45 Secde Sûresi, 16.
46 Zümer Sûresi, 9.
47 Furkan Sûresi, 64.
48 İsra Sûresi, 79.

"Allah (cc) kıyamet günü öncekileri ve sonrakileri bir araya topladığı zaman bir münadi şöyle seslenir: 'Yanları dünya hayatında iken, yataklarından uzaklaşan, korku ve ümit ile Rablerine dua edenler kalksınlar.'

Bunun üzerine onlar kalkarlar; ama azdırlar. Sonra o münadi döner ve şöyle seslenir: 'Kendilerini, ticaret ve alışverişin Allah'ı zikirden alıkoymadığı kimseler kalksınlar.'

Bunlar da kalkarlar ama azdırlar. O münadi gene dönüp şöyle seslenir: 'Darlıkta ve bollukta Allah'a hamd edenler kalksınlar.'

Onlar da kalkarlar; ama azdırlar. Bunların dışında kalanlar da hesaba çekilirler."

Resûlullah (sav) yine şöyle buyurmuştur:

"Gündüz orucu için, sahur yemeği yiyerek yardım alın. Gece namazına kalkabilmek için de kaylule vakti biraz uyuyarak yardım alın. Tüm geceyi uyku ile geçiren kimse kıyamet günü, tüm malını kaybeden iflas etmiş kişi gibi gelir. Bir kimse gecenin tümünü uyku ile geçirirse şeytan onun kulağına idrarını bozar."[49]

Resûlullah (sav) çok kere bir ayeti okumaya başlar ve ta sabaha kadar onu tekrar ederdi.

Hz. Aişe (ra) şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) bir gece uyudu. Hatta canı canına değdi. Sonra şöyle buyurdu:

-Ey Aişe, bana izin verir misin, bu gece Rabbime ibadet edeyim?

[49] İbn-i Mace, 1693; el-Hakim, 1/435.

Dedim ki:

-Yemin olsun ki, Ya Resûlullah! Ben senin yakınlığını çok isterim; ama senin tercih ettiğini daha çok tercih ederim.

Sonra, Resûlullah (sav) kalktı. Hem Kur'an okuyor hem de ağlıyordu. Gözlerinden akan yaşlardan dizleri ıslandı. Sonra oturdu.

Yine hem Kur'an okuyor hem de ağlıyordu. Gözyaşlarından yanakları ıslandı. Sonra yanına yattı. Yine hem ağlıyor, hem de Kur'an okuyordu. Yere gelen taraf gözyaşlarından ıslandı.

Sonra, Bilal (ra) geldi ve şöyle dedi:

-Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! Allah (cc) seni bağışlamadı mı?

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Ey Bilal! Şükreden bir kul olmayayım mı? Allah (cc) bu gece bana şu ayeti indirdi:"[50]

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ۞ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Göklerin ve yerin yaratılışında gece ile gündüzün birbiri adınca gidip gelişinde akl-ı selim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır.

(Onlar) Ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar (şöyle dua

[50] Kurtubi, 4/310.

ederler): Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru."[51]

Hz. Aişe (ra) yine şöyle demiştir:

"Resûlullah'ın (sav), kıldığı gece namazlarının hiç birinde yaşlanıncaya kadar oturarak namaz kıldığını görmedim. Yaşlanınca oturarak kılmaya başladı.

Okumakta olduğu sûreden otuz veya kırk ayet kadar kalınca ayakta namaz kılmak üzere kalkar, o ayetleri okur ve sonra rükûa giderdi."[52]

Yamer b. Bişr şöyle demiştir:

"Yatsı namazından sonra Abdullah b. Mübarek'in kapısına gittim. Onu namaz kılarken gördüm. Kendisi, "**Gök yarıldığı zaman"**[53] ayetini okuyordu."

Nihayet;

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ

"Ey insan! Seni kereıni bol olan Rabbine karşı aldatan nedir?"[54]

Ayetine gelince o ayette durdu ve devamlı bu ayeti tekrarlıyordu. Gecenin yarısı oluncaya kadar tekrar etti.

Tan yeri ağarınca ben döndüm, o hala tekrar ediyordu. Tan yerinin ağardığını anlayınca, okumayı bıraktı. Sonra şöyle dedi:

'Senin hilmin (yumuşak huylu oluşun) benim cehaletim, senin hilmin, benim cehaletim.'

---

51 Al-i İmran Sûresi, 190–191.
52 İbn-i Mace 1228.
53 İnfitar Sûresi, 1.
54 İnfitar Sûresi, 6.

Ben geri döndüm, onu o haliyle terk ettim."

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

"Kış müminin baharıdır. Gündüz kısa olur, oruç tutar, gece uzun olur bol bol namaz kılar."[55]

İbn-i Mesud (ra) şöyle demiştir:

"Kur'an okuyana okumayı bilene gereken şudur:

1-İnsanlar uyurken gecenin değerini bilmeli.

2-İnsanlar yerken, gündüzlerin kıymetini bilmeli.

3-İnsanlar gülerken, ağlamalı.

4-İnsanlar karışık işler yaparken, o vera haline sahip olup iyi işler yapmalı.

5-İnsanlar büyüklenip gezerken, o huşu üzerine olmalı.

6-İnsanlar sevinçli iken o hüzünlü olmayı bilmeli.

7-İnsanlar batıl sözlere dalıp giderken, o susmayı bilmeli.

Akşamla Yatsı Namazı Arası Kılınan Namazın Fazileti

Bu konudaki bir rivayeti bize şu raviler ulaştırmıştır: Ebu Nasr, babası, Ebul Feth Muhammed b. Ahmed b. Ebil Faris Hafız imla, Bişr, Muhammed b. Süleyman Hasisi, Zeyd b. Habbab, Ömer b. Abdullah b. Hasam, Yahya b. Ebi Kesir, Ebu Seleme Ebu Hüreyre (ra).

Ebu Hüreyre'nin rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

---

[55] Ahmed b. Hanbel, 3/75; Beyhaki, 2/297; *Hilye*, 8/325; *es-Sahiha*, 1922.

"*Bir kimse akşam namazından sonra altı rekât namaz kılar, bu namazlar arasında da dünya kelamı konuşmazsa, kendisi için on iki senelik ibadet yerine geçer.*"[56]

Zeyd b. Hıbban'ın rivayet ettiği hadis-i şerifte ise Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bu namazlar arasında kötü bir söz konuşmazsa."

Denilmiştir ki:

"Kılınacak bu namazın ilk iki rekâtında, birinci rekâtta Kâfirun, ikinci rekâtta İhlâs Sûresi'ni okumak müstehabtır. Bu iki rekâtı biraz çabuk kılmalıdır. Çünkü bu iki rekât, akşam namazı ile birlikte Allah'ın katına yükseltilir. Sonraki kalanları da istediği kadar uzatarak kılabilir."

İbn-i Abbas'ın (ra) rivayet ettiği bir hadis-i şerife göre, Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

"*Bir kimse hiç kimseyle konuşmadan akşam namazından sonra dört rekât namaz kılarsa, bu ameli İlliyyin zümresi arasına yükselir. Bu kişi kadir gecesini Mescid-i Aksa'da geçirmiş gibi sevap alır. Ve bu kişi gecenin yarısını ibadetle geçirmiş olan bir kişinin sevabından daha çok sevap alır.*"[57]

Ebu Nasr, babası, Tarık b. Şihab ve Ebu Bekir Sıddık (ra) yoluyla gelen rivayette Hz. Ebu Bekir (ra) dedi ki:

"Ben Peygamberi (sav) şöyle buyururken işittim: '*Bir kimse akşam namazını kılar ve sonra dört rekât daha kılarsa bir hac yaptıktan sonra yeni bir hac yapmış gibi sevap alır.*'

Ben dedim ki:

-Peki, altı rekât kılarsa?

---

[56] Tirmizi, 435; İbn-i Mace, 1167; *Şerhu's-Sünne*, 3/473.

[57] Beyhaki, 2/477; Hatib, 14/308.

Hz. Peygamber (sav):

-Onun elli yıllık günahı bağışlanır, buyurdu."[58]

Said b. Cübeyr'in Sevban'dan (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Bir kimse cemaatle namaz kılınan bir mescitte, akşam ve yatsı namazı arasında kalır ve hiç kimse ile konuşmadan namaz kılarak ve Kur'an okuyarak vakit geçirirse, Allah (cc) için o kişiye cennette, her birinin büyüklüğü yüz senelik yol kadar iki tane saray yapması bir hak olur.

Allah (cc), onun için bu sarayların arasına ağaçlar diker. Eğer o kişi tüm dünya halkını ziyafet için çağırsa, onların meyveleri yeter de artar bile."[59]

Ebu Nasr, babasından, o da Hişam b. Urve'den, Aişe'nin (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Resûlullah (sav) buyurdu ki:

"Allah Teâlâ'ya akşam namazından daha sevimli bir namaz yoktur. Kul bu namazla gecesini açmış gündüzü kapamış olur. Akşam namazında, yolcu için de mukim için de bir eksilme yoktur.

Bir kimse akşam namazını kılar, yanındaki oturana hiçbir şey söylemeden dört rekât daha namaz kılarsa, Allah (cc) o kul için cennette inci ve yakut ile süslü iki saray yapar. Bu iki saray arasında, o kadar çok şeyler vardır ki, onları ancak Allah (cc) bilir. Eğer akşamı kılar, yanındaki ile konuşmadan altı rekât da namaz kılarsa, onun kırk yıllık günahı bağışlanır."[60]

---

[58] *İlelü'l-Mütenahiye*, 1/458.

[59] *El-İthaf*, 3/372; *el-Muğni an-hamlü'l-Esfar*, 1/198.

[60] *İlelü'l-Mütenahiye*, 1/458.

Ebu Hüreyre (ra) akşam ve yatsı namazında on iki rekât namaz kılardı. Babasından rivayet ederek Hişam b. Urve, Hz. Aişe'nin (ra) şöyle dediğini anlatmıştır:

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"*Bir kimse akşamla yatsı arasında yirmi rekât namaz kılarsa, Allah (cc) onun için cennette bir ev inşa eder.*"[61]

Enes b. Malik'ten (ra) rivayet edildiğine göre, o akşamla yatsı arasında yirmi rekât namaz kılardı ve şöyle derdi: "O gece ibadetine kalkan nefistir."

Abdurrahman b. Esved'den gelen rivayete göre amcası şöyle demiştir:

"Abdullah b. Mesud'un yanına akşam ve yatsı arasında, hangi saatte gitsem, hep namaz kılarken görürdüm."

Ve şöyle derdi:

"Bu saat gaflet saatidir."

Denildiğine göre şu ayet-i kerime o saatte inmiştir:

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

"Onların yanları yataklarından kalkarak korkuyla, umutla Rablerine yalvarırlar. Ve Kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcarlar."[62]

Abdullah Evfa'dan (ra) rivayete göre, Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

---

61 *Tenzihü'ş-Şeria,* 2/87; *El-Leali'l-Masnua,* 2/28.

62 Secde Sûresi, 16.

"Bir kimse akşam namazından sonra Secde Sûresi'ni ve Mülk Sûresi'ni okursa, kıyamet günü, yüzü ayın on dördü gibi parlak bir şekilde gelir ve ayrıca o gecenin de hakkını vermiş olur."[63]

Haklarında bu rivayetlerin geldiği namazların, akşam namazının sünneti ile beraber olma ihtimali olduğu gibi, akşam namazının sünnetinin dışında olma ihtimali de vardır.

Akşam Namazından Önce Kılınacak İki Rekât Namaz

Ahmed b. Hanbel (ra) bu namaz sorulunca şöyle dedi: "Ben o iki rekâtlık namazı kılmıyorum. Ama bu namazı kılan için ise bir sakınca yoktur."

Bu iki rekâtlık namaz İbn-i Ömer'e sorulunca o da şöyle dedi:

"Ben Resûlullah (sav) hayatta iken kılan birini görmedim."

Ancak İbn-i Ömer bu namazı yasaklamadı da.

Rivayete göre, Enes b. Malik (ra) şöyle dedi:

"Biz Resûlullah (sav) hayatta iken, güneşin batmasından sonra, akşam namazından önce iki rekât namaz kılardık."

Ben Enes b. Malik'e sordum:

-Bu namazı Resûlullah (sav) kılar mıydı?

Dedi ki:

-Resûlullah (sav) bizim bu namazı kıldığımızı görürdü. Ama ne emrederdi, ne yasaklardı.[64]

---

[63] *Kenzü'l-Ummal*, 2683.

[64] *El-Mişkat*, 1179.

İbrahim Nehai (ra) şöyle demiştir:

"Resûlullah'ın (sav) ashabının ileri gelenleri, Ali b. Ebi Talib, Abdullah b. Mesud, Huzeyfe b. Yeman, Ammar b. Yasir, Ebu Mesud el-Ensari ve başka sahabeler Kufe'de bulunuyordu. Onlardan hiçbirini akşam namazından önce bu namazı kıldığını görmedim.

Yine bu iki rekâtı, Hz. Ebu Bekir (ra), Hz. Ömer (ra), Hz. Osman (ra) da kılmamıştır." (*Allah hepsinden razı olsun.*)

Akşamla Yatsı Arası Kılınan Namaz

Akşam ve yatsı arasında anlatılan ibadeti yapan kişi, yaptığının bereketi ile Hz. Peygamber'i (sav) rüyasında görür. Daha başka sevapları da vardır.

Abdurrahman b. Habib, Haris el Basri, Said b. Sad b. Ebi Tayyibe Kerz b. Vebre Harisi (ra) (ki bu zat abdallardan idi) rivayetine göre, Ebu Tayyibe (ra) dedi ki: "Şam'daki bir kardeşim bana geldi ve bana bir hediye getirerek şöyle dedi:

-Ey Kenz! Bu hediyeyi benden kabul et. Bu çok güzel bir hediyedir.

Ben dedim ki:

-Ey kardeşim, bu hediyeyi sana kim verdi?

Dedi ki:

-Onu bana İbrahim Teymi verdi.

Dedim ki:

-Peki, sen İbrahim Teymiye sordun mu, ona kim vermiş?

Dedi ki:

-Evet, bana şöyle anlattı: 'Bir gün Kâbe'ye doğru oturuyordum. Tehlil, tesbih ve tahmid okuyordum. Bu sırada biri

geldi, bana selam verdi ve sağ tarafıma oturdu. Ömrümde, onun gibi güzel yüzlü, onun gibi güzel elbiseli, onun kokusu gibi güzel bir koku, elbisesi gibi beyaz elbiseli birini görmedim. Ona dedim ki: 'Ey Allah'ın kulu! Sen kimsin, nereden geldin ve sen nesin?' Dedi ki: 'Ben Hızır'ım. Sana selam vermek için geldim ve sana Allah için sevgi getirdim. Yanımda da bir hediye var, onu sana hediye etmek istiyorum.' Ona dedim ki: 'Bana o hediyeni öğret, o nedir?' Hızır (as) şöyle dedi: 'Güneş doğup da yeryüzünü aydınlatmadan önce ve batmadan önce şunları oku: Yedi kere Fatiha Sûresi, Yedi kere Nas Sûresi, Yedi kere Felak Sûresi, Yedi kere İhlâs Sûresi, Yedi kere Kâfirun Sûresi, Yedi kere Ayete'l-Kürsi, Yedi kere Sübhanellah, vel Hamdulillah ve La İlahe illallah, Vallahu Ekber, Yedi kere Peygamber'e salâvat getir. Yedi kere kendine, anne babana, mümin ve mü'minata tevbe istiğfar et, bağışlanma dile. İstiğfarın sonunda da yedi kere şu duayı oku:

اَللّٰهُمَّ رَبِّ افْعَلْ بِى وَبِهِمْ عَاجِلًا وَآجِلًا فِى الدِّيْنِ وَالدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَا اَنْتَ لَهُ أَهْلٌ، وَلَا تَفْعَلْ بِنَا يَا مَوْلَانَا مَا نَحْنُ لَهُ أَهْلٌ، إِنَّكَ غَفُورٌ حَلِيمٌ جَوَادٌ كَرِيمٌ بَرٌّ رَؤُفٌ رَحِيمٌ

"Allah'ım! Rabbim, kendim için ve onlar için, şimdi ve sonra dinde, dünyada ve ahirette şanına yakışanı yap. Bize layık olduğumuz şeyi yapma,

Ey Mevlamız! Sen Gafursun, Hâlimsin, Cevvadsın, Kerimsin, Berr, Rauf ve Rahimsin."

Bunları sabah akşam bırakmamaya dikkat et. Çünkü bu duayı bana veren şöyle buyurdu: 'Bunu senede bir kere olsun söyle, oku. Ben dedim ki: 'Bu hediyeyi sana

vereni tanıtmanı istiyorum. Kim?' Dedi ki: 'Onu bana Hz. Muhammed (sav) verdi.' Ben Hızır'a (as) dedim ki: 'Bana öyle bir şey öğret ki, onu okuduğumda Hz. Peygamber'i (sav) rüyamda göreyim ve ona bu hediyeyi sen mi verdin? Diye sorayım.' Hızır bana dedi ki: 'Beni (yalanla) mı itham ediyorsun?' Dedim ki: 'Hayır, ama ben bunu Resûlullah'tan (sav) dinlemek istiyorum.' O zaman bana şöyle dedi: 'Eğer Peygamber'i rüyanda görmek istiyorsan bil ki, akşam namazını kıldıktan sonra, insanlardan hiçbiri ile konuşmaksızın, yatsıya kadar kılmış olduğun namazı kıl. Her iki rekâtta bir selam ver. Her rekâtta bir kere Fatiha Sûresi ve yedi kere İhlâs Sûresi'ni okuyarak kıl. Sonra da yatsı namazını cemaatle beraber kılarsın. Yatsı namazını kıldıktan sonra evine gidinceye kadar da hiç kimse ile konuşma. Sonra Vitri kılarsın. Uyuyacağın zaman da iki rekât namaz kıl. Bu namazda da her rekâtta bir Fatiha, yedi kere İhlâs Sûresi'ni oku. Sonra secdeye kapan ve secdede yedi kere Allah'tan bağışlanma dile, yedi kere de şöyle de:

سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

"Sübhanellahi vel hamdülillai vela ilahe illallahu vallahu ekber vela havle vela kuvvete illa billahi aliyyil azim."

(Allah sübhandır, hamd Allah'a mahsustur. Allah'tan başka ilah yoktur, Allah (cc) en büyüktür, güç ve kuvvet yüce Allah'ındır.)

Sonra başını secdeden kaldır, düzgünce otur. Ellerini kaldır ve şu duayı oku.

يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامُ يَا إِلَهَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِيمَهُمَا، يَا رَبِّ! يَا رَبِّ! يَا رَبُّ! يَا اَللّٰهُ! يَا اَللّٰهُ! يَا اَللّٰهُ!

"Ya Hayyu, ya kayyum. Ya zelcelali ve'l ikram, ya ilahe'l evveline ve'l ahirin. Ya rahmanü'd-dünya vel ahireti rahimihima Ya rabbi! Ya rabbi! Ya rabbi! Ya Allah! Ya Allah! Ya Allah!"

Sonra ayağa kalk ve ayakta yaptığın gibi dua et. Sonra yine secdeye var, daha önce yaptığın gibi dua et. Sonra da başını secdeden kaldır ve kıbleye dönerek istediğin gibi uyu. Bu arada Hz. Peygamber'e (sav) salâvat oku ve uykun gelene kadar da salâvat okumaya devam et.' Bundan sonra ona dedim ki: 'Bu duayı kimden dinlediğini bilmek istiyorum.' Dedi ki: 'Beni (yalanla mı itham ediyorsun)?' Bunun üzerine dedim ki: 'Hz. Muhammed'i (sav) hak peygamber olarak gönderene yemin ederim ki, seni itham etmiyorum. Bunun üzerine Hızır (as) şöyle dedi: 'Hz. Muhammed (sav) bu duayı öğrettiği zaman (o mecliste) ben de bulundum. Bu duayı ettiği zaman yanında idim. Bu duayı öğrettiği kimseden öğrendim.'

Sonra İbrahim Teymi şöyle anlattı: 'Bu duanın sevabını bana haber ver, dedim.' Hızır (as) dedi ki: 'Eğer Hz. Muhammed'i (sav) görürsen sevabını ona sorarsın.'

İbrahim diyor ki: 'Hızır'ın (as) bana söylediği gibi yaptım. Yatağımda durmadan Hz. Peygamber'e (sav) salâvat getiriyordum. Hızır'ın (as) bana öğrettiği şeye sevindiğimden ve Hz. Peygamber'i (sav) de görme umuduyla benden uyku gitti. Bu hâl, ta sabaha kadar sürdü, sabah namazını kılıncaya

kadar uyuyamadım. Güneş yükselinceye kadar mihrabımda oturdum. Kuşluk namazını kıldım. Bir taraftan da kendime şöyle diyordum: 'Eğer bu geceye kadar yaşarsam, geçen gece yaptığımı gene yapayım.' Tam bu hal içinde iken uykum geldi ve uyumuşum. Yanıma melekler geldi. Beni aldılar, cennete götürdüler. Orada kırmızı yakuttan bir saray yeşil zümrütten bir beyaz inciden bir saray gördüm. Yine orada bal, süt ve şarap ırmakları gördüm. Oradaki sarayların birinde bir cariye gördüm ki bana bakıyordu. Yüzündeki nur, her yeri aydınlatan güneşten daha parlaktı. Onun giydiği elbisenin etekleri, sarayın ta üstünden yere kadar inmişti.

Beni cennete götüren meleklere sordum: 'Bu köşk, saray ve bu cariye kimindir?' Dediler ki: 'Senin gibi yapanlarındır.'

Bana cennetin yiyeceklerinden yedirmeden, içeceklerinden içirmeden oradan çıkarmadılar. Sonra beni cennetten çıkardılar, aldıklara yere getirdiler.

Bu sırada Resûlullah (sav) yanıma geldi yanında da yetmiş peygamber ve yetmiş saf halinde melek vardı. Her bir saf mağripten maşrığa kadardı. Hz. Peygamber (sav) bana selam verdi ve elimi tuttu. Dedim ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah sana salât ve selam etsin. Hızır'ın (as) bana bildirdiğine göre, bu hadis-i sizden duymuş (doğru mu?)' Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: 'Hızır (as) doğru söylemiş, her anlattığı şey de gerçektir. O yeryüzü halkının bilginidir. O abdalların başkanıdır. O, Allah'ın yeryüzündeki ordusundandır." Ben dedim ki: 'Ey Allah'ın Resulü! Bu ameli işleyenin sevabı nedir?' Resûlullah (sav) bana şöyle buyurdu: 'Burada gördüğünden ve sana verilenden daha üstün sevap ne olabilir ki? Cennetteki yerini gördün, oranın yiyeceklerini yedin, içeceklerinden içtin. Melekleri ve benimle beraber peygamberleri gördün. Huriyi gördün.'

Ben dedim ki: 'Ey Allah'ın Resûlü! Bir kimse benim yaptığımı yapsa, benim rüyamda gördüğümü görmese, bana verilen ona da verilir mi?' Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: 'Beni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Allah (cc) onun bütün büyük günahlarını bağışlar, Allah (cc) ondan gazabını ve azabını kaldırır. Beni hak peygamber olarak gönderene yemin olsun ki, bunu işleyene sana verilenler, rüyasında cenneti görmese de verilir. Bu sırada gökten bir münadi şöyle seslenir: 'Allah (cc), Muhammed ümmetinden, doğudan batıya kadın erkek tüm müminleri bağışladı.' Sol taraftaki meleğe de gelecek senenin aynı gününe kadar onlardan hiçbirine hiçbir kötülük yazmaması emredilir.'

Ben dedim ki:

'Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! Benim cemalini görmeme ve cenneti görmeme sebep olana da bu sevap ve fazilet var mıdır?' Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: 'Evet, bütün bunlar ona da verilecektir.' Ben yine şöyle dedim: 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu durumda, bütün erkek ve kadın müminlerin bu duayı öğrenmeleri ve öğretmeleri gerekir. Bilhassa, bundaki sevap ve fazileti de.'

Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: 'Beni hak peygamber gönderen Allah'a yemin ederim ki, bunu işleyen saidlerden, terk eden de şakilerden olur.' Ben yine sordum: 'Ey Allah'ın Resûlü! Bunu işleyene başka bir şey verilir mi?' Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu: 'Beni hak peygamber gönderene yemin olsun ki, bu ameli gece bir kere işleyen kişiye, dünya yaratıldığından Sur'un üfleneceği güne kadar gökten düşen yağmur damlalan kadar iyilik yazılır. Yine o kişi için yerdeki bütün bitkilerin tohumu kadar kötülüğü silinir. Bu

sevaplar, mümin erkek ve kadın, öncekilerden de sonrakilerden de herkese verilecektir.'"[65]

A'rec Ebu Hüreyre'nin (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Hz. Peygamber (sav) buyurdu ki: "*Bir kimse cuma gecesi iki rakât kılar; her rekâtta Fatiha, Ayet'el Kürsi ve on beş kere İhlas Sûresi'ni okursa, namazın sonunda da bin defa;*

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ

"Allah'ım! Ümmi Nebi Muhammed'e salât eyle," diye dua ederse gece rüyasında beni görür. Bir daha ki cumaya kadar kalmaz mutlaka görür. Kim beni görürse, ona cennet vardır. Onun geçmiş ve gelecek günahları da bağışlanır."[66]

Yatsıdan Sonra Kılınan Namaz

Bu konudaki haberi bize Ebu Nasr, babasından, o da Abdullah b. Abbas'a (ra) dayandırarak nakletmiştir.

Abdullah b. Abbas (ra) şöyle dedi:

"Bir kimse yatsı namazından sonra, dört rekât namaz kılarsa, Kadir gecesini Mescid-i Haram'da geçirmiş ve ihya etmiş gibi olur."[67]

Ka'b el-Ahbar da şöyle demiştir:

"Bir kimse güzelce Kur'an okuyarak yatsı namazından sonra dört rekât namaz kılarsa, ona Kadir gecesindeki gibi

---

65 Bunun Mevzu oluşunda hiç kimse şüphe etmez.

66 *El-Mevzuat*, 2/137; Bu hadis sahih değildir, bu hadisin ravilerinde meçhul olan kişiler mevcuttur.

67 *El-İthaf*, 5/146; *et-Tarih*, 1/132.

sevap verilir." (Yani Kadir gecesinde namaz kılmış gibi sevap verilir.)

Ebu Nasr'ın, babasından, onun Sabit Benani'den, onun da Enes b. Malik'ten rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse yatsı namazından sonra iki rekât namaz kılar, her rekâtta bir Fatiha Sûresi ve yirmi kere İhlâs Sûresi okursa, Allah (cc) onun için cennette iki saray yapar. Tüm cennet halkı o iki sarayı görürler."[68]

Vitir ve Fazilet

Daha önce anlattığımız gibi, Vitir namazını gecenin sonunda kılmak en faziletli olanıdır. Bu konuda, Nafi'nin İbn-i Ömer'den (ra) rivayetine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "Biri gelip gece namazını sorunca O (sav) buyurdu ki: 'İkişer, ikişer kılınır. Ama sabahın olmasından korkarsan Vitir namazını öne alıp kılmalısın.'"[69]

Hz. Ömer Faruk (ra) Vitir namazını gecenin sonunda kılardı. Hz. Ebu Bekir Sıddık (ra) Vitir namazını gecenin başında kılardı. Hz. Peygamber (sav) her ikisine de bunu sordu.

Hz. Ebu Bekir'e (ra) şöyle sordu.

-Vitir namazını ne zaman kılıyorsun?

O da şöyle cevap verdi:

-Uyumadan önce gecenin başında kılıyorum.

Hz. Peygamber (sav) Hz. Ömer'e de sordu:

---

[68] İbn-i Adiy, 5/1798.

[69] Buhari, 2/30; Müslim, *Salatü'l-Misafiri,* Hadis, 145; Ahmed b. Hanbel, 2/102.

-Vitir namazını ne zaman kılıyorsun?

O da şöyle cevap verdi:

-Gecenin sonunda kılıyorum.

Hz. Peygamber (sav) Hz. Ebu Bekir'e (ra) şöyle buyurdu:

-Buna dikkat et.

Hz. Ömer'e (ra) de şöyle buyurdu:

-Bu daha kuvvetli."[70]

Rivayete göre Hz. Ömer (ra) şöyle demiştir: "Akıllı olanlar Vitir namazını gecenin başında kılarlar, kuvvetliler de gecenin sonunda kılarlar, bu daha faziletlidir.

Denilmiştir ki:

Hz. Ebu Bekir'in (ra) yaptığı gibi Vitri gecenin başında kılmak daha faziletlidir.

Hz. Osman'dan (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Ben Vitri gecenin başında kılıyorum. Uyandığımda da bir rekât daha kılarım. Böylece iki rekât kılmış olurum. Bu tek rekât kaybolan deveye benzer. Sonra onu kardeşi ile birleştiririm. Namazın sonunu da tek rekâtla bitiririm."

Hz. Osman'ın bu yaptığı meşhur bir rivayettir. O (ra) gecenin tamamını tek rekât namazla ihya ederdi. O tek rekât namazda da Kur'an-ı Kerim'i hatmederdi. Bu da onun Vitri idi.

Ebu Hüreyre'den (ra) gelen rivayete göre dedi ki: "Dostum, Ebul Kasım (sav) bana şu üç şeyi tavsiye etti:

1-Uykudan önce Vitir namazı kılmayı,

---

[70] Abdurrezzak, 4615; *Şerhi Maani'l-Asar,* 1/342; *Kenzü'l-Ummal,* 21733.

2-Her aydan üç gün oruç tutmayı,

3-İki rekât kuşluk namazı kılmayı."[71]

Bilhassa tan yeri ağardıktan sonra uyanmaktan korkan kimsenin Vitir namazını daha önce, yatmadan önce kılması yerinde olur.

Hz. Ali (ra) şöyle demiştir:

"Vitir namazı üç çeşit kılınabilir:

1- İstersen, gecenin başında kılarsın. Sonra nafile namazı ikişer rekât olarak kılarsın.

2- İstersen tek rekât kılar yatarsın. Uyanınca ona bir rekât daha kılarak eklersin. Sonra da Vitir namazını gecenin sonunda kılarsın.

3- İstersen, Vitri sona bırakırsın. Böylece en son Vitir namazını kılmış olursun."

Cabir b. Abdullah (ra) Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"*Bir kimse gecenin sonunda uyanmaktan korkarsa, Vitri gecenin başında kılsın ve sonra uyusun.*

Gecenin sonunda uyanma durumu olan geciktirebilir. Ama gecenin sonunda uyanmak biraz zordur; fakat bu daha faziletlidir."[72]

Hz. Aişe'den (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav) Vitir namazını gecenin sonunda kılardı. Eğer ailesi ile bir haceti varsa ona yaklaşırdı. Onlarla (aileleriyle) bir işi yok ise yatardı. Ta Bilal (ra) gelip onu namaza çağırana kadar."[73]

---

[71] Ahmed b. Hanbel, 2/233-258.

[72] Müslim, *Salatü'l-Misafirin,* hadis, 162; Beyhaki, 3/35.

[73] *El-İthaf*, 5/201.

Hz. Aişe (ra) yine şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) hemen hemen gecenin her vaktinde, başında, ortasında Vitri kılardı. Kıldığı Vitir namazının sonu ise seher vaktine kadar uzardı."[74]

Bir hadis-i şerifte şöyle geçmektedir:

"*Resûlullah (sav) ezan vaktinde Vitir kılardı. (sabah ezanı olabilir) sonra da kamet zamanı iki rekât kılardı.*"[75]

Resûlullah'ın (sav) ashabı yatsı namazını kılarlardı. Sonra iki rekât namaz kılarlardı. Sonra dört rekât namaz kılarlardı. Sonra isteyen Vitir namazını kılar, sonra gider uyurdu. Vitir namazını kılmayan (sonra kılacak olan) da uyumaya giderdi ve uyurdu.

Vitir ve Teheccüd

Bir kimse Vitir namazını gecenin başında kılar da sonra teheccüde kalkarsa, onun Vitri bozulur mu yoksa istediği kadar namaz kılsın, bozulmaz mı? Bu konu da İmam-ı Ahmed'den (ra) iki rivayet vardır:

1- Vitri bozulmaz.

Bu konudaki rivayet Fazl b. Ziyad'dan şu şekilde gelmiştir: Gecenin sonunda kılınan vitir, en faziletli olanıdır. Bir kimse uyuyup kalmaktan korkarsa, gecenin başında Vitri kılsın. Eğer gecenin sonunda kalkarsa, gecenin başında da Vitri kılmış idiyse, ikişer ikişer namazını kılar Vitir olarak tek rekât kılmaz.

Diğer rivayeti ikinci rivayet hükümsüz kılmıştır. Fazl b. Ziyad dedi ki: İmam Ahmed b. Hanbel'e şöyle sordum: "Vitir namazını

---

[74] Buhari, *Vitir,* bab 2; Müslim, *Salatü'l-Misafirin,* Hadis, 136; Ahmed b. Hanbel, 1/85.

[75] Ahmed b. Hanbel, 1/87, 111; *Kenzu'l-Ummal,* 21886.

gecenin başında kılıp, sonra gecenin sonuna doğru teheccüd namazına kalkan birinin Vitir namazı bozulur mu?"

İmam Ahmed b. Hanbel şöyle dedi: "Hayır bozulmaz. Ama bozulursa da sakıncası yoktur. Çünkü Hz. Ömer, Hz. Ali, Üsame, İbn-i Ömer, İbn-i Abbas, Ebu Hüreyre (*Allah hepsinden razı olsun*) böyle yapmışlardır."

Vitir namazının boşa gitmesi ve bozulması ancak şöyle olur:

Bir kimse gecenin başında tek olarak Vitir namazını kılar bir süre uyur ve kalkar ve namaz kılar. Bu arada tek rekât kılar ve bununla önce kıldığı Vitrin bozulmasını ister. Böylece önceki kıldığı tek rekâtı çift yapar. Selam vererek namazdan çıkar. Bundan sonra kıldığı namaz hep çift olur. Sonra istediği kadar, ikişer ikişer namaz kılar.

En sonunda tan yeri ağarmadan önce Vitir namazını aynca kılar. Hz. Osman böyle yapmıştır. Bunu daha önce anlatmıştık.

Hz. Osman (ra) Vitir namazını tek başına bırakmazdı. Sonradan da Vitir namazını tekrar kılardı.

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

"Bir gecede iki Vitir olmaz."[76]

Eğer bir kimse Vitir namazını bozmazsa, istediği kadar namaz kılar ise bu caizdir. Bunu daha önce anlatmıştık.

---

[76] Ebu Davud, 1439; Tirmizi, 470; Nesai, 3/230; Ahmed b. Hanbel, 4/23.

Vitir Duası

Bu dua Vitir namazında, son rükûdan başını kaldırınca okunur ve şöyledir:

اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَهْدِيكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ، وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ، وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ كُلَّهُ، نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ، وَنَخْلَعُ وَنَتْرُكُ مَنْ يَفْجُرُكَ

"Allah'ım! Senden yardım isteriz senden hidayet isteriz, senden bağışlanma dileriz. Sana inanır, sana tevekkül ederiz. Bütün hayırlar için sana sena ederiz. Sana şükrederiz, inkâr etmeyiz, sana karşı günah işleyenlerden ayrılırız ve bırakırız."

اَللّٰهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ، وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ، وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ وَنَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنَخْشَى عَذَابَكَ، إِنَّ عَذَابَكَ الْجِدَّ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ

"Allah'ım sana ibadet eder, senin için namaz kılar ve sana secde ederiz. Senin için çalışıyoruz. Rahmetini umuyoruz ve azabından korkuyoruz. Senin çetin azabın kâfirler içindir."

اَللّٰهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ، إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ، إِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ، وَلَا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ

"Allah'ım! Hidayet ettiğin kimseler arasından bana da hidayet eyle. Beni de affet verdiklerinden eyle, beni de sahip

olduklarından eyle, beni de ihsanını verdiklerin arasında uğurlu kıl. Verdiğin hükmün şerrinden beni koru. Sen hüküm verensin, hiç kimse sana hüküm veremez. Senin sahip çıktığını hiç kimse zelil edemez. Sevmediğini de hiç kimse yüceltemez. Kutlusun, Rabbimiz, yücesin."[77]

اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِعَفْوِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أُحْصِى ثَنَاءً عَلَيْكَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ

"Allah'ım! Dargınlığından rızana sığınırız. Cezandan affına sığınırız. Senden sana sığınırız. Biz, zatını övdüğün gibi seni övemeyiz. Sen zatını övdüğün gibisin."[78]

Kişi bu duadan fazlasını yapabilir, bu caizdir.

İki rivayetin birine göre, bu duayı okuduktan sonra elini yüzüne sürer. Diğer rivayete göre ise ellerini göğsüne sürer.

Kişi Ramazan ayında imam ise ve Vitir namazını kıldırıyorsa, dualan "ben" yerine "biz" diyerek çoğul sigası ile okur. Yani "Bana hidayet et" yerine "Bize hidayet eyle" gibi söylemelidir.

Uykulu İken Namaz Kılmak

Bir kimse namaz kılarken, kendisine uyku bastırırsa en uygunu uyumasıdır. Buhari ve Müslim'de Hz. Aişe'den (ra) gelen rivayete göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Biri namaz kılarken uyku bastırırsa, uykusu geçip gidinceye kadar uyusun. Çünkü o kişi uykulu hali ile

---

77 Ebu Davud, *Vitr,* bab 5; Nesai, *Gece namazı*, 51; Ahmed b. Hanbel, 1/199-200.

78 Ebu Davud, 1433; Nesai, 3/249; Tirmizi, 3566; Ahmed b. Hanbel, 1/96.

namaz kılarsa, istiğfar edip günahının bağışlanmasını isterken, kendisine söyebilir."[79]

Abdulaziz b. Süheyb, Enes'in (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Resûlullah (sav) mescide girdi. İki sütün arasında bağı bir ip gördü ve sordu:

-Bu nedir?

Dediler ki:

-Bu Zeyneb'e ait bir iptir. Namaz kılıyor. Namazda uykusu gelip de ağırlık bastığı zaman bu ipe tutunuyor.

Resûlullah buyurdu ki:

-Onu çözün.

Sonra da şöyle buyurdu:

-Sizden biriniz canlı ve diri iken namaz kılsın. Kendisine bir tembellik ve ağırlık gelince otursun.[80]

Urve'nin Hz. Aişe (ra)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Aişe'nin yanında Esed oğullarından bir kadın vardı. Peygamber (sav) Hz. Aişe'nin yanına girince sordu:

-Bu kadın kimdir?

Hz. Aişe (r.anha):

-Bu gece uyumayan falan kadındır, buyurdu.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav):

-Siz gücünüz yettiği kadar amel işleyin. Allah'a yemin ederim ki, Allah (cc) hiç yorulmaz, size ise yorulursunuz.[81]

---

[79] Tirmizi, 355; Ahmed b. Hanbel, 6/202; *Şerhu's-Sünne,* 4/57.

[80] Buhari, 2/67; Müslim, *Salatü'l-misafirin,* 219; Ahmed b. Hanbel, 3/101.

[81] Müslim, *Salatü'l-misafirin,* 221; Ahmed b. Hanbel, 6/22.

Hz. Aişe (r.anha), "Allah Teâlâ'ya en sevimli olan amel, az da olsa sahibinin devamlı işlediği ameldir" buyurdu.

Çünkü Resûlullah (sav) insanlara güçlerinin yeteceği kadar amel etmelerini emrederdi.

Sahabe dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü! Biz senin gibi değiliz. Çünkü Allah (cc) senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışladı."

Onlann böyle demelerine Resûlullah (sav) çok kızardı, öyle ki, bu yüzünden belli olurdu.

Bu konuda sünnet olan şudur:

Namazdan ve zikirden alıkoyacak kadar uykusu ağır basan kişi, uyku ağırlığı geçinceye kadar uyumalıdır. İbadet için güzel gönül ferahlığı ve okuduğunu anlayabilecek durumda olmak lazımdır.

Rivayete göre İbn-i Abbas (ra) oturduğu yerden uyumayı sevmezdi.

Haberde şöyle geçmiştir:

"Geceyi bir azap haline getirmeyiniz."[82]

Salihlerden bazılan, geceleyin rahat rahat ibadet edebilmek için, daha önce zorla uyumaya çalışmışlardır. Bazı salih zatlar da zorla uyumayı hoş görmemiş ama uykuları gelince uyumuşlardır.

Denir ki:

Vehb b. Münebbih Yemani (ra) otuz sene yanını yere koymadı. Kendisinin deriden yapılmış bir yastığı vardı. Uykusu bastırınca göğsüne onu koyar biraz uyurdu. Daha sonra namaza kalkardı.

---

[82] *El-İthaf,* 5/160; *Kenzu'l-Ummal,* 5414; *el-Muğni an hamli'l-esfar,* 1/349.

Derdi ki:

"Evimde yastık görmektense, şeytan görmem daha iyidir. Çünkü o kişiyi uykuya çağırır."

Büyüklerden birine, abdalların özelliği sorulunca, şöyle dedi:

"Çok acıkınca yerler, uyku ağır basınca uyurlar, zaruret halinde konuşurlar. Susmaları hikmettir, bilgileri de kudrettir."

Büyüklerden birine, korkanların özelliği sorulunca şöyle demiştir:

"Onların yemeleri, hasta gibidir, uykuları suya batmakta olan kişinin uykusu gibidir."

Salih zatların hallerine bakmamalıdır. Aksine, Resûlullah'tan (sav) nasıl rivayet edilmişse öyle yapmalıdır. Asıl itimat edilecek olan Resûlullah'tır (sav). Bir kul Resûlullah'ın (sav) emrine göre hareket ederse, onda olduğu hal ile şahsiyetini kazanır, başkalarından ayrı bir hal içinde olabilir.

Ümmü Selem'nin Hz. Aişe'den (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah'a (sav) şöyle soruldu:

-Hangi amel en faziletlidir?

Resûlullah (sav):

-Az da olsa devamlı olandır, buyurdu.[83]

Alkame Hz. Aişe'nin (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resûlullah'ın (sav) namazı devamlı idi."

Bunun için Resûlullah (sav) bazen gecenin yarısını ibadetle geçirirdi. Bazen, gecenin üçte birini, bazen gecenin yarısını ve kalanın da altıda birini, bazen gecenin dörtte birini bazen de gecenin altıda birini ibadetle geçirerek yetinirdi.

---

83 Ahmed b. Hanbel, 6/180.

Bütün bunlar Müzzemmil Sûresi'nde anlatılmıştır:

Alkame'den (ra) rivayet edilen hadiste; Resûlullah (sav) "*Bir koyun sağacak kadar bir sure de olsa, gece namazı kılınız*" buyurdu.[84]

Böyle bir vakit de iki veya dört rekât namaz kılacak kadar bir vakittir.

Resûlullah (sav) yine şöyle buyurdu:

"*Kulun gecenin yarısında kılacağı iki rekât namaz, dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır. Eğer ümmetime zorluk vermeyeceğimi bilseydim, onlara bu namazı farz kılardım.*"[85]

Resûlullah (sav) tüm bunları ümmetine kolaylık olsun diye böyle yapmıştır. Gece namazı ve ibadette onlara ağır gelecek şeyleri emretmemiştir. Eğer ümmetine gece ibadetini mutlaka yapmalarını emretseydi bıkar usanırlardı. Ancak, Resûlullah (sav) gece namazının, sevap ve faziletini anlatmıştır ve teşvik etmiştir. Bunun sebebi de özellikle farz ve sünnetlerin eksikleriinin kalmamasıdır.

Gecenin üçte birini namazla geçirmek müstehabtır. En azından gecenin altı da birini namazla geçirmek müstehabtır. Peygamber (sav) gecenin tümünü, hiç ibadetle geçirmemiştir. Aksine, gecenin bir kısmında uyumuştur. Ama Hz. Peygamber (sav) hiçbir geceyi tamamıyla uyuyarak da geçirmemiştir. Yukanda açıkladığımız gibi, mutlaka gecenin bir kısmını ibadetle geçirmiştir.

Denilmiştir ki:

---

84 *El-Muğni an hamli'l-esfar,* 1/366.

85 Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

"Gecenin başında kılınan namaz, teheccüd ehli içindir. Gecenin ortasında kalkıp ibadet ve itaatte bulunmak kanitin (ibadet ve itaat ehli) içindir. Gecenin sonunda kalkmak, namaz kılanlar içindir. Tan yeri ağardıktan sonra kalkmak ise gafiller içindir."

Yusuf b Mihran'dan rivayete göre, şöyle demiştir:

"Bana ulaştığına göre, arşın altında horoz şeklinde bir melek vardır. Onun tırnakları inciden, mahmuzu yeşil Zebercet'tendir. Gecenin ilk üçte biri geçince, kanatlarını çırpar ve şöyle der: "Namaz kılacaklar kalksınlar." Gecenin yarısı geçtikten sonra kanatlarını çırpar ve şöyle seslenir: "Teheccüd namazı kılacaklar kalksınlar." Gecenin ikinci üçte biri geçince gene kanatlarını çırpar ve şöyle seslenir: "Kanitun (ibadet ve itaat ehli) kalksınlar." Tan yeri ağarınca kanatlarını yine çırpar ve seslenir: "Gafiller kalksınlar ve günahları boyunlarında kalsın."

Ariflerden bazıları şöyle demiştir:

"Allah (cc) seher vakitlerinde uyanık duranların kalplerine bakar ve onlan nurla doldurur. Bunun faydaları onların kalplerine yerleşir. Sonra bunların kalplerindeki afiyet, gafillerin kalplerine kadar yayılır."

Rivayete göre, Allah (cc) sıddıklardan birinin kalbine şöyle ilham etmiştir:

"Kullarımdan bazıları vardır ki onlar beni severler, ben onlan severim. Beni görmeyi arzularlar, bende onları görmeyi arzu ederim. Beni zikrederler, ben de onlan zikrederim. Onlar beni gözetirler, ben de onlan gözetirim. Sen onların yoluna gidersen, seni de severim. Onların yolundan ayrılırsan, sana darılırım."

Bunun üzerine o kul şöyle der: 'Ey Rabbim! Onlann alametleri nelerdir?'

Allah (cc) buyurdu ki: "Onlar gölgeyi kollarlar, tıpkı bir çobanın koyunlannı koruyup kolladığı gibi. Tıpkı güneşin batmasıyla birlikte yuvalarına çekilen kuşlar gibi her şeyi bırakırlar.

Gece olup, karanlık basınca, yataklar serilince, koltuk ve kanepeler yerine konunca, seven sevdiği ile baş başa kalınca, onlar adımlannı bana doğru atarlar, yüzlerini yere sürerler. Benim kelamımla bana münacat ederler. Verdiğim nimetlerimle bana tevazu gösterirler. Bu arada kâh seslerini yükseltirler, kâh ağlarlar. Kâh ah çekerler, kâh hallerinden şikâyet ederler. Kâh kalkar, kâh otururlar. Kâh rükû ederler, kâh secde ederler. Benim rızamdan dolayı tahammül ettiklerini görürüm. Sevgimi istedikleri için şikâyetlerini duyarım.

Onlara vereceğim ilk şey, kalplerine nurumu bırakmaktır. Böylece kendilerinin haberlerini verir gibi benim haberlerimi verirler.

İkinci olarak, onlara vereceğim şeye gelince, yedi kat gökler ve yer içindekilerle beraber tartılacak olsa, vereceklerim daha ağır gelir.

Üçüncü olarak, onlara kerim olan yüzümü çevirirım. Kime yüzümü çevirirsem, ona vereceğim ihsanı hiç kimse bilemez."

Tüm Geceyi İbadetle Geçirmek

Bütün geceyi ibadetle geçirmek, ezelde yardım görmüş, kuvvetli kimselerin yapacağı bir iştir. Bunlar, ezeli koruma altına girmiş zatlardır. Bunların kalpleri tevfik ile celal ve cemal nuru ile kuşatılmıştır.

Gece ibadeti, onlar için bir Allah vergisi ve bir süstür. Allah (cc), zatına kavuşuncaya kadar, onlardan bu rütbeyi almaz.

Osman b. Affan (ra) rivayet edildiğine göre, kendisi, bütün geceyi tek rekâtta, Kur'an'ı hatmederek ihya ederdi. Bunu daha önce de anlatmıştık.

Anlatıldığına göre, tabiinden kırk kişi, gecenin tümünü ihya ederlerdi. Onlar arasında, kırk sene yatsı abdesti ile sabah namazı kılanlar vardı.

Bu rivayetler, onlardan bize sağlam ve meşhur yolla gelmiştir. O zatlardan bazıları şunlardır:

Said b. Cübeyr Safvan b. Selim, Ebu Hazim, Muhammed b. Münkedir.

Bu zatlar Medine halkındandır. Mekke-i Mükerreme'den de Fudalyl b. Iyaz, Vehb b. Verdi sayabiliriz.

Yemen'den Tavus, Vehb b. Münebbih, Kufe'den Rabi b. Haysem, Hakem, Şam'dan Ebu Süleyman Darani, Ali b. Bikar, Abadan'dan Ebu Abdullah, Havvas, Ebu Asım, Fars diyarından Habib Ebu Muhammed, Ebu Caiz Süleymani, Basra'dan Ebi Sabit, Yahya Beka sayılabilir.

Bunların dışında daha pek çok zat sayılabilir. Ve bu uzar gider. *Allah onlara rahmet etsin ve onlardan razı olsun.*

Gece İbadetine Kalkmak İçin

Bir kimsenin gafleti iyice zirveye çıkar, hatalan kendini kuşatır, günahları kendini bağlar ve gece ibadetine kalkmasını engeller ise, buna rağmen kalkmak ister, seher vakitlerinde ibadet eden ve bağışlananlar arasına katılmayı arzu ederse yatıp uyuyacağı zaman şunları yapmalıdır:

3 kere istiğfar etmeli, sonra *"Bismillahirrahmanirrahim,"* demeli. Sonra Kehf Sûresi'nin başından on ayet, sonundan da on ayet okumalıdır.

Bakara Sûresi'nin 285, 286. ayetlerini (*Amenerresulü*) okumalı. Kâfirun Sûresi'ni okumalı.

Bunlan yapan kimseyi, Allah (cc), bol ve geniş ihsanları sayesinde gece ibadetine kalkanlardan eyler ve uyandırır. Çünkü onun mağfireti her şeyi kuşatır, ibadet eden mümin kullarını kollar ve gözetler.

Şu duayı da okumalıdır:

اَللّٰهُمَّ أَيْقِظْنِى فِى أَحَبِّ السَّاعَاتِ إِلَيْكَ، وَاسْتَعْمِلْنِى بِأَحَبِّ الْأَعْمَالِ لَدَيْكَ، اَلَّتِى تُقَرِّبُنِى إِلَيْكَ زُلْفَى، وَتُبَعِّدُنِى مِنْ سَخَطِكَ بُعْدًا، أَسْأَلُكَ فَتُعْطِيَنِى، وَأَسْتَغْفِرُكَ فَتَغْفِرَ لِى، وَأَدْعُوكَ فَتَسْتَجِيبَ لِى، اَللّٰهُمَّ لَا تُؤَمِّنِى مَكْرَكَ، وَلَا تُوَلِّنِى غَيْرَكَ، وَلَا تَرْفَعْ عَنِّى سَتْرَكَ، وَلَا تُنْسِنِى ذِكْرَكَ، وَلَا تَجْعَلْنِى مِنَ الْغَافِلِينَ،

"Allah'ım! Beni sana en sevimli gelen saatte uyandır. Katında en çok sevdiğin amelleri bana yapmayı nasip eyle. Ki o amelleri yaptığım zaman beni katındaki ihsanlara yaklaştırsın, dargınlığından beni uzaklaştırın, senden bir şey istediğimde ver, senden bağışlanma dilediğimde bağışla, dua ettiğimde duamı kabul et ya Rabbi!

Allah'ım! Beni mekrinden emin olmuş zannedenlerden kılma. Beni senden başkasına bırakma. Örtünü üzerimden kaldırma. Bana zikrini unutturma. Beni gafillerden eyleme!"

Şöyle anlatıldı:

"Bir kimse uyumadan önce bu duayı okursa, Allah (cc) ona üç melek gönderir ve onlar o kimseyi namaza uyandırırlar. Eğer kalkar namaz kılar ve dua ederse, melekler o kimsenin duasına 'Âmin' derler. Eğer kalkamaz ise, melekler semada ibadet ederler. Ve onların yaptığı ibadetin sevabı o kimseye yazılır.

Hz. Peygamber'den (sav) nakledilen aşağıdaki duayı da okumalıdır:

"Bir kimse gece ibadetine uyanmak istiyorsa, yatmadan önce şu duayı okusun:

اَللّٰهُمَّ ابْعَثْنِى مِنْ مَضْجِعِى لِذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَصَلَاتِكَ وَاسْتِغْفَارِكَ وَتِلَاوَةِ كِتَابِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ،

"Allah'ım! Yatağımdan seni zikretmek, sana şükretmek, namaz kılmak, sana istiğfar etmek, Kur'an'ını okumak ve sana güzel ibadet etmek için beni kaldır."

Sonra 33 kere Sübhanellah, diyerek tesbih etmeli,

33 kere Elhamdülillah, diyerek hamdetmeli,

34 kere Allahu Ekber, diyerek tekbir getirmelidir."

25 defa da şu duayı okumalıdır:

سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ

"Sübhanellahi vel hamdülillahi velâ ilahe illallahu vallahu ekber."

Bunu okumak insana daha kolay gelir. Bunların da toplamı zaten yüzdür. Bu da birincisinin yerine geçer.

Hz. Aişe'den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) uyuyacağı zaman, sağ elini yanağına yapıştırır, sanki o gece ölecekmişçesine son olarak şu duayı okurdu:

اَللّٰهُمَّ رَبَّ السَّمٰوَاتِ السَّبْعِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، مُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اَللّٰهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اِقْضِ عَنِّي الدَّيْنَ وَأَغْنِنِي مِنَ الْفَقْرِ.

"Yedi kat göklerin ve büyük arşın rabbi olan Allah'ım! Rabbimiz ve her şeyin rabbi, Tevrat'ı, İncil'i ve Kur'an'ı indiren tohumun ve çekirdeğin yaratıcısı! Her şeyin şerrinden sana sığınırım. Sen her şeyin alnından tutansın.

Allah'ım! Sen öncesin, senden önce hiçbir şey yoktur. Sen sonsun, senden sonra da hiçbir şey yoktur. Sen zahirsin, senin üstünde hiçbir şey yoktur. Sen batınsın senden öte de hiçbir şey yoktur. Beni borçtan kurtar, beni fakirlikten kurtarıp zengin kıl."

Gece Namazı

Allah (cc) bir kimseye gece namazı ve daha başka nafile ibadetler gibi nimetler nasip etmiş ise, o kişi gücü yettiği kadanyla, özrü yoksa namaza ve ibadetlere devam etsin. Bu manada;

Hz. Aişe'den (ra) gelen rivayette, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse Allah Sübhanehu'ya bir ibadet eder de sonra da onu tembellik yüzünden bırakırsa, Allah (cc) ona darılır."[86]

Hz. Aişe (ra) yine şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) uyku bastırır ya da hasta olup da gece ibadetine kalkamazsa, gündüz on iki rekât namaz kılardı."[87]

Yine başka bir hadis-i şerifte şöyle buyurdu:

"Amellerin Allah Teâlâ'ya en sevimli olanı, azda olsa devamlı olanıdır."[88]

Teheccüd

Teheccüd namazına kalkan kimsenin, şu duayı okuması müstehabtır.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى أَحْيَانِى بَعْدَ مَا تَوَفَّانِى وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

"Elhamdulillahillezi ehyânî ba'de ma teveffani ve ileyhi'n-nüşûr."

"Beni öldürdükten sonra dirilten Allah'a hamdolsun dönüş de sadece O'nadır"

Sonra Al-i İmran Sûresi'nin sonundan on ayet okur. Sonra misvak kullanır ve abdest alır. Sonra şu duayı okur:

سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَسْأَلُكَ التَّوْبَةَ، فَاغْفِرْ لِى وَتُبْ عَلَىَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ . اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِى

---

86 *El-İthaf*, 3/462; *el-Muğni*, 1/206.

87 Müslim, *Salatü'l-misarifin*,139; Abdürrezzak, 4714.

88 Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِى مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ، وَاجْعَلْنِى صَبُورًا شَكُورًا، وَاجْعَلْنِى مِمَّنْ يَذْكُرُكَ كَثِيرًا وَيُسَبِّحُكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

"Sana tesbih ederim, sana hamd ederim. Senden başka ilah yoktur. Senden mağfiret dilerim, sana tevbe ederim. Beni bağışla tevbemi kabul et. Sen tevbeleri çok kabul eden ve çok merhametli olansın.

Allah'ım! Beni çok tevbe edenlerden eyle. Beni temizlenenlerden kıl. Beni sabreden ve şükreden bir kul eyle. Beni çok zikreden ve seni sabah akşam tesbih edenlerden kıl."

ثُمَّ يَرْفَعُ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ وَيَقُولُ:

Sonra da başını göğe kaldırıp şu duayı okur:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، أَعُوذُ بِعَفْوِكَ مِنْ عِقَابِكَ، وَأَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أُحْصِى ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ، أَنَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ، نَاصِيَتِى بِيَدِكَ، جَارٍ فِىَّ حُكْمُكَ، عَدْلٌ فِىَّ قَضَاؤُكَ، هَذِهِ يَدَايَ بِمَا كَسَبَتْ، وَهَذِهِ نَفْسِى بِمَا أَجْرَحَتْ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ، عَمِلْتُ سُوءًا وَظَلَمْتُ نَفْسِى فَاغْفِرْ لِى ذَنْبِى الْعَظِيمَ، إِنَّكَ أَنْتَ رَبِّى، إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ يَا اَللهُ

"Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Tektir ve ortağı oktur.

Yine şehadet ederim ki Hz. Muhammed (sav) O'nun kulu ve resulüdür. Cezandan affına sığınırım. Darginlığından rızana sığınırım. Ben senden sana sığınırım. Senin zatını övdüğün gibi ben seni övüp sena edemem. Ben senin kulunum, kulunun da oğluyum. Alnım kudret elindedir. Bana her hükmün geçer. Bana verdiğin hüküm adaletlidir.

İşte kazandıkları ile ellerim, işte işlediğim günahlar ile nefsim. Senden başka ilah yoktur. Sana tesbih ederim. Ben zulmedenlerden oldum. Kötü amel işledim ve kendime zulmettim.

Benim büyük günahlarımı bağışla. Sen benim Rabbimsin. Senden başka günahları bağışlayacak yoktur. Senden başka ilah da yoktur ey Allah'ım!"

Namaza kalkınca kıbleye yönelerek şu duayı okumalıdır:

اَللّٰهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللّٰهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

"Allah (cc) en büyük olandır, çok çok hamd O'na mahsustur. Sabah akşam Allah'ı tesbih ederim."

Sonra 10 kere *Sübhanellah*, diyerek tesbih etmeli,

10 kere *Elhamdülillah*, diyerek hamd etmeli,

10 kere *Allahu Ekber*, diyerek tehlil okumalı ve tekbir getirmelidir.

Sonra da şöyle demelidir:

اَللّٰهُ أَكْبَرُ ذُو الْمَلَكُوتِ وَالْجَبَرُوتِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ وَالْجَلَالِ وَالْقُدْرَةِ

"Melekût ve ceberut, kibriya ve azamet, celal ve kudret sahibi olan Allah (cc) en büyüktür."

Sonra da isterse, Resûlullah'tan (sav) gelen teheccüdle ilgili şu duayı da okuyabilir:

اللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ بَهَاءُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ زَيْنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيُّومُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَمَنْ عَلَيْهَا وَمَنْ فِيهِنَّ وَمَنْ عَلَيْهِنَّ، أَنْتَ الْحَقُّ، وَمِنْكَ الْحَقُّ وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ، وَمُحَمَّدٌ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَقٌّ

"Allah'ım! Hamd sana mahsustur. Sen göklerin ve yerin nurusun. Hamd sana mahsustur. Sen göklerin ve yerin bahasısın. Hamd sana mahsustur. Göklerin ve yerin ağırlığı senindir. Hamd sana mahsustur. Gökleri ve yeri, içindekileri ve üstündekileri ayakta tutan sensin. Sen haksın, hak sendendir. Sana konuşmak haktır. Cennet haktır. Cehennem haktır. Peygamberler haktır. Hz. Muhammed (sav) haktır."

اَللّٰهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَكَمْتُ، فَاغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اَللّٰهم آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا، اَللّٰهُمَّ اهْدِنِي لِأَحْسَنِ الْأَعْمَالِ، فَإِنَّهُ لَا يَهْدِي لِأَحْسَنِهَا إِلَّا أَنْتَ،

وَاصْرِفْ عَنِّى سَيِّئَهَا فَإِنَّهُ لَا يَصْرِفُ سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ، أَسْأَلُكَ مَسْأَلَةَ الْبَائِسِ الْمِسْكِينِ، وَأَدْعُوكَ دُعَاءَ الْمُفْتَقِرِ الذَّلِيلِ، فَلَا تَجْعَلْنِى بِدُعَائِكَ رَبِّ شَقِيًّا، وَكُنْ بِى رَؤُفًا رَحِيمًا يَا خَيْرَ الْمَسْئُولِينَ وَأَكْرَمَ الْمُعْطِينَ.

"Allah'ım! Sana teslim oldum. Sana inandım. Sana tevekkül ettim. Hasımlara seni bıraktım. Seni hakem yaptım. Geçmişte yaptıklarımı ve gelecekte yapacaklarımı bağışla, gizli ve açık işlediğim günahlarımı bağışla. Sen evvelsin, sen ahirsin. Senden başka ilah yoktur.

Allah'ım! Nefsime takvasını ver ve onu temizle tezkiye et. Sen nefsi temizleyenlerin en hayırlısısın. Nefsin velisi de sahibi de sensin.

Allah'ım! Bana en güzel amelleri göster. Onların en güzellerini gösterecek ancak sensin. Kötü amelleri de benden uzaklaştır. Kötü amelleri de uzaklaştıracak ancak sensin. Senden darda kalmış yoksulun istediği gibi istiyorum. Düşkün, fakir gibi sana dua ediyorum. Beni şaki olarak çağrılanlardan kılma.

Bana şefkat ve merhamet eyle. Ey kendisinden dilekte bulunanların en hayırlısı! Ey ikram edenlerin en hayırlısı!"

Ebu Nasr'ın, babasından, onun Yahya b. Ebi Kesir'den onun Ebu Seleme İbn-i Abdurrahman'dan rivayet ettiğine göre, Ebu Seleme dedi ki:

"Ben Aişe'ye (r.anha) Resûlullah'ın (sav) gece namazına kalkınca, nasıl tekbir getirdiğini, namazına neyle başladığını sordum, Hz. Aişe (r.anha) de şöyle dedi:

'Resûlullah (sav) namaza tekbirle başlardı ve şu dua ile devam ederdi:

اَللّٰهُمَّ رَبَّ جِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ، فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اِهْدِنِي لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ، إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

"Allah'ım! Cebrail'in, Mikailin ve İsrafil'in Rabbi! Sen gökleri ve yeri yaratansın. Görünmeyeni ve görüneni bilensin. İhtilaf ettikleri konularda kulların arasındaki hükmü sen vereceksin. İnsanların ihtilaflı olduğu konulardaki gerçeği izninle bana göster. Sen dilediğine doğru yolu gösterirsin."[89]

Gece Namazına İki Rekât Namaz Kılarak Başlamak

Gece namazı kılmaya kalkan kimsenin, önce iki rekât kısa namaz kılarak namaza başlaması müstehabtır. Bu arada bir şey yiyip içmemelidir. Allah'ın nimeti olan tesbih ve namaz fiillerini bitirinceye kadar da yiyip içmemelidir. Çünkü insan uykudan uyandığı zaman kalbi ve düşünceleri temiz olur.

Ama bir şey yiyip içtiği zaman ise, kalbi bulunduğu halden kayar, değişir ve kararır. En uygun olanı yeme içme işini ertelemektir. Ancak, aç olarak uyumuş ve aşırı derecede aç ise yer. Ya da, ramazan ayında iken, gündüz acıkma korkusu

[89] Müslim, *Salatü'l-Misafirin*, 200; Ebu Davud, *İstiftah*, Bab 6; Tirmizi, 342; Ahmed b. Hanbel, 6-61.

ile tan yerinin ağarma endişesi varsa yiyip içebilir. Bu gibi durumlarda da önceden yemek müstehabtır.

Uyumadan Önce Yapılacaklar

Uyumadan önce şunlan yapmak müstehabtır: Üç yüz ayet okuyan kimse abidler zümresinden yazılır, gafillerden yazılmaz. Furkan ve Şuara Sûrelerini okusun. Bu surelerin ayet sayısı üç yüzdür.

Bu iki sûreyi iyi okuyacak durumda değilse, Vakıa, Nun, Hakka ve Müddessir Sûrelerini okur. Bu sûreleri de iyi okuyacak durumda değilse, Tank Sûresi'nden kuranı kerimin sonuna kadar okur. Bunların da toplamı üçyüz ayettir.

Eğer bin ayet kadar okursa bu çok güzel ve fazilet bakımından da daha mükemmel olur. Kendisine bir kıntar sevap yazılır. Kanitin zümresine dâhil olur. Bu da Mülk Sûresi'nden Kur'an'ı Kerim'in sonuna kadar olan kısımdır.

Bunu iyi okuyacak durumda değilse, İhlâs Sûresi'ni ikiyüz elli kere Besmele'yle beraber okumalıdır. Onun da toplamı bin ayet eder.

Bir kimsenin her gece şu dört sureyi hiç bırakmadan okuması lazımdır. Secde Sûresi, Yasin, Duhan ve Mülk Sûreleri. Bunlarla beraber Zümer ve Vakıa Sûrelerini de okursa bu elbette daha güzel olur. Hz. Peygamber (sav) Secde ve Mülk Sûrelerini okumadan uyumazdı.[90]

Başka bir habere göre, Resûlullah (sav) İsrailoğullannın anlatıldığı sure ile Zümer Sûresi'ni okurdu.[91]

---

[90] Ahmed b. Hanbel, 3/340; İbn-i Ebi Şeybe, 10/424; *es-Sahiha*, 585.

[91] Tirmizi, 3405; *es-Sahiha,* 641.

Diğer bir habere göre Resûlullah (sav) Müsebbihat Sûrelerini okurdu."[92]

Denir ki:

"Müsebbihat'ta bir ayet vardır ki bin ayetten daha faziletlidir."

Gece İbadetlerine Yardımcı Şeyler

Gece ibadetine kalkan kimsenin, ibadetine yardımcı olarak şu işleri de yapması lazımdır:

Helalinden yemelidir. Korku ve ümit arasında olup, tevbe ve istikametten ayrılmamalıdır. Şüpheli şeylerden kaçınmalı, küçük günahlarda ısrar etmemelidir.

Kalbi daima ölümü hatırlamaya çevirip, dünya gailesini ve dünya sevgisini kalpten atmalıdır. Ölümden sonraki hayatı, ahireti de daima hatır da tutmalıdır.

Birisi bir gün Hasan-ı Basri'ye (ra) şöyle dedi:

-Ey Ebu Said! Ben afiyet içinde evimde gecelerim. Gece ibadetine kalkmayı istiyorum. Abdest suyumu hazırlıyorum. Ama gece ibadetine kalkamıyorum. Acaba neden?

Hasan Basri dedi ki:

-Günahların seni bağlamış.

Sevri (ra) şöyle dedi:

-İşlediğim bir günah yüzünden, beş ay gece ibadetine kalkmaktan mahrum kaldım.

Ona soruldu:

-O günah ne idi?

[92] Tirmizi, 3406.

Dedi ki:

-Bir adamı ağlarken gördüm de, kendi kendime şöyle dedim: Bu adam gösteriş için böyle yapıyor.

Hasan (ra) da şöyle dedi:

-Kul günah işlerse, gece ibadetinden ve gündüz orucundan mahrum kalır.

Yine denilmiştir ki:

"Nice yenen şeyler vardır ki, gece ibadetine engel olur. Nice bakış vardır ki, bir sureyi okumaktan kişiyi mahrum bırakır. Kul yasak olan bir şeyi yer veya bir işi yaparsa, onlar sebebiyle bir senelik gece ibadetinden mahrum kalır. İyi gözetlemekle fazlalık, noksandan ayırt edilir, anlaşılır. Günahın az olması kendini iyi gözetlemesine bağlıdır."

Ebu Süleyman (ra) şöyle dedi:

"İnsanın cemaatle namazı kaçırması, ancak bir günahı sebebiyle olur."

Yine derdi ki:

"Gecede ihtilam olmak bir cezadır, cünüplük ise uzaklıktır."

Gece ibadetine kalkmaya yardımcı olan şeylerden biri de yemeyi ve içmeyi azaltmaktır. Mümkün olduğu kadarıyla mideyi yemek ve içmekten uzak tutmalıdır.

Avn b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"İsrailoğulları arasında, ibadetle meşgul olan bir takım insanlar vardı. Oruçlarını açmak için yemekleri önlerinde hazır iken, aralarından biri kalkar ve şöyle derdi:

Sakın çok yemeyesiniz. Çok yerseniz, çok uyursunuz. Çok uyuduğunuz zaman ise az namaz kılarsınız."

Yine şöyle denilmiştir:

"Çok uyku, çok su içmektendir."

Yine denilmiştir ki:

"Sıddıklardan yetmiş zatın görüşü aynı idi. Onlar şöyle diyorlardı: 'Çok uyku çok su içmektendir.'"

Gece ibadetine kalkmaya yardımcı şeylerden biri de kalbin daima kederli, hüzünlü ve gamlı durmasıdır. Yani kalp daima uyanık olmalıdır. İşte kalp bunlarla canlı olur.

Ayrıca melekût âlemini de devamlı düşünmelidir. Gündüzleri de kuşluk uykusuna (kaylule) yatmalıdır.

Dünya işleri için vücut azalarını çok yormamalıdır. Bir kimse uykusu gelinceye kadar gecenin başında ibadet etse, uykusu ağır basınca yatıp uyusa, sonra uyanınca kalkıp ibadet etse, uyku bastırınca tekrar uyusa, gecenin sonunda tekrar kalkıp ibadetini yapsa, bu kimseye bir gecede iki gece ibadeti ve uykusu sevabı verilir.

Böyle bir ibadet gecenin zor işlerinden olup, amellerin de en zor olanlarındandır. Böyle bir ibadet huzur, uyanık fikir ve zikir ehlinin halidir. Denilmiştir ki:

Bu tür bir ibadet şekli, Resûlullah'ın (sav) ibadet şekillerindendir. Bir ibadet sahibi, gecede birkaç kere kalkıp ibadet edebilir ve uyuyabilir. O zaman kat kat da sevap kazanır. Ancak gece ibadetine kalkmak ve uyumak tam bir ölçü içinde olmalıdır. Bu da ancak Resûlullah (sav) da tam olarak görülür.

Resûlullah'ın (sav) kalbi daima uyanık idi. Bir işi yapması veya yapmaması Allah Sübhanehu'dan gelen vahye göre olurdu, onunla uyanır, onunla uyurdu. Onunla döner, onunla hareket ederdi. Böyle bir şey sadece Resûlullah'a (sav) mahsus bir şey idi. Ondan başkasına değil.

Gecenin Sonuna Doğru Uyumak

Gece ibadetine kalkan kimsenin gecenin sonuna doğru uyuması müstehabtır. Bunun iki sebebi vardır:

1- Sabah namazında o kimsede uyuklama hali kalmaz, gider. Çünkü sabah vakti uyumak mekruhtur. Bundan dolayı, uyuklaması ağır basan kimselere, sabah namazından sonra uyumaları emredilmiştir. Sabah namazından önce uyumaları ise yasaklanmıştır. Bu konuda gelen haberlere göre, Resûlullah (sav) sabah namazından sonra biraz uyurdu.

2- Gecenin sonuna doğru uyumak, insanın yüzündeki sanlığı giderir. Bir kimseyi uykusu zorladığı halde uyumazsa, yüzündeki sanlık olduğu gibi kalır.

Bu yüzdeki sarılık durumundan sakınmak lazımdır. Çünkü bu dar bir kapıdır. Bu gizli şehvetten ve gizli şirktendir. Böyle kimseler parmakla gösterilirler. İnsanlar o kimsenin yüzündeki sarılık sebebiyle o kişinin iyi bir hal sahibi olduğunu, uykusuzluğunu, oruç tuttuğunu, Allah korkusuna sahip olduğunu sanırlar.

Gizli şirkten ve riyadan Allah'a sığınınız. İki şeye (şirk ve riya) işaret eden her türlü davranış ve halden Allah'a sığınırız.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, insanın gece az su içmesi gerekir. Çünkü çok su içmek, uyku getirir. Bu da yüzde sarılık meydana getirir. Bilhassa gecenin sonunda içilirse ve bir de uykudan uyanır uyanmaz içilir ise.

Bir hadis-i şerife göre, Hz. Peygamber (sav) gecenin sonunda Vitir namazını kılınca, sağ tarafına biraz yatardı. Nihayet Bilal (ra) gelir ve onunla birlikte namaza çıkardı.

Selef'ten bazı zatlar, vitir namazından sonra, sabah namazından önce böyle bir uykuyu müstehab saymışlardır. Hatta bazıları sünnet olduğunu kabul etmişlerdir. Ebu Hüreyre (ra) ve ona uyanlar bu görüştedirler.

Bu uykuyu müstehab saymalarının sebebi şudur: Bu halde iken, müşahede ehline daha bol ihsanlar ve huzur gelir. Onlara melekût âlemi açılır. Ceberut âleminden, çeşitli ilimler onları aydınlatır. Hayret verici ilim ve hikmetlere kavuşurlar. Mahlûkatı yaratan ve gaybleri bilen Allah'ın kendilerine hazırladığı kendilerine görünmeyen manevi kısmetleri ve nasiplerine muttali olurlar görürler. Ayrıca o uyku ameller işleyip gayret edenler için, bir rahatlama ve sükûnet sağlar.

İşte bu yüzden, Resûlullah (sav), tan yerinin ağarmasından güneşin doğuşuna kadar ikindi namazından sonra da güneşin batmasına kadar, gece ve gündüzü evrad ve zikirlerle geçirenler dinlensin diye, nafile namaz kılmayı yasaklamıştır.

Yine, gece namazının yorgunluğunun dağılması için oturduğu yerden yüz kere *Sübhanellah*, diyerek tesbih okumak, namaza yardımcı olur, duyguların sükûnete ermesini sağlar, namaza kalkma konusundaki nefsin tembelliğini giderir.

Böyle yapanlara teheccüd ve gece namazı sevdirilir. Bütün bunlar şu ayet-i kerimenin manasında mevcuttur:

وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ

"Gecenin bir kısmında, yıldızların batışında Allah'ı tesbih eyle."[93]

وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ السُّجُودِ

"Gecelerin sonunda Allah'ı tesbih et."[94]

Yani namazların sonunda Allah'ı tesbih et.

---

93 Tur Sûresi, 49.

94 Kaf Sûresi, 40.

Gece Namazı Kaçarsa

Eğer bir kimse gece ibadetini uyku veya başka bir meşguliyet sebebiyle kaçırırsa, sonra onu güneşin doğuşu ile batışı arasında yaparsa, onu vaktinde yapmış gibi olur. Bu konudaki bir rivayeti Ebu Nasr, babası ve Abdullah b. Ganem yoluyla Ömer b. Hattab'tan (ra) rivayet etmiştir.

Hz. Ömer (ra) Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Öğleden önce zevalden sonra kılınacak dört rekât namaz, seher vaktinde kılınan namazlar gibi hesap edilir."[95]

Hz. Ömer'in (ra) Hz. Peygamber'den (sav) yaptığı başka bir rivayette (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse okuyacağı gece hizbini veya yapacağı ibadetini yapmadan uyur veya unutursa, onu sabah namazından öğle namazına kadar okuyabilir. Veya ibadetini yapabilir. Böyle yaparsa onu gece okumuş gibi olur."[96]

Selef'ten bir zat şöyle demiştir:

"Muhammed ümmetinin bu yoldaki görüşü aynıdır: Bir kimse gece kaçırdığı virdini (zikirleri) zeval vaktinden önce yerine getirirse, gece namaz kılmış gibi olur. Bunu yapamazsa, öğle ile ikindi arası yapabilir. Allah Teâlâ da bu manaya işaret ederek şöyle buyuruyor:

وَهُوَ الَّذِى جَعَلَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ اَرَادَ اَنْ يَذَّكَّرَ اَوْ اَرَادَ شُكُورًا

[95] İbn-i Ebi Şeybe, 2/199; *el-İthaf*, 3/337.

[96] Müslim, *Salatü'l-Misafirin*, Hadis, 142; Ebu Davud, 1313; Tirmizi, 581.

"İbret almak veya şükretmek dileyen kimseler için gece ile gündüzü birbiri ardına getiren O'dur."[97]

Yani fazilet bakımından birini diğerini takip edenler kıldı. Böylece biri diğerinin yerine geçer.

Gece İbadetlerinin Vakitleri

Özetle gece ibadetleri şu beş vakitte yapılır:

1- Akşamla yatsı arasında,

2- Yatsından itibaren yatıp uyuyuncaya kadar,

3- Gece ortasında,

4- Gecenin son üçte birinde,

5- Seher vaktinde, ikinci fecrin doğuşuna kadar.

Bu vakitte yapılacak olanlar, Kur'an okumak, istiğfar etmek, tefekkür etmek, Allah'ın ayetlerini, yarattıklarını düşünüp ibret almaktır.

Namaz kılmamalıdır. Çünkü bu vakitte namaz kılınırsa, tan yerinin ağarmasına rastlayabilir. Bu vakitte de namaz kılınması yasaklanmıştır.

Bunun için Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Gece namazı, ikişer ikişer kılınır. Tan yerinin ağarmasından korkarsan tek rekât kılarsın. Bu da öncekinin yerine senin için Vitir olur."[98]

Ancak bir kimse, daha önce Vitir namazını kılmaz ve virdini de yapmaz da uyur kalırsa, bu saatte Vitir namazını kılar ve virdini de yapar. Bunun açıklaması daha önce Vitir namazını anlatırken geçmişti.

---

[97] Furkan Sûresi, 62.

[98] Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

Gündüz İbadetleri (Farzların dışında)

Gündüz İbadetlerinin Vakitleri

Gündüz ibadetleri de yine beş vakitte yapılır:

1- İkinci tan yerinin ağarmasından güneşin doğmasına kadar geçen zamanda.

2- Kuşluk vakti, zeval vaktine kadar.

3- Zeval vaktinden sonra, Kur'an'ı güzel okuyarak tek selamla dört rekât namaz kılmak.

Denilmiştir ki, bu saatte gök kapıları açılır.

4- Öğle ile ikindi arası.

5- İkindiden sonra güneş batıncaya kadar

Gündüz Yapılan İlk İbadet

Bu vakitte, sabah namazından sonra, güneş doğuncaya kadar bir yere oturup, Allah Teâlâ'yı zikretmek, Kur'an okumak, Allah'ı tesbih etmek, tefekkür etmek, zikirle meşgul olmak, ilim tahsil etmek veya bir âlimin önüne oturup ondan ders dinlemek gibi, bir şeyle meşgul olmak müstehabtır. Çünkü bu iki vakitte nafile namaz kılmak yasaklanmıştır. Bu manadaki rivayet bize şu raviler yoluyla gelmiştir:

Şeyh Ebu Nasr, babası, Ebu Ali Hasan b. Ahmed b. Şazan, Muhammed b. Yakub, Hadibe b. Halid Kaysi, Hammad b. Seleme, Ali b. Zeyd, Şabi, Ebu Umame (ra).Ebu Ümame'nin rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) buyurdu ki:

"Sabah namazından sora bir toplulukla beraber oturup, güneş doğuncaya kadar; Allah Teâlâ'yı zikretmem, tekbir ve tehlil okumam, bana iki köle azad etmemden daha sevimlidir. Yine ikindi namazından güneş batıncaya

kadar Allah'ı (cc) zikretmem, tekbir ve tehlil okumam bana İsmail'in (as) soyundan dört köle azad etmemden daha sevimlidir."[99]

Enes b. Malik'ten (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Rızkını istemeyi bırakıp da uyumayınız.*"

Denildi ki:

"Ey Enes! Resûlullah'ın (sav) '*Rızkınızı istemeyi bırakıp da uyumayınız*' sözünden kastettiği nedir acaba?"

Enes (ra) dedi ki:

"Sabah namazını kıldığınız zaman otuz üç kere

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ، سُبْحَانَ اللهِ وَلَا اِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ

'*Elhamdulillah, Sübhanellah ve La İlahe İlallahu Vallahu Ekber*' deyiniz."[100]

Başka bir hadis-i şerifte şöyle buyrulur:

"*Otuz üç kere Sübhanallah diyerek tesbih, otuz üç kere Elhamdülillah diyerek hamd, otuz dört kere de Allahu Ekber diyerek tekbir getirmelidir. Ve sonra da şöyle tamamlamalıdır:*

لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"La ilahe illallahu vahdehu la şerike lehu. Lehül mülkü velehül hamd, yuhyi ve yümit ve hüve hayyun la yemüt. Bi yedihil hayr ve hüve ala külli şeyin kadir."

---

[99] Ahmed b. Hanbel, 5/255; Ebu Davud, 3667.

[100] *El-Lealiü'l-Masnua*, 2/87; *el-Fevaidü'l-Mecmua*, 152.

(Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur. O diriltir ve öldürür. O ölmez, hep diridir, bütün hayırlar O'nun kudretindedir. O her şeye kadirdir.)

Aynı şekilde, ikindi namazından sonra ve uyuyacağı zamanda böyle yapmalıdır.

Ebu Nasr, babası, Urve b. Zübeyr ve onun babası (ra) yoluyla gelen başka bir hadis-i şerifte, Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"*Sabah ve akşamüzeri Allah yolunda cihad etmek, dünya ve içindekilerden daha hayırlıdır.*"

Biri şöyle sordu:

"Ey Allah'ın Resûlü! Cihada gidemeyenler ne yapsın?"

Resûlullah (sav) buyurdu ki:

"*Bir kimse akşam namazını kılıp, yatsı namazını kılıncaya kadar oturur da, Allah Teâlâ'yı zikrederse, işte onun bu oturması Allah yolunda cihad sayılır.*

Yine bir kimse sabah namazını kıldıktan sonra, oturup güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikrederde o da sabahleyin Allah yolunda cihad etmiş gibidir."[101]

Ebu Nasr'ın, babasından Ebu Umame'ye (ra), isnatla rivayet ettiği hadis-i şerifte, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"*Bir kul sabah namazının sonunda, şu duayı on kere okursa,*

لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

[101] Buhari, 8/145; Müslim, *İmaret*, Hadis, 114–115; Ahmed b. Hanbel, 3/433.

"La ilahe illallahu vahdehu la şerike lehü, lehül mülkü ve lehül hamdü yuhyi ve yumit. Bi yedihil hayr ve hüve ala külli şeyin kadir."

(Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir; ortağı yoktur; mülk O'nundur ve hamd O'na mahsustur. Diriltir, öldürür, hayr O'nun elindedir. O her şeye kadirdir.)

Allah ona on iyilik yazar, on kötülüğünü siler, derecesini on kat yükseltir. Ona on köle azat etmiş gibi sevap verir. Şirke düşmediği sürece, o gün kendisine isabet eden günahların zararı dokunmaz.

Bir kul güzelce abdest alır; Allah Teâlâ'nın emrettiği gibi yüzünü yıkarsa, gözleri ile bakıp işlediği günahları ve dili ile işlediği günahları Allah (cc) siler.

Yine bir kul Allah'ın emrettiği şekilde ellerini yıkarsa, Allah o kulun elleriyle işlediği günahları siler.

Bir kul Allah'ın emrettiği şekilde başını ve kulaklarını mesh ederse Allah (cc) onun kulakları ile dinleyip işlediği günahları siler atar.

Sonra ayaklarını Allah'ın emrettiği şekilde yıkarsa, ayakları ile yürüyüp de işlediği hataları Allah siler. Bu namaz kılıncaya kadar devam eder.

Bu abdesti ile kılacağı namaz ise fazilet olur. Bir kul abdestli temiz bir halde iken uyuyup da uyanırsa, uyandığında yapacağı ilk dua kabul olur.

Bir kul, Allah yolunda bir ok atarsa, ok isabet etse de etmese de, ona bir köle azat etme sevabı verilir. Bir kul, Allah yolunda bir saç ağartır ise bu saç kıyamet gününde kendisine bir ışık olur.

Bir kimse bir köle azat etse, o kendisi için cehennemden kurtulmasına sebep olur. Azat ettiği kölenin her uzvuna karşılık kendi uzuvları cehennemden azat olur."

Yine Ebu Nasr'ın, babasından, onun da Hz. Ali'nin oğlu Hasan'dan (ra) rivayet ettiğine göre,

Hz. Ali (ra) şöyle demiştir:

"Ben Resûlullah'tan (sav) işittim, şöyle buyuruyordu: '*Bir kimse sabah namazını mescitte kılar, sonra oturup güneş doğuncaya kadar Allah Teâlâ'yı zikrederse, güneş doğunca Allah'a hamd eder ve kalkıp iki rekât namaz kılarsa, Allah (cc) ona kıldığı her rekât için cennette bir milyon saray ihsan eder. Her sarayda, bir milyon huri bulunur. Her hurinin yanında bir milyon hizmetçi bulunur. Ve o kişi Allah (cc) katında Evvabin zümresinden olur.*'"[102]

Nafi' İbn-i Ömer'den (ra) şöyle rivayet etmiştir:

"Resûlullah (sav) sabah namazını kılınca, namaz vakti tamam olup çıkıncaya kadar oturduğu yerden kalkmazdı. Ve şöyle buyururdu: '*Bir kimse sabah namazını kılar, namaz vakti çıkıncaya kadar yerinde otururwhile, onun için kabul edilmiş bir Hac ve Umre sevabı verilir.*'"[103]

İbn-i Ömer (ra) sabah namazını kılınca, güneş doğana kadar yerinde otururdu. Kendisine dediler ki:

-Niçin böyle yapıyorsun?

Dedi ki:

---

[102] *Tezkiretü'l-Mevzuat*, 47.

[103] *Mecmau'z-Zevaid*, 10/105; Bu Hadisi *el-Evsat*'ta Fadl b. Muvaffak kanalıyla Taberani'ye isnat ettiler. Taberani diyor ki; İbn-i Hibban bu kişiyi sika kabul etti. Ebu Hatim er-Razi'nin hadisini zayıf kabul etti. Bu hadisin diğer geri kalan ravileri sikadır, dedi.

-Böyle yapmakla, sünneti yerine getirmek istiyorum.

Ebu Nasr, babası, İkrime ve İbn-i Abbas (ra) yoluyla gelen rivayette, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Bir kimse cemaatle sabah namazını kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar kendisini mescide kapatarak, güneş doğduktan sonra peş peşe dört rekât namaz kılar da birinci rekâtta Fatiha ve üç kere Ayet'el Kürsi, yedi İhlâs; ikinci rekâtta Fatiha ve Şems Sûresi'ni; üçüncü rekâtta Fatiha ve Tarık Sûresi'ni; dördüncü rekâtta Fatiha, Ayet'el Kürsi ve üç İhlâs okursa, Allah Teâlâ o kimse için, ellerinde cennet tepsileri ve örtüleriyle her semadan on melek olmak üzere yetmiş melek gönderir.

O melekler kulun bu namazını alarak bu tepsilere koyarlar. Sonra da onlarla birlikte göğe yükselirler. Kulun bu namazını gören bütün melek grupları sahibine istiğfar edip, bağışlanma dilerler. Melekler o namazı Cebbar olan Allah'ın (cc) huzuruna bıraktıkları zaman Allah Teâlâ şöyle buyurur:

'Ey kulum benim için namaz kıldın. Sadece bana ibadet ettin. Yeni ameller işlemeye bak, seni bağışladım."

Bu namaz, Hz. Peygamber'in (sav) Rabbinden (cc) rivayet ettiği şu kutsi hadisin açıklamasıdır:

"Ey Âdemoğlu, benim için günün başında benim rızam için dört rekât namaz kıl, ben de sonrası için sana kefil olayım."[104]

[104] Beyhaki, 1/464; *Tezkiratül Mevzuat*, 47.

Bazıları bu dört rekâtlık namazı, sabah namazının farzı ile sünneti olarak açıklamıştır ama en sağlam açıklama bizim açıklamamızdır.

Gündüz İkinci İbadet, Duha Namazı

Duha namazına Evvabin namazı da denir. Bu namazı devamlı kılmak müstehab mıdır, değil midir, konusunda bizim arkadaşlarımıza göre iki görüş bulunmaktadır.

Bu namaza dair asıl rivayet bize şu raviler yoluyla gelmiştir:

Ebu Nasr, babası, Yahya b. Ebi Kesir, Ebu Seleme, Ebu Hüreyre (ra). Ebu Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Duha namazı, Evvabin namazıdır."[105]

Aynı raviler yoluyla gelen başka bir hadis-i şerifte Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Duha namazı, daha çok Davud'un (as) namazıdır."[106]

Ebu Nasr, babası yoluyla, Ebu Hüreyre'ye (ra) dayandırarak Hz. Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

"Cennet kapılarından Duha denilen bir kapı vardır. Kıyamet günü bir münadi şöyle seslenir: 'Devamlı olarak duha namazını kılanlar nerede? Onları Allah'ın rahmetiyle cennete koyunuz.'"[107]

Müminlerin emiri Hz. Ömer (ra) ve Hz. Ali zamanlarında, Müslümanlar sabah namazını kılarlar ve Duha namazı kılacak-

[105] *Kenzu'l-Ummal,* 21489; *Tarih-i Asfahan,* 1/241.
[106] *Kenzu'l-Ummal,* 2152●.
[107] *İleli'l-Mütenahiye,* 1/471; *ed-Daife,* 392–394.

lan vakte kadar mescitte beklerler, sonra da Duha namazını mescitte kılarlardı.

Dahhak b. Kays İbn-i Abbas'ın (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Üzerimize öyle bir zaman geldi ki,

يُسَبِّحْنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ

"Akşam vakti ve kuşluk vakti tesbih ederlerdi."[108]

Ayetinin hangi manaya geldiğini anlayamadık. Sonunda Müslümanların Duha namazı kıldıklarını gördük de durumu anladık."

İbn-i Ebi Melike (ra) şöyle demiştir:

"İbn-i Abbas'a (ra) Duha namazı sorulunca o şöyle dedi: 'O Allah Teâlâ'nın kitabında vardır.' Sonra da şu ayet-i kerimeyi okudu:

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ

"Bu kandil bir takım evlerdedir ki, Allah (cc) o evlerin yücelmesine ve içlerinde isminin okunmasına izin vermiştir. Orada sabah akşam onu tesbih eder."[109]

İbn-i Abbas (ra) iki rekât Duha namazı kılardı, ama devamlı olarak değil. Bu manadan olarak, İbn-i Abbas'ın (ra) kıldığı Duha namazıyla ilgili İkrime'ye sorulunca o şöyle dedi: 'Bir gün kılardı, on gün kılmazdı.'"

---

[108] Sa'd Sûresi, 18.

[109] Nur Sûresi, 36.

Nehai (ra) de şöyle dedi:

"Ashab-ı kiram Duha namazının devamlı kılınmasını hoş görmezlerdi. Bunun için bir kılarlar, bir kılmazlardı. Bunu da farz namaz haline gelmesin diye böyle yaparlardı."

Duha Namazı Kaç Rekâttır?

Duha namazı en az iki rekât olarak kılınır. Normal olarak sekiz rekât kılınır. En fazla ise on iki rekâttır. Duha namazının iki rekât olduğuna dair rivayet bize şu raviler yoluyla gelmiştir: Şeyh Ebu Nasr babasından, Abdullah b. Büreyde isnadıyla, o da babası kanalıyla Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"*İnsan da üç yüz altmış mafsal (eklem) vardır: O kimsenin her gün her mafsal için bir sadaka vermesi gerekir.*"

Sahabe dedi ki:

"Ey Allah'ın Resûlü, buna kimin gücü yeter ki?"

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"*Mescitte tükrük gören onu gömerse, yoldan bir şeyi alıp kenara koyarsa, ya da bunlara gücü yetmeyen de iki rekât Duha namazı kılarsa, bunlar onun yerine geçer.*"[110]

Ebu Hüreyre'nin (ra) rivayetinde şöyle denildi:

"Bana dostum Ebul Kasım (sav) üç şeyi tavsiye etti: Uykudan önce Vitir namazı kılmak, her aydan üç gün oruç tutmak, iki rekât da Duha namazı kılmak."[111]

---

[110] Ebu Davud, 5242; Ahmed b. Hanbel, 4/354 359; İbn-i Huzeyme, 1226.

[111] Bu Hadisin kaynağı daha önce geçti.

Duha namazının dört rekât olarak kılındığı dahi önceki bölümde İkrime'nin İbn-i Abbas'tan (ra) onun da Hz. Peygamber'den (sav) rivayet ettiği hadiste geçmişti.

Muaze'nin Hz. Aişe'den (ra) rivayet ettiğine göre, "Hz. Peygamber (sav) Duha namazını dört rekât olarak kılardı, sonra da altı rekât kılardı."[112]

Humeyd Tavil'in Enes'ten (ra) rivayetine göre, "Hz. Peygamber (sav) Duha namazını altı rekât olarak kılardı. Daha sonra sekiz rekât olarak kılardı."[113]

İkrime b. Halid'ten rivayet edildiğine göre Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani (ra) şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) Mekke'nin fethi günü, Mekke'yi fethettikten sonra Mekke'nin en yüksek yerine çıktı ve orada sekiz rekât namaz kıldı. Ben kendisine sordum:

-Ey Allah'ın Resûlü! Bu ne namazıdır?

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Bu Duha namazıdır."

Ahmed b. Hanbel bu rivayetle ilgili şöyle demiştir:

"Bu rivayet sabit olmuştur."

İlim ehline göre, tercih edilen, Duha namazının sekiz rekât olduğudur.

Aynı şekilde Ebu Said'in (ra) de Hz. Peygamber'den (sav) bu konuda bir rivayeti vardır.

Hz. Aişe'den (ra) yapılan rivayete göre, Hz. Aişe (ra) de Duha namazını sekiz rekât olarak kılardı.

---

[112] Müslim, *Salatü'l-Misafirin*, hadis 78–79, Ahmed b. Hanbel, 6/145 265; Beyhaki 3/50.

[113] *El-İthaf*, 3/369; *Kenzu'l-Ummal*, 17996.

Kasım b. Muhammed (ra) şöyle demiştir:

"Hz. Aişe (ra) Duha namazını sekiz rekât olarak kılardı ve biraz uzunca kılardı."

Hz. Aişe (ra) bu namazı kıldıktan sonra kapıyı kilitlerdi. İster on rekât kılardı, sonra on iki rekât kıldığı da olurdu ki, en faziletli olan da budur.

Bu manadaki rivayeti ise şu raviler yapmışlardır:

Ebu Nasr, babası, Hamza b. Musa b. Enes b. Malik el-Ensari, Amcası Semame b. Enes, Dedesi Enes b. Malik (ra).

Enes b. Malik (ra) dedi ki:

"Ben Resûlullah'tan (sav) duydum, şöyle buyuruyordu: '*Bir kimse Duha namazını on iki rekât kılarsa, Allah Teâlâ onun için cennette altından bir saray yapar.*'"[114]

Ebu Nasr, babası İbrahim Teymi, babası ve Ebu Zerr (ra) yoluyla gelen rivayete göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"*Ey Ebu Zer! Gündüz on iki saattir. Bunların her biri için bir rekât, iki secde yap. Bunlar o saatlerde ki günahların için sana (engel olma yönünde) yardıma yetişirler.*

Ey Ebu Zer! Bir kimse iki rekât namaz kılarsa gafillerden olmaz. Dört rekât kılan kimse zikredenlerden yazılır. Altı rekât kılan kimseye, şirk haricindeki günahların zararı olmaz. On iki rekât kılan kimseye Allah (cc) cennette bir ev yapar."

Ben dedim ki:

"Bu namazlar parça parça mı, yoksa topluca hepsi birden mi kılınmalı?"

Buyurdu ki:

---

114 Tirmizi, 473; İbn-i Mace, 1380; *Şerhu's-Sünne*, 4/140.

"Sana herhangi bir mecburiyet yok. İster parça parça, istersen topluca kıl."[115]

Duha Namazının Vakti

Duha namazının iki vakti vardır:

1- Caiz olan vakit. Bu da güneşin doğmasından öğle namazına kadar olan vakittir.

2- Müstehab olan vakit. Güneşin ortalığı ışıtmaya başladığı vakitten zevale yaklaşıncaya kadar ki vakittir. Bu vakitte Duha namazı kılmanın müstehab olmasının delili şudur:

Rivayete göre, Zeyd b. Erkam, bazı kimseleri kuba mescidinde Duha namazı kılarken gördü. Ve şöyle dedi: 'Keşke bu insanlar Duha namazını bu saatten başka bir saatte daha faziletli olduğunu bilselerdi! Çünkü Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: '*Evvabin namazı (Duha namazı) güneşin ortalığı ısıtmaya başladığı vakit kılınır.*'"[116]

Duha namazının öğleden sonra kılınması da caizdir. Avf b. Malik'in rivayetine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: "*Nafile namazın vakti güneşin gökyüzünün ortasında kaymasından sonra başlar.*"[117]

Bu namaz muhabbet ehlinin namazıdır. Duha namazının en faziletli olanı, şiddetli sıcakta kılınanıdır. Duha namazını öğleye kadar kılamayan kimse, sonra müstehab olarak kaza eder.

---

[115] *Ed-Duafâu'l-Kebir,* 2/244.

[116] Müslim, *Salatü'l-Misafirin*, hadis 143–144; Ahmed b. Hanbel, 4/366; Beyhaki, 3/49.

[117] *El-Camiu's-Sağır,* 2/25.

Duha Namazında Okunacaklar

Resûlullah (sav) Efendimiz bu manada şöyle buyurmuştur:

"*Duha namazı, Şems ile Duha Sûresi ile kılınır.*"[118]

Amr b. Şuayb'tan rivayet edildiğine göre, babası, dedesinin (ra) şöyle dediğini söylemiştir: Resûlullah (sav) buyurdu ki:

"*Bir kimse on iki rekât Duha namazı kılar da, her rekâtta bir Fatiha, bir Ayet'el Kürsi, üç kere İhlâs okursa, her gökten yetmiş bin melek iner. Onların beraberinde, beyaz kâğıtlar ve nurdan kalemler vardır. Sur'a üfleninceye kadar o kimse için iyilikler yazarlar.*

Kıyamet günü melekler, hediyeler ve giysiler onun yanına gelirler. Kabrinin başında durarak şöyle derler: 'Ey kabrin sahibi! Allah'ın (cc) izni ile kalk. Sen güven içinde olanlardansın.'"

Duha Namazını Kabul Etmemek

Bazı sahabelerden gelen haberlere göre Duha namazı yoktur. Bu manadaki bir rivayet arkadaşlarımızdan İbn-i Münadi'den gelmiştir. O İbn-i Ömer'e (ra) dayanan rivayette şöyle dediğini söylemiştir:

"Ben Müslüman olduğumdan beri, hiç Duha namazı kılmadım. Sadece Kâbe'yi tavaf ettiğimde kıldım. Duha namazı bidattir. Ama güzel bidattir. Onu çıkaran güzel bir şekilde insanlara çıkarmıştır."

İbn-i Mesud (ra) da Duha namazı hakkında şöyle demiştir:

"Ey Allah'ın kulları! Allah'ın yüklemediği bir şeyi insanlara yüklemeyin. Eğer siz bunu yapacaksanız evlerinizde yapmanız gerekir, onu evlerinizde kılınız."

---

118 *El-Kenz*, 21494.

Bütün bunlar anlattığımız rivayetlerin reddedilmesini gerektirmez. Burada anlatılmak istenen, bu namazın farz namaza benzemesini önlemektir. İnsanlann buna "mutlaka gerekli" diye inanmamaları içindir.

Ayrıca herkesin ibadetten alacağı neşe aynı değildir. Böylece, insanlara ibadeti hafif tutup, zor gelen insanlara da kolay yoldan ibadet yapab'ilmeleri istenmiştir.

Bu mana ile ilgili olarak Utban b. Malik şöyle demiştir: "Resûlullah (sav) Duha namazını evinde kılardı. Başkaları da kalkar ardından kılarlardı."

Hz. Aişe (ra) Duha namazı kılacağı zaman, kapısını kilitlerdi.

İbn-i Abbas (ra) Duha namazını bir gün kılar, on gün kılmazdı.

Gündüz Üçüncü İbadet

Bu öğle namazından önce ve sonra kılınan namazdır.

Ebu Nasr, babasından, o da Ümmü Habibe'den (ra) rivayet etmiştir ki,

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse öğle namazından önce dört rekât, öğleden sonra da dört rekât namaz kılarsa Allah onun etini cehenneme haram kılar."[119]

Denilmiştir ki:

"Sema ve cennet kapıları zevalden sonra öğle namazı kılıncaya kadar açılır."

Bundan dolayı şöyle denmiştir:

[119] Nesai, 3/265; Ahmed b. Hanbel, 6/426.

"İşte bu saatte dualar kabul olur."

Bu saatte ibadet, dua ve zikirle meşgul olmak müstehabtır. Bununla ilgili olarak, Ebu Eyyub el-Ensari'nin (ra) rivayet ettiği hadise göre Resûlullah (sav) şöyle demiştir: "Peygamber (sav) öğle namazından önce devamlı olarak dört rekât namaz kılardı. Kendisine bu sorulunca şöyle buyurdu: 'Cennet kapıları güneşin zevali vaktinde açılır. Namaz için kamet, getirilinceye kadar da kapanmaz. Ben bu saatte ibadette (veya kılınıncaya) olmak isterim.'"[120]

Hz. Aişe'ye (ra) şöyle soruldu:

-Resûlullah'a (sav) en sevimli gelen ve devamlı kıldığı namaz hangisidir?

Hz. Aişe (ra) şöyle dedi:

-Öğle namazından önce dört rekât kılardı ve bunda kıyamı (ayakta durmayı) çok uzatırdı, rükû ve secdeyi de güzel yapardı.[121]

Dördüncü İbadet

Bu da öğle ile ikindi arası yapılır. Bu manadaki rivayeti bize şu raviler ulaştırmıştır: Ebu Nasr, babası, Ebu Muhammed, Ömer b. Ahmed, Abdullah b. Muhammed, Salih b. Malik, Cafer b. Ömer, Yunus b. Ebi Umre, Ata, İbn-i Abbas (ra).

İbn-i Abbas'ın rivayetine göre, Resûlullah (sav) buyurdu ki: "*Bir kimse öğle ile ikindi arasını, akşamla yatsı arasını ihya ederse, onun için iki melek bağışlanma diler ve şefaat eder.*"[122]

---

[120] Ahmed b. Hanbel, 5/147; Taberani, 4/141.
[121] İbn-i Mace, 1156; İbn-i Ebi Şeybe, 2/200.
[122] *Kenzu'l-Ummal,* 19405.

Rivayete göre, İbn-i Ömer (ra) öğle ile ikindi arasını ihya ederdi.

İbrahim Nehai şöyle dedi:

"Bizden önceki büyük zatlar, akşamla yatsı arasındaki namazı ve öğle ile ikindi arasındaki namazı, gece namazına benzetirlerdi."

Önceki gelip geçen pek çok zatın âdeti, ibadetlerini öğle ile ikindi arasında yapmalan idi. Bu saatte halktan ayrılarak Hak ile beraber olmaya bakarlardı. Çünkü bu saat, Allah (cc) ile halvette ve onu zikirle geçirilecek şerefli bir saattir. O saatte kılınacak namaz ise gaflet namazıdır.

Öğle ile ikindi arası mescide, namaz ve zikir için itikâfa girmek müstehabtır. Böylece namazı beklemek ile itikâfın arasını birleştirmiş olur. Geçmişte yaşayan zatların âdeti böyle idi. Ancak öğleden önce uyumamış olan kişi bu saatte uyumalıdır. Böyle yapınca gece namazı için güç kuvvet kazanır. Kişinin öğleden önceki uykusu geçen gece içindir, öğleden sonra uyuması da gelecek olan gece içindir.

İnsanın sekiz saatten fazla uyuması müstehab değildir.

Denilmiştir ki:

"Bir kimse bu miktardan (sekiz saatten) az uyursa, bedenine hastalık gelir. Çünkü uyku bedenin kuvvetini ve rahatını sağlar."

Bize Ebu Nasr'ın, babasından, onun Süheyl'den onun babasından, onun da Ebu Hüreyre (ra)'den rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Bir kimse her gün on iki rekât namaz kılarsa, Allah o kimse için cennette bir ev yapar: Sabah namazından önce iki rekât; Öğle namazından önce dört rekât; İkindi*

namazından önce iki rekât; Akşam namazından sonra iki rekât."[123]

Said b. Müseyyeb Hz Aişe'den rivayet ederek, Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"Namaz kılanlar, ikindi namazından önce dört rekât kılarsa, Allah (cc) onların günahlarını kesin olarak bağışlar."[124]

Nafile İbadetler

Anlatılan vakitlerde, nafile ibadetleri toplayan bir hadis-i şerifi bize şu raviler nakletmişlerdir: Ebu Nasr, babası, Hammad b. Müdrik, Osman b. Abdullah Şami, Muhammed b. İbrahim, Abdullah b. Ebi Said, Tavus, Abdullah b. Abbas (ra).

Buna göre, Resûlullah (sav) buyurmuştur ki:

"Bir kimse akşam namazından sonra hiç kimse ile konuşmadan dört rekât namaz kılarsa, bu ameli 'İliyyün' zümresinin ameline yükseltilir. Ayrıca, Kadir gecesini Mescidi Aksa'da idrak edip ihya etmiş gibi olur. (Bu Mescidi Aksa, Beyt-i Makdis'te, Kudüs'tedir). Bu namaz gecenin yarısını ibadetle geçirmekten hayırlıdır."[125]

Şu ayet-i kerimeler de bununla ilgilidir.

كَانُوا قَلِيلاً مِنَ الَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

"Onlar gecenin az bir kısmında uyurlardı."[126]

---

[123] Müslim, *Salatü'l-Misafirin,* hadis 101; Nesai, 3/263; İbn-i Huzeyme, 1189.

[124] *Kenzu'l-Ummal,* 7/274.

[125] Beyhaki, 2/477; el-Hatib, 14/308; *el-İthaf*, 3/371.

[126] Zariyat Sûresi, 17.

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ

"Yanları yataklarından uzaklaşır."[127]

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينِ غَفْلَةٍ مِنْ اَهْلِهَا

"Musa halkının gaflette bulunduğu bir sırada şehre girdi."[128]

"Bir kimse yatsı namazından sonra dört rekât namaz kılsa, kadir gecesini mescidi haramda ihya etmiş gibi olur.

Bir kimse öğle namazından önce dört, öğleden sonra da dört rekât namaz kılarsa, Allah Teâlâ onun bedenini ebedi olarak cehennemin yemesine haram kılar."[129]

"Bir kimse ikindiden önce dört rekât namaz kılarsa, onun için cehennemden beraat fermanı yazılır."[130]

Hafi'nin İbn-i Ömer'den (ra) rivayetine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Sabah namazının iki rekâtı (sünneti) bana dünya ve içindekilerden daha sevimlidir."

Ebu Nasr'ın, babasından, Hz. Ali'ye (ra) dayanarak rivayet ettiğine göre, Hz. Ali'ye Hz. Peygamber'in (sav) kıldığı sünnet namazlar sorulduğu zaman şöyle dedi:

"Onun yaptıklarını yapmaya kimin gücü yeter ki! Beklerdi, güneş sağında olduğu kadar solunda olunca ikindi namazı için

---

127 Secde Sûresi, 16.
128 Kasas Sûresi, 15.
129 Tirmizi, 427; İbn-i Mace, 1160; *Şerhu's-Sünne*, 3/463.
130 *El-İthaf*, 5/149; *Kenzu'l-Ummal*, 19392.

iki rekât kılardı. O kadar miktar sağında olduğu zaman öğle namazı için dört rekât kılardı. Güneş zevale yüz tutunca dört rekât kılardı. Öğle namazından sonra iki rekât kılardı. İkindi namazından önce de dört rekât kılardı."[131]

Özetleyecek olursak, kul ezanla kamet arasında namaz kılmayı, dua edip, yalvarıp yakarmayı ganimet bilmelidir. Çünkü o vakitler dua eden kimsenin duasının kabul edildiği vakitlerdir. Bunları daha önce de anlattık.

Gündüz Yapılacak Beşinci İbadet

Bunun vakti, ikindi namazından güneşin batmasına kadar olan vakittir. Bu vakitte, zikir, tesbih, tehlil, istiğfar, melekût âlemini tefekkür etmek, Kur'an okumak gibi ibadetler yapılır. Çünkü bu vakitte nafile namaz kılmak yasaklanmıştır.

Güneş batmadan önce, Şems Sûresi'ni, Leyl Sûresi'ni ve Muavvezeteyn (Felak ve Nas) Sûrelerini okumalıdır. Geceye başlarken de Kur'an okuyarak ve Allah'a sığınarak girilmelidir.

Hasan'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah'ın (cc) rahmetinden bahsedildiği zaman Hz. Peygamber (sav) Allah'ın (cc) şöyle buyurduğunu söyledi:

"Ey Âdemoğlu! Sabah namazından sonra bir saat beni zikret. İkindi namazından sonra da beni bir saat zikret. Bu iki zaman arasında ben sana kefil olurum."[132]

---

[131] Beyhaki, 3/51.

[132] *Kenzu'l-Ummal*, 1795.

III. Bölüm

BEŞ VAKİT NAMAZ

Bu bölümde beş vakit namazın vakitleri, rekâtları, sünnetleri ve faziletleri anlatılacaktır.

Farz Olan Beş Vakit Namaz

Sabah namazı iki rekât, öğle namazı dört rekât, ikindi namazı dört rekât, akşam namazı üç rekât, yatsı namazı dört rekât. Bu namazların toplamı on yedi rekât yapar.

Hz. Peygamber'e (sav) İsra gecesi miraçta elli vakit namaz farz kılınmıştı. Sonra Allah'ın (cc) hikmeti ile beş vakte indirildi.

Allah Teâlâ'nın, bu şekilde, müminlerden namaz vaktini düşürmesi, bir kolaylık ve bir hafifletmedir. Nitekim savaşta da bunun gibi bir kolaylık gösterilmiş, daha önce bir kişinin on kişi ile savaşması, bir kişinin on kişiden kaçmaması emredilmiş iken, daha sonra bir kişinin iki kişiden kaçmaması şeklinde kolaylık getirilmiştir.

Yine başka bir kolaylık da oruçla ilgilidir. Daha önce Ramazan gecelerinde uyuduktan sonra, yemek içmek ve cinsel

ilişki haram iken, bu değiştirilerek hafifletilmiştir. Ve şu ayet gelmiştir:

وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ

"Siyah iplik, beyaz iplikten sizce ayırt edilinceye kadar yiyin ve için."[1]

Namazın Farz Oluşu

Allah (cc) şöyle buyuruyor:

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَوٰةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

"Namazı dosdoğru kılınız, zekâtı verin rükû edenlerle beraber siz de rükû edin."[2]

Namazın Vakitlerini Açıklayan Ayet ve Hadisler

Ayetler:

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ۞

"Akşama girerken, sabaha çıkarken Allah'ı tesbih edin. Göklerde ve yerde hamd Allah'a mahsustur.

Gündüzün sonunda, öğle vaktine erdiğinizde, Allah'a hamd edin (tesbih edin)."[3]

---

1 Bakara Sûresi, 187.
2 Bakara Sûresi, 43.
3 Rum Sûresi, 17–18.

Ayette geçen "**Allah'ı tesbih edin**" ifadesi şu manaya gelir: Akşamı ettiğiniz de akşam ve yatsı namazlarını kılın. Sabaha çıktığınızda, sabah namazını kılın. Akşama doğru ikindi namazını kılın. Öğle vaktine vardığınızda, öğle namazını kılın.

Yine Allah (cc) şöyle buyuruyor:

إِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

"Namaz müminlere belli vakitlerde farz kılındı."[4]

وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ الَّيْلِ

"Gündüzün iki tarafında, gecenin de yakın saatlerinde dosdoğru namaz kıl."[5]

اَقِمِ الصَّلٰوةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ اِلَى غَسَقِ الَّيْلِ

"Güneşin kaymaya başlamasından, kararınasına kadar güzelce, dosdoğru namaz kıl."[6]

Yani güneş batarken ve zeval vaktinde.

وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءَ الَّيْلِ فَسَبِّحْ وَاَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضٰى

"Güneşin doğmasından önce de batmasından önce de Rabbini övgü ile tesbih et. Gecenin bir kı-

4 Nisa Sûresi, 103.
5 Hud Sûresi, 114.
6 İsra Sûresi, 78.

sım saatleri ile gündüzün etrafında da tesbih et ki, Allah'ın rızasına eresin."[7]

Katade (ra) bu ayetin açıklamasıyla ilgili şöyle demiştir:

"Güneşin batmasından önce kılınacak olan namaz, sabah namazıdır. Gecenin bir kısmında kılınacak olan namaz, akşam ve yatsı namazıdır. Gündüzün etrafında kılınacak namaz da öğle namazıdır."

Namazın Farz Oluşu ile İlgili Hadisi Şerifler

İbn-i Abbas'ın (ra) rivayet ettiği bir hadis-i şerife göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Cebrail (as) Kâbe'de bana imam oldu. Güneşin zeval vaktinde bana öğle namazını kıldırdı. Güneşin ortadan batıya kayması bir nalın kayışı miktarı idi. Sonra her şeyin gölgesi iki misli olunca, ikindi namazını kıldırdı. Oruç tutan kimsenin iftar ettiği vakitte de akşam namazını kıldırdı. Güneşin aydınlığı tamamen kaybolunca, yatsı namazını kıldırdı. Oruç tutana yeme ve içmenin haram olduğu vakitte de sabah namazını kıldırdı. Sonra her şeyin gölgesi bir misli olunca öğle namazını kıldırdı. Her şeyin gölgesi iki misli olunca ikindi namazını kıldırdı. Oruçlunun iftar edeceği vakitte, akşam namazını kıldırdı. Sonra gecenin ilk üçte birlik bölümü geçince yatsı namazını kıldırdı. Bir yolcunun sabah yola çıkacağı zaman da sabah namazını kıldırdı. Sonra bana döndü ve şöyle dedi: 'Ey Muhammed! Bu ikinci olarak kıldığımız namaz vakitleri, senden önceki peygamberlerin namaz kıldıkları vakitlerdir.'"

---

[7] Taha Sûresi, 130.

Esas namaz vakitleri bu iki vaktin arasındaki vakitlerdir.

Bu hadis-i şerif, namaz vakitlerine esas teşkil eden bir hadis-i şeriftir. Bu manada çok hadis-i şerif vardır. Hemen hepsi de burada anlatılan manaya çıktığı için, burada onları anlatmayacağız.

Bu Namazları Hz. Peygamberimizden (sav) Önce İlk Kılanlar

Bazı haberlerde şöyle rivayet edilmiştir:

Ensar'dan biri Hz. Peygamber'e (sav) 'Sabah namazını ilk olarak kim kıldı?' diye sordu. Hz. Peygamber (sav) de şöyle haber verdi:

"*Sabah namazını ilk kılan Âdem'dir (as). Öğle namazını ilk defa, İbrahim'dir (as). Allah (cc) onu Nemrud'un ateşinden kurtardığı zaman kıldı. İkindi namazını ilk defa Yakub (as), kendisine Cebrail (as) Yusuf'un (as) selamette olduğunu haber verince kıldı. Akşam namazını ilk defa Davud (as), Allah (cc) tevbesini kabul edince kıldı. Yatsı namazını ilk defa, Yunus b. Metta (as) balığın karnından kanatsız bir kuş yavrusu gibi çıkınca kıldı.*"

Yunus (as) balığın karnından çıkınca Cebrail (as) geldi ve şöyle dedi:

"Allah (cc) sana selam ediyor. Ve buyuruyor ki: Ben dünya hayatında sana nasıl azap ettim. Sen benden razı mısın?"

Bunun üzerine Yunus (as) kalktı ve dört rekât namaz kıldı. Sonra da şöyle dedi:

"Ben Rabbimden razıyım, ben Rabbimden razıyım."

Peygamberimize İlk Farz Olan Namaz

Hz. Peygamberimize (sav) ilk farz kılınan ve yapması emredilen namaz sabah ve akşam namazıdır. Hz. Peygamber (sav) o zaman, sabah ve akşam iki rekât namaz kılardı. Ayet-i kerimede şöyle buyuruluyor:

وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ

"Sabah akşam Rabbini övgü ile tesbih et."[8]

Hz. Peygamberimiz (sav) İsra gecesi miraca çıkıncaya kadar bu namaza devam etti. Miraç gecesi Peygamberimize daha önce açıkladığımız gibi beş vakit namaz farz kılındı. Sabah namazı, günün ilk namazıdır. Sonra öğle...

Âlimlerin, namazlan anlatmaya başlarken öğle namazından başlamaları, sünnete uymak içindir.

Daha önce İbn-i Abbas'ın (ra) hadisinde geçtiği üzere, şöyle buyrulmuştur:

"Cebrail (as) Kâbe'de bana imam oldu, öğle namazını bana kıldırdı."[9]

Peygamberimiz, bu hadisi şerifte görüldüğü gibi, öğle namazının vaktinden başlamıştır. Böylece vakitlerin ilki de öğle namazının vakti olmuştur. Çünkü öğle namaz ilk farz kılınan namazdır.

Daha önce, sabah namazını ilk kılınan Âdem (as) olduğunu açıklamıştık. O yeryüzünde ilk insan ve ilk peygamberdir. Buna göre genele bakılırsa ilk farz olan namaz sabah namazı olmuştur.

---

8 Gafir Sûresi, 55.

9 Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

Sabah Namazının Vakti

Sabah namazının ilk vakti, yani başlangıcı ikinci fecrin (şafağın) ağarması ile başlar.

Bu fecir, güneşin doğuş noktasından başlar, dipten kıbleye doğru uzanır. Sonra yükselir, ufku kaplar. Dağların tepelerini ve büyük köşkleri kaplar. Sabah namazının son vakti ise, fecir zamanının geçtiği, güneş oklarının görünmeye başladığı zamandır.

Bu iki vakit arasında geniş bir zaman vardır. Sabah namazına, subh namazı veya fecr namazı denmesi müstehabtır. Gadât namazı denmemelidir. Çünkü Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

أَقِمِ الصَّلَوةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ الَّيْلِ وَقُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا

"Bir de fecr (sabah) namazını kıl. Çünkü sabah namazı şahitlidir."[10]

Yani, sabah namazında gece melekleri ve gündüz melekleri hazır bulunurlar.

O vakitte, gece melekleri sayfalarını toplarlar, gündüz melekleri de sayfalarını açarlar. *Onlara selam olsun.*

Sabah namazını karanlık açılmadan kılmak en faziletlisidir. Ancak İmam-ı Azam Ebu Hanife bu görüşte değildir. Ona göre, ortalık biraz aydınlanınca kılmak en faziletli olandır.

Bizim, "En faziletli vakit karanlık açılmadan kılmaktır," diye söylememiz, Hz. Aişe'den (r.anha) gelen şu rivayete dayanır: "Hz. Peygamber (sav) zamanında kadınlar da sabah

[10] İsra Sûresi, 78.

namazını kılmaya çıkarlardı. Sabah namazını Hz. Peygamber (sav) ile birlikte kılarlardı ve sonra örtülerini bürünerek evlerine dönerlerdi. Karanlıkta onları kimse tanıyamazdı."[11]

İmamımız Ahmed b. Hanbel'den gelen başka bir rivayet de şöyledir:

"Bu durumda itibar edilecek konu, imama uyanların durumudur. Eğer cemaate uygun olan karanlık açıldıktan sonra kılmak ise öyle kılmak daha faziletlidir. Bu durumda cemaatin çoğalıp sevap artması söz konusu ise öyle yapılır."

İlk fecre itibar edilmez. Çünkü o zaman, bir şeyi yapma emri veya yasağı yoktur. Bu hususta İbn-i Abbas'tan gelen rivayette şöyle denilmiştir:

"Fecir iki tanedir. Namaz kılmanın helal olduğu, oruç tutan için yeme ve içmenin haram olduğu, dağ başlarını aydınlatan fecirdir.

"Birinci fecirde güneş ışığı göğe vurur. Ama bu vakitte bir şeyin yapılması helal veya haram değildir. Fakat aydınlığı dağ başlarına yayılan fecir de ise haram olma durumu vardır."

Allah'ın (cc) bazı âlim kulları iki fecri şöyle anlatmışlardır:

Birinci fecir: Güneş beşinci yer tabakasından çıkınca, güneşin şuası bu saatte semaa vurur. Orada kat edeceği yol kadar o şua görülür ki, işte birinci fecir denilen budur.

Sonra tekrar gece karanlığı bastırır ve gecenin önceki haline döner. Çünkü güneş alt felekte kaybolur. Altıncı kat yer onu perdeler. Böylece gökte ortaya çıkan aydınlık da kaybolur gider.

---

[11] Ahmed b. Hanbel, 6/33; Nesai, 1/271.

İkinci fecir: Güneş şafağının çıkmasıdır. Bu, altında kızıllık bulunan beyazlığın ortaya çıkma durumudur. İşte bu ikinci şafaktır. Bunun ilk vakti gecenin sonudur. Sonu ise güneşin doğma vaktidir.

Bu da şöyle olur: Güneş yeryüzüne, yerin yedinci tabakasından çıkınca, onun ışığı da en alt tabakadan çıkar, yayılır. Burası gökyüzünün eteği olup, orada dağlar, denizler ve yüksek iklimler gözden kaybolur. Bu sırada güneş aydınlığını gök ortasına doğru enine yayar. Bunun çıkış şekline "mustatil" denir.

Birinci fecir için ise "mustatil" denir. Çünkü o gökyüzüne doğru uzunlamasına çıkar ve sonra kaybolur. Ancak ikinci fecir ise, enine çıkar ve gökyüzünün tamamını kaplar.

Özetle, güneş için iki tane şafak (fecir) vardır. Güneş doğarken, bir de batarken.

Öğle Namazı

Öğle namazının ilk vakti; güneşin kaymaya başladığı zamandır. Son vakti ise her şeyin gölgesi bir misli oluncadır. Öğle namazını kılmakta acele etmek en faziletli olanıdır. Ancak aşırı sıcak ve bulutlu havada cemaate gelenler içi biraz ertelenebilir.

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Öğle namazını soğutunuz (serinlik olunca kılınız). Çünkü aşırı sıcak cehennemin kaynamasıdır.*"[12]

Rivayet edildiğine göre Hz. Bilal (ra) de şöyle demiştir:

"Resûlullah'a (sav) öğle namazı için ezan okudum. Bana şöyle buyurdu:

---

[12] Buhari, 1/142; Nesai, *Mevakıt,* Bab 5; İbn-i Mace, 681; Ahmed b. Hanbel, 2/377.

"Biraz serine getir."

Sonra ikinci kez ezan okudum. Yine aynı şekilde buyurdu:

"Biraz daha serin olsun."

Üçüncü kez gene ezan okudum. Resûlullah (sav) gene şöyle buyurdu:

" Biraz daha serinlesin."

Öyle oldu ki, ben tepelerin gölgesini görmeye başladım.

Hz. Peygamber (sav) sonra şöyle buyurdu:

"*Aşırı sıcak cehennem esintisidir. Sıcak aşırı olursa, vaktin serin olması için bekleyiniz.*"[13]

Zeval Vakti

Güneşin batıya doğru kaymaya başlamadan önceki tam durduğu vakittir. Güneş az batıya doğru kaymaya başladığı vakit öğle namazı vaktidir.

Hadis-i Şerifte şöyle geçmiştir:

"*Güneş batıya bir nalın kayışı kadar kaydığında, işte o vakit öğle vaktidir.*"[14]

Her şeyin gölgesi bir misli olunca, o zaman öğle namazının son vakti, ikindi namazının da ilk vaktidir.

Bu anlatılanlan öğrenmek istersen, güneşin gölgesini ya bir ağaç parçası dikerek ya da kendin ayakta durursun. Ağaç parçasını diktiğin veya ayakta duracağın yer normal düzgün olmalıdır. Sonra gölgeyi ölçersin. Orayı çizer, işaretlersin. Ve uzuyor mu, kısalıyor mu ona bakarsın.

---

[13] Buhari, 1/142; Müslim, *Mesacid,* 181; Ebu Davud, 104.

[14] Müslim, *Mesacid,* 173; Beyhaki, 1/365.

Eğer kısaldığını görürsen, güneşin henüz zeval vaktine gelmediğini anlamış olursun. Ayakta durduğunda, güneşin ne uzadığını, ne de kısaldığını fark edersen, işte o zaman güneşin durduğu vakittir, günün de orta vaktidir. İşte bu vakitte namaz kılmak caiz değildir. Gölge uzamaya başlarsa, işte o zaman zeval vaktidir.

Şimdi bu uzamayı ölçmeye başla. Eğer gölge bir misli uzamış ise, henüz öğle vaktidir, ama gölgenin son vakti. Eğer bir mislinden az da olsa biraz fazlalaşmış ise, ikindi vakti girmiştir. Eğer gölge, aslının iki mislini biraz geçmiş ise işte o zaman ikindi vaktinin sonudur. Bundan sonra kalan vakit, ikindi namazının güneş batıncaya kadar ki, zaruri durumlar da kılınacak vaktidir.

Bu anlatılanlar, daha ziyade bir ağaç parçası ile ölçüm yapıldığı durumlarda olur. Ama boy ile ölçecek olursan şöyle yaparsın: Eğer ayakta durduğun zaman gölgen kısalıyorsa, henüz zeval vakti girmemiştir. Gölgen olduğu gibi duruyorsa, güneş yerine duruyordur. Gölge uzuyorsa zeval vakti girmiştir.

Kendi boyuna göre gölgeni ölçmeye gelince... Ayakta iken senin boyun, ayak uzunluğuna göre yedi ayaktır. Yüzünü güneşe doğru çevirip ayakta durursun. Sonra birine gölgenin sonunu işaretlemesini söylersin. Sonra olduğunu yerden işaretlenen yere kadar ayaklarınla ölçersin.

Eğer yedi ayaktan az ise henüz öğle vaktidir. İkindi vakti girmemiştir. Yedi ayaktan fazla ise, o zaman ikindi vaktinin girmiş olduğunu anlamış olursun.

Yazın ve Kışın Gölgeler

Ayak ve ağaç parçası ile gölgenin nasıl ölçüleceğini anlattık. Ancak bu yaz ve kış günü değişir. Yani gölge uzar ve kınlır.

Gölge kışın uzar. Çünkü güneş, insanın karşı tarafında olur. Güneş kışın, gökyüzünün teklerinde dolaşır, ortasına çıkmaz. Gölgeleri yazın ise kısalır. Çünkü güneş, gökyüzünün ortasına çıkar ve insanların tam üstüne gelir.

Güneş gökyüzüne hangi taraftan yükselirse, karşısında bulunan şeyin gölgesi uzar. Ve güneş yükseldikçe, o şeyin gölgesi kısalır. Yükselme sona erinceye kadar da o şeyin gölgesi kısalır. Ve bir noktada kısalma durur.

Sonra güneş, batıya doğru yola devam eder. O zaman gölge uzamaya başlar. Gölgenin uzamaya başladığı o zaman zeval vaktinin başlangıcıdır.

Güneşin gölgesi beldelere göre de değişik olur. Mesela Mekke civarında güneşin gölgesi kısa olur. Çünkü buralar feleğin ortasının alt kısmına düşer. Buralarda güneşin gölgesi öyle kısalır ki, yok gibi olur.

Horasan ve etrafındaki yörelerde yaz ve kış gölgeler uzun olur. Bu oraların feleğin ortasından uzak olmasındandır. Bu gölgelerin yazı, gölgenin uzaması hakkında diğer yerlerin kışına benzer. Bu gibi gölgelerde, güneş bazen bir ayağa kadar iner.

Ayak Ölçüsü

Astronomi âlimleri zeval için, ayakla ölçüyü şöyle açıklamışlardır. Zevalin en az ölçüsü, haziran ayında olur ki bu da iki ayaktır. Zevali gösteren gölgenin en uzun olduğu ay, aralık, ocak aylandır. O zamanlarda zevali gösteren gölge sekiz ayak

kadar olur. Bu zevali gösteren gölge eylül ayında beş ayak olur. Ekimde altı ayak olur. Kasımda yedi ayak olur. Aralıkta sekiz ayak olur. Bu ayda gündüzün kısalma, gecenin uzaması sona erer. Güneşin zeval gölgesi de en fazla bu ayda olur. Bundan sonra gölge kısalar ve gündüz uzar.

Güneşin zeval gölgesi, ocakta yedi ayak olur. Şubatta altı ayağa düşer. Martta beş ayak olur. Bu ayda gece ve gündüzün uzunluğu eşit olur. Nisan ayında ayak uzunluğu dört ayağa düşer. Mayısta üç ayağa, haziranda iki ayağa düşer. Bu ayda da gündüzün uzaması, gecenin kısalması sona erer. Güneşin zeval gölgesi en kısa bu ayda olur. Gündüz on beş saat, gece de dokuz saat olur.

Güneşin zeval gölgesi temmuz da üçayak olur. Ağustosta dört ayak, eylül de beş ayak olur. Eylül de gece ve gündüz de eşit uzunlukta olur.

Rivayete göre Süfyan-ı Sevri şöyle demiştir:

"Zeval vaktinde gölgenin uzunluğu en fazla yedi ayak, en az da bir ayak olur."

Rivayet edildiğine göre Abdullah b. Mesud şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) ile yazın öğle namazımızı, gölge üçayak olunca kılardık. Beş adım oluncaya kadar kıldığımız da olurdu. Kışın ise beş ayakla altı ayak arası olunca kılardık."

Namaz Vaktini Bilmede Başka Ölçüler

Bazı âlimler bu konuda şu açıklamalan yapmışlardır: Mart ayının on dokuzunda güneşin zeval vakti, insan gölgesi üçayak oluncadır. Dikilen odun ve başka şeyler için de durum böyledir. O günlerde güneşin zeval vakti her şeyin gölgesi yedide üç boyunda olunca olur.

Bundan sonra gölge adım adım kısalır. Bu gündüzler uzayıp, geceler kısalıncaya kadar devam eder. Gündüzün uzayıp, gecenin kısalması, haziran ayının yirmi dokuzuncu günü sona erer. O zaman, gölge insanın boyunu yanın ayak seçince zeval vakti başlar. Bu da güneşin zevalinin en az ölçüsüdür. Bundan sonra, gölge uzamaya başlar. Bunun üstünden, otuz altı gün geçince, gölge bir ayak uzar. Eylül ayında da (13. gün) gece ve gündüz eşit olur. O gün gölge üçayak uzadığı zaman, güneşin zevali başlar. Sonra gölge uzar.

Aradan on dört gün daha geçtikten sonra, gölge bir ayak daha uzar. Gecenin uzaması, gündüzün kısalması, sonra erinceye kadar böyle devam eder. Bu da Aralık ayının on dokuzuncu gününe rastlar. O gün, zevali belirleyen gölge yedi buçuk ayak olur.

Güneşin zeval vaktini belirleyen gölgenin en uzun olduğu zaman bu zamandır.

Sonra on her dört gün geçtikçe gölge bir ayak kısalır. Mart ayının on dokuzuncu gününe kadar böyle devam eder. O gün gece ile gündüzün eşit olduğu gündür. O zaman zeval vaktinde gölgenin boyu üçayaktır. Artık yaz girmiş gölgelerin kısalma süresi artmıştır. Daha önce anlattığımız gibi, bu kısalma otuz altı günde bir olur. Kış günlerinde ve bahara doğru, her on dört günde bir adım artar.

Başka Bir Yol

Büyüklerimizden bazıları, vakitleri bilmede başka bir yol anlatmışlar ve şöyle demişlerdir: Haziran ayının tamamında, güneşin zevali, gölge üçayak olunca başlar. Burada ayaktan maksat, gölgesi için dikilen bir şeyin veya insanın boyunun yedide biridir.

Haziran ayında ikindi namazının vakti gölge dokuz buçuk ayak olunca başlar. Tüm temmuz ayında, öğle namazının vakti, gölge dört ayak olunca başlar. Temmuzda ikindinin vakti gölge on buçuk adım olunca başlar. Ağustos ayının tamamında, öğle namazının vakti, gölge beş ayak olunca başlar. Bu ayda ikindi namazının vakti, gölge on bir buçuk ayak olunca başlar.

Eylül ayının tamamında, öğle namazının vakti, gölge altı ayak olunca başlar. Eylülde ikindinin vakti ise, gölge on iki buçuk ayak olunca başlar.

Tüm ekim ayında, öğle namazının vakti, gölge yedi ayak olunca başlar. Tüm kasım ayında öğlenin vakti, gölge sekiz ayak olunca başlar. Kasımda ikindinin vakti ise gölge on dört buçuk ayak olunca başlar.

Aralık ayının tamamında öğle vakti, gölge on buçuk ayak olunca başlar. Aralık'ta ikindinin vakti ise gölge on yedi ayak uzayınca başlar.

Ocak ayının tümünde, öğle namazının vakti, gölge dokuz adım olunca başlar. Ocakta ikindi namazının vakti öğle on beş adım oluncaya başlar.

Şubat ayının tamamında, öğle namazının vakti, öğle yedi buçuk adım olunca başlar. Şubatta ikindi namazının vakti, öğle on dört buçuk adım oluncaya başlar.

Mart ayının tümünde, öğlenin vakti gölgenin altı ayak olunca başlar. Martta, ikindinin vakti ise gölge on iki buçuk ayak olunca başlar.

Nisan ayının tamamında, öğle namazının vakti gölge dört buçuk ayak olunca başlar. Nisanda ikinci namazının vakti ise gölge on bir ayak olunca başlar.

Tüm Mayıs ayında öğle namazını vakti, gölge üç buçuk ayak olunca başlar. Mayıs ayında ikindi namazını vakti, gölge on ayak olunca başlar.

Bu anlatılanlar, senenin bütün aylarında zeval vakitleri için tespit edilen vakitlerdir. Duygularımızın ulaşamadığı ve bilemediğimiz kısımları ise en iyi Allah (cc) bilir.

Zeval Vaktinin Tayini

Zeval vaktini anlatıldığı şekilde tayin etmek, bir sınırlama ve kesin hüküm değildir. Olsa olsa, zeval vaktini tayin etmedeki yöntemlerden biridir. Kaldı ki, herkesin anlatılan bu durumları idrak edebilmesi de mümkün değildir. Durum böyle olunca, herkes kanaatinin galip geldiği yana doğru hareket edecektir. Yani, zeval vaktinin olduğu kanaatine sahip olan kişi öğle namazını kılar.

Vakitleri tayin etme hususunda insanlar üçe ayrılır:

1-Tam olarak bilenler. Bunlar dakikaları, saatleri yıldızların hareketlerini iyi bilirler. Bu bilgileri, kendilerinde yakin bilgi sahibi olmalarına sebep olur.

2- Biraz gayretle ve vakitleri bilenlere uyarak vakitleri bilenler. Bunlar sanat ehli ama vakit konusunda pek bilgisi olmayan kimselerdir. Biraz uğraşırlarsa, vakitleri tayin edebilirler.

Mesela ekmekçi... Bu kimse öğleye kadar ne kadar hamur yoğuracağını bilir. Bir ölçek mi iki mi yoksa üç mü, bununla vakti tayin edebilir.

Yine, değirmenci de öyledir. Öğleye kadar ne kadar un yaptığını bilir ve öğle vaktini tayin eder ve namazını kılar. Çünkü bulutlu günlerde, güneş görünmediğinden güneşin gölgesi ile vakit tayin edilemez veya insan yanılır.

Ezanı, vakitleri bilen kimsenin okuması gerekir. Ya da vakitleri bilen birinden öğrenen kişi okumalıdır.

3- Bu grup ise galip gelen zannına göre vakti tayin ederek namazını kılarlar. Bunları vakti biraz araştırarak ve geciktirerek bulurlar. Bilhassa, kapalı yerde bulunan veya hapiste olanlar için bu yol geçerlidir.

Buralarda bulunanlar, imkânlar ölçüsünde birinin işaretiyle, verdiği haberle veya duyduğu ezan sesi ile vakti bilirler.

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Size bir iş emredersem, gücünüzün yettiği ölçüde onu yerine getirin."[15]

Zeval Vaktinin Bilinmesi

Zeval vaktini gerçekten bilmek, ince ve zor bir iştir. Hadis-i şerifte şöyle geçmiştir: Hz. Peygamber (sav) Cebrail'e şöyle sordu:

-Zeval vakti oldu mu?

Cebrail (as) şöyle cevap verdi:

-Hem hayır, hem evet!

Resûlullah (sav) sordu:

-Bu nasıl oluyor?

Cebrail (as) şöyle dedi:

-Benim sana 'Hem hayır, hem evet' dediğim zaman, güneş felekte elli bin fersah yol kat etmişti. Yani iki kelime arasında bu kadar yol gitti. 'Hayır' derken zeval vakti değildi, 'Evet' derken zeval vakti yeni olmuştu."[16]

---

[15] Buhari, 9/117; Müslim, *Hac*, 412; Ahmed b. Hanbel, 2/2.

[16] Mevzudur. *El-Muğni an-Hamli'l-Esfar*, 4/431.

Hz. Peygamber (sav) Allah Teâlâ'nın ilminde tayin edilen zeval vaktini sormuş gibi idi.

Cebrail (as) şöyle devam etti: "Ama yaz gününde kıbleye döndüğün vakit, güneş sağ kaşının üzerine gelirse, şüphesiz zeval vakti gelmiştir. İşte o zaman öğle namazını kıl."

Her şeyin gölgesi iki misli olunca, o zaman ikindi vaktidir. Eğer yine yaz günü kıbleye dönük iken güneş sol kaşının üzerine gelmişse, henüz zeval vakti gelmemiştir. Güneş iki kaşının ortasında ise, güneş tam ortadadır. Ancak, kışın ilk günlerinde ve kısa günlerde güneş iki kaşın arasına gelirse zeval vakti olmuştur. Ama kışın ilk günlerinde, güneş sağ kaşının üzerine gelirse zeval vakti olmuştur. Bütün zamanlarda da durum böyledir. Bu durum yazın olursa, öğlenin ilk vaktidir. Kışın olursa öğlenin son vaktidir.

Kış günlerine sol kaşın üzerine güneş gelirse, zeval vakti olarak bilinmesi de caiz olur. Ancak yazın böyle olmaz. Çünkü yazın günler uzundur. Eğer kışın, güneş iki kaşının ortasına gelirse zeval vakti olmuştur. Bunda da şüphe yoktur. Eğer o zaman güneş sağ kaşının üzerinde ise, bu vakit öğlenin sonudur.

Bu anlatılanlar, Irak ve Horasan'da bulunanlara göre bir ölçüdür. Bunlar, Hacer-i Esved'e ve Kâbe'nin bir kapısına doğru namaz kılarlar. Yemen ve Mağrib halkı ise anlatılanın tersini yaparlar. Çünkü bunlar, Rükn-ü Yemaniye ve Kâbe'nin arkasına doğru namaz kılarlar. Bundan dolayı ölçüde değişiklik olur.

Kıbleyi Öğrenmek İçin

Zeval vaktini öğrendikten sonra şimdi de kıbleyi öğrenmek istersen, gölgeni soluna getir. İşte o zaman kıbleye dönmüş olursun. Kıbleyi öğrenmenin en kısa yolunun bu olduğunu

da bil. Zeval vaktini öğrenmeyi uzun uzun anlattım. Çünkü onu tayin etmek karışık ve zordur. Bilhassa İbn-i Mesud (ra) tarafından anlatılan ayak ölçüleri belirtildi.

Anlatılan manaya dikkat edilmesi de tembih edildi. Elbette en iyisini Allah (cc) bilir.

İkindi Vakti

Daha önce anlattığımız gibi, ikindinin ilk vakti, bir şeyin gölgesi bir misli olunca dır. Son vakti ise bir şeyin gölgesi iki misli olunca dır. Zaruri durumlarda ikindi namazı, güneşin batışından öncesine kadar kılınabilir. Bunu daha önce anlatmıştık. Ancak, en faziletlisi ikindiyi vakit olunca kılmaktır.

Akşam Namazı

Akşam namazının vakti güneş batınca gelmiş olur. Bu da güneş oklarının en yükseğinin kaybolmasıyla olur. Böylece güneş tamamen gözden kaybolur, akşam namazının vakti de gelmiş olur.

Akşam namazının iki vakti vardır:

1-Güneşin batması,

2-Güneşin kızıllığının kaybolması. En sağlam görüş böyledir.

Yatsı Vakti

Akşam güneşinin kızıllığı kaybolunca yatsı vakti girer. Yatsının en faziletli vakti, iki rivayetin birine göre, gecenin üçte birlik vakti geçinceye kadar beklemektir. İkinci rivayete göre ise, gecenin ilk yarısında kılmaktır.

Bir özür ve zaruret durumunda, yatsı namazı tan yeri ağanncaya kadar kılınır.

Yatsı namazının iki ismi vardır:

1- Ateme,[17]

2- İşa-i Ahire.

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bu yatsı namazının ismi üzerine Araplar size galip geldi. Onu 'Ateme' diye isimlendirdiler."[18] Yani onlara uyunuz.

En faziletli olan, onu son vaktine kadar ertelemektir. Bu da yukarıda söylediğimiz gibi, gecenin ilk üçte birlik vaktinin sonu veya gecenin ilk yansında kılmaktır. Bundan daha faziletlisi, güneşin battığı yerde oluşan beyazlığın tamamen kaybolup yerini karanlığa bıraktığı zaman kılmaktır. Bu ikinci şafaktır.

Yatsı namazı gecenin dörtte biri, üçte biri veya yansı geçinceye kadar ertelenebilir. Bütün bunlar yatsı namazını uyumadan önce kılanlar içindir. Çünkü yatsı namazını kılmadan uyumak mekruhtur.

Bir kimse uyku bastırmasından korkarsa, faziletli olan bu kişinin namazını kılıp sonra uyumasıdır. Bundan dolayı, Şafii mezhebine göre en faziletli olan, yatsı namazını ilk vaktinde kılmaktır.

Bizim yatsı namazını geciktirmenin faziletli ile ilgili söylediğimiz, Hz. Peygamber'in (sav) şu hadisine dayanır:

---

17 Güneş battıktan sonra gecenin ilk üçte bir yatsı vaktidir. Gece karanlığı.

18 Müslim, *Mesacid*, 229; Ebu Davud, 4984; Ahmed b. Hanbel, 2/10,19.

"*Yatsı namazını biraz geciktirip kılınız.*"[19]

Resûlullah (sav) bir gece yatsı namazını kılmaya geç çıktı ve şöyle buyurdu:

"*Ümmetime zorluk vermeyeceğimi bilseydim, onlara yatsı namazını bu vakitte kılmalarını emrederdim.*"[20]

Hz. Peygamber (sav) yatsı namazını bazen geciktirmiş ve bazen de geciktirmeyi teşvik etmiştir.

Sünnetler

Beş vakit namazla birlikte kılınan sünnet namazlarının toplamı on üç rekâttır: Sabah namazından önce iki rekât, Öğle namazından önce iki rekât, Öğle namazından sonra iki rekât, akşam namazından sonra iki rekât; yatsı namazından sonra iki rekât, üç rekât ta Vitir namazı.

Vitir namazı kılan kişi, isterse akşam namazı gibi tek selam vererek de kılabilir. İsterse ara vererek kılar. İki rekâtta bir selam verir. Tek rekâtı sonra kılar. Bu en faziletli olanıdır.

Vitir namazının birinci rekâtında Fatiha'dan sonra A'la Sûresi, ikinci rekâtta Kâfirun Sûresi, üçüncü rekâtta İhlâs Sûresi'ni okur.

Sabah namazının sünnetinde de, Fatiha'dan sonra birinci rekâtta Kâfirun Sûresi, ikinci rekâtta İhlâs Sûresini okur. Sabah namazının sünnetini evde kılıp, sonra mescide gitmek müstehabtır. Bu iki rekât sünneti kıldıktan sonra mecbur bir durum olmadıkça, farzı kılıncaya kadar dünya kelamı konuşmamalı, Allah Teâlâ'yı zikirle meşgul olmalıdır. Bu müstehabtır.

---

[19] Hadisin benzeri Ebul Davud, 421; Ahmed b. Hanbel, 5/237.

[20] Buhari, 1/150; Tirmizi, 167; Nesai, 1/266; Ahmed b. Hanbel, 1/ 221,336.

Akşam namazından sonra kılınan iki rekât sünnette de sabah namazının sünnetinde okunanlar okunmalıdır.

İbn-i Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Resûlullah'ı (sav) yirmi kereden fazla duydum. Akşam namazının sünnetinde Kâfirun Sûresi ve İhlâs Sûresi'ni okurdu."[21]

Tavus'tan (ra) rivayet edildiğine göre, akşam namazının sünnetinin ilk rekâtında Amener Resulü (Bakara Sûresi 285–286) ikinci rekâtında da İhlâs Sûresi'ni okurdu.

Huzeyfe'den (ra) rivayet edildiğine göre akşam namazının sünnetini çabuk kılmak müstehabtır.

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Akşam namazının iki rekât sünnetini çabuk kılınız. Çünkü melekler onu farzla beraber götürürler.*"[22]

Bu namazı kılmada ağır davranmamak da müstehabtır.

Başka bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse akşam namazını kıldıktan sonra, konuşmadan iki rekât namaz kılarsa onun namazı İlliyyin (üstün) olan kimselerin amelleri arasına yükseltilir."[23]

Akşam namazından sonra kılınan iki rekât sünneti uzun kılmanın müstehab olduğuna dair rivayetler de vardır.

İbn-i Abbas'tan (ra) gelen rivayette şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) akşam namazından sonra kıldığı iki rekât namazı öyle uzatırdı ki, mescitte olanlar dağılıp giderlerdi."[24]

---

[21] Müslim, *Salatü'l-Misafirin*, Hadis, 98.

[22] *Mişkat,* 1185; *Kenzu'l-Ummal*, 19419.

[23] *Camiü's-Sağır;* 2/185.

[24] Ebu Davud, 1301; Beyhaki, 2/190; *Mişkat,* 1183.

Yine rivayete göre Huzeyfe (ra) şöyle demiştir: "Resûlullah'ın (sav) yanına uğradım. Akşam namazını onunla beraber kıldık. Sonra kalktı yatsıya kadar namaz kıldı. Sonra evine gitti."

Akşam namazını evde kılmanın müstehab olduğuna dair yine rivayet vardır. bu rivayet Hz. Aişe'den (ra) gelmiş ve şöyle demiştir:

"Hz. Peygamber (sav) akşamdan sonra ki iki rekât namazı evinde kılardı."[25]

Ümmü Habibe'den (r.anha) da böyle bir rivayet vardır.

İbn-i Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: "Resûlullah (sav) akşamdan sonraki iki rekâtlık namazı ancak evinde kılardı."[26]

Sehl b. Said Saidi (ra) şöyle demiştir:

"Ben Hz. Osman b. Affan (ra) devrinde yaşadım, Hz. Osman (ra) akşam namazını kılar selam verirdi. Hiç kimseyi akşam namazından sonra ki iki rekâtı mescitte kıldığını görmedim. Hemen mescidin kapısına koşarlar, çıkıp evlerinde o iki rekâtı kılarlardı."

Beş Vakit Namazın Faziletleri

Ebu Seleme (ra)'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"*Siz hiç böyle bir şey gördünüz mü; Sizden birinizin kapısının önünden bir ırmak aksa da, o kişi her gün beş defa ondan yıkansa, onda kir namına bir şey kalır mı?*"

Ashab şöyle dedi:

---

[25] Hadisin benzeri İbn-i Mace, *İkametü's-Salât*, 1164.

[26] Tirmizi, 604; Ahmed b. Hanbel, 2/87.

"Hayır, kalmaz, ya Resûlullah!"

Resûlullah (sav),

"*İşte beş vakit namaz da bunun gibidir. Allah Teâlâ beş vakit namaz sebebiyle hataları siler.*"[27]

Sa'lebe Kurazi'nin şöyle dediği anlatılmıştır:

"Ömer b. Hattab'tan (ra) duydum, şöyle diyordu: Resûlullah (sav) buyurdu ki: '*İnsanlar günahla dolar ve kirlenirler. Sabah namazını kıldıkları zaman, o namaz onların o zamana kadar işledikleri günahları yıkar, temizler. Sonra yine günaha dalarlar. Öğle namazını kıldıkları zaman o namaz kendinden önceki işledikleri günahlarını temizler. Yine ikindi namazını kıldıkları zaman, önceki günahları temizler.*' Resûlullah (sav) beş defa namazın hepsini böyle söyledi."[28]

Hz. Osman b. Affan'ın (ra) azatlı kölesi Hars'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

Osman b. Affan (ra) bir yere oturdu. Sonra su istedi ve abdest aldı. Sonra da şöyle dedi:

"Ben Resûlullah'ı (sav) benim aldığım gibi abdest alırken gördüm. Sonra da şöyle dedi: 'Bir kimse benim aldığım gibi abdest alır, sonra kalkar öğle namazını kılarsa, o namazla sabah namazı arasında işlediği günahlan bağışlanır. Sonra ikindi namazını kılarsa, öğle namazı ile ikindi namazı arasındaki günahlan bağışlanır. Sonra akşam namazını kılarsa, ikindi ile bu namaz arasında işlediği günahları bağışlanır. Sonra yatsı

[27] Buhari, 1/141; Müslim, *Mesacid*, 283; Ahmed b. Hanbel, 2/379.

[28] *Kenzu'l-Ummal*, 19043; *Terğib*, 1/234, *Mecmau'z-Zevaid*, 1/298–299.

namazını kılarsa, akşamla bu namaz arasında işlediği günahları bağışlanır. O kimse sonra yatar, uyur. Ondan sonra kalkar sabah namazını kılarsa yatsı ile sabah namazı arasında işlediği günahlan bağışlanır. Çünkü iyilikler, kötülükleri giderir.'"

Bu arada sahabe şöyle buyurdu:

"Ya Resûlullah! Bunlar buyurduğun amellerin (iyiliklerin) manasıdır. Kalan salih (yararlı) ameller nelerdir?"

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

"Sübhanellahi vel hamdü lillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber, vela havle ve la kuvvete illa billahil aliyyil azim."

(Allah (cc) sübhandır, hamd ona mahsustur, Allah'tan başka ilah yoktur, Allah (cc) en büyüktür. Güç ve kuvvet güve Allah'ındır.)[29]

Cafer b. Muhammed, babası ve dedesi yoluyla gelen rivayete göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Namaz; Rabbimin razı olduğu, meleklerin sevdiği bir ibadettir. Namaz, peygamberlerin sünneti, marifetin nuru, imanın aslıdır. Duaya icabet edilmesinin ve amellerin kabulünün, rızkın bereketinin ve bedenlerin rahatının sebebidir.

Namaz; düşmanlara karşı bir silah, şeytanın sevmediği, kılan ile göklerin sahibi arasında şefaatçi, kabirde lamba, kabirde dayanak, Münker ve Nekir'in sorularına cevaptır.

[29] *Mecmau'z-Zevaid*, 1/297.

Namaz, kabirde kulu ta kıyamet gününe kadar, yalnız bırakmayan ziyaret eden arkadaştır.

Namaz, kıyamet günü kulun üzerinde gölge, başında taç, bedeninde elbise, yürürken önünde ışık, kişi ile cehennem arasında perdedir.

Namaz; kul ile Allah (cc) arasında imanına bir delildir. Namaz, mizanda ağırlık, Sırat köprüsünden geçmeyi sağlayan bir sebep, cennetin de anahtarıdır.

Çünkü namaz tesbihtir, tahmiddir; takdistir; tazimdir; kırattır, duadır.

Bütün amellerin en faziletlisi vaktinde kılınan namazdır."

İbn-i Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle dedi:

Resûlullah'tan (sav) işittim, şöyle buyuruyordu: *"Beş vakit namaz, dinin direğidir. Allah (cc) imanı, ancak namazla kabul eder."*[30]

Enes b. Malik'ten (ra) rivayet edildiğine göre, birisi Hz. Peygamber'e (sav) şöyle dedi:

-Ey Allah'ın Resûlü! Allah Teâlâ kullanna karşı kaç vakit namaz farz kıldı?

Hz. Peygamber (sav) şöyle cevap verdi:

-Beş vakit namazı farz kıldı.

O kişi tekrar sordu:

-Bu beş vakit namazın önünde ve sonunda başka bir şey var mı?

Resûlullah (sav) şöyle cevap verdi:

[30] *Camiu'l-Mesanid*, 2/499; *Emali'ş-Şecerî*, 1/42.

-Allah (cc) kullarına beş vakit namazı farz kıldı, bunun önünde de sonunda bir şey yoktur.

O adam yemin ederek, beş vakte bir şey eklemeyeceğini ve bir şey de eksiltmeyeceğini söyledi.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Eğer söylediğinde doğru olursa cennete girer.[31]

Temim Dari'den (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Kulun kıyamet günü ilk hesaba çekileceği şey namazdır. Eğer namazı tam olursa, o kişi için diğer ibadetleri de tam yazılır.

Şayet, namazı tam değilse, Yüce Allah (cc) şöyle buyurur: 'Bakın bakalım, kulumun nafile ibadeti var mı? Noksanı onunla tamamlayın.'"[32]

Rivayete göre, Enes b. Hakim Dabyi, Ebu Hüreyre'nin (ra) şöyle dediğini anlatmıştır:

"Ailenin yanına gittiğin zaman, onlara benim Resûlullah'tan (sav) şöyle dinlediğimi haber ver: 'Kulun kıyamet günü hesaba çekileceği ilk şey, beş vakit namazıdır. Beş vakit namazı tam kılmış ise kurtulur. Yoksa bakılır, nafile ibadeti varsa, onunla tamamlanır. Diğer amelleri için de aynı şekilde yapılır.'"[33]

Yine Enes b. Malik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Kulun ilk hesaba çekileceği amel namazdır. Çünkü Allah Teâlâ'nın bu ümmete farz kıldığı ilk amel, namazdır."[34]

---

31 Buhari, 1/18 Müslim, *İman,* 8; Ahmed b. Hanbel, 5/317.

32 İbn-i Mace, 1426; Ahmed b. Hanbel, 4/103; İbn-i Ebi Şeybe, 14/124, 133, 146.

33 Nesai, 1/233; Beyhaki, 2/387; el-Hakim, 1/263.

34 Bu hadisin kaynağı geçti.

Cemaate Gitmek ve Huşu

Ebu Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Bir kul abdest alır ve mescide gitmek üzere yola çıkarsa, Allah (cc) ona her adım için bir iyilik yazar, bir kötülüğünü siler, derecesini yükseltir. Ayrıca Allah (cc) onun bu haline öyle sevinir ki, tıpkı uzun zaman ailesinden ayrı kalan kişinin, döndüğü zaman ev halkının sevinmesi gibi."[35]

İbn-i Osman Nehdi'nin Selman'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Allah (cc) şöyle buyuruyor: 'Bir kimse evinde abdest alır, sonra evlerimin birinde beni ziyaret ederse, ben de onu ziyaret ederim. Ziyaret edilene de ziyaretçisine ikram etmek düşer.'"[36]

Salim b. Abdullah, babasından, Ömer b. Hattab'ın (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Cebrail (as) Hz. Peygamber'e (sav) geldi ve şöyle dedi: *'Gece karanlığında mescide gidenlere kıyamet günü tam bir nur verileceğini müjdele.'"*[37]

Ebu Derda'dan (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse gece karanlığında mescide giderse, Allah Teâlâ ona kıyamet günü bir nur verecektir."[38]

Ebu Said el-Hudri (ra) Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğu dinlemiştir:

---

35 *Mecmeu'z-Zevaid,* 2/29.

36 Taberani, 6/311; *Mecmeu'z-Zevaid,* 2/31.

37 Tirmizi, 223; Ebu Davud, 561; İbn-i Mâce, 781; Beyhaki, 3/63.

38 İbn-i Hibban, 423; *Hilye,* 2/12, *Mecmau'z-Zevaid,* 2/30.

"Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namaza göre yirmi beş derece daha faziletlidir."[39]

Nafi'den gelen rivayete göre İbn-i Ömer (ra) şöyle dedi: Resûlullah (sav) buyurdu ki:

"Tek başına kılınan namazla cemaatle kılınan namaz arasında, yirmi derede üstünlük vardır."[40]

Enes b. Malik'ten (ra) gelen rivayete göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Ey Osman b. Maz'un! Bir kimse sabah namazını cemaatle kılarsa, onun için güzel bir Hac ve kabul edilmiş bir Umre sevabı verilir.

Ey Osman! Bir kimse öğle namazını cemaatle kılarsa, o kimseye kıldığı namaz gibi yirmi beş namaz sevabı verilir. Ayrıca, Firdevs cennetinde de derecesi yetmiş derece yükseltilir.

Ey Osman! Bir kimse ikindi namazını cemaatle kılarsa, sonra da güneş batıncaya kadar Allah'ı zikirle meşgul olursa, İsmail'in (as) soyundan bir bölük bunlarla birlikte de on iki bin kişiyi azad etmiş gibi sevap verilir.

Ey Osman! Bir kimse akşam namazını cemaatle kılarsa, onun için kıldığı namaz gibi yirmi beş namaz kılmış gibi sevap verilir. Ayrıca Adn cennetinden de yetmiş derece verilir.

Ey Osman! Bir kimse yatsı namazını cemaatle kılarsa, kadir gecesini ihya etmiş gibi olur."[41]

---

[39] Buhari, 1/166; Ahmed b. Hanbel, 3/553.
[40] *Kenzu'l-Ummal*, 2/267
[41] *Kenzu'l-Ummal*, 2/276

Bir kimsenin, mescide gittiği zaman, içinde bir korku çekingenlik, huşu ve huzur olmalıdır. Aynı zamanda o kişide bir ağırbaşlılık ve vakar olmalıdır. Kendi kendine edeple düşünceye dalmalı, üzerindeki düşüncelerini, dünya meşgaleleriyle ilgili düşünceleri bir yana bırakmalıdır. Mescide istek ve arzu ile gitmeli, alçak gönüllü ve tevazu ile kalbi Allah'a karşı düzgün, ucub, kibir, övünme ve halka gösterişten uzak bir halde olmalıdır.

Bu gidişi ile Allah'ın (cc) evlerinden birinde onun huzuruna çıkma niyetinde olmalıdır.

Allah (cc) evleri (mescitleri) hakkında şöyle buyuruyor:

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ۞ رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ ۞

"**Bu (kandil) evlerdedir ki, Allah (cc) o evlerin yüceltmesine ve içlerinde isminin okunmasına izin vermiştir. Orada sabah akşam onu tesbih ederler. Bir takım insanlar Allah'ı tesbih ederler ki, ne ticaret ne de alışveriş onları Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan ve zekât vermekten alıkoymaz.**"[42]

Yukarıda anlatıldığı gibi namaza giden kişi, yetiştiği kadarını cemaatle beraber kılar, kaçırdığını da kaza eder. Yine Ebu Hüreyre'den (ra) gelen başka bir rivayette, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

---

42 Nur Sûresi, 36–37.

"Sizden biriniz kamet okunduktan sonra namaza gelir ise, sükûnetle yürüsün. Yetişebildiği kadarını cemaatle kılsın, kalanını da kaza etsin."[43]

Başka bir rivayette şöyle geçer:

"Sükûnet ve vakarla yürüsün."

İnsan, ibadetlere devam ettiğinden ve hiç kaçırmadığından dolayı kendini beğenmekten kaçınmalıdır. Çünkü bu insanı Allah'ın gözünden düşürür, Allah'tan (cc) uzaklaştırır. Manevi hali körelir. Basiret nuru ve ibadetlerindeki daha önce aldığı lezzet kaybolur. Marifet saflığı kirlenir.

İşte o zaman ameli yüzüne çarpılır ve kabul olmaz. Çünkü rivayete göre Allah Teâlâ kibirli kimselerin amelini, tevbe edinceye kadar kabul etmez.

Bir hadis-i şerifte şöyle geçmektedir:

"İbrahim Halil (as) bir geceyi ihya etti. Sabah olunca gecesini ibadetle geçirdiğini beğendi. Ve şöyle dedi: 'İbrahim'in Rabbi ne güzel Rab! İbrahim de ne güzel kul!' Sabah olunca kendisiyle beraber yemek yiyecek birini bulamadı.

İbrahim (as) başkalan ile yemek yemeyi çok severdi. Yemeğini alıp yoldan geçen biriyle yemek üzere bir yol kenarına çıkardı. Bu sırada gökten iki melek indi. İbrahim'in (as) yanına geldiler. İbrahim (as) onlar yemeğe davet etti. Onlar da kabul ettiler.

Onlara şöyle dedi:

-Gelin birlikte şu bahçeye gidelim. Orada bir kaynak var, içinde su da var. Yemeğimizi orada yiyelim.

---

[43] Ahmed b. Hanbel, 3/243.

Birlikte bahçeye gittiler. Bir de ne görsünler. Orada kaynak var ama suyu kurumuş. Bu durum İbrahim'e (as) çok zor geldi ve utandı. Çünkü kaynakta su görememişlerdi.

Melekler İbrahim'e (as) şöyle dediler:

-Ey İbrahim! Rabbine dua et, suyu kaynağına geri göndermesini dile.

O da Allah'a (cc) dua etti; ama hiçbir şey göremedi. Bu kendisine çok zor geldi.

İbrahim (as) onlara:

-Siz Allah'a dua edin, deyince, biri dua etti ve su kaynağa geldi.

Sonra diğeri dua edince su akmaya başladı. Sonra o iki melek, ona kendilerinin melek olduklarını gece ibadetini beğendiğinden dolayı da duasının reddedildiğini ve kabul edilmediği haber verdiler.

Allah (cc) Halil İbrahim'e (as) böyle yaptıktan sonra başkasına ne yapmaz ki?

Kulun inancı şöyle olmalıdır:

Kulda itaatten yana, Allah yolunda koşmaktan yana ne varsa, hepsi Allah'ın (cc) nimeti, fazlı, rahmeti ve ihsanından gelen başarı ile olduğuna inanmalıdır. Bunun için, daima Allah'ın (cc) huzurunda saygı, tevazu ve alçak gönüllü bir şekilde sanki onu görüyormuş gibi durmalıdır.

Nitekim Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ı görüyormuşsun gibi ona ibadet et. Sen O'nu görmüyorsan da O seni görüyor."[44]

Yine bir hadisi şerifte şöyle geçmektedir:

[44] Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

"Allah (cc) İsa b. Meryem'e (as) şöyle vahyetmiştir: 'Benim huzurumda durduğun zaman, korkan kişinin durduğu gibi, zelil ve nefsini (kendini) kötüleyen kimsenin durduğu gibi dur. Çünkü kötülemeye en layık olan nefistir. Bana dua ettiğin zaman, duyguların silinmiş gibi dua et.'"

Bunun gibi bir vahyi Allah (cc) Musa'ya (as) da yapmıştır.

Rivayet edildiğine göre, İbn-i Sirin (ra) namaza kalktığı zaman yüzü Allah korkusundan kanı giderdi ve değişik bir şey olurdu.

Yine, Müslim b. Yesar (ra) namaza başladığı zaman ne ses duyardı, ne de başka bir şey. O hep namazla meşgul olur ve kendisini Allah (cc) korkusu kaplardı.

Amir b. Abd-i Kays şöyle demiştir:

"Ben namazdan iken, omuzlarıma hançer batırılması, dünya ile ilgili bir şeyi düşünmekten daha iyidir."

Sa'd b. Muaz (ra) da şöyle demiştir:

"Ben içinde dünya ile ilgili bir şey düşünerek hiç namaz kılmadım. Namazdan çıkıncaya kadar da dünya ile ilgili bir şey düşünmezdim."

Mücahid (ra) şöyle demiştir:

"İbn-i Zübeyr (ra) namaza başladığı zaman, huşudan sanki kurumuş bir ağaç gibi olurdu."

Vehb b. Verd (ra), namaz kılmaya başladığı zaman, cehennemi görüyormuş gibi olurdu.

Utbe Gulam (ra), namaza başladığı zaman, kışın kendisinden terler boşanırdı. Bu durum kendisine sorulunca da şöyle derdi: "Allah (cc)'tan utandığım için."

Müslim b. Yesar (ra), namaz kılıyordu. Evinde yangın çıktı. O da evinde bir odada idi. Basra halkı gelip yangını söndürdüler. Müslim'in bundan haberi olmadı. Namazı bitirip çıktıktan sonra, yangınının çıkıp söndürüldüğünü anladı.

Yine anlatıldığına göre; Müslim, bir gün camide namaz kılıyordu. Bir sütun yanıbaşına düştü. Çarşıda bulunanlar, bağırıp çağırmaya başladılar. Ama Müslim bunun farkında bile değildi.

Ammar b. Zübeyr (ra) ile ilgili şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir gün namaz kılıyordu. Yeni tasmalı nalını yanında idi. Namazda iken gözü nalının tasmasına ilişti. Namazı bitirdikten sonra nalını attı ve ta ölünceye kadar da nalın giymedi." *Allah rahmet eylesin.*

Anlatıldığına göre, Rebi' bin Haysem (ra), nafile namaz kılıyordu. Yanında da yirmi bin dirhem değerinde atı vardı. Bu sırada hırsızın biri geldi, atın yulanını çözdü, aldı götürdü. Bunu duyan insanlar geçmiş olsun demeye geldiler. O ise şöyle dedi: "Benim atı çözüp götüreni görmediğimi mi sanıyorsunuz? Hâlbuki ben ondan daha hayırlı ve sevimli bir işle meşguldüm."

Günlerden bir gün o çalınan at, gelip yanında durdu.

Rivayete edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) kırmızı ipli siyah bir kilim üzerinde namaz kılardı. Selam verip çıktıktan sonra şöyle buyurdu: "Bu kırmızı ip namazda huzurumu engel oldu."

Allah Teâlâ namazda huşu içinde olanları şu ayet-i kerime ile anlatmaktadır:

اَلَّذِينَ هُمْ فِى صَلاَتِهِمْ خَاشِعُونَ

"Onlar, namazlarında huşu içinde olurlar."[45]

[45] Müminun Sûresi, 2.

Zühri (ra) şöyle dedi:

"Huşu, kişinin namazında sükûnetidir."

Yine şöyle denmiştir:

"Huşu insanın sağında ve solundakini bilmemesidir."

Çünkü o kişi kendini tamamen namaza vermiştir. Bunun için Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Namazda meşgul olma vardır.*"[46]

Namaz Kılmamanın Cezası

A'meşin Şakik b. Selem'den onun İbn-i Mesud'tan (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Kul namazı ilk vaktinde kıldığı zaman, o namaz göğe yükselir. Onun nuru, arşa kadar uzanır. Bu namaz, sahibine kıyamete kadar bağışlanma diler. Ve şöyle der: 'Senin beni koruduğun gibi, Allah (cc) da seni korusun.'*

Yine kul namazı vaktinde kılmaz ise o namaz da göğe yükselir. Ama nuru yoktur. Nihayet gökte bir elbisenin tortop edilip bir yere atıldığı gibi bir yere atılır ve sahibinin yüzüne çarpılır. Ve namaz şöyle der: 'Sen beni nasıl zayi edip düşürdüysen, Allah (cc) da seni düşürsün.'"[47]

Ubade bin Samit'in (ra) rivayet ettiği bir hadis-i şerife göre Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Bir kimse güzelce abdest alır da sonra rükûsuyla secdesiyle, kıraatiyle tam olarak namaz kılarsa, namaz o kişiye şöyle der: 'Senin beni koruduğun gibi Allah da seni korusun.'*

---

[46] Buhari, 2/78; Müslim, *Mesacid*, 34; Ahmed b. Hanbel, 1/409.
[47] *Kenzu'l-Ummal*, 19267.

Sonra namaz ışığı ve nuru ile birlikte yükselir. Onun için gök kapıları açılır Allah'ın huzuruna kadar çıkar ve sahibine şefaatçi olur.

Namaz kılan kişi namazı rükûunu, secdesini kıraatini zayi ederde tam yapmazsa, namaz o kişi hakkında şöyle der: 'Senin beni zayi ettiğin gibi, Allah da seni zayi etsin düşürsün.'

Sonra kapkaranlık olarak göğe kadar yükselir. Ona gök kapıları kilitlenir. Sonra da eski bir elbisenin top gibi yapıldığı gibi yapılarak sahibinin suratına çarpılır."[48]

İbn-i Mesud'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah'a (sav):

-En faziletli amel hangisidir? Diye sordum.

Resûlullah (sav) da şöyle buyurdu:

-Vaktinde kılınan namaz, ana-babaya iyilik etmek, Allah (cc) yolunca cihad etmek."[49]

İbrahim b. Ebi Mahzure el-Müezzin babası ve dedesi (ra) yoluyla Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Namaz vaktinin baş tarafı Allah'ın rızası, ortası Allah'ın rahmeti, sonu ise Allah'ın affıdır."[50]

Allah Teâlâ da bu ayetle şöyle buyuruyor:

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ۞ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۞

"Yazıklar olsun o naınaz kılanlara ki, onlar namazlarım yanılgı içinde kılarlar"[51]

---

48 *Kenzu'l-Ummal,* 19053.

49 Taberani, 10/27.

50 Beyhaki 1/435, 436 Darekutni, 1/249, 250; *İlelü'l-Mütenahiye,* 1/390.

51 Maun Sûresi, 4–5.

İbn-i Abbas (ra) şöyle demiştir:

"Allah'a yemin olsun ki, bunlar, namazlarını terk edenler değil, vaktini geciktirenlerdir."

Sa'd (ra) da şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'e (sav) '**Onlar namazlarında yanılgı içindedirler**' ayeti hakkında sordum. Resûlullah (sav) da şöyle buyurdu:

"*Onlar namaz vakitlerini geciktirenlerdir.*"

Bera b. Azib'den (ra) rivayet edilmiştir ki,

أَضَاعُوا الصَّلٰوةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا

"Namazlarını zayi ettiler, şehvetlere uydular. Bunlar gayya kuyusuna düşeceklerdir."[52]

Ayetinde geçen "Gayya" ile ilgili şöyle açıklamıştır: "*O cehennemde bir vadidir.*"

İbn-i Abbas (ra) da şöyle açıklamıştır:

"Oraya (gayyaya) sadece, namazlarını vaktinde kılmayanlar gireceklerdir."

Abdullah b. Amr b. As'ın (ra) Resûlullah'tan (sav) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) bir gün namazı anlattı ve şöyle buyurdu:

"*Bir kimse namazı kılarsa kıyamet günü o kişiye nur, delil ve kurtuluş sebebi olur. Ama bir kimse de namazı kılmazsa, kıyamet günü o kimseye ne nur, ne delil ne de kurtuluş sebebi olur. Ve o kimse kıyamet günü, Karun, Firavun, Haman ve Ubey b. Halef ile birlikte olur.*"[53]

---

[52] Meryem Sûresi, 59.

[53] Ahmed b. Hanbel, 2/169; Darimi, 2/302; *Müşkilü'l-Asar*, 2/229.

Hars'ın, Müminlerin Emiri Hz. Ali b. Ebu, Talib'ten (ra) riayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse namaza gevşek davranırsa, Allah (cc) ona on beş tane ceza verir: Altı tanesi ölümden önce, üç tanesi ölüm anında, üç tane kabirde, üç tanesi de kabirden çıkarken.

Ölmeden önce gelecek altı bela şunlardır:

1- İsmi salihler arasından silinir.

2- Hayatının bereketi kalkar.

3- Rızkında bereket olmaz.

4- Namazı tamamlanıncaya kadar yaptığı hayırlı hiçbir amel kabul edilmez.

5- Duası kabul edilmez.

6- Salihlerin yaptıkları duada da nasibi olmaz.

Ölüm anındaki üç bela:

1- Susuz olarak ölür. Boğazından yedi deniz akıtılsa yine de suya kanmaz.

2- Allah'a karşı gelenlerin ölümü ile aniden ölür.

3- Sanki kendisine, tüm dünyanın demiri, odunu, taşları yüklenmiş ve omuzlarındaymış gibi ağırlık basar.

Kabirdeki üç ceza:

1- Kabri onu sıkar.

2- Kabir kapkaranlık olur.

3- Kabir meleklerine iyi cevap veremez.

Kabirden kalkarken (çıkarken) karşılaşılacak üç bela:

1- Allah'ın (cc) huzuruna çıktığında Allah'ı gazaplı olarak bulur.

2- Hesabı çok şiddetli olur.

3- Allah'ın (cc) huzurundan ayrılınca, doğru cehenneme gider. Ancak Allah (cc) affederse başka."[54]

Namazın Önemi

Namaz, önemi çok büyük olan bir emirdir. Allah (cc) ve Tebareke Hazretleri, Resûlü Muhammed'e (sav) ilk olarak peygamberliğini, sonra da her amelden öce namazı bildirmiştir. Birçok ayette bütün farzlardan önce namazı vahyetmiştir. İşte bu ayet-i kerimelerden bazılan şunlardır:

اُتْلُ مَا اُوحِىَ اِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ

"Sana vahyedilen kitabı oku ve namazı dosdoğru kıl."[55]

اِنَّ الصَّلٰوةَ تَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

"Namaz hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar."[56]

وَأْمُرْ اَهْلَكَ بِالصَّلٰوةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لاَ نَسْاَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ

"Ailene namazı emret, kendin de ona sabırla devam et. Biz senden rızık istemiyoruz, biz senin rızkını veriyoruz."[57]

---

[54] *Tenzihu'ş-Şeria*, 2/113.
[55] Ankebut Sûresi, 45.
[56] Ankebut Sûresi, 45.
[57] Taha Sûresi, 135.

Bu arada Allah (cc) tüm müminlere hitap ederek, onlara diledikleri itaatlerle, namazla ve sabırla yardım istemelerini emretti. Ve şöyle buyurdu:

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ اِنَّ اللهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

"Ey iman edenler! Sabır ve namazla Allah'tan yardım isteyin. Şüphesiz Allah sabredenlerle beraberdir."[58]

قُلْنَا يَا نَارُ كُونِى بَرْدًا وَسَلاَمًا عَلَى اِبْرَاهِيمَ ۞

وَاَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْاَخْسَرِينَ ۞

وَنَجَّيْنَاهُ وَلُوطًا اِلَى الْاَرْضِ الَّتِى بَارَكْنَا فِيهَا لِلْعَالَمِينَ ۞

وَوَهَبْنَا لَهُ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلاًّ جَعَلْنَا صَالِحِينَ ۞

وَجَعَلْنَاهُمْ اَئِمَّةً يَهْدُونَ بِاَمْرِنَا وَاَوْحَيْنَا اِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَاِقَامَ الصَّلٰوةِ وَاِيتَاءَ الزَّكٰوةِ ۞

"Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol" dedik.

Böylece ona bir tuzak kurmak istediler. Fakat biz onları, daha çok hüsrana uğrayanlar durumuna soktuk. Biz onu ve Lut'u kurtararak, içinde cümle âleme bereketler verdiğimiz ülkeye ulaştırdık.

Ona (İbrahim'e) İshak'ı ve fazladan bir bağış olmak üzere Yakub'u lütfettik, her birini salih insanlar yaptık.

---

[58] Bakara Sûresi, 153.

Onları emrimiz uyarınca doğru yolu gösteren önderler yaptık ve kendilerine, hayırlı işler yapmayı, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyettik."[59]

Böylece Allah (cc), tüm hayırları birlikte anlattı. Bu da kötülüklerden kaçınarak, itaat etmektir. Ancak namazı tek anlattı ve özel olarak tavsiye etti.

Hz. Peygamber (sav) de dünyadan öbür âleme irtihal ederken ümmetine namazı tavsiye etmiştir ve şöyle buyurmuştur:

"Allah'tan korkun, Allah'tan korkun, Allah'tan korkun. Bilhassa namaz konusunda Allah'tan korkun."[60] Bu Resûlullah'ın (sav) son vasiyetidir.

Hadis-i şerifte şöyle geçmektedir:

"Namaz her peygamberin ümmetine yaptığı son tavsiyedir. Ve dünyadan göçerlerken ümmetlerinden, son olarak namaz konusunda söz almışlardır."

Namaz, Hz. Peygamber'e (sav) ve ümmetine ilk farz kılınan ibadettir. Namaz, Hz. Peygamberimizin (sav) ümmetine yaptığı son tavsiyedir. Ve namaz, İslam'dan en son gidecek olan ibadettir. Kulun kıyamette ilk hesaba çekileceği ameli namazdır. Namaz dinin direğidir. O gidince ne din kalır ne de İslam.

Bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Dininizden ilk kaybedeceğiniz emanettir. En son kaybedeceğiniz de namazdır. Bir takım kimseler namaz kılarlar ama onlara namazdan bir nasip yoktur."[61]

---

59 Enbiya Sûresi, 69–73.

60 Taberani, 19/42; İbn-i Sa**d**, 2/2,44; İbnü's-Sünni, 316.

61 İbn-i Ebi Şeybe, 15/175; *Hilye* 5/265; Tarih-i İsfahan, 2/213; *Camiu's-Sağir,* 1/94.

İmamımız Ahmed'e (r.aleyh) göre, farzlığını inkâr ederek, namazı terk eden kişi kâfir olur ve onun mezhebine göre, ihtilafsız o kişinin katli vaciptir. Ancak, önem vermemekten ve tembellikten dolayı, namazın farz olduğuna inanarak terk ederse, o kişi namaz kılmaya davet edilir. Sonraki vakit gelinceye kadar, davet edildiği halde kılmazsa kâfir olur ve bu küfründen dolayı kılıçla öldürülür. Ancak hem inanmadığından hem de tembelliğinden dolayı namaz kılmadığı için, mürted olana verildiği gibi üç gün tevbe etmesi amacıyla süre verilir. Tevbeye gelmezse öldürülür. Malı hazineye kalır. Cenaze namazı kılınmaz, Müslüman mezarlığına gömülmez. Yine İmam Ahmed'ten (ra) gelen bir başka rivayet şöyledir:

"İhmalden dolayı namazı terk edenin öldürülmesi gerekmez. Üç vakit kendi haline terk edilir. Dördüncü vakitte sıkıştırılır. Ve evli olup da zina eden kişi gibi öldürülür. Bu şekilde ölen kişinin durumu Müslüman ölüleri hükmündedir. Malı Müslüman olan varislerine kalır."

İmam Ebu Hanife de şöyle demiştir:

"Bu kişi öldürülmez. Bu kişi tevbe edip namaz kılıncaya kadar hapsedilir. Ya da hapiste ölür."

İmam Şafii (ra) de şöyle demiştir:

"İslam'ın cezası olarak kılıçla öldürülür. Ama kâfir olmaz. Böyle bir kişinin kâfir olduğuna dair deliller üstte geçen ayet ve hadislerdir."

Bunların üzerine şunu da ekleyelim:

Cabir b. Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*İnsan ile küfür ve şirk arasında namazı terk etmesi vardır.*"[62]

---

[62] Danıkteni, 2/53.

Abdullah b. Zeyd'in (ra) babasından (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"*Bizimle müşrikler arasındaki fark namazdır. Bir kimse namazı terk ederse kâfir olur.*"[63]

Cafer b. Muhammed (ra) babasının (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resûlullah (sav) namazında karga gibi yere eğilip kalkan birini gördü ve şöyle buyurdu: 'Bir kimse bu hali ile ölecek olsa, Muhammed'in (sav) dininden başka bir din üzere ölür.'"[64]

Atiyye Avfi, Ebu Said el-Hudri'den (ra) şöyle rivayet etmiştir: Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: "*Bir kimse kasten namazını terk ederse, o kimsenin ismi, cehennemin kapısına cehenneme gireceklerden olarak yazılır*"[65]

Enes b. Malik (ra)'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"*Dikkat ediniz, bir kimse yatsı namazını kılmadan yatar uyursa, melekler şöyle derler: 'Gözüne uyku girmesin ve gözün aydın olmasın. Senin bizi bağladın gibi, Allah da seni cennetle cehennem arasında bağlasın.'*"[66]

Namazda Yapılmaması Gerekenler

Hasan Basri'den (ra) rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Resûlullah'ın (sav) ashabından âlimler şöyle diyorlardı: Kırk beş kötü şey farz namazda yasaklanmıştır: Bunları şöyle sayabiliriz:

---

63 Ahmed b. Hanbel, 5/355.

64 Taberani, 4/136; *Mecmeu'z-Zevaid*, 2/121.

65 İbn-i Adiy, 1/299.

66 *Kenzu'l-Ummal*, 19499.

1- Bilerek boğazı temizlemek.

2- Bilerek, gereksiz yere bir şeyle meşgul olmak.

3- Bilerek, aksırmak.

4- Başı göğe doğru kaldırmak.

Rivayete göre, Hz. Peygamber (sav) namazda göğe doğru bakıyordu. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu

اَلَّذِينَ هُمْ فِى صَلاَتِهِمْ خَاشِعُونَ

"O kimseler ki namazlarında huşu içindedirler."[67]

Bundan sonra Resûlullah (sav) başını öne eğmeye başladı. Âlimler insanın baktığı yerin, secde yerini geçmemesini müstehab sayarlardı.[68]

5- Cenazeyi göğse dayamak.

6- Elbise üstünden bit veya başka bir böcek almak.

7- Gerinmek.

8- İçten, ah, of, gibi sesler çıkarmak.

9- Namazda gözleri yummak.

10- Namazda sağa sola bakmak

Rivayete göre Ukbe b. Amir (ra):

اَلَّذِينَ هُمْ عَلٰى صَلاَتِهِمْ دَائِمُونَ

"**Onlar namazlarına devam edicilerdir."**[69]

Ayet-i kerimesi ile ilgili şöyle demiştir: "Onlar namaz kıldıklan zaman sağa ve sola bakmazlar" demektir.

---

[67] Müminun Sûresi, 2.

[68] Taberi, 2/13; *Dürru'l-Mensur,* 1/42.

[69] Mearic Sûresi, 23.

Hz. Aişe (r.anha) de şöyle demiştir:

"Resûlullah'a (sav) insanın namazında sağa sola bakması ile ilgili sordum. O da şöyle buyurdu: 'Bu bir çarpıp kaçmadır ki, şeytan kulun namazına çarpıp kaçmaktadır.'"[70]

Anlatıldığına göre, Talha b. Musrif, Abdul Cebbar b. Vail'in yanına geldi. Ki, o sırada kavminin arasındaydı. Kendisine gizli bir şey söyledi ve sonra gitti.

O gittikten sonra Abdülcebbar, orada bulunanlara şöyle dedi:

-Onun ne dediğini anladınız mı?

Dedi ki:

-Sen dün namaz kılarken sağa sola baktın. Hâlbuki Resûlullah (sav) bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur:

"*Kul namaza başladığı zaman Allah (cc) yüzünü o kula çevirir. Kul kendisi yüzünü çevirinceye veya sağa sola bakıncaya kadar da Allah yüzünü o kuldan ayırmaz.*"[71]

Başka bir hadis-i şerifte şöyle buyrulmaktadır:

"*Namaz kılan bir kul için namazda olduğu sürece, üç şey olur:*

1- Gökten onun üzerine ve başına iyilikler saçılır.

2- Ayakucundan göğe kadar, melekler onu kuşatır.

3- Onun için bir münadi şöyle seslenir: 'Namaz kılan kişi kime münacat ettiğini bilseydi, sağa sola bakmaz, başını çevirmezdi.'"

Gerçekten namaz da sağa sola bakmak mekruhtur. Bunun için şöyle denmiştir:

---

[70] Buhari, 1/191; Ebu Davud, *İstiftahu's-Salât*, 50; Tirmizi, 590.

[71] *El-Muğni an Hamli'l-Esfar*, 1/175.

Sağa sola bakmak namazı bozar. Çünkü bu durumda namaza saygıyı ve adabını küçümseme söz konusudur.

11- Dizleri dikerek oturmak.

12- İmamdan önce eğilip kalkmak.

13- Secde de kolları yanlara yaymak.

14- Secdede göğsü dizlere yapıştırmak.

15-Secdede kolları yanlara yapıştırmak. Kollan yanlardan ayırmalı yanlara yapıştırmamalıdır.

Çünkü Hz. Peygamber'den (sav) rivayet edildiğine göre, "Resûlullah (sav) secde ettiği zaman, koltuklarının altından bir kuzu geçebilirdi."[72]

Bu rivayet, Hz. Peygamber'in (sav) kollarını yanından ve yerden tam olarak ayırdığını gösteriyor.

Yine başka bir hadis-i şerifte şöyle geçmektedir:

"Resûlullah (sav) secde ettiği zaman, kollarını yanlarından ayrı tutardı."[73]

16- Secdede parmakları birbirlerinden ayırmak. Aksine secde de iken parmaklann birleştirilmesi gerekir.

17- Rükûda elleri dizlerden başka bir yere koymak.

18- Bir ayağı diğerinin üzerine koymak.

19- Ayakları yerden kesip, havada durmak.

20- Elbiseyi başı üzerine veya omuzlarına atıp, giymeden sarkıtmak.

21- Dişlerini karıştırmak.

22- Bir veya iki tohum miktarı bir yiyeceği yutmak.

---

[72] Müslim, *Salât*, 237; Beyhaki 2/144; *el-Hilye*, 4/310.

[73] Buhari, *Salât*, 27; *Ezan*, 130; Müslim, *Salât*, 239; Ahmed b. Hanbel, 3/294.

23- Dili ağızda gezdirip, yiyecek kırıntısını aramak.

24- İçinden kusmuk çıkarmak.

25- Çıkan kusmuğu yutmak.

26- Dili ile üflemek.

27- Secdede yere üflemek. Çakıl taşlarını düzeltmek

28- Enine yürümek.

29-Teşehhüdte, yanındaki kimseden daha yüksek ses çıkarmak.

30- Sağında ve solundakileri tanımaya çalışmak.

31- İma etmek. (vücut hareketi ile bir şey göstermek).

32- Bir şeyi göstermek

33-Geğirmekten sonra boğazdan çıkan, balgam gibi şeyleri yutmak.

34- Öksürmeye çalışmak.

35- Sümkürmek.

36- Tükürmek.

37- Elbiseye veya örtüye bakmak.

38- Namazdan çıkmadan, alnındaki toprağı silkelemek.

39- Bir kereden fazla çakıl taşlarını düzeltmeye çalışmak.

40- Secde yerini silkelemek.

41- İmam olan kimsenin, teşehhütten sonra dua etmesi.

42- Selam verdikten sonra (namaz bitince) mihraptan ayrılmayıp, oturmak. Hâlbuki olduğu yerden biraz sola koymak lazımdır.

43- Namaz da parmaklarla eli bağlamak.

44- Namaz da sakalla ve elbiseyle oynamak.

Nitekim Hz. Peygamber'den (sav) rivayet edildiğine göre şöyle buyurmuştur:

"Allah (cc) bedeni ile beraber kalbi birlikte olmayan kimsenin namazına bakmaz."[74]

Resûlullah (sav) namazda sakalıyla oynayan birini görünce şöyle buyurdu:

"Eğer bu kimsenin kalbinde huşu olsaydı, bedeninde de olurdu."[75]

Hasan Basri (ra) birini gördü. Adam hem çakıl taşları ile oynuyor, hem de şöyle diyordu: "Allah'ım, beni hurilerden biri ile evlendir."

Hasan Basri şöyle dedi: "Ne kötü bir istek! Hem bir şey istiyorsun hem de boş şeyle oynuyorsun."

Abdurrahman b. Abdullah, Resûlullah'ın (sav) şöyle dediğini söyledi:

"Namaz da iken gözlerini semaa diken kimseler, bundan sakınsınlar. Aksi halde gözleri geri döndürülmeyebilir."[76]

Evzai (ra) da şöyle demiştir:

"Namaz da yan yana duran iki kimse arasındaki fark, yerle gök arası kadardır. Biri, tüm kalbiyle Allah'a dönmüştür, diğeri oyun ve oyalanma içerisindedir."

Sahih bir hadiste şöyle buyrulmaktadır:

"Nice namaz kılan vardır ki, ancak kıldığı namazın yarısı kadar sevap alır. Hatta onda biri kadar bile ancak sevap alır."[77] Yani farkında olup, kalbinin verdiği kadar sevap alır.

---

74 Elimizdeki kaynaklarda bu lafızla rivayet edilen bir hadise ulaşamadık.
75 Beyhaki, 2/289; *el-İthaf,* 3/23; *ed-Daife,* 110.
76 Buhari, 1/91; Müslim, *Salât,* 117; Ahmed b. Hanbel, 2/333.
77 Ebu Davud, 796; *el-İthaf,* 3/118.

Başka bir hadis-i şerifte, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurur:

"Bir namaz kılan vardır ki, ona dört yüz namaz sevabı verilir. Bir namaz kılan vardır ki iki yüz namaz sevabı verilir. Bir namaz kılan vardır ki, yüz elli namaz sevabı verilir. Bir namaz kılan vardır ki, yetmiş namaz sevabı verilir. Bir namaz kılan vardır ki, elli namaz sevabı verilir. Bir namaz kılan vardır ki, yirmi yedi namaz sevabı verilir. Bir namaz kılan vardır ki, on namaz sevabı verilir. Bir namaz kılan vardır ki, bir namaz sevabı verilir.

Kendisine dört yüz namaz sevabı yazılan kişi, namazı Mescid-i Haram'da cemaatle ve ilk tekbiri kaçırmadan kılandır. Kendisine iki yüz namaz sevabı yazılan kişi de namaz hükümlerini bilip insanlara imamlık yapan kişidir. Kendisine yüz elli namaz sevabı yazılan kişi de müezzindir. Kendisine yetmiş namaz sevabı verilen kimse de namaza başlarken misvak kullanan, güzel bir şekilde abdest alan ve namazı camide cemaatle kılandır. Kendisine elli namaz sevabı verilen kişi, namazı imamla beraber cemaatle kılan ancak ilk tekbiri kaçıran kişidir. Yirmi yedi namaz sevabı verilen kişi de güzel abdest alıp namazı mescitte kılan ve tekbiri kaçırmayan kişidir. On sevap verilen ise namazı cemaatle kılan ama ilk tekbiri kaçıran kişidir. Tek sevap verilen de tek başına cemaate gitmeden namazını kılan kimsedir.

Tavuğun yerden yem topladığı gibi yatıp kalkan ve rükûunu secdesini tamamlamayan kimsenin namazı yoktur. Bu kimsenin namazı, elbisenin topaklandığı gibi dürülüp topaklanarak kılanın yüzüne çarpılır. Ve ona da şöyle denir: 'Sen namazını nasıl korumadıysan, Allah da seni korumasın.'"

Niyet

Namaz kılan herkesin öncelikle, namazına niyet etmesi gerekir.

Daha önce anlatıldığı gibi, Allah'ın evi Kâbe iki gözünün önüne gelmelidir. Yakin olarak Allah'ın huzurunda durduğunu bilmelidir. Şüphesiz ki Allah (cc) onu görmektedir. Bu manada Allah (cc) şöyle buyurmaktadır:

الَّذِى يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ ۞ وَتَقَلُّبَكَ فِى السَّاجِدِينَ

"Allah seni kalktığın ve secde edenler arasında dolaştığın zaman görmektedir."[78]

Hz. Peygamberimiz (sav) de şöyle buyuruyor:

"Allah'a, onu görüyormuşsun gibi ibadet et. Şüphesiz sen onu görmesen de O seni görüyor."[79]

Farz namazı kılarken, eda ile eda, kaza ile kaza olduğu belirterek niyet etmelidir. Evla olan budur. Sonra ellerini kulak memelerine kadar kaldırmalıdır. Veya omuz hizasına kadar kaldırmalıdır.

Bu kitabın başında bunun geniş açıklamasını yaptık. Tekbir alırken parmaklarını ayrı mı, bitişik mi olacağı konusunda iki rivayet vardır.

İnsan ilk tekbiri aldığı zaman, sanki Allah (cc) ile arasındaki perdeyi kaldırmış olur. Ve başka bir yöne dönmek ve başka bir şeyle meşgul olmanın uygun olmadığı bir makamdadır artık.

Her yaptığını bilen her hareketini bilen biri vardır. İçinden geçirdiği gizli ve açık ne varsa bilen biri vardır. Artık secde

---

[78] Şuara Sûresi, 218–219.

[79] Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

edeceği yere bakmalı, sağa sola bakmamalı, başını göğe kaldırmamalıdır.

سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ

"*Sübhaneke Allahumme ve bi Hamdike ve Tebarekesmük ve Teâlâ Ceddük ve la İlahe Gayrük*" demeye başladığı zaman, kendisini dinleyene hitap etmekte, ona yönelmekte ve ona bakmakta olduğunu bilmelidir.

Yine bir kıl kadar yerin ve hiçbir hareketin Allah'a gizli olmadığını bilmelidir.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

Aynı şekilde, "*İyyake Na'büdü ve İyyake Nestain. İhdina's-Sirat'el-Müstakim*" dediği zaman, bununla kime hitap ettiğini bilip anlamalıdır.

Bu arada namazda huşu ve huzurunu unutmaktan sakınmalı, herhangi bir yanılma olmamasına da dikkat etmelidir.

Fatiha Sûresi'ni okurken on bir yerdeki şeddeyi güzel okumalı, manayı değiştirecek şekilde yayık okumaktan kaçınmalıdır. Çünkü Fatiha Sûresi'ni okumak farzdır. Fatiha namazın bir rüknüdür, onu terk etmek namazın geçersiz olmasına sebep olur. Bununla beraber, namaz kılan kişi kendini Sırat Köprüsünde gibi hissetmeli, cenneti bütün güzellikleriyle sağında, cehennemi de solunda düşünmelidir.

İnsan namazını sağlam bir şekilde kılarsa, Allah Teâlâ'nın vaat ettiğine kavuşacaktır. Kazandığı sevaplar sebebiyle cennete

kavuşacak, Allah'ın azabından ve cehennemden kurtulacaktır. Tüm bunlan kalben, yakinen bilmeli ve aklında tutmalıdır.

Kıldığı namazın son kıldığı namaz olabileceğini düşünmelidir. Çünkü Allah Teâlâ'nın huzuruna çıkma konusunda şüphe yoktur. Bunun da ne zaman olacağı konusunda kesin bir bilgisi yoktur, ancak Allah (cc) bilir. Bir kimsenin kıldığı namazdan, Allah katında sağlam kalan kısım ne ise o kalır.

Fatiha'dan sonra kolay gelen tam bir sure okumalıdır. Bu surenin ortasından, sonundan okumaktansa, tam bir sure okumak daha uygundur.

Okuduğuna kulak vermeli, ne okuduğunu ve ne söylediğini anlamaya çalışmalıdır. Aynı şekilde, imama uyan kişi ise, imamın okuduğuna kulak vermeli, geçen öğütleri, nasihatleri anlamaya çalışmalıdır. Sûrenin sonuna kadar da emirlerine uyacağına itikad etmelidir.

Kur'an okuma bitince biraz ayakta durmalı ve rükûdan önce nefesi yerine gelinceye kadar susmalıdır. Okuduğu kuranı rükû tekbiri ile birleştirmemelidir. Sonra tekbir almalı, ellerini kitabın başında açıkladığımız gibi kulak hizasına veya omuz hizasına kaldırmalıdır. Tekbir tamamlanınca, ellerini indirir. Sonra kıyamdan, Rükûa varır. Rükûda avuç içleri ile dizlerini kaplar. Parmaklarını açar. Kollarına ve bileklerine dayanır. Sırtını düz tutar. Başını kaldırmaz, içe doğru çekip bükmez de.

Hz. Peygamber'den (sav) gelen rivayete göre, "Resûlullah (sav), rükûa vardığı zaman sırtına bir damla su damlasa hareket etmeden kalacak şekilde dümdüz dururdu."

Yine başka bir rivayette:

"Peygamber (sav) rükûa varınca, sırtına bir bardak su konacak olsa yerinden hareket etmeyecek şekilde dururdu."

Bunun sebebi, Peygamber (sav) rükûda iken sırtını dümdüz tutmasıdır.

Rükûda üç kere şöyle der:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ

"*Sübhane Rabbiyel azim.*" Bu rükûnun tamam olması için en az miktardır.

Hasan Basri (ra) şöyle demiştir:

"Rükûda en mükemmel olan yedi kere tesbih okumaktır. Bunun ortası beş, en azı da üçtür."

Sonra rükûdan

سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ

"*Semiallahu Limen Hamideh* " diyerek başını kaldırır.

Rükûdan kalkınca mutedil bir şekilde ayakta durur, eller yana salınır ve azalar yerli yerine gelir. Sonra secde için eğilir. Önce dizlerini yere koyar, sonra ellerini sonra alnını ve burnunu yere koyar. Secde de itminan halinde, tam bir sükûnetle olmalı her aza kıbleye dönük vaziyette olmalıdır.

Hadis-i şerifte Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Ben secdeyi yedi kemik üzerine yapmakla emrolundum.*"[80]

Başka bir hadis-i şerifte şöyle buyrulur:

"*Kul yedi aza üzerine secde eder. Bunlardan hangisi geri kalırsa, o kula lanet eder.*"

---

[80] Buhari, *Ezan,* 133; Müslim, *Salât,* 227–229; Ahmed b. Hanbel, 1/279.

Secde ederken, derli toplu olmalıdır, yere yayılmamalıdır. Dirseklerini de yere sermemelidir. Onlann üzerine uyumamalı, dizlerinin üstünde de uyumamalıdır. Secdede ellerini yere koyunca, parmaklar kulak veya omuz hizasına gelmelidir. Bu arada parmaklarını bitiştirmeli, kıbleye doğru düz tutmalıdır.

Kollarını yanlarından, oyluklarını da baldırlan üstüne bindirmekten sakınmalıdır. Daha önce anlatıldığı gibi, karnı yerden uzak tutmalıdır.

Secdede üç kere şöyle demelidir:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى

"*Sübhane Rabbiyel A'la*". Bunu rükûdaki gibi söylemelidir.

Sonra tekbir alarak başını secdeden kaldırır. Sol ayak üzerine oturur, sağ ayağı da diker. Bu oturuşta üç kere şöyle der:

رَبِّ اغْفِرْ لِي

"*Rabbiğfir Lî*"

Otururken kucağına bakar. Sonra yine ikinci kez aynı şekilde secde eder. Sonra tekbir alarak yerden başını kaldırır. Sonra da ellerini, sonra dizlerini kaldırır ve dizlerine dayanarak kalkar. Ayağa kalkarken, ayaklannın ön tarafına basarak kalkar. Ayağının birini öne atarak kalkmaz, bu mekruhtur.

Denilmiştir ki:

"İbn-i Abbas'tan gelen rivayete göre böyle yapmak namazı bozar."

İkinci rekâtta da aynı şekilde yapar.

İlk teşehhüde oturunca, sol ayağı üzerine oturur. Sağ ayak parmaklarını kıbleye doğru çevirerek diker. Sol elini sol dizi üstüne, sağ elini de sağ dizi üstüne koyar. Şehadet parmağı ile işaret eder, başparmakla orta parmağı halka yapar. Küçük parmakla yanındaki parmağı da kapatır. Gözleri de teşehhüdün başından sonuna kadar işaret parmağında olur.

Nitekim Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Sizden biri namazda, otururken lüzumsuz bir şeyle meşgul olmasın. Çünkü o bu durumda Rabbine münacat etmektedir.*"[81] Fakat sol elini sol dizi üzerine, sağ elini sağ dizi üzerine koysun. Sonra kalbi ve gözü işaret parmağında olsun. İşte bu şeytanı eritir. Teşehhüde oturunca şu duayı okur:

اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ، اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

"*Saygı, salâvat, tayyibat Allah'ındır. Selam sana ey peygamber. Allah'ın rahmeti ve bereketi de sana olsun. Selam bize ve Allah'ın salih kullarına.*

Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur, yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve resulüdür."[82]

Sonra tekbir alarak ayağa kalkar, sadece Fatiha suresini okur. Sonra aynı şekilde rükû ve secde eder.

---

81 Buhari, 2/82; Müslim, *Mesacid*, 54.

82 Buhari, 1/211; Müslim, *Salât*, 55; Ahmed b. Hanbel, 1/376.

Dördüncü rekâtı da aynı şekilde kılar.

Sonra teşehhüde oturur. Yukarda anlatıldığı gibi yapılır.

Kelime-i şehadetin sonuna gelince, şu duayı okur:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

"Allah'ım! İbrahim'e salât eylediğin gibi Muhammed'e ve âline salât eyle. Allah'ım! İbrahim'e bereket ihsan ettiğin gibi, Muhammed'e ve âline de bereket ihsan eyle."[83]

İmamımız Ahmed'ten (ra) başka bir rivayet şöyledir:

"İbrahim'e salât okunurken onun âline de salât okunmuş ve şöyle demiştir:

عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ

"Alâ İbrahime ve alâ âli İbrahim: İbrahim'e ve İbrahim'in âline de salât eyle.

Bu teşehhüdün sonudur.

Teşehhüdden sonra şu dört şeyden Allah'a sığınmak müstehabtır:

اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ

---

[83] Ebu Davud, 978; Nesai, *Sehv*, 49; Ahmed b. Hanbel, 4/243.

"Allahümme inni euzu bike min azabi cehennem ve min azabil kabri ve min fitnetil mesihiddeccal ve min fitnetil mehya ve memat "[84]

1- Cehennem azabından,

2- Kabir azabından,

3- Mesih Deccal'ın fitnesinden,

4- Hayatın ve ölümün fitnesinden.

اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ

"Allah'ım! Cehennem azabından, kabir azabından, Mesih Deccal'ın fitnesinden, hayatın ve ölümün fitnesinden sana sığınırım."[85]

Bundan sonra da şöyle diyerek dua eder:

اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّهِ مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَكَ مِنْهُ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ

"Allah'ım! Senden bildiğim ve bilmediğim bütün hayırları istiyorum. Bildiğim ve bilmediğim tüm şeylerden sana sığınıyorum. Allah'ım senden salih kullarının istediği hayırları istiyorum. Ve salih kullarının sana sığındığı şerlerden de sana sığınıyorum.

---

[84] Buhari, 1/211; Müslim, 289; Ahmed b. Hanbel, 1/305.

[85] Buhari, 1/211, Müslim, 289; Ahmed b. Hanbel, 1/305.

Allah'ım! Senden cenneti ve cennete yaklaştıran söz ve işleri istiyorum. Cehennemden ve cehennemi yaklaştıran iş ve sözlerden sana sığınıyorum."[86]

رَبَّنَا آتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"**Rabbimiz bize, dünyada da ahirette de iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru."**[87]

رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ۞ رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلاَ تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لاَ تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ۞

"Rabbimiz, günahlarımızı bağışla. Kötülüklerimizi sil. Bizi iyilerle beraber öldür.

"Rabbimiz, resullerine vaat ettiğin şeylerden bize de ver. Kıyamet günü bizi rüsva eyleme. Şüphesiz ki sen vaadinden dönmezdin."[88]

Bu duadan başka dua ederse, caizdir. Ancak imamın kendisine uyanlan usandırmamak için, duayı uzatmaması lazımdır. İmam, kendisine uyanların kalplerini korumak için kısa dua etmelidir. Çünkü cemaat arasında ihtiyacı olanlar, işi olanlar olabilir.

Sonra selam verir. Ve kendisine ana babasına ve tüm Müslümanlara da dua eder. Bütün bunlan yaparken namazın sonu için korku içinde olmalıdır. Yani namaz Allah (cc) katından gelen bir emirle farz kılınmıştır. Doğru ve yerinde

---

86 İbn-i Mâce, 3846; Ahmed b. Hanbel, 6/147.

87 Bakara Sûresi, 201.

88 Al-i İmran Sûresi, 193–194.

kılındığı takdirde sevap verilecek, yanlış yapıldığında veya yerine getirilmediğinde ise ceza verilecektir.

Namazı kılıp bitirdikten sonra onu şeriat ilmine sunar. Eğer şeriat ilmi namaz için iyi, temiz ve tam olduğuna şehadet ederse, kendisini böyle bir ibadete hayırlı gördüğü için Allah Teâlâ'ya hamd eder. Eğer namazında bir noksanlık ve eksiklik bulur ise, o zaman Allah'a (cc) tevbe edip, af diler. Ve bundan sonra kılacağı namazlarda daha dikkatli olmaya gayret eder.

Kabul olan namazın da kabul olmayan namazın da alametleri vardır.

Kabul Olan Namazın Alameti Şudur

Sahibini hayâsızlıktan ve kötülüklerden alıkoyar. Hayn ve hayırlı işlere yöneltir. Namaz hakkında niyetini yeniler, itaat ve hayırlı işlerin yapılmasını artırır. Sevap işlerini sevdirir. Sahibini kötülüklerden, hoş olmayan şeylerden, günahlardan ve hatalardan uzaklaştırır. Allah (cc) da bu manada şöyle buyuruyor:

إِنَّ الصَّلٰوةَ تَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللهِ اَكْبَرُ

"Namaz insanı hayâsızlıktan ve kötü işlerden alıkoyar. Allah'ın anılması en büyüktür."[89]

Burada anlattıklarımızda imam, imama uyan ve tek başına namaz kılan kişiler aynıdır.

Namazın şartlarını vaciplerini, sünnetlerini kitabın başında anlatmıştık.

---

[89] Ankebut Sûresi, 45.

İmamın Yapması Gerekenler

Bir kişinin imam olabilmesi için, kendisinde anlatacağımız özelliklerin olması gerekir.

Bir kimsenin, kendisinden daha layık ve yeterli daha faziletli biri varken öne geçip imam olması uygun değildir. Çünkü Hz. Peygamber'in (sav) hadisinde şöyle buyrulmaktadır:

"Bir kimse bir topluluğa kendisinden daha üstün biri arkasında iken geçip imam olursa, onlar daima bir sefalet içinde olurlar."

Hz. Ömer b. Hattab (ra) şöyle dedi:

"Ebu Bekir Sıddık'ın (ra) bulunduğu bir cemaat arasında beni imam edeceklerine, bir günahım olmadan boynumu vursalar daha iyidir."

İmam olacak kimse, Allah'ın kitabını iyi okuyan biri olmalı, Allah'ın dininde fakih olmalı, Resûlullah'ın (sav) sünnetini bilip gözetmelidir.

Bir hadis-i şerifte şöyle gelmiştir:

"Din işlerinizi, fakihlerinize bırakınız. İmamlarınız Kur'an okumayı çok iyi bilenleriniz olmalıdır."

Yine Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Size hayırlılarınız imamlık yapsın. Çünkü onlar sizi, Allah'a (cc) götüren öncülerinizdir."[90]

Hz. Peygamber'in (sav), bu özelliği onlara tahsis etmesinin sebebi, onların dinde fazilet ehli olmaları, Allah'ı (cc) bilip ondan korkmaları, kendilerinin ve onlarında arkasında onlara uyan kimselerin namazlarını yerinde kılmasını bilmeleri, kendi nefislerinden gelen günahlardan korunmaları ve kendilerine

[90] Hadisin benzeri, *el-ithaf,* 3/175.

uyanların namazlarında yaptıkları hataları bilip onları uyarmalandır.

Hz. Peygamber'in (sav) maksadı, Kur'an'ı ezbere bilip güzel okuyan ama amel etmeyen kimseler değildir. Resûlullah (sav) hem kuranı ezberleyip hem de onunla amel edenleri kastetmiştir.

Yine bir hadis-i şerifte şöyle buyrulmaktadır: "*İnsanların Kur'an'a en layık ve yakın olanı, iyi okuyamasa da onunla amel edenidir.*"

Bazen öyle olur ki, bir kimse Kur'an'ı ezberler, onunla amel etmez. Allah'ın (cc) farz kıldığı veya yasakladığı sınırlara riayet etmez. Bizim maksadımız bu tür kimseler değildir. Onlarda kerem de yoktur.

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyuruyor:

"*Kur'an'ın haramlarını helal sayan kişi, ona iman etmiş olmaz.*"[91]

İnsanlar kendilerine, namazları için, Allah'ı en iyi tanıyan ve ondan en çok korkan birini imam yapmalıdırlar. Bunun tersini yaparlar da başkasını imam yaparlarsa, sefaletten kurtulamazlar. Devamlı gerilirler. Dinleri noksanlaşır. Allah'tan (cc) onun nzasından ve cennetinden uzaklaşırlar.

Dinlerine ve namazlarına önem veren, hayırlılarını imam edip öne süren, bu hususta peygamberlerinin sünnetine uyan topluluğa Allah rahmet etsin. Çünkü onlar böyle yapmakla Rableri Tebareke ve Teâlâ'ya yakınlık talep etmişlerdir.

İmam olan bir kişinin, diline sahip olması, insanların ayıplarını anlatmaması, hayır konuşması gerekir. İyiliği em-

[91] Tirmizi, 2918; Taberani, 8/36; *Mecmauz Zevaid,* 1/177.

rədip yapmalı, kötülüğü yasaklayıp kaçınmalı, hayır ve hayır işlerini sevmeli, kötülüğü ve kötülük işleyenleri sevmemeli ve sevdirmemelidir.

Namaz vakitlerini bilmeli ve dikkat etmelidir. Durumuna dikkat etmeli, karnını helal ile doldurmalı, ədep yerlerini korumalı, elini haramlardan uzak tutmalıdır.

Allah'ın rızası dışındaki işlere fazlaca koşup durmamalıdır. Oturaklı, ağırbaşlı, eziyetlere karşı sabırlı olmalıdır. Kötü işlere gözünü yummalı, kendisi hakkında yersiz konuşanlara ve cahillik edenlere sabır ve tahammül göstermelidir.

Kendisine kötülük edene iyilik yapmalıdır. Harama bakmaktan sakınmalı, birinin ayıbını görürse örtmeli, birinin düşük halini görürse gömmelidir. Cahillerden ayrı durup onlara şöyle demelidir: "Allah'ım onlara selamet ihsan eyle."

İnsanlar, imam olacak kişiden rahatsız olmamalı aksine rahat içinde olmalıdırlar.

Kendisi de zor bir işin içinde olduğu bilmeli, boynunu kurtarmak için sıkı bir gayret içinde olmalı, nefsini kurtarmak için ciddi çaba harcamalıdır. Büyük bir şeyle imtihan edildiğini bilmelidir. Vazifesi büyük, tehlikesi çok yaptığı için manası da çok büyüktür. Bunun için bütün gününü, yüklendiği işe vermelidir. İmamlığın kadri kıyameti büyük, tehlikesi çoktur. Hayır da kat kat fazladır.

İman az konuşmalı. Kendi haline ve insanların hallerine uygun konuşmalıdır.

İmam mihraba geçtiği zaman, peygamberlerin ve Resullerin Efendisinin halifesi makamında olduğunu bilmelidir.

O, Âlemlerin Rabbine münacatta bulunmaktadır.

Namazın tam olması ve kendisine uyanlann selameti için sıkı bir araştırma ve gayret içinde olmalıdır. Namaz da herhangi bir eksiklik olmamasına dikkat etmelidir. Namazı genel olarak uzun tutmamalıdır. Namazı kıldınrken, en zayıf kişilerin durumunu dikkate almalıdır.

İmam olan kişi, kendini, kendisine uyan cemaatten en düşük seviyede görmelidir. Çünkü o çok önemli bir hususla, onlara imamlık imtihan edilmektedir.

Ve Allah Teâlâ, farzlann eda edilişini, hem imamın kendisi ile ilgili, hem de kendisine uyanlarla ilgili olarak imamı sorguya çekecektir.

Bunun için, öne geçme hatasından dolayı ağlamalı, geçmişteki hatalanna, eski günlerine pişmanlık duymalı, boşa geçirdiği vakitler için de üzüntü duymalıdır. Kendisine uyanlara karşı büyüklük taslamamalı, kendinden düşük görünenlere karşı daha büyük biri olduğu düşüncesine kapılmamalıdır. Nefsini korumak için batıla sapmamalı, kendisinde olan hata anlatılınca, ondan uzakmış gibi yapmamalı ve konuşmamalıdır.

İnsanlann kendisini övmelerini beklememeli, yermelerini de kötü karşılamamalıdır. Her iki durumda da cemaat kendisine eşit olmalıdır.

İmam, yalanla tecrübe edilmiş biri olmamalı, temiz yemeli, temiz giymelidir.

Giyiminde mütevazı, oturuşunda huşu sahibi olmalıdır. İslam'ın had cezası verilen biri olmamalı, halk arasında kötü nama sahip biri de olmamalıdır.

Devlet büyüklerinin yanında, din kardeşini garnmazlamamalı (ispiyonlamamalı) insanlann kötülüğüne çalışan biri olmamalı ve onlann gizli işlerini yaymamalıdır. Din kardeşine kin bes-

lememeli, kendisine bırakılan malda ticarette ve emanetlerde hain davranmamalıdır.

Pis yiyeceğe ve kazanca önem vermemeli, iştahla imamlık yapmak için öne geçmemelidir.

Kendisinde şu hallerden biri olduğunu bilen kişi, imamlık yapmak üzere öne geçmemelidir: Hased, azgınlık, kin, hınç, aldatma, üstünlük taslama, intikam alma, nefsine haksız yere yardımcı olma, kızgınlık, Müslüman birinin ayıp yerine bakma, Ümmet-i Muhammed'den birini aldatmak.

İmam fitneye sebep olacak şeylerle ilgili konuşmamalı, fitneye koşmamalı, fitneyi güçlendirmemelidir. Aksine batıla sapanlara karşı hak sahiplerine eliyle, diliyle ve kalbiyle yardımcı olmalıdır.

Acı da olsa hakkı söylemeli, hiçbir kınayan onu hakkı söylemekten alıkoymamalıdır. İnsanların onu övmesinden hoşlanmamalı, yermelerinden de çekinmemelidir.

İmam sadece kendine dua etmemeli, özellikle namazın sonunda dua ederken hem kendisi hem de cemaat için dua etmelidir. Eğer sadece kendisi için dua ederse, cemaate hainlik etmiş olur.

Cemaati birbirlerine üstün tutmamalıdır. Ancak ilim sahipleri hariç. Nitekim Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: *"Bana yakın olanlar, ilim sahipleri ve iyiyi kötüden ayıran anlayış sahipleridir."*[92]

Bu gibi insanlar imamın arkasında durmalıdırlar. Zengini yaklaştırıp, fakiri uzakta tutma yoluna gitmemelidir. Cemaat arasında kendisinden hoşlanmayan biri varsa imamlık yapmamalıdır.

---

[92] Ebu Davud, *Namaz,* 96; Tirmizi, 228.

Cemaat arasında hem kendinin imam olmasını isteyen hem de istemeyenler var ise, bakılır. Eğer kendisini istemeyenler çoğunlukta ise mihraptan ayrılmalı, yaklaşmamalıdır. Ancak onların istememe durumu bir ilme ve gerçeğe uygunsa böyle yapılır. Onların istememeleri, cehalete, boş yere, nefsanî bir arzuya, mezhep taassubuna dayanıyorsa, onların istememelerine aldırış etmez. Onlara imamlık yaparak namaz kılmayı bırakmaz. Ancak bu yüzden bir fitne çıkacağından korkarsa imamlık yapmaz. Mihraptan ayrılır ve uzaklaşır.

Cemaat aralarında anlaşıp razı oluncaya kadar da mihraba yaklaşmaz.

İmam çekişmeci, yemin eden ve lanet okuyan biri olmamalıdır. İmam kötülüğe ve kötü yerlere girip çıkmamalı kötü insanlarla birlikte olmamalı, salihlerle beraber olmalıdır.

Bir kişi fitneyi ve fitnecileri günahı ve günah işleyenleri başka olmayı ve başka olmak isteyenleri seviyorsa bunun imam olması uygun değildir.

İmam, insanlann eziyetlerine karşı sabırlı, onlara karşı sevgi dolu olmalıdır. Onların faydasını istemeli, onlara nasihat etmeye çalışmalıdır.

İmamlık konusunda insanlarla çekişmemeli, imamlığı yerine getirecek daha büyük biri varsa onunla çarpışmamalıdır.

Geçmişteki salih ve büyük zatlardan nakledildiğine göre, onlar imamlık yapmayı hoş görmezler, şeref ve diyanet bakımından kendileri gibi olmayanları imamlığa getirerek, üzerlerinden bu yükü atmak isterlerdi. Bu konuda yapacakları kusurdan korkarlardı.

Devlet büyüğünün bulunduğu bir yerde onun izni olmadan imamlık yapmamalı ve bir yere oturmamalıdır. Aynı şekilde,

bir köye, bir mahalleye, bir kabileye ya da Arap nahiyelerinin birine gittiği zaman oradakilerin izni olmadan imamlık yapmamalıdır. Yine bir topluluğa bir kafileye, bir sefere veya bir cemaat içine katıldığı zaman onlann izni olmadan imamlık yapmamalıdır.

İmam olan bir kişinin namazı çok uzatmaması tamamında hafif kıldırması lazımdır. Nitekim bu hususta, Ebu Hüreyre'den (ra) rivayet edilen bir hadis-i şerifte Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "*Sizden biri imam olduğu zaman, namazı hafif kıldırsın. Çünkü arkasındaki küçük, büyük ve ihtiyaç sahibi kimselere imamlık yapmaktadır. Tek başına kılınca ise istediği kadar uzatsın.*"[93]

Ebu Vakidi'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Resûlullah (sav) insanlara namaz kıldırırken en kısa kıldıranı, kendisi kılarken de en uzun kılanı idi."[94]

İmamın Yapacakları

İmam olacak kişinin, kalbi ile imamete niyetlenmedikçe tekbir alıp namaza başlamaması gerekir. Bunu diliyle de söylerse daha güzel olur.

İmam namaza başlamadan önce, sağa ve sola bakıp, safları düzeltmeli ve şöyle demelidir: "Safları düzeltiniz, Allah'ın rahmeti üzerinize olsun. Düzgün durunuz, Allah sizden razı olsun."

Bu arada cemaate saf aralarındaki boşlukları doldurmalannı omuzlarını düz tutmalarını, omuzları birbirlerine değecek kadar birbirlerine yaklaşmalannı söyler. Çünkü namazda

---

[93] Ahmed, 2/502; Nesai, 2/54; Ahmed b. Hanbel, 2/271.

[94] *Tarih-i İsfahan*, 2/170; Ahmed b. Hanbel, 3/100.

iken, safların farklı şekilde eğri büğrü, ileri geri olması Şeytanın araya girmesi ve insanlarla birlikte durmasına sebep olur. Peygamber (sav), bir hadis-i şerifinde şöyle buyuruyor: "*Safları sıklaştırınız. Omuzları aynı hizaya getiriniz. Boşlukları doldurunuz ki, koyun kuzuları gibi şeytan sürüsü aranıza girmesin.*"

Peygamber (sav) namaza kalktığı zaman, sağa sola bakmadan tekbir almazdı. Cemaate omuzlarını aynı hizada tutmalarını emrederdi ve şöyle buyururdu:

"*Farklı farklı durmayınız ki, kalpleriniz de farklı olmasın.*"[95]

Resûlullah (sav) bir gün göğsü saftan ileri çıkmış birini görünce şöyle buyurdu: "*Ya saflarınızı düzeltirsiniz ya da Allah Teâlâ kalplerinizin arasını bozar.*"[96]

Buhari ve Müslim'in (ra) Sâlim b. Ebi Cad'tan ittifakta rivayet ettikleri hadis-i şerif vardır. Sâlim diyor ki: "Ben Numan b. Beşir'den (ra) dinledim. Numan (ra) dedi ki: 'Ben Resûlullah'tan (sav) dinledim. Şöyle buyuruyordu: 'Ya saflarınızı düzeltirsiniz ya da Allah Teâlâ ona yönelişlerinizi karmakarışık hale getirir.'"[97]

Katade'nin Enes b. Malik'ten rivayet ettiği başka bir hadis-i şerifte Resûlullah (sav) buyurdu: "*Saflarınızı düzeltiniz. Safları düzeltmek namazın tamam olmasındandır.*"[98]

---

[95] Ebu Davud, 664, 675 Nesai, *İmame*, 23–25 İbn-i Mace, 976; Ahmed b. Hanbel, 4/285.

[96] Buhari, 1/184; Müslim, *Namaz*, 127–128 Ahmed b. Hanbel, 4/271.

[97] Kaynağı daha önce geçti.

[98] Buhari, 1/184; Müslim, *Namaz*, 124; Ahmed b. Hanbel, 3/177.

Hz. Ömer'den (ra) gelen rivayete göre o (ra) safların düzetilmesi için birini görevlendirmişti. O gelip safların düzeltildiğini haber vermeye kadar, başlama tekbiri almazdı. Ömer b. Abdülaziz de böyle yapardı.

Müezzin Bilal'den (ra) rivayet edildiğine göre, safları düzeltirdi. Hatta tura ile saflar düzelinceye kadar öne çıkanların bacaklarına dokunurdu.

Bazı âlimler Bilal'in (ra) bu durumu için şöyle demişlerdir: Apaçık bir durumdur ki, Bilal (ra) bunu Resûlullah'ın (sav) zamanında namaza başlamadan önce kamet arasında yapıyordu. Çünkü Bilal (ra) Peygamber'den (sav) sonra hiç kimsenin müezzini olmamıştır.

Sadece bir gün Ebu Bekir (ra) zamanında, Şam dönüşü ezan okumuştur.

Hz. Ebu Bekir ve sahabelerin Peygamber'e (sav) ve onun zamanına olan hasretlerinden dolayı Bilal'den (ra) ezan okumasını istemişlerdi.

Bilal (ra) de ezan okumaya başlamış, "Eşhedü enne Muhammedür Resûlullah" kısmına gelince okuyamamış, Peygamber'e (sav) olan sevgisinden ve şevkinden düşüp bayılmıştır. Ensar, Muhacir tüm Medine halkı ağlamaya başlamışlar, Peygamber'e (sav) olan şevkten dolayı Medine sokaklarında ahlar ve figanlar yükselmeye başlamıştır.

Bu da gösteriyor ki, Bilal'in (ra) insanların ayaklarına vurarak safları düzeltmeye çalışması, Resûlullah'ın (sav) devrinde idi. İmamın, arkasındaki cemaat tarafında görülemeyecek kadar mihrabın içine girmemesi gerekir. Aksine biraz dışarıda durmalıdır.

İmamımız imam Ahmed'ten (ra) gelen başka bir rivayete göre, imamın mihrapta durması müstehabtır. Müminlerin

durduğu yerden daha yüksek bir yerde durmamalıdır. Böyle yaparsa namazı boşa gider mi, gitmez mi, konusunda iki görüş vardır. Bunlardan birine göre namaz boşa gider. İmam selam verip namazdan çıkınca, mihrabında oturmamalı, kalkıp sol tarafa geçmelidir. Kılacağı nafile namazı da mihrabın dışında bir yerde kılmalıdır.

Bu manada Muğire b. Şube (ra) Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: "*İmam, insanlara farz namaz kıldırdığı yerde, nafile namaz kılmasın.*"[99]

İmama uyan cemaate ise bu caizdir. İster farz namazı kıldıklan yerde, isterlerse biraz geri giderek kılabilirler.

İmamın iki yerde birazcık durması gerekir: Biri namaza başladığı anda; diğeri de okumayı bitirip de rükûa varmadan önce. Böylece biraz nefeslenmeli, okuduğu da içine sinmelidir. Kıraati ile Rükû tekbirini birleştirmemelidir. Çünkü bunun hakkında Semure b. Cündüb'ün (ra) Peygamber'den (sav) rivayet ettiği bir hadis-i şerif de vardır.

Önüne bir sütre koyarak namaz kıldığı zaman ona yakın durmalıdır. Kendisiyle o sütre (engel) arasından siyah köpek eşek veya kadın geçmemesi için, arada fazla bir açıklık olmamalıdır. İmamımız Ahmed'e (ra) göre bunlardan biri geçerse namaz bozulur. Yine imam Ahmed'ten (ra) başka bir rivayete göre kadın ve eşek geçerse bir sakınca yoktur.

İmam rükûa vardığı zaman daha önce anlattığımız gibi üç kere tesbihatı okumalıdır. Bunlan okurken çok acele de etmemeli, çok yavaş da okumamalıdır. Söylediğini tam söylemeli ve yerli yerinde söylemelidir. Çünkü tesbihi çabuk söylerse arkasındakiler ona yetişemezler. Bu durumda kendisine uyan-

[99] Buhari, 1/215; İbn-i Asakir, 6/324.

lan koşuşturur ki bu da namazlarını bozar. O zaman onların günahlan da kendisine gelir.

Yine başını rükûdan kaldırdığı zaman da

سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ

"*Semiallahu limen hamideh*", diye söyler ve ayakta bir süre durur. Ayakta iken de "*Rabbena ve lekel hamd*", diye söyler.

Bu cümleye,

مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ

"*Miles semavati ve milel ardı ve mile ma şi'te min şey'in ba'du*," diye bir ekleme yapması da caizdir. Çünkü bu konuda da Peygamber'den (sav) rivayet vardır. Enes b. Malik'ten (ra) gelen rivayete göre, Peygamber (sav) rükûdan başını kaldırdığı zaman "secdeye gitmeyi unuttu", denecek kadar ayakta dururdu. Aynı şekilde secde de ve iki secde arasında da kendisine uyanların yetişebileceği kadar durmalıdır.

Böyle anlatıldığı gibi yapınca, kendisine uyanlar ondan önce hareket ederler ve namazları batıl olur diye söyleyenlere bakmamalıdır. Çünkü imam hep böyle yapmaya devam ederse, imamdan önce konusunda imamın nasıl yaptığını görürler ve imamdan sonra hareket etmezler, acele etmezler.

İmamın cemaati, imamdan önce namaza girmeleri ve hareket etmeleri konusunda uyarması, müsabaka yapar gibi kılmaktan kaçınmalarını söylemesi müstehabtır. Bunu gelecek bölümde anlatacağız.

Bu sakındırma, namaz bozacak bir sakındırma değil, genel olarak bir faydaya ve cemaatin namazının tamam olmasına

yönelik bir sakındırmadır. Hadis-i şerifte şöyle buyrulmuştur: "*Her namaz kıldıran çobandır (yöneticidir) yönettiklerinden de sorumludur.*"

Denilmiştir ki: İmam namaz kıldırdıklarının yöneticisidir. Bunun için imam olan kimsenin kendisine uyanlara nasihat etmesi gerekir. Rükû ve secdede yanş yapmaktan kaçınmalannı söylemelidir. Onları güzel terbiye etmelidir. Çünkü o yöneticidir ve yann onlardan da sorumludur.

İmam namazını tam kılmalı tam kıldırmalı ve güzel kıldırmalıdır. Böyle yaparsa, kendisine uyarak namaz kılanların sevabı kadar sevap kendisine verilecektir. Ama namazı noksan kılar ve kıldırırsa, o zaman da kendisine uyanların işlediği günahlar kendisine yüklenecektir.

İmama Uyanın Yapacakları

İmama uyacak kişi imama uymaya niyet etmelidir. Tek kişi ise imamın önünde ve solunda değil sağında durmalıdır. Eğer imama uyacaklar bir cemaat ise imamın arkasına dururlar.[100]

Bir kişi imamın sağ tarafına tekbir alarak dururşa, sonra başka biri gelip o da tekbir alıp namaza dursa, ikisi birlikte bir saf olurlar ve imamın ardına geçerler. İkinci kişi tekbir alıp namaza başlayınca imam onlan eliyle arkasına geçirebilir. İmam onları ardına geçirmek için kendisi öne geçmemelidir; ama arkada yer yok ve dar ise o zaman öne geçebilir.

Cemaat namaza hazır olunca, sonradan gelen safın arasında bir boşluk görürse oraya girer. Ama boşluk yoksa imamın sağ tarafında safa durur.

[100] Müslim, *Salât,* 205–206; Nesai, 2/195; Beyhaki, 2/94.

Cemaatten birini yeni bir saf yapmak için yanına çekmez. Çünkü bu kanşıklığa, fitneye, öfkeye ve düşmanlığa sebep olur. Hatta geriye çekilen kişinin namazının bozulmasına bile sebep olur. Çünkü bu çekilen kişi bu durumda tek kalır. Bu da bize göre, namazın bozulmasına sebep olur. Ancak, omzunu saf arasına sokmaya çalışır. Tekbir alıp namaza durur, sonra ön saftan biri ile arka safa geçerler.

Bir kimse imam rükûa varmış iken, mescide gelirse iki tekbir alır. Biri başlama tekbiri, diğeri rükû tekbiri. Ama tek tekbir alır da her iki tekbir için niyet ederse bu da caizdir. İmam son teşehhüde oturduğunda mescide giren kişinin niyet ve tekbir alıp hemen imamla birlikte oturması müstehabtır. Böyle yaparsa cemaat sevabını da kazanır.

İmam selam verdikten sonra da kalkıp namazını bu tekbir üzerine devam ederek tamamlar.

İmama Uyanın Yapacakları

İmama uyan kimsenin yine tekbirde, rükûda, secdede başını rükû ve secdeden kaldırırken imamdan önce hareket etmemelidir. Bundan ciddi bir şekilde sakınmalıdır. Namazdaki bütün hareketlerinin imamdan sonra olmasına, pek sıkı bir şekilde gayret etmelidir. Bu konuda rivayet edilen pek çok hadis-i şerif vardır. Sahabelerden de pek çok rivayetler vardır. *Allah onlardan razı olsun.*

Bu hususta rivayet edilen bir hadis-i şerifte Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Acaba, başını imamdan önce kaldıran kişi, Allah'ın onun başını eşekbaşına çevireceğinden korkmaz mı ki?"[101]

[101] Ahmed b. Hanbel, 2/472; Benzer Hadis, Buhari, 1/177; Müslim, *Salât,* 114.

Başka bir hadiste Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

"*İmam sizden önce rükû eder, sizden önce secde eder; sizden önce başını rükû ve secdeden kaldırır.*"[102]

Rivayete göre, Bera b. Azib (ra) şöyle demiştir:

"Biz Hz. Peygamber'in (sav) ardında namaz kılardık. Resûlullah (sav) kıyamdan secdeye eğilirdi. O alnını yere koyuncaya kadar bizden hiç kimse eğilmezdi.

Resûlullah'ın (sav) ashabı da arkasında ayakta dururlardı. Resûlullah (sav) tekbir alıp alnını yere koyuncaya kadar ayakta dururlar sonra ona uyarlar, secdeye giderlerdi."

Bir başka rivayette sahabe şöyle demişlerdir:

"Resûlullah (sav) secdeden ayağa kalkıp doğrulur ve biz hala secdede olurduk."

Enes b. Malik'ten (ra) gelen rivayette Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Başını imamdan önce kaldıran kimse, Allah'ın onun başını eşek veya domuz başına çevireceğinden korkmaz mı?*"

Rivayete göre İbn-i Mesud (ra) imamdan önce rükû ve secdeye giden birini görünce şöyle dedi:

"Ne tek başına namaz kıldın, ne de imama uydun. Tek başına kılmayan imama da uymayan kişinin namazı yoktur."

Yine İbn-i Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre, imamdan önce Rükû ve secdeye giden ve hareket eden birini gördü ve ona şöyle dedi:

"Tek başına da namaz kılmadın, imamla da kılmadın. Sonra ona vurup, namazı tekrar kılmasını emretti."

---

[102] Benzer Hadis, Buhari, 1/177; Müslim, *Salât*, 82.

Ebu Salih, Ebu Hüreyre'den (ra) naklen, Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu söylemiştir:

"İmam, kendisine uyulup imam bilinmesi için imam olmuştur. O tekbir alınca siz de tekbir alın, rükûa gidince siz de gidin. O başını kaldırınca siz de kaldırın. İmam, "Semiallahu limen hamideh", dediği zaman siz hepiniz şöyle deyin: "Rabbena lekel hamd." Secde edince secde edin. O secde etmeden, siz secde etmeyin. Başını kaldırınca siz de başınızı kaldırın. O başını kaldırmadan, siz başınızı kaldırmayın. İmam oturduğu halde namaz kılıyorsa, siz de hepiniz oturun."[103]

Rivayete göre, İmamımız Ebu Abdullah Ahmed (ra) yazdığı bir risalesinde, Resûlullah'ın ashabından Ebu Musa el-Eşari'ye dayanarak şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) bize namazı nasıl kılacağımızı ve namazda ne okuyacağımızı öğretti. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

'İmam tekbir alınca siz de tekbir alın. Okuduğu zaman, susun. Fatiha'nın son ayetini, "Gayril mağdubi aleyhim veleddallin" (Gazab ettiklerinin ve sapmışların yoluna değil) ayetini okuyunca, "Âmin" deyin. Allah sizin bu "Âmin" (kabul buyur) demenizi kabul buyurur.

Tekbir aldığı zaman siz de tekbir alın. Rükûa vardıktan sonra siz de rükû edin. Başını rükûdan kaldırıp "Semiallahu limen hamideh," deyince, siz de başlarınızı kaldırıp "Allahumme rabbena lekel hamd," deyin.

Allah (cc) böyle dediğinizi işitir. İmam tekbir alıp secdeye gidince siz de tekbir alıp secdeye gidin. Başını

[103] Buhari, 1/106 Müslim, *Namaz*, 77; Ahmed b. Hanbel, 2/420.

secdeden kaldırıp tekbir alınca siz de başlarınızı secdeden kaldırıp tekbir alınız.'

Bu arada Resûlullah (sav) "*İşte bu böyle olur*", buyurdu ve devam etti: '*İmam teşehhüde oturduğu zaman her biriniz de 'Ettehiyyatü' okuyup, 'Kelime-i şehadet'le tamamlayınız.*'"[104]

İmam Ebu Abdullah Ahmed b. Muhammed b. Hanbel Şeybani (ra) (*Allah bizim esasta ve teferruatta onun mezhebine uymuş olduğumuz hal üzere ruhumuzu alsın ve onun yolundan gidenler arasında diriltsin*) şöyle demiştir:

"Hz. Peygamber'in (sav), "*İmam tekbir aldığında siz de tekbir alın*," emri şu manaya gelir: İmam tekbir almayı bitirip, sesi de kesildikten sonra tekbir alınız.

Hâlbuki insanlar bu hadisi şerifler hakkında yanılmaktadırlar. Onlan bilmedikleri gibi, bu hususu hafife alırlar ve namazda yapılması gereken bu işleri önemsemezler.

Bazen imam tekbir alır, onunla beraber onlar da tekbir alırlar. Bu bir hatadır. Hâlbuki imam tekbirini alıp da sesi kesildikten sonra tekbir almaları gerekir. İşte Hz. Peygamber'in (sav) "*İmam tekbiri alınca siz de tekbir alın*," buyurması, bu manaya gelmektedir.

İmam, "*Allahu Ekber*" ifadesini bitirmeden tekbir almış olmaz. İmam "*Allahu*" dese de sussa tekbir almış olmaz. "*Allahu Ekber*" ifadesini tam söyleyince tekbir almış olur. İnsanlar da o tekbiri tamamladıktan sonra almalıdırlar. Eğer imamla beraber tekbir alırlarsa bu bir hatadır. Böyle yapan kimse, Hz. Peygamber'in (sav) emrini de terk etmiş olur.

---

[104] Ahmed b. Hanbel, 2/438; Taberani, 8/193.

Sen şöyle desen: "Falan kimse namaz kılınca ona şunu söylerim."

Bu söylediğin şu manaya gelir: Onu beklerim ve namazını kılıp bitirdikten sonra söyleyeceğim şeyi söylerim.

Bu, "Namaz kılarken söyleyeceğim" anlamında değildir. İşte Hz. Peygamber'in (sav): "*İmam tekbir alınca siz de tekbir alınız*" emri de bunun gibidir.

İmam bazen hiçbir fıkhi görüşe dayanmadan, tekbiri uzatır. Ona uyan kişi de onunla tekbir alırken kısa keser ve tekbiri imamdan önce alıp bitirir. Bu durumda uyan kişi imamdan önce tekbir almış olur. Bir kimse imamdan önce tekbiri alırsa, namazı olmaz. Çünkü imamdan önce namaza başlamış ve imamdan önce tekbir almıştır. Ve o kimsenin namazı da olmaz.

Hz. Peygamber'in (sav) "*İmam tekbir alıp rükûa giderse, siz de tekbir alıp rükûa gidiniz*" emri de şu manaya gelir: Cemaat imamı bekler o tekbir alır rükûa varır, sesi de kesilir. Cemaat da imamı ayakta bekler ve sonra tekbir alıp rükûa varırlar.

Yine Hz. Peygamber (sav) "*İmam başını rükûdan kaldırıp da "Semiallahu limen hamideh," deyince siz de başınızı kaldırın ve "Allahumme rebbena lekel hamd," deyin*" emri de şu manaya gelir:

İmam, rükûdan başını kaldırıp, "*Semiallahu limen hamideh,*" deyip de sesi kesilinceye kadar cemaat rükûda sabit bir şekilde dururlar, sonra başlarını kaldırıp "*Rabbena lekel hamd,*" derler.

Hz. Peygamber'in (sav) "*İmam tekbir alıp secdeye gidince, sizde tekbir alıp secdeye gidin*" emri de şu manaya gelir: İmam tekbiri alıp secdeye giderek alnını yere koyuncaya

kadar cemaat ayakta bekler. Sonra ona uyarak, tekbir alıp secdeye giderler.

Bera b. Azib'ten (ra) bununla ilgili bir rivayet vardır. Bütün bunlann hepsi Hz. Peygamber'in (sav) şu hadisine uygundur:

"*İmam sizden önce rükû yapar, sizden önce secde eder ve sizden önce başını kaldırır.*"

Hz. Peygamber'in (sav), "*İmam tekbir alıp başını kaldırınca siz de başınızı kaldırın ve tekbir alın*" emrinin manası da şudur: İmam başını kaldınp tekbir alınca, sesi de kesilinceye kadar cemaat secde de sabit bir şekilde bekler, sonra başlarını kaldınp tekbir alırlar.

Yine Hz. Peygamber'in (sav) "*Bu böyle olur*" diye buyurmasının manası da şöyledir: İmam tekbir alıp rükûa vanr, siz ayakta onu beklersiniz. Sonra ona uyup rükûa gidersiniz.

İmamı rükûda beklersiniz. O başını kaldırır, "*Semiallahu limen hamideh*" der; sesi kesildikten sonra başınızı kaldınr. Ona uyarsınız ve "*Rabbena lekel hamd*" dersiniz.

Hz. Peygamber'in (sav) "*İşte bu böyle olur*" buyruğu, bütün rükû ve secdeler için geçerlidir. Rükûa giderken kalkarken, secdeye vanrken ve kalkarken.

Namaz da bunları böyle yapmakla tamam olur. Tüm bu anlatılanlan iyi anlayın, iyi öğrenin ve işinizi sağlam alın. Şunu bilin ki, kıyamet günü pek çok insanın işte bu imamdan önce rükûa, secdeye gidip gelmeleri sebebiyle, namazları olmayacaktır. Hadis-i şerifte de şöyle geçmektedir:

"*İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki, namaz kılacaklar ama namaz kılmış sayılmayacaklardır.*"

Korkulur ki, o bahsedilen zaman bizim zamanımızdır. Çünkü pek çok kişi, imamdan önce hareket eder. Namazın rükünlerini, vaciplerini, sünnetlerini ve tamam olması için gereken şartları yerine getirmezler."

Namazda Noksanı Olanı Uyarmalıdır

Namazda kusurlu birini görünce, o kişi namazın rükünlerini, vaciplerini adabını tam yapmamış olabilir. O kimseyi uyarmalı, doğrusunu öğretmeli ve nasihat etmelidir, böylelikle o kişi bundan sonra yapacaklarını düzeltir, geçmişte yaptıklarına da bağışlanma diler. Eğer o kişi uyarılmaz ise ona yaptığı bu hatalarında ve günahlarında ortak olmuş olur. Bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Cahilden dolayı âlime helak gelir. Çünkü bildiğini ona öğretmez."[105]

Eğer âlim birinin bildiğini, cahile öğretmesi vacib olmasaydı, Resûlullah (sav) onun için "helak" tabirini kullanmazdı. Çünkü böyle sert bir şekilde uyarılan kişi farz ve vacipleri terk edince uyarılır. Nafileler için böyle şiddetli bir uyarı yoktur.

Yine Bilal b. Sa'd yoluyla gelen bir hadisi şerifte Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Hata gizli olunca sadece sahibine zarar verir. Açıktan işlenir ve düzeltilmezse, herkese zarar verir. Bu hatayı gören insanların düzeltmemeleri reddetmemeleri ve susmaları sebebiyle herkese zararı olur. Susup uyarmadıkları zaman emir; vebal herkese şamil olur. O kişiyi yaptığı hatadan nasihat edip vazgeçirmedikleri için iyiler de kötüler de onun yaptığına ortak olur."

[105] *El-İthaf*, 2/327; *Keşfu'l-Hafa*, 2/481.

İbn-i Mesud'tan (ra) gelen bir rivayette şöyle denmiştir:

"Bir kimse namazda yanlış yapan birini görür de onu uyarmazsa, onun günahına ve ayıbına ortak olur. Lanetli şeytana da muvafakat etmiş olur. Çünkü şeytanın istediği, o konuda konuşulmaması, iyilik ve takva üzerinde yardımlaşmanın terk edilmesidir."

Hâlbuki Allah (cc) iyilik ve takva üzerine yardımlaşmayı tavsiye etmiş ve şöyle buyurmuştur:

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى

"İyilik ve takva üzerinde birbirlerinizle yardımlaşımz."[106]

Müminlerin birbirlerine nasihat etmeleri vaciptir. Şeytan dini silmek ve İslami ortadan kaldırmak, insanlarında hepsinin günaha girmelerini ister. Akıllı bir kimsenin ise şeytana itaat etmemesi gerekir. Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

يَا بَنِى اٰدَمَ لاَ يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا اَخْرَجَ اَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ

"Ey Âdemoğulları şeytan sizi fitneye düşürmesin. Nitekim o babanızın cennetten çıkmasına sebep oldu."[107]

Başka bir ayette şöyle buyurur:

اِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا اِنَّمَا يَدْعُو حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ اَصْحَابِ السَّعِيرِ

106 Maide Sûresi, 2.
107 Araf Sûresi, 27.

"Şeytan sizin düşmanınızdır. Onu düşman bilin. O kendi topluluğunu, cehennem ashabından olmaları için çağırır durur."[108]

Bilesin ki, namazda, zekâtta diğer ibadetlerde bulunan tüm noksanlıklar, ilim ve fıkıh ehlinin susmasından, insanlardan ayrı durmalarından, nasihat etmeyi, öğretmeyi ve eğitmeyi bırakmalarındandır. Bu noksan ve hatalı şeyler önce cahillerden doğar, sonra ilim ehli de onlara uyar ve onlarla birlikte otururlar.

Ne kadar şaşılacak bir şeydir ki, biri bir Yahudi'den veya Müslüman'dan tohum ya da ekmek çalan birini görse, kendini tutamaz, hatta bağırır, hırsızı hırpalar ve kaba davranır. Ama namazın rükünlerinden çalan, vaciplerini yerine getirmeyen ve imamdan önce hareketler yapan birini görünce susar ve konuşmaz. Ona yaptığının yerinde olmadığını, doğrunun ne olduğunu öğretmez, o kişi de yaptığı işte (namazda) ihanet etmiş olur. Hâlbuki Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

-İnsanların en şerlisi, namazından çalan hırsızdır.

Dediler ki:

-Ey Allah'ın Resûlü! İnsan namazından nasıl çalar?

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

-Rükûsunu, secdesini tam yapmaz.[109]

Hasan Basri (ra)'den gelen bir rivayette, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

-Dikkat ediniz! Size insanların en şerli hırsızını haber vereceğim.

---

[108] Fatır Sûresi, 6.

[109] Ahmed b. Hanbel, 5/310; Taberani 3/293; el-Hakim, 1/220.

Dediler ki:

-Evet, kimdir o, ey Allah'ın Resûlü?

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Namazın rükû ve secdesini tam yapmayan kimsedir.[110]

Selman-ı Farisi (ra) şöyle demiştir:

"Namaz bir ölçüdür. Bir kimse namazı hakkıyla kılarsa, o kişiye hak ettiği verilir. Ama bir kimse namazı hakkıyla kılmaz, eksiltir ise, Allah Teâlâ'nın eksik ölçüp tartanlar hakkındaki buyurduğunu biliyorsunuz: **'Eksik ölçüp tartanlara yazıklar olsun'**"[111]

Abdullah bin Ali b. Şeyban'dan (ra) gelen rivayete göre, Resûlullah'a (sav) gönderilen elçilerden biri Resûlullah'ın (sav) yanına geldi. Resûlullah (sav) da şöyle buyurdu:

"*Allah rükû ve secdede belini düzeltmeyen kişinin namazına bakmaz.*"[112]

Ebu Hüreyre'den (ra) rivayet edildiğine göre, şöyle dedi:

"Resûlullah (sav) mescitte otururken biri geldi ve namaz kıldı. Sonra Resûlullah'ın (sav) yanına geldi, selam verdi. Resûlullah (sav) da onun selamını aldı ve şöyle buyurdu:

-Dön namazını tekrar kıl, sen namaz kılmış sayılmazsın.

Adam da önceki kıldığı gibi namazını kıldı. Sonra Resûlullah'ın (sav) yanına tekrar geldi ve selam verdi.

Resûlullah (sav) adama:

-Dön namazını tekrar kıl. Çünkü sen namaz kılmış sayılmazsın, buyurdu.

---

[110] Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

[111] Mutaffifin Sûresi, 1.

[112] Ahmed b. Hanbel, 2/525; *Mecmau'z-Zevaid*, 2/120.

Adam da tekrar kıldı. Bu durum üç kere tekrar etti.

Bunun üzerine adam şöyle dedi:

-Seni hak ile gönderene yemin olsun ki, bundan daha iyisini yapamıyorum, bana öğret.

O zaman Resûlullah (sav) buyurdu ki:

-Namaza kalktığın zaman tekbir al. Sonra kolayına gelen bildiğin kadar biraz Kur'an oku. Sonra rükû et ve ayakta normal olarak dur. Sonra secdeye git ve tam olarak otur. Sonra tam olarak tekrar secde et. Sonra da secdeden kalk, tam olarak otur. Sonra bütün namazında bu şekilde yap."[113]

Rifaa b. Rafi'den (ra) gelen bir rivayet şöyledir:

"Resûlullah'ın (sav) huzurunda oturuyorduk. İçeri biri geldi, kıbleye döndü ve namaz kıldı. Namazını tamamlayınca geldi Peygamber'e (sav) ve oradakilere selam verdi.

Resûlullah o kişiye şöyle buyurdu:

-Dön namazını tekrar kıl; çünkü sen namaz kılmış sayılmazsın.

Resûlullah o kişiye bu emri iki ya da üç kez tekrarladı. Bunun üzerine o kimse şöyle dedi:

-Ya Resûlullah! Gücüm yettiği kadar kusur etmemeye çalıştım. Namazımdan ne istiyorsunuz anlamıyorum.

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Sizden hiçbirinizin namazı Allah Teâlâ'nın emrettiği gibi abdest almadıkça ve şöyle yapmadıkça tam olmaz: Yüzünü ve ellerini dirsekleriyle beraber yıkar. Başını mesh eder. Ayaklarını topuklarına kadar yıkar. Sonra

[113] Buhari, 1/192; Müslim, *Salât*, Hadis, 45; Ahmed b. Hanbel, 2/43.

tekbir alır, hamd eder (Fatiha'yı okur). Kendisine kolay gelen miktarda Kur'an okur. Sonra tekbir alıp, rükûa gider, ellerini diz kapaklarına koyar. Rükûda eklemleri tam yerini bulur ve rahatlar. Sonra Rükûdan kalkarken, "Semiallahu limen hamideh," der ve dimdik ayakta durur. Belini iyice doğrultur. Her uzvu yerine gelir. Sonra tekbir alıp secdeye gider. Tüm vücut organları sakinleşip, rahatlayana kadar yüzünü yere koyar. Sonra tekbir alır; oturur ve belini düzeltir.

Resûlullah (sav), dört rekât namazın sonuna kadar bu şekilde anlattı. Daha sonra şöyle buyurdu:

-Sizden biriniz namazını böyle yapıncaya kadar namazı tam olmaz."[114]

Görüldüğü gibi Hz. Peygamber (sav) namazın tam kılınmasını, rükû ve secdenin tam yapılmasını emretmiştir. Namaz böyle kılınmadıkça kabul olmayacağını da haber vermiştir. Resûlullah (sav) o kişinin namazındaki noksanlığını görünce susmamış ve onu uyarmıştır. Eğer bir noksanı zamanında değil de sonradan açıklamak ve bilgisizliği reddetmeyi bırakmak ve bilgilendirmemek caiz olsaydı, Hz. Peygamber (sav) susardı. Ve bunun açıklamasını sahabeye (ra) bırakırdı. Ama o öyle yapmadı. Durum böyle olunca, namazı yanlış kılanı uyarmak ve bilgilendirmek vaciptir.

Resûlullah (sav), oradaki sahabelere de namazda böyle yapan birini gördüklerinde böyle uyarmalarını tembih etmiştir. Kıyamete kadar sahabelere, birbirlerini şeriat hükümlerini konusunda uyarmalarını tembih etmiştir.

---

114 Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

Müezzinin Yapması Gerekenler

Müezzinin ezan okuma dilini düzeltmesi, şehadetlerde manayı bozacak şekilde okumaması gerekir.

Namaz vakitlerini bilmesi de lazımdır. Müezzin, ezanı namaz vakti girdikten sonra okumalıdır. Ancak sabah ezanını Allah rızasını gözeterek vakti girmeden okuyabilir.

Ezan okuması için ücret almamalıdır. Tekbirde ve iki şehadette yüzünü kıbleye çevirmelidir. Namaza çağırırken (*Hayye ale's-Salah- Hayye ale'l-Felah*) derken sağa ve sola dönmelidir.

Akşam ezanını okuyunca ezanla kamet arasında kısa bir süre oturmalıdır.

Cünüp iken ve abdestsiz iken ezan okuması mekruhtur. Kameti ön safta okumak için saflan yara yara, ilk safa geçmeye çalışması uygun değildir.

Kameti ezan okuduğu yerde okumalıdır. Ancak ezanı minare gibi bir yerde okumak gibi bir zorluk varsa, kameti namaz kılınan yerde okur. Veya nerede kolayına gelirse orada okur.

Namaz da Huşu

Namazında huşu ve huzu sahibi, Allah (cc) için alçak gönüllü olan, Allah'tan çekinen, O'nun emirlerine kulak veren, O'nun emirlerine koşmaya hevesli, içi titreyen, O'nu kırmaktan korkan kimsedir. *Allah'ın rahmetine nail olsun.* Onun çoğunlukla arzusu namazında Yüce Rabbinin huzurunda olmaktır.

Sadece O'nun huzuruna durup, münacatta bulunmak ister. Ayakta durması, oturması, Rükû ve secdesi hep O'nun nzası içindir. O kimse bunun için kalbini ve içini temizlemiştir. Bütün gayreti ile farzları eda etmeye çalışır. Bu kıldığı namazdan

başka namaz kılıp kılmayacağını bilemez, belki de ölecek başka namaz kılamayacaktır. İşte bunun farkındadır. İşte bu endişe ile Allah'ın (cc) huzuruna durur. Hüzünlüdür, endişelidir ve kabul edilme ümidi beslemektedir. Namazın kabul edilmemesinden de korkar. Eğer kıldığı namaz kabul edilirse, mesut olur, kabul edilmez ise mutsuz olur.

Ey İslam nurlarıyla süslenen mümin! Gerek namazda ve gerekse diğer ibadetlerinde senin için tehlike ne kadar büyük. Allah'ın sana farz kıldığı ibadetler de senin için evla olan çok dikkatli olmak, hüznü ve korkuya bırakmamaktır. Çünkü sen hiçbir şekilde kıldığın namazın ve yaptığın iyiliğin kabul edilip edilmediğini kesinlikle bilemezsin. İşlediğin günahların da bağışlanıp bağışlanmadığını bilemezsin. Bununla birlikte sen ise hâlâ gülmektesin, neşelisin, durumundan gaflet içerisinden ve geçim derdindesin.

Nasıl ki, güvenilir ve doğru haberci Hz. Peygamber'den (sav) yakin olan şu haber geldi:

وَاِنْ مِنْكُمْ اِلاَّ وَارِدُهَا

"Sizden hepiniz mutlaka oraya (cehenneme) varacaktır."[115]

Ama cehennemden kurtulacağına dair bir haber gelmedi. Bu durumda senin yapacağın en uygun şey, çokça gözyaşı dökmek ve çokça hüzünlenmektir. Böyle yapmalısın ki Allah (cc) da senin ibadetlerini ve tevbeni kabul etsin.

Sonra bununla beraber, sabahtan akşama çıkacağını, akşamdan sabaha çıkacağını bilemezsin.

---

[115] Meryem Sûresi, 71.

Yine, cennetle mi müjdeleneceksin yoksa cehenneme mi gideceksin? Bunu da bilemezsin.

Öyleyse çoluk çocukla ve mal ile neşeye dalmamalıdır. Ne kadar şaşılacak bir durumdur ki, çok büyük bir gaflet içindesin ve bu büyük işte büyük yanılma içindesin. Ve sen her geçen gün ve gece bir pazara sürülmektesin. Her saat, göz açıp kapadıkça ilerlemekte ve eceline biraz daha yaklaşmaktasın.

Her an üzerine gelmekte olan bu büyük tehlikeden sakın gafil olmayasın. Çünkü sen mutlaka ölümü tadacak ve ona kavuşacaksın. Belki de ölüm akşamında veya sabahında senin yanına gelecektir. Belki de içinde bulunduğun çok şerli bir durumların hepsinden ayrılacaksın. Sonra ya cennete ya da cehenneme gideceksin.

Cehennem öyle kötü bir yer ki, onu anlatmaya sıfat bulmak mümkün değil. Onun hakikatini anlatmaya hiçbir ibare ve anlatım yeterli gelmez. Onun azabının ölçüsünü, çeşitlerini bilmek ve ona dair haberleri kavramak mümkün değildir.

Salihlerden bir zat (ra) şöyle demiştir:

"Cehennem için şaşırmış durumdayım. Ondan kaçan bir kişi nasıl uyuyabilir?

Yine cennet için de hayret ediyorum. Onu isteyen bir kişi nasıl uyuyabilir?"

Allah'a yemin ederim ki, eğer sen cehennemden kaçmıyorsan, cenneti de istemiyorsan zaten apaçık bir helak içindesin. İsyanın çok büyük, yarın üzüntün de ağlaman da büyük olacak. Hem de azap gören eşkıyalarla beraber olacaksın.

Eğer kendini cehennemden kaçan, cenneti isteyen biri görmek istiyorsan boş ümitler seni aldatmasın. İçinde bulun-

duğun durum biraz şaşırtıcıdır. Ciddi bir gayret içinde olmalı, nefis ve şeytandan sakınmalısın.

Nefsin ve şeytanın hile yolları çok incedir. Onların sıkıntıları şiddetlidir, hileleri de çok kötüdür.

Dünyadan da sakın. Ziynetleriyle seni kandırmasın. Boş ve yalan şeyleriyle seni aldatmasın. Tatlı tazeliği ile seni kendine çekmesin.

İnsanlığın efendisi Hz. Peygamber (sav) bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

"*Dünya aldatır, acı verir ve zararlıdır.*"

Allah (cc) da şöyle buyurmuştur:

فَلاَ تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا وَلاَ يَغُرَّنَّكُمْ بِاللهِ الْغَرُورُ

"Dünya hayatı sizi aldatmasın ve garur (şeytan) Allah'ın affına güvendirerek sizi kandırmasın."[116]

Ayette geçen "*Garur*" kovulmuş olan şeytandır. Allah! Allah! Sonra yine Allah'a sığınmak gerekir. Helak olmaktan ve düşük işlere düşmekten sakın. Namazı ve diğer emirleri yerine getir. Bütün yasaklardan kaçın. Açık ve gizli günahları terk et. Kendin ve başkaları hakkındaki Rabbinin takdirine teslim ol. Rabbimin sana verdiği emir ve yasaklara riayet et.

Allah'ın seni idare etmesini beğenmeyerek, rızasına uygun olmayan şeyleri yaparak onu darıltma. Bilhassa sana verdiği rızıklar konusunda ve Allah'ın işleri konusunda ona itiraz edip darıltma.

Şunu iyi bil ki, Allah'ın (cc) işlerinin maslahatı sana kapalıdır, sonunda ne olacağı da sana kapalıdır. Ama yakında o işlerin

---

116 Lokman Sûresi, 33.

meyvelerini ve faydalarını göreceksin. Allah (cc) bu manada şöyle buyurmuştur:

وَعَسَى اَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ

"Olur ki, bir şey hoşunuza gitmezken, sizin için o hayırlı olur ve bir şeyi de sevdiğiniz halde, o hakkımızda kötü (şer) **olur. Allah bilir, siz bilemezsiniz."**[117]

Sonsuza kadar yüce Mevla'na itaatkâr ol. Onun hükmüne razı ol. Ondan gelecek belaya sabret. Onun nimetlerine şükret. İsimlerini vesile bilerek dua et. Verdiği nimetleri tefekkür et, ayetlerini oku. Onun dediğini yap, istediğine uy. Allah'ın senin ve diğer insanlar hakkındaki idaresini beğenmeyerek onu itham etme.

Ta ölüm sana gelinceye kadar bu hal üzere ol. Böyle yaparsan, vefat ettiğinde "*Tayyibin*" (temizler) zümresiyle beraber olursun. Hz. Peygamberle birlikte dirilirsin. Âlemlerin Rabbinin rahmetiyle, öncekilerin ve sonrakilerin yaratıcısı Allah'ın rahmetiyle naim cennetlerine girersin.

Bazı Zatlara Has Namaz

Bu namaz huşu sahibi ve daima Allah'ı gönül gözü ile gözeten kalplerin bekçileri ve Rahman olan Allah'ın huzurunda olan zatları ikaz için anlatılacaktır. Bu namazın şekli şöyledir:

"Rivayete göre, Yusuf b. İsam bir gün Horasan camilerinden bir camiye uğradı. Orada halka olmuş büyük bir cemaat gördü. Bu halkanın ne olduğunu sordu ve kendisine şöyle denildi:

---

117 Bakara Sûresi, 216.

-Bu Hatem'in halkasıdır. O burada zühd, vera, korku ve ümit hakkında konuşur.

Bunun üzerine arkadaşlarına şöyle dedi:

-Gelin gidip ona namazla ilgili sorular soralım. Eğer bize namazla ilgili doğru cevap verirse, oturup onu dinleyelim.

Hatemin yanına vanp durdu, selam verdi ve şöyle dedi:

-Allah'ın rahmetine nail olasın, benim bir meselem var.

Hatem ona dedi ki:

-O halde sor.

O da şöyle dedi:

-Sana namazla ilgili soru soracağım.

Hatem dedi ki:

-Bana namazın bilgisinden mi soracaksın yoksa edeplerinden mi? Bu durumda iki mesele olur ki, ikisine de cevap vermek gerekir.

Yusuf şöyle dedi:

-Sana namazın edebinde sormak istiyorum.

Bunun üzerine Hatem şöyle dedi:

-Namazı şu şekilde kılmalısın: Allah (cc) emrettiği için kılarsın. Sevabını Allah'tan bekler öyle gidersin. Namaza niyet ederek girersin. Tazimle tekbir alırsın. Güzel bir şekilde Kur'an okursun. Huşu ile rükû yaparsın. Tevazu ile secde edersin. İhlâsla şehadet getirirsin. Allah'ın rahmetini dileyerek de selam verirsin.

Bunun üzerine Yusuf'un arkadaşları şöyle dediler:

-Ona şimdi de namazı bilmekle ilgili sor.

O da sordu.

Ve Hatem şöyle dedi:

-Namaz kılarken cenneti sağında, cehennemi solunda, sırat köprüsünü ayaklarının altında, teraziyi de gözlerinin önünde gibi bilmelisin. Ve Allah'ı (cc) görüyormuşsun gibi namazını kılmalısın. Çünkü sen onu görmesen de O (cc) seni görüyor.

Sonra Yusuf (ra) şöyle dedi:

-Ey genç! Ne zamandan beri böyle namaz kılıyorsun?

O da şöyle dedi:

-Yirmi yıldan beri.

Bunun üzerine Yusuf (ra) arkadaşlarına dedi ki:

-Gelin gidelim de elli senelik namazımızı yeniden kılalım. Sonra Hatem ona doğru baktı ve kendi arkadaşlarına şöyle dedi:

-Bu kimdir ve nereden geldi?

Şöyle dediler:

-Bu zat, senin bize okuttuğun kitabın yazarıdır.

Bu manada başka bir rivayet Ebu Hâzim A'rac'a (ra) aittir. Burada uygun olduğu için onu da anlatalım.

Ebu Hâzim (ra) şöyle anlattı:

"Bir gün ben deniz sahilinde iken, Resûlullah'ın (sav) ashabından biri ile karşılaştım. Bana şöyle dedi:

-Ey Ebu Hâzim! Güzel namaz kılıyor musun?

Ben dedim ki:

-Nasıl güzel namaz kılmam ki, farzları ve Resûlullah'ın (sav) sünnetlerini çok iyi biliyorum.

Bunun üzerine bana dedi ki:

-Ey Ebu Hâzim! Namaz yerine getirmeden önce sana farz olan nedir?

Ben dedim ki:

-Altı şeydir.

Tekrar sordu:

-Onlar nelerdir?

Ben de şöyle saydım:

-Temizlik, örtünmek, namaz kılacak yer aramak, namaza kalkmak, niyet etmek ve kıbleye dönmek.

Tekrar bana dedi ki:

-Ey Ebu Hâzim! Evinden çıkıp mescide hangi niyetle gidersin?

Ben dedim ki:

-Ziyaret niyetiyle.

Yine sordu:

-Mescide hangi niyetle girersin?

Ben dedim ki:

-İbadet niyetiyle girerim.

Yine şöyle sordu:

-Hangi niyetle ibadete kalkarsın?

Ben de dedim ki:

-Allah'ın Rab olduğunu, kendimin de kul olduğumu idrak ederek ibadete kalkarım.

Sonra, "Bana yaklaş," dedi ve aramızda şu konuşma geçti:

-Ey Ebu Hâzim! Kıbleye ne ile dönersin?

-Üç farz ve bir sünnetle.

-O üç farz, sünnet nelerdir?

-Kıbleye dönmek farzdır, niyet etmek farzdır, ilk tekrar farzdır, elleri kaldırmak ise sünnettir.

-Namazın tekbirlerinin kaçı farz ve kaç sünnettir?

-Farz namazlardaki tekbirlerin tamamı doksan dörttür. Bunlardan beşi farzdır, kalanları ise sünnettir.

-Namaza ne ile başlarsın?

-Tekbirle.

-Namazın burhanı nedir?

-Namazda okunan Kur'an'dır.

-Namazın cevheri nedir?

-Onda okunan tesbihtir.

-Namazın ihyası nedir?

-Huşu ile kılmaktır.

-Huşu ne demektir?

-Namazda secde yerine bakmaktır.

-Namazın vakarı nedir?

-Namazda sükûnete ermektir.

-Namazın tahrimi (girişi) ne ile olur.

-Tekbirle.

-Namazdan ne ile çıkılır?

-Selam ile.

-Namazın şian nedir?

-Namazı bitirince tesbih okumaktır.

Sora şöyle dedi:

-Ey Ebu Hâzim! Tüm bunlann anahtarı nedir?

Ben dedim ki:

-Abdesttir.

Sonra aramızda şu konuşma geçti.

-Abdestin anahtarı nedir?

-Besmeledir.

-Besmelenin anahtarı nedir?

-Niyet etmektir.

-Niyetin anahtarı nedir?

-Yakindir.

-Yakinin anahtan nedir?

-Tevekküldür.

-Tevekkülün anahtarı nedir?

-Korkudur.

-Korkunun anahtan nedir?

-Ümittir.

-Ümidin anahtan nedir?

-Sabırdır.

-Sabnn anahtarı nedir?

-Rızadır.

-Rızanın anahtarı nedir?

-İtaattir.

-İtaatin anahtarı nedir?

-İtiraf etmektir.

-İtirafın anahtan nedir?

-Allah'ın birliği ve rububiyetini (yaratıp terbiye ettiğini) anlamaktır.

-Bütün bu bilgileri nasıl öğrendin?

-İlimle.

-İlmi ne ile elde ettin?

-Öğrenme ile.

-Öğrenmeyi ne ile elde ettin?

-Akılla.

-Aklı nasıl bulup elde ettin?

-Akıl iki çeşittir:

1- Allah vergisi olan ve mahlûkun herhangi bir etkisi olmayan akıl.

2- İnsanın iyi eğitim görmesi ve bilgisi ile elde ettiği akıl. Bu iki akıl bir kimsede birleşirse, biri diğeri ile güçlenir.

-Bütün bunları nereden aldın?

-Allah'ın verdiği başan ile elde ettim. Allah (cc) sana da bize de başarı ihsan eylesin, sevsin ve razı olsun.

Sonra şöyle dedi:

-Allah'a yemin olsun ki, cennetin anahtarlarını tamamlamışsın, toplamışsın. Peki, sana farz olan şey nedir? Farzın farzı nedir? Farzı eda etmeye götüren farz nedir? Farzın içindeki sünnet nedir? Farzı tamamlayan sünnet nedir?

-Farz namazdır. Farzın farzı temizliktir. Farzı eda etmeye götüren farz ise, suyu sağdan alıp sola dökmektir. Farzın içindeki sünnet, parmak aralarını ovmaktır. Farzı tamamlayan sünnet ise, hitandır (sünnet olmaktır).

-Ey Ebu Hâzim! Artık sende bir hüccet kalmadı.

-Yemek yemede sana göre kaç farz vardır?

-Yemek yemede kaç farz, kaç sünnet olduğunu mu soruyorsun?

-Evet.

-Dört farz, dört sünnet, dört tane de yapılması güzel olan şey vardır.

Farzlar şunlardır: Besmele, hamd, şükür nimeti, sana Allah'ın verdiğini bilmek.

Sünnetler ise şunlardır: Sol uyluk üzerine dayanmak, üç parmakla yemek, lokmayı iyice çiğnemek, parmakları yalamak.

Güzel olan şeylerde şunlardır: Elleri yıkamak, lokmayı küçük almak, önünden yemek, yanında oturanın yemesine bakmamaktır. Resûlullah (sav) da böyle yapardı.

IV. Bölüm

CUMA, BAYRAM, YAĞMUR, AY ve GÜNEŞ TUTULMASI, CEM ETME ve CENAZE NAMAZLARI

Cuma Namazı

Cuma namazının farz oluşu ile ilgili Allah (cc) şöyle buyuruyor:

"Ey iman edenler! Cuma günü namaz için çağrıldığınızda derhal Allah'ı zikretmeye koşunuz. Alışverişi bırakın. Bilirsiniz bu sizin için daha hayırlıdır."[1]

Hz. Peygamber (sav) de şöyle buyurur:

"Allah (cc) size cuma günü, cuma namazı kılmayı farz kıldı."[2]

Hz. Peygamber (sav) yine şöyle buyuruyor:

"Bir kimse mazeretsiz olarak cuma namazını üç kere kılmazsa, Allah (cc) onun kalbini mühürler."[3]

---

1 Cuma Sûresi, 9.

2 *El-İthaf,* 3/214; *el-Muğni an hamli'l-Esfar,* 1/178.

3 Tirmizi, 500 İbn-i Mace, 1125; Ahmed b. Hanbel, 3/332.

Bir kimseye beş vakit namaz kılmak farz ise ona cuma namazı kılmak da farzdır.

Cuma namazı kılacak olan kişide şu şartlar bulunmalıdır:

Bir vatan sahibi olmak. Bir belde veya köyde ikamet etmek. Bulunduğu yerde cami olması. Orada akıllı, buluğ çağına ermiş, hür kırk erkeğin bulunması. Eğer bulunduğu köyde kırk kişi yoksa oraya bir fersah (on iki bin adım) yakınlıkta ezan duyulan başka bir köy veya şehir varsa, oraya gitmek gerekir.

Böyle bir kişi Cuma namazına gitme yükümlülüğünden kurtulamaz. Ancak bir özür olursa başkadır. Cuma namazına gitmemeyi mazur gösterecek bir özür varsa gitmeyebilir.

Diğer beş vakit namaz da cemaate gitmemeyi mazur gösterecek özürleri şöyle sayabiliriz:

1- Hasta olmak.

2- Malının kaybolmasından korkulması.

3- Yanından ayrıldığı zaman ölme korkusu olan bir yakının olması.

4- Büyük ve küçük abdestten veya birinin sıkışması.

5- Yemeğe muhtaç bir durumda iken yemeğin hazır olması.

6- Kendisini yakalayacak bir zalime yakalanma korkusu.

7- Ödeyecek bir şeyi yok iken kendisini takip eden bir alacaklı korkusu.

8- Kafileyi kaçırma korkusu olan bir yolu olunca.

9- Malına bir zarar gelmesinden korkar ise.

10- Cuma ve cemaate gitmediği zaman, kaybolan malını bulma ümidi bulununca.

11- Uykusu ağır basıp, namaz vaktini geçirme.

12- Yağmur, çamur ve şiddetli rüzgâr korkusu bulunması.

Cuma namazı iki rekâttır. Hutbeden sonra imamla birlikte kılınır. Cuma namazını kaçıran kimse, ister tek başına isterse cemaatle öğle namazını dört rekât olarak kılar.

Cuma namazının vakti, zevalden önce olup, Bayram namazının kılındığı vakittir. Bazı arkadaşlarımız, Cumanın vaktinin günün beşinci saati olduğunu söylemişlerdir.

Cuma namazının kılınması için, kendilerine Cuma namazı kılmak farz olan kırk kişinin bulunması gerekir. Başka bir rivayete göre elli kişi bulunmalıdır. Diğer bir rivayete göre ise üç kişi bulunmalıdır. Cuma namazında açıktan okumak sünnettir.

İlk rekâtta Fatiha'dan sonra Cuma Sûresi'ni, ikinci rekâtta da Münafikun Sûresi'ni okumalıdır.

Cuma namazının kılınması için devlet başkanının izni gerekli midir? Bu konuda iki görüş vardır.

İki hutbenin okunması Cuma namazının şartlarındandır. Cuma namazından sonra sünnet kılınmaz. Ama sonra kılınır. Bu kılınan sünnetin en azı iki rekât en fazlası altı rekâttır. Bu manada Ebu Hüreyre (ra) Hz. Peygamber'den (sav) bir hadis rivayet etmiştir. Allah'ı (cc) bilen bazı âlimler şöyle demişlerdir: Cuma namazından önce on iki rekât, sonra da altı rekât kılmak müstehabtır.

Cuma günü ezandan sonra imam minbere çıkınca alışverişi bırakmak gerekir. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

إِذَا نُودِىَ لِلصَّلٰوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلٰى ذِكْرِ اللهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ

"Cuma günü, namaz için çağırıldığınız zaman, Allah'ı zikretmeye koşunuz. Alış verişi bırakın."[4]

4 Cuma Sûresi, 9.

Bu ezan Resûlullah (sav) devrinde de okunan ezandır. Bunu okumak bize göre vaciptir. Başka bir görüşe göre bu ezan farz-ı kifayedir. Bir diğer rivayete göre ise bu ezan sünnettir.

Minarede okunan ezana gelince, Hz. Osman (ra) döneminde halkın faydası için okunmasını emretmiştir. Bu fayda da şehirden ve köylerden uzak olanlara ezanı bildirmektir. Bu ezan, alışverişi hükümsüz kılmaz.

Cuma günü camiye girdikten sonra, vakit müsait ise namaz kılmak müstehabtır. Bu namaz dört rekât olup, her rekâtta Fatiha'dan sonra elli kere olmak üzere toplam iki yüz kere İhlâs Sûresi'ni okumalıdır. Bu namaz Hz. Peygamber'den (sav) rivayet edilmiştir. Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "*Bir kimse bu namazı kılarsa, ölmeden önce cennette ki makamını görür veya kendisine gösterilir.*"

Bu rivayeti İbn-i Ömer (ra) yapmıştır. Kendisi de camiye girince iki rekât namaz kılmadan oturmazdı.

Cuma namazının faziletlerini, camiye nasıl gidileceğini ve bunlarla ilgili konulan anlatmış olduk.

Bayram Namazları

Bayram namazlan farz-ı kifâyedir. Bir bölge halkının bir kısmı kılarsa, diğerleri sorumluluktan kurtulur.

Ancak bir belde halkının hepsi bayram namazını terk ederse, devlet başkanı onlarla tevbe edinceye kadar savaşır.

Bayram namazının ilk vakti güneşin yükseldiği vakittir. Son vakti ise güneşin zeval vaktidir. Kurban bayram namazını, kurban kesileceği için erken kılmak müstehabtır. Ramazan bayramı namazını da verilmeyen fitrenin verilmesi için biraz ertelemek gerekir.

Bayram namazının kılınması için Cuma namazında olduğu gibi şu şartlar gereklidir:

Bir vatan sahibi olmak, namaz kılınacak bir sayıya ulaşmak ve imamın (devlet büyüğünün) izninin olması.

İmamımız Ahmed b. Hanbel'den (ra) gelen başka bir rivayete göre, bu sayılanlar Bayram namazı kılmak için şart değildir. Bunlar imam Şafiinin (ra) mezhebine göre şarttır.

Bayram namazına erken kalkmak, güzel elbise giymek, güzel koku sürünmek müstehabtır. Yani daha önce Cuma namazının faziletleri kısmında anlattığımız gibi.

En uygun olanı bayram namazını açık arazide kılmaktır. Herhangi bir mazeret yokken, camide kılmak mekruhtur. Kadınların da bayram namazında bulunup, kılmalarında bir sakınca yoktur. Bayram namazına yürüyerek gitmek daha uygundur. Bayram namazı dönüşünde başka bir yoldan dönmelidir. Bunun sebebini, bayram namazının faziletleri konusunda anlatmıştık.

Bayram namazına, "*Esselatü camiatün*" (Namaza toplanın) diye seslenilir. Bayram namazı iki rekâttır.

Birinci rekâtta, namaza başlama tekbiri ve duasından sonra altı kere tekbir alınır. İkinci rekâtta yani secdeden kalkıp ayakta durunca, Kur'an okumadan önce beş kere tekbir alınır.

Her tekbir alışta, eller kaldırılır ve şu dua okunur:

اَللّٰهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ كَثِيرًا وَسُبْحَانَ اللّٰهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا،
وَصَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَآلِهِ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا

"*Allahu Ekber kebiran, velhamdülillahi kesiran ve sübhanellahi bükreten ve esilen. Ve salavatüllahi ala seyyidina Muhammedin nebiyyi ve alihi ve selleme teslima.*"

(Allah en büyüktür. Allah'a çokca hamd olsun. Sabah akşam Allah'ı tesbih ederim. Allah'ın salâvatı efendimiz Peygamber Muhammed'e âline olsun. Onlara tam manasıyla selam olsun.)

Tekbirler bitince, Euzü çekilir ve Fatiha Sûresi okunur. Fatiha'dan sonra A'la Sûresi okunur. İkinci rekâtta da yine Fatiha Sûresi, sonra da Gaşiye Sûresi okunur. Eğer birinci rekâtta, Kaf Sûresi'ni ikinci rekâtta Kamer Sûresi'ni okursa, bu da imamımız Ahmed b. Hanbel'den (ra) rivayet edilmiştir. Bunlardan başka sûreler okumak da caizdir.

Yine namaza başlama duasını, Kur'an okuma zamanına kadar geciktirmek konusunda iki rivayet vardır:

Birincisine göre, başlama tekbirinden sonra namaza başlama duası okunmalıdır. Diğer görüşe göre ise namaza başlama duasını Kur'an okuma zamanına kadar geciktirip, Euzü ile birlikte okumalıdır.

Bayram namazını kıldıktan sonra, nafile namazla meşgul olmamalıdır. Aynı şekilde, bayram namazından önce de nafile namaz kılmamalıdır. Bilakis, ailesinin yanına dönmeli, onların yanında bulunarak gönülleri birleştirmelidir.

Aile fertlerine iyi davranmalı, mümkün olduğu kadar onlara bol harcama yapmaya çalışmalıdır. Çünkü Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Bayram günleri, yeme içme ve kocalık yapma günleridir.*"[5]

Bu anlatılanlar her iki "Bayram ve Teşrik Günleri" için de geçerlidir. Bayram namazlarını mescidde kılmak da caizdir.

---

[5] Ahmed b. Hanbel, 3/460; Taberani, 19/97.

Mescide girince, iki rekât *Tahiyyat-ı Mescid* (mescide saygı) namazı kılmadan oturmamalıdır. Çünkü Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Sizden biriniz mescide girince, iki rekât namaz kılmadan oturmasın."[6]

Bu durum her iki bayram için ve diğer zamanlar için de geçerlidir. Ancak imamımız Ahmed b. Hanbel, namazgâhta kılınan bayram namazı için nafile namaz kılmayı yasaklamıştır. Çünkü Hz. Peygamber'den (sav) gele başka bir rivayete göre Resûlullah (sav) bayram namazından önce ve sonra nafile namaz kılmazdı.

Hz. Ömer (ra) Abdullah b. Abbas ve İbn-i Ömer (ra) (*Allah hepsinden razı olsun*) de böyle söylemişlerdir.

Hz. Peygamber (sav), bayram namazını namazgâhta kılardı. Eğer Resûlullah (sav) mescitte kılsaydı, *Tahiyyat'ül Mescid* namazını terk etmezdi.

Bayram namazının tamamını kaçıran kimsenin onu kaza etmesi müstehabtır. İster kuşluk namazı gibi tekbir almadan dört rekât olarak kılar, isterse aynı Bayram namazı gibi tekbir alarak kılabilir. Bu namazı kılarken, aile fertlerini ve arkadaşlarının hepsini toplayabilir. Bunun çok büyük fazileti vardır.

Yağmur Duası Namazı

Bu namazın kılınması sünnettir.

Yağmur namazına imam iki bayram namazına erken çıkıldığı gibi çıkarır.

---

6 Buhari,1/121; Müslim, *Salatü'l-Misarifin*, 69; Ahmed b. Hanbel, 5/295.

Yağmur duası namazı, her bakımında yer ve hüküm olarak bayram namazı gibidir. Yağmur duası namazına çıkılırken, küçük büyük tüm pisliklerden temizlenmek müstehabtır. Ancak koku sürünmemek lazımdır. Çünkü bu namaz, fakir ve perişan hali arz etmek ve ihtiyacı istemek için kılınır. Bundan dolayı, bu namaza çıkarken eski elbise giymek, aynı zamanda huşu ve niyaz haliyle, kalbi kırık ve hüzünlü bir şekilde olmak müstehabtır.

Yağmur duasına çıkanlarla beraber yaşlı, erkek ve kadınların, çocukların derde düşmüşlerin de çıkmaları müstehabtır.

Yağmur duası namazına çıkarken, zulmedilenlere hakları iade edilmeli, helallik alınmalı, gasp edilen mallar sahiplerine iade edilmelidir, başka haksızlıklar da ödenmelidir.

Allah'ın (cc) emri olan zekât, adak ve keffaret gibi borçlar varsa yerine getirilmelidir. Aynı zamanda önceden bol bol sadaka vermeli ve oruç tutmalı, tevbeyi yenilemeli, ölünceye kadar tevbe üzerine sebat etmeye azmetmelidir.

Büyük ve küçük günah işleyerek Allah Sübhane'ye karşı gelmemeli, bilhassa gizli yerlerde Allah'tan (cc) utanmadır. Çünkü Allah'a (cc) yerde ve gökte gizli olan hiçbir şey yoktur. O (cc) tüm gizli yerleri ve incelikleri bilir.

Yağmur duası namazına çıkılırken, zühd sahipleri, salihler, âlimler, faziletli ve dindar zatlar vesile kılınmalıdır. Bu manada, rivayet edildiğine göre, Hz. Ömer b. Hattab (ra), Abbas'ın elinden tutar, kıbleye döner ve şöyle dua ederdi:

اَللّٰهُمَّ هَذَا عَمُّ نَبِيِّكَ جِئْنَا نَتَوَسَّلُ بِهِ إِلَيْكَ فَاسْقِنَا بِهِ . قَالَ : فَمَا رَجَعُوا حَتَّى سُقُوا

"Allah'ım bu senin peygamberinin amcasıdır. Bunu bir vesile (uğur) bilip sana geldik. Onun hürmetine bize yağmur

ihsan eyle." Henüz bulundukları yerden dönmeden yağmur yağmaya başladı.[7]

Yağmurun yağmaması ve tutulması, Âdemoğullarının yaptıkları günahlara karşı bir cezadır. Bunun için, bir kâfir ölüp de kabrine konunca, Münker ve Nekir ona gelir. O kişiye Rabbini, peygamberini ve dinini sorarlar. Ama o kişi bunlara cevap veremez. Melekler ellerindeki topuzla onu öyle bir vururlar ki, insanlar ve cinler hariç bütün mahlûkat duyar ve her şey ona lanet eder. Hatta kasabın bıçağı boğazına dayalı bir koyun bile duyar ve der ki:

"Allah'ın laneti o kişinin üzerine olsun. Onun yüzünden yağmurdan (sudan) mahrum kıldık."

Bu Allah (cc)'ın şu ayeti ile aynı manaya gelir:

أُولٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللّٰهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ

"Onlara hem Allah lanet eder, hem de lanet etmek şanından olanlar lanet ederler."[8]

Bu lanetin sebebi de şudur:

Âdemoğlu fesad işlediği zaman onun fesadı tüm canlılara sirayet eder. Salih olması da her şeye sirayet eder. İnsanın fesadı, Rabbine karşı gelmesidir. Salih olması da Allah'a (cc) itaati demektir.

Yağmur duası namazını, halka, devlet büyüğü veya vekili kıldırır. Bu namaz iki rekâttır, ezan ve kamet okunmadan kılınır.

Birinci rekâtta, başlama tekbirinden başka altı kere tekbir alınır. İkinci rekâtta ise rükû ve secde tekbirlerinden başka beş

---

7 Buhari, *İstiska*, 3, *Fezâilü Ashabi'n-Nebiyyi*, 11.

8 Bakara Sûresi, 159.

tekb'ir alınır. Tıpkı bayram namazında anlattığımız gibi. Her iki tekbirin arasında Allah (cc) zikredilir.

İmam namazı kıldırdıktan sonra cemaate hutbe okur. İmam hutbeyi namazdan önce okusa da bir rivayete göre caizdir ve bu konuda serbesttir. İster önce, isterse sonra okur.

İmam Ahmed b. Hanbel'den (ra) gelen başka bir rivayete göre, yağmur duası namazında hutbe okumak sünnet değildir. Ancak dua edilir ki bu da yeterlidir.

İmam bu konuda kolayına geleni yapar. Eğer hutbe okuyacak olursa, bu hutbeye tıpkı bayram namazında olduğu gibi tekbirle başlar.

Resûlullah'a (sav) bol bol salâvat getirmelidir. Hutbesinde de şu ayeti okumalıdır:

Dedim ki:

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ۞
يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ۞

"Rabbinizden günahlarımızın bağışlanmasını dileyin. O çok bağışlayandır. Gökten de size yağınur gönderir."[9]

İmam hutbeyi bitirince, kıbleye doğru döner. Elbisesini ters çevirir. Sağ omzunu sola, sol omzunu da sağa çevirir. Başını aşağı eğmez. Oradaki herkes de böyle yapar. Evlerine dönünceye kadar da, elbiselerini o halde bırakırlar. Sonra iç elbiseleriyle birlikte, elbiselerini çıkarırlar. Bunu kıtlık ve kuraklığın değişmesi için yaparlar. Çünkü Hz. Peygamberimizden (sav) böyle rivayet edilmiştir, sünnet böyledir.

---

[9] Nuh Sûresi, 10–11.

Abbad b. Temim'in (ra) amcasından rivayet ettiğine göre:

"Resûlullah (sav), halkı yağmur duası için namaza çıkardı. Onlara iki rekât namaz kıldırdı. Bu namazda seslice Kur'an okudu. Sonra elbisesini ters çevirdi, dua etti ve yağmur istedi. Bunlan kıbleye dönerek yapmıştı."[10]

Sonra kıbleye dönüp, iki elini açarak, Hz. Peygamber'in (sav) okuduğu şu duayı okumalıdır.

اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا هَنِيئًا مَرِيعًا غَدَقًا مُجَلِّلًا

"Allah'ım! Bize içimi rahat, hazmı kolay, tatlı yağmur yağdır. Yağmurunu her yana yağdıran, çevreyi kaplayan ve sürekli olan bulut yolla."

اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ

"Allah'ım! Bize yağmur yağdır, bizi eli boş olanlardan eyleme."

اَللّٰهُمَّ سَقْيَا رَحْمَةٍ لَا سَقْيَا عَذَابٍ وَلَا مَحْقٍ وَلَا بَلَاءٍ وَلَا هَدْمٍ وَلَا غَرَقٍ

"Allah'ım! Bize rahmet suyu yolla. Bize azap suyu, ölüm suyu, bela yıkılma ve boğulma suyu yollama."

اَللّٰهُمَّ إِنَّ بِالْبِلَادِ وَالْعِبَادِ وَالْخَلْقِ مِنَ الْأَوَاءِ وَالْبَلَاءِ وَالْجَهْدِ وَالضَّنْكِ مَا لَا يُشْكَى إِلَّا إِلَيْكَ

[10] Buhari, *İstiska*, bab 1; Müslim, *İstiska*, hadis, 1.3.4; Ahmed b. Hanbel, 4/39.

"Allah'ım! Beldelere, kullara ve halkına sıkıntı, bela, kıtlık ve darlık geldi. Bunun için şikâyetleri ancak sanadır."

اَللّٰهُمَّ أَنْبِتْ لَنَا الزَّرْعَ، وَأَدْرِ لَنَا الضَّرْعَ وَاسْقِنَا مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ وَأَنْبِتْ لَنَا مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ، اَللّٰهُمَّ ارْفَعْ عَنَّا الْجَهْدَ وَالْجُوعَ وَالْعُرَى، وَاكْشِفْ عَنَّا الْبَلَاءَ مَا لَا يَكْشِفُهُ غَيْرُكَ

"Allah'ım! Bizim için ekin bitir, bizi süte kavuştur, bize gökyüzünün bereketinden indir, susuzluğu, zorluğu ve çıplaklığı kaldır. Senden başkasının kaldıramayacağı belayı sen bizden kaldır."

اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِنَّكَ كُنْتَ غَفَّارًا، فَأَرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِدْرَارًا

"Allah'ım! Senden bağışlanma diliyoruz. Çünkü sen çok bağışlayansın. Bize gökten yağmur gönder."[11]

Şu duayı da okuyabilir:

اَللّٰهُمَّ إِنَّكَ أَمَرْتَنَا بِدُعَائِكَ، وَوَعَدْتَنَا إِجَابَتَكَ، فَقَدْ دَعَوْنَا كَمَا أَمَرْتَنَا فَاسْتَجِبْ لَنَا كَمَا وَعَدْتَنَا.

"Allah'ım! Sen bize, kendine dua etmemizi emrettin, kabul buyuracağını da vaat ettin. Emrettiğin gibi dua ettik, vaat ettiğin gibi de duamızı kabul buyur."

Denilmiştir ki:

---

[11] Ebu Davud, 1169; İbn-i Mace, 1269; 1270; Ahmed b. Hanbel, 4/236.

"Yağmur duası namazında okunan hutbe, kıbleye dönük okunur. Hutbe bitinceye kadar da kıbleden dönülmez. Sonra hutbenin sonunda da duayı okumaya başlar. Ancak evla olan bizim anlattığımızdır. Hutbeyi bitirince, kıbleye döner. Çünkü hutbe bir öğüt, bir nasihat ve bir korkutmadır. Böyle bir şey de ancak insanlann yüzüne karşı yapılır. İmam onlara dönerek hutbeyi okur ki, böylece hem duysunlar hem de kalplerine tesir etsin. Arna kıbleye dönük olarak hutbe okursa, cemaate sırtını dönmüş olur. Bu da ancak onlara namazı kıldırırken olur."

Ay ve Güneş Tutulması Namazı

Bu namazda sünnetti müekkeddir. Yani Hz. Peygamber (sav) bu namazı daima kılmıştır. Bu namazın vakti ay veya güneşin tutulmaya başlamasından, normal ışıklarına kavuşuncaya kadar ki vakittir. Karanlık ay veya güneşi kaplamaya ve ışıklan sönmeye başlayınca bu namazın vakti girer ve bu durum geçince de namazın vakti bitmiş olur.

Sünnet olan, bu namazı, Cuma namazı kılınan bir camide kılmaktır. Bu namaza, "*Esselatü Camiatün*" (namaza toplanın) diye çağnlır.

İmam, cemaate iki rekât namaz kıldırır. Başlama tekbirini alır, namaza başlama duasını okur, sonra Euzü çeker ve Fatiha Sûresi'ni okur. Fatiha'dan sonra Bakara Sûresi'ni okur ve rükûa varır. Rükû'yu uzatır. Rükûda yüz ayet okuyacak kadar, tesbihleri tekrar eder. Sonra "*Semiallahu limen hamideh*", diyerek rükûdan başını kaldırır.

Rükûdan kalktıktan sonra Fatiha ve Al-i İmran Sûrelerini okur. Sonra birinciden başka bir rükû daha yapar. Sonra başını birincisi gibi rükûdan kaldırır. Sonra secdeye gider. Bu

iki secdeyi uzunca yapar. Her bir secdede yüz ayet okuyacak kadar kalır ve tesbih eder. Sonra ikinci rekâta kalkar. Fatiha ve Nisa Sûresi'ni okur. Sonra uzunca rükû yapar. Rükûdan başını kaldınnca Fatiha ve Maide Sûresi'ni okur.

Eğer bir kimse bu sureleri okuyacak durumda değilse, bu surelerin ayet sayılarına denk gelecek miktarda başka sureleri okur. Bunu da yapamazsa, anlatıldığı gibi İhlâs Sûresi'ni okur.

İkinci kıyamda okunan Kur'an birinci kıyamda okunan Kur'an'ın üçte ikisi kadar olmalıdır. Üçüncü kıyamda okunan Kur'an, secdeden kalktığı zaman okuduğunun yarısı kadar olmalıdır. Sonuncusu olan dördüncü kıyamda da hemen ondan önceki üçüncü kıyamda okuduğu kuranın üçte biri kadar okumalıdır.

Tesbihlere gelince... Her kıyamda okuduğu Kur'an'ın üçte ikisi kadar uzun olmalıdır. Sonra ara vermeden rükûa varır ve sonra selam verir. Böylece namazı dört rükû ve dört secdeden oluşur. Yani her rekâta bir rükû eklenmiş olur.

Cemaat namazda iken, ay veya güneş açılır ise, imamın namazı kısaltması müstehabtır. Ama namazı yanda bırakmazlar.

Bir kimsenin bu namazı evinde tek başına veya ev halkı ile birlikte kılması da caizdir. Ancak en uygun olanı, anlattığımız gibidir. Küsuf namazına dair, anlatmış olduğumuz rivayetin aslı Hz. Aişe'nin yaptığı rivayettir. Hz. Aişe (r.anha) demiştir ki:

"Resûlullah (sav) zamanında güneş tutulmuştu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (sav) namazgâha gitti. Tekbir aldı, ashab da tekbir aldı. Sonra açıktan Kur'an okudu. Kıyamı epey uzattı. Sonra rükû yaptı, rükû da hayli uzattı. Sonra başını rükûdan kaldırdı ve "*Semiallahu limen hamideh*" dedi.

Ayakta uzunca Kur'an okudu. Sonra tekrar rükûa vardı ve rükû'yu da gene uzunca yaptı. Sonra rükûdan başını kaldırdı ve secdeye vardı. Sonra başını kaldırdı ve tekrar secde yaptı. Sonra da kıyama kalktı. İkinci rekâtta da birincideki gibi yaptı. Namazdan sonra da şöyle buyurdu: '*Güneş ve ay Allah'ın varlığına delalet eden iki delildir. Bunlar bir kimsenin ölmesi veya yaşaması için tutulmazlar. Böyle bir durum gördüğünüz zaman, namaza koşunuz.*'"[12]

Korku Namazı

Korku namazının kılınması, şu dört şartla caizdir:

1-Kendisinden korkulan düşman kendisiyle savaşılması mübah olan düşman olmalıdır.

2-Düşman kıbleden başka bir yönde olmalıdır.

3-Hücumundan emin olunmayan bir düşman olmalıdır.

4-Korku namazı kılacakların en az iki guruba ayrılacak kadar çok olması. Her bir gurubun da en az üç kişiden meydana gelmesi lazımdır.

Bu iki grubun biri düşmanın karşısında durur, diğeri de arkada durur. İmam, onlara bir rekât namaz kıldırır. İmam ikinci rekâta kalktığı zaman, birinci grup oradan ayrılır, kendileri bir rekât daha kılarlar. Ayrılırken de imamdan ayrılmaya niyet ederler. Çünkü imama uyan kimsenin ancak niyet ederek imamdan ayrılması gerekir.

Bunlar gidip, düşmanın karşısında dururlar ve ikinci grup gelir ve tekbirle namaza başlayıp imama uyarlar. İmamla birlikte bir rekât kılarlar.

---

[12] Buhari, 2/44; Müslim, *Küsûf,* Hadis 1,3, 17; Ahmed b. Hanbel, 1/298.

İmam teşehhüde oturur onlar ise kalkıp ilk rekâtı kendileri kılarlar. Sonra da teşehhüde otururlar. Ve sonra imam onlarla beraber selam verir. Ancak imam ikinci rekâtta kıraati uzun okur. Böylece ilk grup ikinci rekâtı tamamlayıp arkadaşlarının yanına gider, ikinci grup da gelip kendisine uyar. Yine imam, teşehhüdü uzun tutar. Ve ikinci grup namazı tamamlayıp, teşehhüdde kendisine yetişir ve imamla birlikte selam verirler.

Böyle yapılınca, ikinci grup için imamla beraber selam verme fazileti, birinci grup içinde imamla beraber başlama tekbirini alma fazileti hasıl olmuş olur.

Resûlullah (sav) savaştaki Müslümanlara, *Zaturrika*'da bu şekilde namaz kıldırmıştır.

Sehl b. Ebu Huzeyme'nin rivayet ettiği bir hadisi şerifte Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"İman namaza kalkar. Bir saf arkasına alır bir saf düşmanın karşısına koyar. Arkasındakilere, tek rükû ve iki secdeden oluşan bir rekât namaz kıldırır. Sonra imam ayağa kalkar, arkadakiler gidip kalan rekâtı kendileri kılarlar.

Bundan sonra düşmanın karşısında duranlar gelip imama uyarlar. İmam bunlara da bir rükû ve iki secdeden oluşan bir rekât namaz kıldırır. İmam arkasındaki cemaat namazlarını bitirinceye kadar oturur ve sonra onlara beraber selam verir."[13]

İmamımız Ahmed b. Hanbel'den gelen bir rivayete göre, savaşın iyice kızıştığı bir sırada, savaşın karışması ve sıkıntısı geçip asker silahlarını bırakıncaya kadar namazın geciktirilmesi caizdir.

---

[13] Buhari, *Salatü'l-Havf,* 1/3; Müslim, *Salatü'l-Misafirin,* hadis 305, 307; Ahmed b. Hanbel, 1/230.

Anlattığımız korku namazı, sabah namazı ve yolculukta dört iken iki olarak kısaltılan namazlar içindir.

Akşam namazına gelince, imam ilk gruba iki rekât ikinci gruba bir rekât namaz kıldırır. Akşam namazını kısaltmaz, çünkü o kısaltılamaz.

Şöyle bir soru sorulabilir: İmam ilk teşehhüde oturduğu zaman, ilk grup ayrılıp gitmeli mi yoksa kalmalı mı?

Bu konuda iki görüş vardır: Eğer kılınacak korku namazı seferde değil de oturdukları yerde kılınacaksa, imam her bir gruba iki rekât namaz kıldırır. Kalan iki rekâtı da herkes kendisi kılar. İmam cemaati dört gruba ayırırsa, imamın namazı ile üçüncü ve dördüncü grubun namazı sahih olmaz.

Birinci ve ikinci grubun namazının boşa gidip gitmeyeceğine dair de iki görüş bulunmaktadır.

Burada anlattığımız namaz kılma durumu, düşmanın kıblenin arkasında veya sağında solunda olmalarına göredir. Eğer düşman kıble tarafında ve birbirlerini görür durumdaysalar, o zaman durum değişir. Düşmanın onlara pusu kurma tehlikesi ve endişesi olmasa da imamın korku namazı kılması caizdir.

İmam, cemaatin çokluk ve azlığına göre onları iki veya üç safa ayırır. Hepsi beraber ilk tekbiri alarak namaza başlarlar. Ve imam ilk rekâtı kıldırır. Secdeye varacaklan zaman imamın arkasındaki saf ayakta durur ve diğerleri secdeden kalkıncaya kadar bekçilik yaparlar. Öbürleri secdeden kalkınca, ayaktakiler secde ederler ve ayaktakiler kıyamda iken onlara yetişirler.

İmam ikinci rekâtta secde ettiği zaman birinci rekâtta kendisi ile beraber secde edenler durup beklerler. İmamın teşehhüde oturmasına kadar da onları beklerler. Sonra teşehhüde yetişip onunla beraber hepsi selam verirler.

İşte Hz. Peygamber'den (sav) rivayet edildiğine göre, Asfan'da bu şekilde kıldırmıştır.

İkinci rekâtta ilk saftakiler geri geçip, ikinci saftakiler de ilk safa onlann yerine geçip bekçilik yaparlarsa bu da caizdir. Eğer korku şiddetlenir, savaş kızışır ise namazı cemaatle kılabilecekleri gibi tek de kılabilirler. Bulundukları durama göre güçleri yettiği gibi, yürüyerek, binekli olarak, kıbleye dönük olarak, sırtlarını kıbleye dönerek, ima ile veya ima etmeden de kılabilirler.

Burada şöyle bir soru sorulabilir: Namaza başladıklannda, kıbleye dönmeleri gerekli midir, yoksa değil midir?

Bu konuda iki rivayet vardır ki ikisi de caizdir. Emniyet oluşup, düşmanın gücü kınldığı zamanı namazlarına devam ederler. Bineklerinden inerek, kıbleye dönüp namazlarını kılarlar. Namazlarına, düşmandan emin olarak girip de, aniden düşmanın saldırma korkusu olursa, bineklere binerler ve korku namazını tamamlar.

Korku namazı, düşmanla çarpışma vuruşma, hamle yapma ve kaçma durumlarında kılınır ise de bütün korku çeşitleri için de kılınabilir. Mesela, yırtıcı canavar saldırısı, sel baskısı, yol kesenlerin saldırısı ve benzeri durumlarda da kılınabilir.

Yine bir kimse düşman peşinde olup, düşmanı kaçırma korkusu taşırsa, iki rivayetin birine göre, düşmanı yakalayıp hezimete uğrattıktan sonra namazını kılar.

Namazı Kısaltmak

Bir kimsenin, köyünün evlerini geçtikten veya kabilesinin çadırlannı geçtikten sonra dört rekâtlı namazlan iki rekât olarak kılması caizdir. Şayet yolculuğu uzayacak ise. Bu uzunluk da

on altı fersahtır. Yani dört berid'dir. Her bir berid dört fersah demektir. Bu da Haşimi miline göre kırk sekiz mildir.

Bu kişi namazı hem giderken, hem dönüşte kısaltabilir. Bir kimse bir beldeye veya köye girince, orada yirmi iki rekât namaz kılacak bir süre kalmaya niyet ederse namazlarını tam kılar. Bu kişinin hükmü, yerli hükmü gibidir. O kimse, yirmi bir vakit namaz kılacak kadar bir sure orada kalmaya niyet ederse, bu durumda iki görüş vardır. Bir görüşe göre olur, diğer görüşe göre olmaz. Daha aşağısı için namazlar kısaltır.

Bir beldeye girip de ne zaman oradan ayrılacağını kestiremiyor sa, bir niyet de etmişse, "Bugün giderim, yarın giderim" diye söylerse o kişi orada kaldığı sürece bütün namazları kısaltarak kılar.

Rivayete göre, Hz. Peygamber (sav) on sekiz gün Mekke'de kaldı ve namazlarını kısaltarak kıldı. Başka bir rivayete göre Mekke'de on beş gün kaldığı söylenmiştir.[14]

İmran b. Husayn'dan (ra) gelen bir hadis-i şerifte şöyle geçmektedir:

"Ben Fetihte Resûlullah (sav) ile beraber idim. Dört rekâtlı namazları, hep iki rekât olarak kıldığını gördüm. Ve oranın halkına da şöyle buyuruyordu: 'Siz dört rekât olarak kılın. Biz yolcuyuz.'"

Resûlullah (sav) Tebük'te de yirmi gün kaldı, ora da namazlan kısaltarak kılıyordu. Ashab (ra) da böyle kılıyorlardı.

Enes b. Malik (ra) şöyle dedi:

"Resûlullah'ın (sav) ashabı Ramehürmüz'de yedi ay kadar kaldılar. Oradayken namazı kısaltarak kıldılar."

---

[14] İbn-i Ebi Şeybe, 14/500.

Rivayete göre, İbn-i Ömer (ra) Azerbeycan'da altı ay kadar kaldı. Dört rekâtlı namazları iki rekât olarak kılıyordu.

Bir kimse kendi memleketinde iken, bineğine binip de namaza başlar da, sonra yolculuk haline geçerse, namazını dört rekât olarak tamamlar. Bu şöyle olabilir: Bir kimse gemiye binmiş; ama gemi hareket etmemiştir. O kimse namaza başladıktan bir süre sonra kaptan gemiyi yola çıkarırsa, namaz bitmeden de şehrin sınırını geçerler ise bu namazı dört olarak tam kılar.

Yine bir kimse sefer durumunda iken namaza başlayıp da sonra, mukim duruma geçerse namazını tam olarak kılar. Yine bir yolcu, mukim olan bir imama uyarsa namazını tam kılar. Yine, kendisine uyulan imamın, mukim mi yolcu mu olduğu belli değilse gene uyan kişi namazını tam olarak kılar. Yine namazını kısaltmaya niyet etmeyen kişinin de namazını tam kılması gerekir.

Kaza namazı kılan kimsenin namazını kısaltması caiz değildir. Çünkü o namaz, kişiye tam olarak zimmetlenmiştir. Yolculuğun etkisi sadece namazın edası hakkındadır.

Bir kimse namazı kısaltmaya niyet etse de sonrada ikamet etmeye niyet etse, namazı tam kılar. Yine mukim iken namaza niyet eden kimse, sonradan yolculuğa niyet etse bu da namazını tam kılar.

Bir kimse günaha, oyuna ve gezmeye gitse, yolculuk için tanınan namazı kısaltma ruhsatı o kimse için geçerli olmaz. Çünkü bu ruhsat ancak, Hac ve cihad gibi vacib bir yolculuk için geçerlidir.

Yine ticaret ve borçluyu aramak gibi mübah bir yolculuk için de namazı kısaltma ruhsatı vardır.

Allah'a asi olan birine, namazı kısaltması için ruhsat verecek olursak, Rabbine ettiği isyanda ona yardımcı olmuş oluruz. Rabbine itaat ederek ıslah olmasına yardım etmemiş, isyan ederek kendini öldürmesine yardım etmiş oluruz. Biz böyle birine yardım etmeyiz ve desteklemeyiz. Aksine ona engel olmamız ve o yoldaki gücünü kırmanız gerekir.

İmamımız Ahmed'e (ra) göre, bazen namazı kısa kılmak tam kılmaktan daha faziletlidir. Yolcu olan kimsenin oruç tutması ve yemesi nasıl caiz ise, namazı kısa kılması veya tam kılması da caizdir. Bütün bu hususlarda, Allah'a (cc) baş kaldırıp inat etmeyi terk edip, onun gösterdiği ruhsata uymak ve şefkatine sığınmak daha uygun olur.

Eğer yolculukta namazı tam kılıp orucu tutma konusunda kendini beğenmek, kibir, övünme, kendini büyük görmek gibi bir şey olmazsa. Ve namazı kısaltmada, orucu tutmamakta, nefsini zelil etmek, kibrini kırmak, boyun eğdirmek gibi bir düşüncesi yoksa şöyle demek yerinde olur: Namazı kısaltmak ve orucu tutmamak daha iyidir. Nasıl böyle olmasın ki... Resûlullah'a (sav) namazı kısaltma konusunda şöyle soruldu:

-Namazı neden kısaltıyoruz. Hâlbuki emniyet içerisindeyiz.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-"*Bu Allah'ın kullarına verdiği bir sadakadır. Onun sadakasını kabul ediniz.*"[15]

Hz. Peygamber (sav) yine şöyle buyurmuştur:

"*Allah (cc) azimete uygun davranmayı sevdiği gibi, ruhsata uygun davranmayı da sever.*"[16]

---

[15] Müslim, *Salatü'l-Misafirin,* hadis 4; Ebu Davud, 1199; Tirmizi; 3034; Ahmed b. Hanbel, 1/25.

[16] Ahmed b. Hanbel, 2/108; Beyhaki, 3/140; *es-Sahiha*, 194.

Asıl şaşılacak durum şudur: Bir kimse yolculuk esnasında namazını tam kılar, orucunu tutar. Ruhsatları terk eder. Ama aynı kişi, büyük günahları işler, haram yer, içki içer, ipek giyer, zina ve livata yapar, inancı kötüdür. Ve daha başka büyük hatalar yapar. Böyle olmamalıdır.

İki Namazı Birleştirmek

Yolculukta, yolculuğun uzun olması şartıyla, öğle ve ikindi, akşamla yatsı namazlarını birleştirmek caizdir. Bu daha önce de açıkladığımız gibi on fersahtır. Daha kısa bir yolculuk için namazları birleştirmek caiz değildir.

Yolcu olan kimse, birinci ile ikinci namazı birleştireceği gibi ikinci namazı birinci ile birleştirmekte serbesttir. Böylece ikinci namazı birinci namazın vaktinde kılar. Ancak müstehab olan ertelemektir. Yani ilk namazı erteler, ikinci namazın başında kılar. İkinci namazı da ikinci vaktin başına almış olur. Önce ertelediği birinci namazı sonra da ikinci namazı kılar.

Birinci namazı kılmaya başlarken başlama tekbiri alacağı zaman birleştirmeye niyet eder. Bu birleştirmeye iki namaz arasında fazla boşluk olmamalıdır. Sadece bir kamet getirecek kadar veya abdesti bozulur ise abdest alacak kadar bir boşluk olabilir. Daha fazla ara olmamalıdır. Eğer bu iki namaz arasında, sünnet bir namaz kılarsa iki riayetten birine göre bu birleştirme boşa gider. Diğer rivayete göre ise, boşa gitmez. En iyisi, kılacağı sünneti, farzları kılıp bitirdikten sonra kılmalıdır. Aralarını bir şeyle ayırmamalıdır.

Eğer bu iki namazı ikinci namazının vaktinde birleştirmeyecekse ilk vakitte yaptığı niyeti yeterlidir. Bu namazları kılarken yeniden niyet etmeye gerek kalmaz. Çünkü o kişinin ilk

namazı ertelemesi iki namazı birlikte kılmak içindir. Bunun için ilk vakitteki niyeti ile ikinci vakitte niyeti arasında fark yoktur. İsterse onu kılacak kadar vakit kalmış olsun, fark etmez. Eğer namazları birleştirmek için ilk vakitte niyet etmez de ilk vakit çıkarsa, birleştirmek caiz olmaz.

Namazlan ikinci vakitte birleştirerek kılacak olursa, önce birinci namazı sonra ikinci namazı kılar. İlk vakitte kıldığı gibidir. Bu iki namazın arasını bir sünnet veya başka bir şeyle ayırmamak şart mıdır, değil midir? Bu konuyla ilgili iki görüş bulunmaktadır.

Arkadaşlarımızdan biri, bu namazları birleştirmek veya kısaltmak için niyet etmek gerekmez, demiştir. Bu görüşün sahibi Hz. Ebu Bekir'dir (ra).

Yağmur yüzünden, akşamla yatsı namazlarını birleştirmek caizdir. Yağmur sebebiyle, öğle ile ikindi arasını birleştirmenin caiz olup olmadığına ilişkin ise iki görüş vardır. Yağmur olmaksızın, sırf çamur, şiddetli soğuk, rüzgâr sebebiyle birleştirmenin caiz olup olmadığı hakkında da iki görüş vardır.

Bu durumda, birleştirme ile ilgili bizim görüşümüz şudur: Bu birleştirme, ilk vakitte ise, yağmurun, ilk namazın başında, bitirince veya ikinci namaza başlarken yağmasına bakılır ve itibar edilir. Yağmur yağıyorsa birleştirme caizdir. Eğer bu birleştirme ikinci vakitte olacaksa, bu zaten caizdir. İkinci vakitte yağmurun yağması veya kesilmesi bir şeyi değiştirmez. Çünkü ilk vakit ertelenmiştir. Bu ertelemenin sebebi yağmur idi bu da bir özürdür. İkinci vakitte yağmurun kesilmesi özür sayılmaz. Çünkü ilk vakit geçmiştir, ona yetişmek de imkânsızdır.

Bizim bu durumu caiz görmemizin sebebi, insanların karşılaşacağı meşakkattir. Yerlerin çamur olması, elbiselerinin

ıslanması, örtünün su alması gibi şeylerdir. Bunlar, insanların gidip gelmelerini zorlaştırır. Bu manada Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Ayakkabılar ıslanınca, namaz binek üstünde kılınır.*"[17]

Bu hadis-i şerifi Buhari ve Müslim de rivayet etmiştir.

Yine bize göre, namazı birleştirme konusunda hastanın hükmü, yolcunun hükmü gibidir. Çünkü Allah Teâlâ hasta ve yolcuyu birleştirerek bir cümle de zikretmiştir. Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ

"Sizden hasta olan veya yolcu olan kimse, diğer günlerde o günlerin sayısı kadar oruç tutsun."[18]

Buradaki hafifletme sebebi, acizlik ve zorluktur. Böyle bir zorluk ise hastalık halinde apaçık ortadadır.

Misafir kişi ise mutlu, binek üzerinde rahat, güçlü ve neşeli olabilir. Bazen yolcunun rahatı yolculukta, memleketindekinden daha iyi olabilir. Zengin, güçlü ve saltanat sahibi olabilir. Böyle iken yolcuya ruhsat verilmiştir. Ama hasta öyle değildir ve hastaya tanınan ruhsat yolcudan daha önce olmalıdır.

Cenaze Namazı

Cenaze namazı farzı kifayedir. Bize göre cenaze namazını kıldırmaya en layık kimse vasisidir. Sonra devlet başkanı gelir. Sonra da yakınlık sırasına göre diğer akrabaları gelir.

---

[17] Buhari, *Ezan,* bab 18; Müslim, *Salatü'l-misafirin*, hadis 26, 29, 30; Ahmed b. Hanbel, 4/346.

[18] Bakara, 184.

Cenaze namazını kıldıracak imam, cenaze erkek ise göğüsün hizasına, kadın ise ortasına durur.

Namazı kılınacak cenaze çok ise hepsinin başları aynı hizaya getirilir. Namazı kılınacak cenazeler çeşitli olursa, mesela erkekler, kadınlar, köleler, kadın ve erkekliği karışık olanlar, çocuklar gibi. O zaman en faziletlileri imama yakın olarak konur.

Erkekler en öne, sonra erkek köleler, sonra küçük çocuklar, sonra kadınlığı erkekliği karışık olanlar, en sona da kadınlar getirilir.

İmam Ahmed b. Hanbel'den gelen başka bir rivayette, küçük çocuklar kölelerden önce gelir. Sonra o cenazelere bakılır. Ve her bir grubun ilimde, Kur'an'da, din ve verada en faziletlileri öne geçirilir.

Denilmiştir ki:

Bir kadın ve bir erkek cenaze bir arada olursa, kadının ortası erkeğin göğsü hizasına getirilir.

İmam cenaze namazı için durunca, diğer namazlarda olduğu gibi sağa sola bakar ve saflan düzeltir. Allah Teâlâ'ya istiğfar eder, günahlarından tevbe eder. Gideceği ahiret yurdunu düşünür. Çünkü şu bir gerçektir ki o da ölüm şerbetini içecektir. Ölüm dönüp dolaşıp onu bulacaktır. Buna kalbini hazırlamalı, tüm duygulanyla huşu içinde olmalıdır. Taki ölü için yapacağı dualara daha çabuk icabet edilsin.

Sonra da cenazenin namazını kıldırır. Cenaze namazını şöyle diyerek başlar:

Farzı kifaye olan şu cenazenin namazını kılmaya niyet ettim. Cenazenin erkek veya kadın olarak belirtilmesine gerek yoktur.

İlk tekbirden sonra Fatiha Sûresi'ni okur ve dört tekbir alır.

İbn-i Abbas'tan (ra) gelen bir rivayete göre şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) bize cenaze namazında Fatihayı okumamızı emretti."[19]

Başka bir rivayete göre, Hz. Peygamber (sav) cenaze namazında Fatiha Sûresi'ni okurdu.

İkinci tekbirden sonra teşehhüdde okuduğu salâvat gibi, Hz. Peygamber'e (sav) salâvat okumalıdır. Bu manada Mücahid'ten (ra) gelen rivayete göre şöyle demiştir:

"Resûlullah'ın (sav) ashabından on sekiz kişiye, cenaze namazının nasıl kılınacağını sordum. Hepsi de şöyle diyordu: 'Tekbir al, Fatiha Sûresi'ni oku. Sonra tekbir al, Peygambere salâvat oku. Sonra yine tekbir al bu üçüncü tekbiri aldığında kolayına geldiği gibi ölüye dua et. Kendine anne babana ve tüm Müslümanlara da dua et.'"

Cenaze namazında kişinin şu duayı okuması müstehabtır.

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا، اَللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهَا عَلَى الْإِسْلَامِ وَالسُّنَّةِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَيْهِمَا، إِنَّكَ تَعْلَمُ مُنْقَلَبَنَا وَمَثْوَانَا، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ، نَزَلَ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، وَلَا نَعْلَمُ إِلَّا خَيْرًا. اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَجَازِهِ بِإِحْسَانِهِ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ.

---

[19] İbn-i Mace, 1496.

اَللّٰهُمَّ إِنَّا جِئْنَاكَ شُفَعَاءَ لَهُ فَشَفِّعْنَا فِيهِ، وَقِهِ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ، وَاعْفُ عَنْهُ وَأَكْرِمْ مَثْوَاهُ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَجِوَارًا خَيْرًا مِنْ جِـَارِهِ، وَافْعَلْ ذَلِكَ بِنَا وَبِجَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ، اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ.

"Allah'ım! Yaşayanlarımızı, ölülerimizi burada olanımızı, olmayanımızı, küçüğümüzü büyüğümüzü erkeğimizi dişimizi bağışla.

Allah'ım! Bizden yaşattığını İslam ve sünnet üzere yaşat. Öldüreceğini de İslam ve sünnet üzere öldür.

Allah'ım! Sen bizin gideceğimiz yeri ve kalacağımız yeri bilirsin. Ve sen her şeye kadirsin.

Allah'ım! Bu senin kulun, kulunun oğludur: Sana konuk geldi. Sen ise konuk ağırlayanların en hayırlısısın. Biz de ancak hayır biliyoruz.

Allah'ım! Bu iyilik yapanlardan ise, onun iyiliğine mükâfat ver. Kötülük yapanlardan ise onun kötülüğünü affet.

Allah'ım! Bizi sana onun hakkında şefaatçiler olarak geldik. Bizi ona şefaatçi kıl. Onu kabir fitnesinden ve cehennem azabında koru. Onu affet ona iyi yer ikram eyle. Dünyadaki evinden daha hayırlı bir ev ver. Yine dünyadaki komşularından da daha hayırlı komşular ver. Bu ihsanı hem bize, hem de tüm Müslümanlara yap.

Allah'ım! Onun için kıldığımız namazın sevabından bizi mahrum etme. Ondan sonra bizi fitneye düşürme."

Dördüncü tekbiri alınca da şöyle demelidir:

رَبَّنَا آتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Rabbimiz bize dünyada da ahirette de iyilik ver. Ve bizi cehennem ateşinden koru."[20]

Arkadaşlarımızdan şöyle diyenler de olmuştur:

Dördüncü tekbirden sonra hiçbir şey okumadan biraz durur. Sonra sağa bir kere selam verir. İki tarafa da selam vermesi caizdir. Bu imam Şaffi (ra)'ın görüşüdür.

Bir kere selam vermek, imamımız Ahmed b. Hanbel'in (ra) görüşüdür. O şöyle demiştir:

Rivayete göre, sahabeden altı kişi (*Allah onlardan razı olsun*) cenaze de bir kere selam vermişlerdir. Bunlar: Ali b. Ebu Talib, Abdullah b. Abbas, İbn-i Ömer, İbn-i Ebi Evfa, Ebu Hüreyre ve Vesile İbn-i Eska (ra).

Yine Hz. Peygamber'den (sav) rivayet edildiğine göre:

"Hz. Peygamber (sav), cenaze namazı kıldırdı ve sağ tarafına selam verdi."

Eğer isterse bundan başka şöyle bir dua da okuyabilir:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى أَمَاتَ وَأَحْيَا، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى يُحْيِى الْمَوْتَى، لَهُ الْعَظَمَةُ وَالْكِبْرِيَاءُ وَالْمُلْكُ وَالْقُدْرَةُ وَالثَّنَاءُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ وَرَحِمْتَ وَبَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

---

[20] Bakara Sûresi, 201.

اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ، أَنْتَ خَلَقْتَهُ وَرَزَقْتَهُ، وَأَنْتَ أَمَتَّهُ وَأَنْتَ تُحْيِيهِ وَأَنْتَ تَعْلَمُ بِسِرِّهِ، جِئْنَاكَ شُفَعَاءَ لَهُ فَشَفِّعْنَا فِيهِ.

اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْتَجِيرُكَ بِحَبْلِ جِوَارِكَ لَهُ، إِنَّكَ ذُو وَفَاءٍ وَذِمَّةٍ.

اَللّٰهُمَّ قِهِ مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ.

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ مَثْوَاهُ وَوَسِّعْ مَدْخَلَهُ، وَاغْسِلْهُ بِمَاءٍ وَثَلْجٍ وَبَرَدٍ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَنْزِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجَتِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ وَنَجِّهِ مِنَ النَّارِ.

اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَجَازِهِ بِإِحْسَانِهِ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ

اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ قَدْ نَزَلَ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، وَهُوَ فَقِيرٌ إِلَى رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِهِ

اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْ عِنْدَ مَسْئَلَتِهِ مِنْطِقَهُ، وَلَا تَبْتَلِهِ فِي قَبْرِهِ بِمَا لَا طَاقَةَ بِهِ،

اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُ.

"Öldüren ve yaşatan Allah'a hamd olsun. Ölüleri dirilten Allah'a hamd olsun. Yücelik, büyüklük, mülk, kudret ve övgü ona mahsustur. O her şeye kadirdir.

Allah'ım! İbrahim'e ve âline salât rahmet ve bereket ihsan ettiğin gibi, Muhammed'e ve âline salât eyle. Sen hamidsin ve mecidsin.

Allah'ım! Bu senin kulundur. Erkek ve kadın kulunun oğludur. Onu sen yarattın, ona sen rızık verdin. Onu sen öldürdün, yine sen diriltteceksin. Onun gizli durumunu sen biliyorsun.

Onun için, sana şefaat istemeye geldik. Şefaatimizi kabul eyle.

Allah'ım! Bu kulunu yakınına bırakıyoruz. Sen ahdine ve sözüne vefa sahibisin.

Allah'ım! Onu kabir fitnesinden ve cehennem ateşinde koru.

Allah'ım! Onu bağışla, ona rahmet et, ona afiyet ver ve onu affeyle. Onun yerini ikram etye, gideceği yeri de genişlet. Onu serin kar suyu ile yıka. Onu beyaz elbisenin kirlerden temizlendiği gibi, hatalardan temizle. Onu evinden daha hayırlı bir eve yerleştir. Onu zevcesinden daha hayırlı bir zevce ile evlendir. Dünyadaki ev halkından daha hayırlısını ver. Onu cennete koy ve cehennemden kurtar.

Allah'ım! Eğer o iyilik yapan biri ise, iyiliğine karşılık mükâfat ver. Kötülük yapan biri ise kötülüğünü affet.

Allah'ım! Bu sana konuk olarak geldi. Sen konuk ağırlayanların en hayırlısısın. O senin rahmetine muhtaçtır. Senin ona azab etmeye ihtiyacın yoktur.

Allah'ım! Sorguya zamanında onun doğru cevap vermesini sağla. Onu kabirde gücünün yetmeyeceği şekilde imtihan etme.

Allah'ım! Ondan dolayı gelecek ecirden bizi mahrum etme. Ondan sonra bizi fitneye düşürme."

Eğer ölü kadın ise okuyacağı Arapça duada erkek zamiri yerine kadın için kullanılan zamirler kullanılır. Ve duayı sonuna kadar öyle okur:

اَللّٰهُمَّ إِنَّهَا أَمَتُكَ وَابْنَةُ عَبْدِكَ وَأَمَتِكَ،

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَمَاتَ وَأَحْيَا، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى، لَهُ الْعَظَمَةُ وَالْكِبْرِيَاءُ وَالْمُلْكُ وَالْقُدْرَةُ وَالثَّنَاءُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ وَرَحِمْتَ وَبَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

اَللّٰهُمَّ إِنَّهَا أَمَتُكَ وَابْنَةُ عَبْدِكَ وَأَمَتِكَ، أَنْتَ خَلَقْتَهَا وَرَزَقْتَهَا، وَأَنْتَ أَمَتَّهَا وَأَنْتَ تُحْيِيهَا وَأَنْتَ تَعْلَمُ بِسِرِّهَا، جِئْنَاكَ شُفَعَاءَ لَهَا فَشَفِّعْنَا فِيهَا. اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْتَجِيرُكَ بِحَبْلِ جِوَارِكَ لَهَا، إِنَّكَ ذُو وَفَاءٍ وَذِمَّةٍ.

اَللّٰهُمَّ قِهَا مِنْ فِتْنَةِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ.

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهَا وَارْحَمْهَا وَعَافِهَا وَاعْفُ عَنْهَا، وَأَكْرِمْ مَثْوَاهَا وَوَسِّعْ مَدْخَلَهَا، وَاغْسِلْهَا بِمَاءٍ وَثَلْجٍ وَبَرَدٍ وَنَقِّهَا مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ

الْأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَنْزِلْهَا دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهَا وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهَا، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهَا، وَأَدْخِلْهَا الْجَنَّةَ وَنَجِّهَا مِنَ النَّارِ.

اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنَةً فَجَازِهَا بِإِحْسَانِهَا وَإِنْ كَانَ مُسِيئَةً فَتَجَاوَزْ عَنْهَا،

اَللّٰهُمَّ إِنَّهَا قَدْ نَزَلَتْ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهَا، وَهِيَ فَقِيرَةٌ إِلَى رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِهَا

اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْ عِنْدَ مَسْئَلَتِهِ مِنْطِقَهَا، وَلَا تَبْتَلِهَا فِي قَبْرِهَا بِمَا لَا طَاقَةَ بِهَا

اَللّٰهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهَا، وَلَا تَفْتِنَّا بَعْدَهَا.

İmamımız Ahmed b. Hanbel'e (ra) göre, cenaze namazını kıldırmaya en layık kimse, ölününün namazını kıldırmak üzere vasiyet ettiğidir. Sonra vali gelir. Sonra baba tarafından en yakın akrabası gelir. Ne kadar ilerlerse ilerlesin sonra çocukları kıldırır. Sonra da kardeşi ve çocukları namazı kıldırır.

Kadın çocuktan önce mi gelir? Bu konuda iki rivayet bulunmaktadır.

Sahabe (ra), cenaze namazını kıldırmak üzere birbirlerine tavsiyede bulunmuşlardır.

Rivayete göre, Hz.Ebu Bekir (ra) cenaze namazını kıldırması için Hz. Ömer'e (ra) vasiyet etmiştir. Hz. Ömer (ra) de cenaze namazını kıldırması için Suheyb'i (ra) vasiyet etmiştir. Hâlbuki oğlu Abdullah (ra) yaşıyordu.

Ebu Şüreyh namazını kıldırması için Zeyd b. Erkam'ı vasiyet etmiştir. Ebu Meysere, cenaze namazını kıldırmak üzere Süreyhi vasiyet etmiştir. Hz. Aişe (r.anha) cenaze namazını kıldırmak için Ebu Hüreyre'ye (ra) vasiyet etmiştir. Ümmü

Seleme (ra) de namazının kıldırılması için Said b. Cübeyr'i vasiyet etmiştir.

Ölen çocuk ise şöyle dua okunur:

اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أَمَتِكَ، أَنْتَ خَلَقْتَهُ وَرَزَقْتَهُ، وَأَنْتَ أَمَتَّهُ وَأَنْتَ تُحْيِيهِ. اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لِوَالِدَيْهِ سَلَفًا وَذُخْرًا وَفَرَطًا وَأَجْرًا، وَثَقِّلْ بِهِ مَوَازِينَهُ وَعَظِّمْ بِهِ أُجُورَهُمَا وَلَا تَحْرِمْنَا وَإِيَّاهُمَا أَجْرَهُ، وَلَا تَفْتِنَّا وَإِيَّاهُمَا بَعْدَهُ.

اَللّٰهُمَّ اَلْحِقْهُ بِصَالِحِ سَلَفِ الْمُؤْمِنِ فِي كَفَالَةِ إِبْرَاهِيمَ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ وَعَافِهِ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِأَفْرَاطِنَا وَأَسْلَافِنَا وَمَنْ سَبَقَنَا بِالْإِيمَانِ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِأَفْرَاطِنَا وَأَسْلَافِنَا وَمَنْ سَبَقَنَا بِالْإِيمَانِ، اَللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفِّهِ عَلَى الْإِيمَانِ، وَاغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ اَلْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ.

"Allah'ım! Bu senin kulundur. Bu senin erkek ve kadın kulunun oğludur. Onu sen yarattın ve ona sen rızık verdin. Onu sen öldürdün ve yine onu sen diriltеceksin.

Allah'ım! Onun yerine ana babasına yenisini ihsan et. Bolluk ve ecir ihsan eyle. Ondan dolayı ana babasının mizanını ağır eyle. Bundan dolayı onlara çok büyük ecirler ver. Bizi de anne babasının, onun yüzünden alacağı ecirlerden mahrum eyleme. Bizi de anne babasını da ondan sonra fitneye düşürme.

Allah'ım! Onu İbrahim'in (as) kefaletindeki geçmiş salih müminler arasına kat. Onun ahiret yurdunu dünyadakinden hayırlı kıl. Oradaki ehlini dünyadakinden hayırlı eyle. Onu cehennem azabından koruyarak afiyet ver.

Allah'ım! Taşkınlıklarımızı ve geçmişlerimizi bağışla. Yine bizden önce imanla geçenleri de bağışla.

Allah'ım! Bizden kimi yaşatacaksan, İslam üzere yaşat. Kimi öldüreceksen iman üzere öldür. Erkek ve kadın müminlerden yaşayanları ve ölenleri bağışla."

Düşük çocuk ise şekli belli bir insan şeklinde olursa yıkanır ve cenaze namazı kılınır. Ama şekli belli olmayan sadece bir et parçası durumunda olursa, yıkanmaz ve namazı da kılınmaz. Öylece gömülür. Düşük çocukları erkek veya kadınların yıkamasında fark yoktur. Erkek de yıkayabilir, kadın da yıkayabilir. Rivayete göre, Hz. Peygamberimizin (sav) oğlu İbrahim vefat ettiğinde on sekiz aylık idi ve onu kadınlar yıkadılar.

Ölünün Yıkanması, Kefenlenmesi ve Defnedilmesi

Ölümü bekleyen her müminin, ölüme hazırlık yapması ve ölümü çokça hatırlaması müstehabtır. Ölümün her an kendisine geleceğini bilmeli, her vakit ölümü beklemeli ve tevbesini yenilemelidir. Nefsini hesaba çekmeli, zulmederek elde ettiklerini yerlerine vermeli ve borçlarını ödemelidir. Vasiyetini yazıp hazır etmelidir. Bu ölüm olayından asla gafil olmamalı, herkese geleceğini kesin olarak bilmelidir. Ölüm kadehinden herkes mutlaka içecektir. Bunun müstehab olduğu söylenmiştir. Nitekim rivayete göre,

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Bu lezzetleri yok edeni çokça anınız.*"[21]

Başka bir rivayete o (sav) şöyle buyurmuştur: "*Ölümü çok anınız. Siz zenginlik halinde, ölümü hatırlarsanız kederli olursunuz. Darlık ve fakirlik halinde ölümü hatırlarsanız size genişlik ve rahatlık gelir.*"[22]

Yine Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Siz insanların en zeki ve en işini bilenin kim olduğunu bilir misiniz? Onların en zeki olanı, ölümü çok çok hatırlayandır. Onların işini en iyi bileni de ölüme hazırlıklı olandır.*"

Şöyle sordular:

"Ey Allah'ın Resûlü! Bunun alameti nedir?"

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Bu aldatıcı yurttan uzaklaşıp, ebedi yurda dönmektir."[23]

Lokman (as) oğluna şöyle tavsiyede bulunmuştur:

"Yavrum tevbeyi yarına erteleme. Çünkü ölüm sana ansızın gelebilir."

Hz. Peygamber (sav) yine şöyle buyurmuştur:

"Malı olan bir kimse için, vasiyetini yazıp da yanına koymadan, iki gece uyuması uygun olmaz mı?"[24]

Başka bir hadis-i şerifte şöyle buyurulur:

---

[21] Tirmizi, 2307; Nesai, 4/4; İbn-i Mace, 4258; Ahmed b. Hanbel, 2/293.

[22] İbn-i Mübarek, 2/27; *el-İthaf*, 3/11.

[23] *El-İthaf*, 9/327; *ed-Dürrü'l-Mensur*, 3/44; İbn-i Kesir, 3/328; Kurtubi, 2/104.

[24] Buhari, 4/2 Müslim, *Vasiyet*, Hadis 1,4; Ahmed b. Hanbel, 2/80.

"Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz. Tartıya vurulmadan önce amellerinizi tartınız."[25]

Abdullah b. Ömer (ra) şöyle demiştir:

"Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işitim: 'Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyan için çalış, yann ölecekmişsin gibi de ahiretin için çalış.'"[26]

Akıllı mümin, ölmeden önce üzerindeki insan haklarından günahlardan, haksızlıklardan, borçlardan kurtulmalıdır. Eğer böyle yapmazsa yakinen bilsin ki onlar için yann kabrinde tutulacak, hesaba çekilecek ve ceza görecektir. İşte o zaman gücü kuvveti yok olacak duygulan gidecek, ailesi ve komşuları onu terk edecektir. Geride bıraktığı hiçbir şey onu kul hakkından kurtaramayacaktır. Ancak dünyada iken hakkı olanlara haklarını vermişse başkadır. Yine hak sahiplerinden helallik almalı, tevbe etmeli ve pişmanlık duyarak doğruya gelmelidir.

Ya da Rahim olan Allah'ın rahmetine dalmalıdır. Allah'ın rahmetine dalınca, o merhametlilerin en merhametlisidir.

Böylece Allah (cc) ebedi âlemde ve cennetlerde hakkı olanlann istediklerini kendilerine vererek, kulunu onlardan kurtarır.

Rivayet edildiğine göre Semure b. Cündüb şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) ile beraberdik. Bir cenaze namazı kıldırdı. Dönünce şöyle buyurdu:

-Burada falanın yakınlarından bir kimse var mı?

Biri şöyle dedi:

-Ben varım ey Allah'ın Resûlü!

---

[25] Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

[26] *Ed-Daife*, 2/226.

Resûlullah (sav) ona şöyle buyurdu:

-Falan kişi borcundan dolayı tutukludur.

Bunun üzerine o kişinin aile fertleri ve onun için yananlar bir araya gelip, borçlarını ödediler. Artık ondan bir şey isteyen hiç kimse kalmadı.

Başka bir rivayete göre Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"*Falan kimse, üzerindeki borçtan dolayı cennetin kapısında tutuklu kalmıştır.*"[27]

Rivayete göre Hz. Ali (ra) şöyle demiştir:

"Suffe ehlinden biri vefat etti. Onun için şöyle denildi:

-Ey Allah'ın Resûlü! O geride dinar ve dirhem bıraktı.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Onlar o kimsenin üzerindeki yük olan iki dağdır. Arkadaşınız için namaz kılın, dua edin. Onun borcu vardır."[28]

Başka bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur:

"Resûlullah (sav) Ensar'dan birinin cenazesinde bulundu ve şöyle sordu:

-Onun borcu var mıdır?

Oradakiler:

-Evet, vardır, dediler.

Bunun üzerine Resûlullah (sav) o kişinin cenazesinden geri döndü. Fakat Hz. Ali (ra) şöyle dedi:

-Ben onun borcuna kefilim ya Resûlullah.

---

[27] Ahmed b. Hanbel, 5/20.

[28] Ahmed b. Hanbel, 1/137-138; Taberani, 8/148; *Mecmau'z-Zevaid*, 3/25.

Resûlullah (sav) da tekrar cenazeye dönerek, namazını kıldırdı. Ve Hz. Ali'ye (ra) şöyle buyurdu:

-Ey Ali! Müslüman kardeşini Nasıl borçtan kurtardıysan Allah da seni kurtarsın. Bir kimse birini borcundan kurtarırsa, Allah (cc) da onu kıyamet günü kötülüklerden kurtarır."[29]

Resûlullah (sav) yine şöyle buyurdu:

"Kıyamet günü, hakları sahiplerine mutlaka ödeyeceksiniz. Hatta boynuzsuz koç, boynuzlu koçtan hakkını alacaktır."[30]

Hz. Peygamber (sav) başka bir hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur:

"Zulmetmekten sakının. Zira dünyada yapılan zulümler kıyamet günü zulmetler olarak karşınıza çıkacaktır. Hayâsızlıktan sakının. Çünkü Allah (cc) fuhşiyatı sevmez. Cimri davranmaktan da sakının. Çünkü cimrilik sizden öncekileri helak etti. Cimrilik onlara kesmeyi emretti, kestiler. Sonra zulmetmeyi emretti, zulmettiler."[31]

Hasta Ziyareti Hakkında

Bir mümin hastalanınca, onu ziyaret etmek müstehabtır. Bir kişi mümin kardeşini ziyarete gittiği zaman, onun durumuna şöyle bir bakar. Eğer hastalığından kurtulma durumu görürse, dua ve eder ve döner. Ama öleceğinden korkarsa, onu günahlardan tevbe etmeye teşvik eder. Ayrıca malının üçte birini kendisine varis olmayan akrabalarından fakirlere verilmesi için vasiyet etmeye de teşvik eder.

---

[29] İbn-i Asakir, 6/66.

[30] Müslim, *Birr ve Sıla,* Hadis 60; Tirmizi, 2420; Ahmed b. Hanbel, 2/235.

[31] Darimi, 2/240; Ahmed b. Hanbel, 2/106; el-Hakim ,1/1.

Eğer akrabaları zengin iseler, başka fakir, yolcu, ilim ve fazilet erbabına dindar kimselere ve sebeplere tevessül etmekten çekinen kimselere vasiyet için teşvik eder. O kimseler sebepleri terk etmişler ve Rab sübhan'ı ona ortak koşmaktan onu tenzih etmektedirler. Rızık konusunda tamamen Allah'a yönelmişler. Ona güvenmektedirler. Bu halleriyle, onların malı, Allah'a (cc) güvenmeleri ve insanların elinde bulunandan ümit kesmeleridir. Onların tevhidi sağlam olmuştur. Kısmetleri kendilerine saf, temiz olarak gelir. Onlara gelende dünya ehlinin bir hakkı yoktur, ahirette de bir ceza görmeyeceklerdir.

Ne mutlu onlara bir şeyler verenlere ve onları giydirenlere! Ne mutlu onlara fazladan bir iyilik yapanlara! Ne mutlu günlerden bir gün olsun onlara hizmet edenlere! Ne mutlu saatlerden bir saat onların dualarına "*Âmin*", diyenlere! Ne mutlu hallerden bir hal ile onların güzel sözlerini duyanlara! Ne mutlu ona! Ne mutlu ona!

Çünkü onlar, Allah ehli ve Allah'ın seçkin kullarıdır. Sultanın huzuruna seçkin kullarından başkası girebilir mi? Sadece seçkin kullan girebilir.

Sultandan gelen ihsanlar da ancak ondan korkan, ona hizmet eden zatlar yoluyla gelir. Onun için o zatlara iyilikte bulun ve hizmet et. Böyle yapınca, iyilik eden ve hizmet edenleri yüce sultanın huzuruna çıkarırlar. Sonra onlar kendilerine iyilik edenleri yüce zatın katında anlatırlar. Yüce melik de kulun yaptığı bu iyilik ve ihsanlarından dolayı onu nimetlerine ulaştırır.

Bir kimsede ölüm emareleri belirdiği zaman, ailesinden en şefkatli, hastanın huyunu en iyi bilen ve ona en iyi bakabilecek birinin hizmet etmesi müstehabtır.

Hastaya bakacak olan kimsenin Allah'tan en fazla çekinen biri olması lazımdır. Böylece o kişi hastaya Allah'ı anmayı hatırlatır, Allah'a itaat yönünde anlattıklarımızı ona yaptırır. Hastanın kurutan boğazını ıslatır veya su içirir. Hatta dudaklarını pamukla ıslatır.

Bu arada bir kere "*La ilahe illallah*" demesini telkin eder. Bu telkini üçü geçmemelidir. Yoksa bu telkini yüzünden hastanın canı sıkılır, bıkkınlık gelir ve bu kötümser haliyle ruhu çıkabilir.

Hastaya Kelime-i Tevhidi telkin eder de, araya başka bir söz girerse, telkini tekrar etmelidir ki, hastanın son söylediği Kelime-i Tevhid olsun.

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Bir kimsenin son sözü 'La ilahe illallah' olursa, cennete girer.*"[32]

Yapılan telkin, gayet güzel ve yumuşak bir şekilde ve hastanın durumunu kontrol ederek yapılmalıdır. Yine hastanın yanında, ruhunun kolay çıkmasına ve ölüm haline yardımcı olması için Yasin Sûresi'ni okumalıdır.

Hastanın ruhu çıkınca, oturduğunda yüzü kıbleye gelecek şekilde kıbleye doğru sırtüstü yatırılır. Sonra hastanın yanındaki kişi tarafından gözleri kapatılır.

Şeddad b. Esved'ten (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Ölüleriniz yanında bulunduğunuz zaman, hemen gözlerini kapatınız. Çünkü göz ruhu takip eder. Bir de hayırlı şeyler söyleyiniz. Çünkü ölen kişi hane halkının*

[32] Ebu Davud, 3116; Ahmed b. Hanbel, 5/233.

söylediklerine göre emniyet içinde olur. Sonra da çenesi bağlanır."[33]

Bu çeneyi bağlamanın şekli Hz. Ömer b. Hattab'tan (ra) gelen rivayete göre olur. Hz. Ömer vefatına yakın oğlu Abdullah'a şöyle dedi:

"Bana yaklaş. Ruhumun küçük dilime geldiğini gördüğün zaman, sağ elini alnıma, sol elini çenemin altına koy ve gözümü kapat."

Sonra ölen kişinin eklemleri yerli yerine getirilir. Kollar pazılanna kadar katlanır ve uzatılır. Bacaklarda oyluklara kadar katlanır ve uzatılır. Oyluklar da karına kadar getirilir ve sonra uzatılır. Sonra elbiseleri çıkarılır ve tüm bedeni örtecek bir örtü ile örtülür. Çünkü insan ölünce tüm bedeni avret olur. Bunun için tüm bedeni kefenle örtülür. Ölünün karnının üstüne bir ayna veya bir kılıç konur. Çünkü ölen kişinin ruhu çıkınca karnı şişer. Sonra yıkanacağı sedir üzerine konur. Başından ayaklanna doğru yıkanır. Sonra da hızlı bir şeklide borçlan ödenir, vasiyetleri yerine getirilir. Üzerinde başka hak ve hukuk varsa onlar ödenir. Böylece o kişi Rabbine kavuşurken, üzerindeki haklardan ve onu engelleyen şeylerden de kurtulmuş olur.

Ölünün Yıkanıp Hazırlanması

Ölen kişi, hemen bekletmeden yıkanır, hazırlanır, kefenlenir ve gömülür. Ancak ölüm kendisine ansızın gelen kişi için biraz beklenir. Çünkü belki de ölümü tam olarak gerçekleşmemiş olabilir. Onun tam öldüğü anlaşılana kadar beklenir. Artık elleri açılır, ayakları gerilir, burnu süzülür, yanakları çökerse, hızlı bir şekilde üstteki hazırlıklar yapılır.

[33] İbni Mace, 1455; Ahmed b. Hanbel, 4/125; Taberani, 7/249.

Ölünün yıkanması şöyle olur:

Yıkayan kişi ölünün üzerindeki elbiseleri çıkarır. Göbeğinden diz kapaklarına kadar üstünü örter. Çünkü böyle yapınca daha güzel yıkamasına yardımcı olur. Ayrıca mümkün olduğu kadar ölünün avreti ile ilgili gördüklerinden gözünü kapatır.

Denilmiştir ki:

"En faziletlisi, ölüyü hafif ve geniş bir entari içinde yıkamaktadır."

Eğer entari dar olursa, eteklerini ve dikiş yerlerini sökmelidir. Eğer kolay ve yumuşak şekilde ölünün eklemlerini düzeltebilirse düzeltmelidir. Kolay olmazsa, haline bırakılır. Çünkü bazen zorlandığında kırılabilir.

Bu manada Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Ölünün kemiğini kırmak, diri iken kemiğini kırmak gibidir.*"[34]

Sonra yıkayan kişi, ölüyü oturuş şekline yakın bir şekilde kaldırır ve hafifçe karnını sıvazlar. Sonra eline bir bez parçası alır sarar ve ölünün edep yerlerine dokunmadan, ölünün içinden çıkan şeyleri temizler. Çünkü bez parçası bu gibi pisliklerin temizlenip giderilmesinde daha iyidir. Ölünün kalan bedenini de bir bez parçası ile temizlenip yıkamak müstehabtır. Bir eliyle ölüyü yıkarken, diğer eliyle peşpeşe su dökmesi iyi olur. Elindeki pislenen bez parçasını atıp temizini almalıdır.

Üç kere böyle yıkar, sonra elindeki bezi atar ve elini yıkar. Sonra namaz abdesti gibi tertipli bir abdest aldırır.

---

[34] Ebu Davud, 3207; İbni Mace, 1616; Ahmed b. Hanbel, 6/105; Beyhaki, 4/58.

Abdeste niyet eder. Besmele çeker. Su ile ıslağı parmaklarını ölünün dudaklan arasına sokar. Dişlerini meshoder. Ölünün burnunu da temizler. Ağzı çalkalar gibi burna su çekip yıkar gibi su dökerek yıkar. Ancak ağza ve burna su döküp doldurmaz.

Sonra diğer organlara da abdest aldırır. Abdest aldırma bitince, ölünün başını su ve sidir (sabun) ile yıkar. Sonra sakalını yıkar. Ölünün sakalını taramaz. Sonra ölünün başından ayaklarına kadar temiz su döker.

Önce ölünün sağ tarafını, sonra da sol tarafını çevirerek yıkar. Ölünün kalan bedenini de sabun ve su ile yıkar. Yıkama bitince, temiz su ile yıkar. Eğer tırnak aralarındaki kirleri temizlemek için eşnan gibi şeylere ihtiyaç varsa kullanabilir.

Yine, ölünün burnu ve kulaklarının içini bir çubuğa pamuk sarıp temizleyebilir. Sonra bu yaptıklarının hepsini tekrar oder. Abdest aldırır ve yıkar. Son yıkayışta kâfur ile yıkamalıdır. Sonra da bir bez ile kurulanır.

Ölüyü en az üç kere yıkamalı, en fazla da yedi kere yıkamalıdır. Üç yıkamada temizlenmediği takdirde yediye kadar yıkamalıdır. Ama yıkamayı tek sayı ile bitirmelidir. Üç beş yedi gibi.

Yıkama işi bittikten sonra ölünün içinden bir şeyler çıkarsa, yeniden yıkamalı, yediye kadar böyle devam etmelidir. Ancak yine bir şeyler çıkmaya devam ederse pamuk veya sıcak çamurla tıkamalıdır.

Bazı arkadaşlarımız şöyle demiştir:

Bir şey tıkamak uygun olmaz. Çünkü İmam Ahmed b. Hanbel (rh) bunu hoş görmemiştir.

Yine denilmiştir ki:

Yıkama işi bittikten sonra, ölüden bir şey çıkarsa ölüyü tekrar yıkamaya gerek yoktur. Sadece o bir şey çıkan yeri temizlemek yeterlidir. Sonra namaz abdesti gibi abdest aldırır. Kefenleyip, kaldırır.

Yıkamada en iyisi, ilk yıkamada sidir (sabun) ve su ile yıkamaktır. Diğer yıkamalan saf su ile yapar. Tıpkı cünüp iken yıkanıldığı gibidir. Kâfur en son yıkamada kullanılır. Sonra kurulanır ve kefenlenir.

Kefenleme

Kefenlenmesine gelince... Ölü üç kat kefene sanlır. Kefen beyaz olur. Entari veya gömlek-don gibi şeyler, hatta dikişli bir şey olmamalıdır. Ancak kefenin kendisinde enine veya boyuna dikiş olabilir. Kefen, üst üste birb'iri üstüne serilir. Kefen od, buhur kâfur ile kokulanır. Her katın arasına bu güzel kokular sürülür.

Denilmiştir ki:

Cenaze gömlek, entari ve bez ile kefenlenir. Ancak entari ölünün bedenine değmelidir. Gömlek ise (kısa olanı) ölünün bedenine değmez. Bunun üç kat olması gerekir.

Hz. Aişe'den (ra) gelen rivayete göre şöyle demiştir:

"*Resûlullah (sav) pamukla dokunmuş, üç kat beyaz bez ile kefenlendi. Gömlek ve sarık yoktu.*"[35]

İmam Ahmed b. Hanbel (rh), Hz. Aişe'nin rivayet ettiği bu hadisi doğru kabul etmiş, kendisi de bu görüşü benimsemiştir.

---

[35] Buhari, *Cenaze*, bab 19–25; Müslim, *Cenaiz*, Hadis 45; Ahmed b. Hanbel, 6/40.

Sonra ölü hanut ve kâfur gibi bir koku ile güzelce kokulanır. Bu koku bir parça pamuk içine konur, ölünün kuyruk sokumuna konarak bir bezle bağlanır. Biraz da secde yerlerine, koltuk altılarına, oyluklarına, yüzündeki çukurlara, kulaklarına, alnına, dizlerine, avuç içlerine, gözlerinin üstüne de o kokudan konur. Gözlerinin içine koku konmaz. Eğer içinden bir şeyin, burun veya kulak deliklerinden çıkma endişesi varsa buralar kâfur kokulu pamukla tıkanır. Eğer ölünün tüm bedeni kâfur ve sandal kokusu ile kokulanır ise çok güzel olur.

Nafi'in rivayetine göre, İbn-i Ömer (ra), ölünün oyluklarına ve dirseklerine misk kokusu koyardı. Sonra ölüyü kefene sarar sonra iki kat daha sarardı. Bunu şöyle yapardı:

Ölüyü kefen üzerine koyardı. Kefenin sağ tarafını ölünün üstüne getirir, sonra da sol tarafını getirirdi. İkinci ve üçüncüyü de bu şekilde ölüyü döndürerek sarardı. Ölünün baş tarafında kalan kısmını ayak tarafında kalan kısmından daha uzun yapardı. Sonra baş tarafını toplar yüzüne doğru getirirdi. Ayak tarafını da toplar ayak üzerine doğru getirirdi. Ancak baş ve ayak tarafında kalan uçların dağılmasından korkarsa, düğümlerdi. Sonra da kabre koyduğu zaman düğümü çözerdi, kefeni yırtmazdı.

Kadının kefenlenmesi ise beş kat içine olur:

İzar, Rida, Hımar ve iki kat da kefen.

Baştan aşağı bir entari giydirilir. Üzerine bir kadın gömleği giydirilir. Başına da bir başörtüsü örtülür. Sonra da iki kat kefene sarılır.

Arkadaşlarımızın bazıları şöyle demiştir:

Sarılacak iki kefenin biriyle kadının bacaklarının bağlanması müstehabtır. Kadının saçları üç parça olarak örülür. Ve

arkasından bir gelin saçı gibi sarkıtılır. Erkeğin saçı da aynı şekilde yapılır.

Bütün bu anlattıklarımız yapmak zor olur ise o zaman tek kat kefenle yetinilir.

İhramda bulunan biri ölürse, su ve sidirle (sabunla) yıkamak gerekir. Ona koku koyulmaz. Başını ve ayaklarına bir şey de sarılmaz. Dikişli elbise giydirilmez. Üzerindeki ihramı ile kefenlenir. Bu manada İbn-i Abbas'tan (ra) gelen rivayete göre şöyle demiştir:

Resûlullah (sav) Arafat'ta vakfeye durmuştu. Bir kişi de vakfede idi. O kişi birden bineğinden düştü ve öldü. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Onu su ve sidir (sabun) ile yıkayın ve iki kat ihramı ile kefenleyin. Başına bir şey sarmayın. Allah (cc) onu kıyamet günü telbiye okur bir şekilde diriltecektir."[36]

Düşük Çocuklar

Düşük çocukların durumuna gelince... Eğer çocuk, dört aylıktan büyük doğar ise hem yıkanır hem de namazı kılınır. Eğer erkekliği ve kadınlığı belli olmayan bir çocuk ölürse, ona bir isim takılır. Çocuklar için yıkama konusunda, erkek kadın ayrımı yapmaz. Yıkanır, namazı kılınır. Çünkü Hz. Peygamber'in (sav) oğlu İbrahim'i kadınlar yıkadılar. O zaman on sekiz aylık idi. Bu, Ümmü Atiyye'nin rivayet ettiği hadiste böyle anlatılmıştır.

Erkeği erkek, kadını kadın yıkar. Kadın kocasını yıkarsa, bu mezhebe göre caizdir, başka bir karşı görüş de yoktur.

---

[36] Buhari, 3/20 Müslim, *Hac,* Hadis 14; Ahmed b. Hanbel, 1/215.

Koca hanımını yıkayabilir mi? Bununla ilgili bir görüş vardır. Ümm-ü Veled'in yani çocuk doğuran cariyenin durumu da böyledir. Yani çocuğunun babası cariyeyi yıkabilir mi?

Hz. Ali (ra) Fatımatü'z-Zehra'yı (ra) yıkamıştır. Erkek ölü, borcu ve vasiyetinden önce kefenlenir. Ölen erkeğin malı yoksa hayatta iken onu geçindiren kişinin kefenlemesi lazımdır. Böyle biri de yoksa o zaman onun kefenlenmesi işi Beyt'ül-Malden (devlet malından) karşılanır.

Kadının kefenlenme durumu da böyledir. Kadının kefenlenmesi kocasına vacip değildir.

Ölüyü gömme de evla olan, onu yıkayanın gömmesidir.

Kabir bir adam boyu kadar derin kazılır. Uzunluğu ise üç zira (parmak ucundan dirseğe kadar olan uzunluk) ve bir karış olmalıdır. Eni ise bir zira ve bir karış kadar olmalıdır.

Nitekim Hz. Peygamber (sav) Ömer b. Hattab'a (ra) şöyle buyurmuştur:

"Ey Ömer! Sana yerden boyu üç zira bir karış, eni ise bir zira bir karış yer açtıkları zaman halin nice olacak? Sonra ailen kalkıp seni yıkayacaklar, kefenleyecekler, kokulayacaklar. Sonra seni taşıyıp oraya gömecekler. Sonra üzerine toprak atacaklar. Sonra da seni bırakıp gideceklerdir."

Müstehab olan, ölünün önce başucu tarafından kabre indirilmesidir. Bu zor olursa ayak tarafından kabre konur. Bu da zor olursa, hangi şekilde kolay olursa öylece kabre indirilir. Bu imam Ahmed b. Hanbel'in (rh) rivayetidir.

Kadının kabre indirilme işini de onu yıkayan kadınlar üstlenmelidirler. Bu zor olursa kendisine nikâh düşmeyecek

erkekler indirir. Bu da zor olursa, etraftaki yaşlı erkekler bu işi yaparlar.

Kadının cenazesi kabre indirilince, kabrin çevresi insanlar görmesin diye örtülmelidir. Çünkü o cenaze avrettir.

Hz. Ali (ra) bir topluluğa uğradı. Kabre konan kimsenin üzerine bir örtü örtmüşlerdi. Onu çekip aldı ve şöyle dedi: Bu böyle, kadınlara yapılır.

Ölü kabre konulup, kıbleye doğru yatırılınca, üzerine üç avuç toprak atılır. Sünnet bu şekilde gelmiştir. Sonra üzerine toprak çekilir.

Kabir yerden bir karış kadar yükseltilir. Üzerine su dökülür. Küçük çakıl taşlan konur. Çamur yapılırsa bu da caizdir. Ancak kireçle sıvanması mekruhtur. Kabir dam gibi değil, deve hörgücü gibi ortadan yükseltilmelidir. Bu manada Hasan Basri'den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir:

"Hz. Peygamber (sav) ve iki arkadaşının kabirlerini gördüm. Ortası yüksek, kenarlan eğik, meyilli idiler.

Telkin

Ölünün kabre konma işlemi bittikten sonra, telkin yapılması sünnettir. Nitekim bu manada Ebu Umame'den (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Sizden biri ölüp de üzerine toprak atıldıktan sonra biri onun kabrinin başucunda durup şöyle desin:*

يَا فُلَانُ ابْنُ فُلَانَةٍ

"*Ey filan kadının oğlu filan!*"

O ölü bu sesi duyar; ama cevap veremez. Sonra ikinci kez, gene;

يَا فُلَانُ ابْنُ فُلَانَةٍ

"Filan kadının oğlu filan" desin.

O bu defa doğrulup oturur. Sonra yine:

يَا فُلَانُ ابْنُ فُلَانَةٍ

"Ey filan kadının oğlu filan" desin.

O ölü şöyle der: 'Bizi irşad edip uyardın, Allah (cc) da sana rahmet etsin. Ama siz bunu duymazsınız.'

Bunun üzerine telkin eden şöyle der:

أُذْكُرْ مَا خَرَجْتَ عَلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا، شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَإِنَّكَ رَضِيتَ بِاللهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا، وَبِالْقُرْآنِ إِمَامًا،

'Dünya hayatından üzerinde bulunarak ayrıldığın şu şehadeti hatırla. Allah'tan başka ilah yok ve Hz. Muhammed O'nun kulu ve elçisidir. Sen Allah'ın Rab olduğuna razı oldun. İslam'ı din olarak seçtin. Muhammed'i peygamber, Kur'an'ı imam kabul ettin.'

Münker ve Nekir şöyle derler:

-Biz artık burada durmayalım. Onun delili eline verildi.

Bu arada biri şöyle dedi:

-Ey Allah'ın Resûlü! O sırada anasının adı bilinmeyene ne söylenir?

Hz. Peygamber (sav) buyurdu ki:

-O zaman onu Havva'nın oğlu diye çağırır."[37]

[37] İbn-i Asakir, 6/424; Taberani, 8/298 Mecmau'z-Zevaid, 3/45.

Bundan başka İslam alameti olan şeyleri sayması da caizdir.

Haftanın Gün ve Gecelerinde Kılınan Namazların Faziletleri

Gündüz kılınan namazlann faziletleri hakkındaki faziletlere gelince...

Ebu Seleme'nin Ebu Hüreyre'den (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Evinden çıktığın zaman iki rekât namaz kıl. Bu iki rekât namaz seni kötü çıkıştan korur. Evine girdiğin zaman da iki rekât namaz kıl. Bunlar da seni kötü bir şekilde girişten korur."[38]

Enes b. Malik'ten gelen rivayette, Resûlullah (sav) sabah namazı hakkında şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse abdest alır; sonra mescide yönelip orada namazı kılarsa, onun her adımına bir iyilik yazılır; bir kötülüğü de silinir. İyiliğe on misli sevap yazılır. Sonra güneş doğarken evine dönerse, Allah Teâlâ o kişiye bedenindeki tüylerin sayısı kadar iyilik sevabı yazar.

Ayrıca Allah (cc) ona kabul edilmiş bir hac sevabı verir. Namaz vakti gelinceye kadar mescitte otururşa Allah Teâlâ onun her oturuşu için iki bin sevap yazar.

Yatsı namazı için mescide giden kişi için de aynı sevap verilir.

Onun bu ibadetleri kabul edilmiş bir umreye çevrilir ve o kadar sevap verilir."[39]

---

[38] *El-Lealiü'l-Masnua,* 2/42; *et-Tezkire,* 48.

[39] *El-İthaf,* 5/126; İbni Asakir, 6/126; *Kenzü'l-Ummal,* 2●316.

Osman b. Affan'dan (ra) rivayete göre şöyle demiştir:

"Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işittim: '*Bir kimse yatsı namazını cemaate kılarsa, gecenin yarısını ibadetle geçirmiş gibi olur. Bir kimse de sabah namazını cemaatle kılarsa, gecenin tamamını ibadetle geçirmiş gibi olur.*'"[40]

Ebu Salih'in Ebu Hüreyre'den (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Yatsı ve sabah namazı kadar, münafıklara ağır gelen bir başka namaz yoktur. Eğer onların sevabını bilselerdi, sürünerek giderlerdi.*"

Şöyle istiyorum: Adamlarına emredeyim, odun toplasınlar ben de bizimle namaza gelmeyip de evlerinde namazlarını kılanların evlerini yakayım."[41]

Yine Ata b. Yesar'ın Ebu Hüreyre'den (ra) rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"*Bir kimse güneşin zevalinden sonra dört rekât namazı kıraatını, rükûlarını ve secdelerini güzelce yaparak kılarsa, onunla beraber yetmiş bin melek de namaz kılar. Ve o melekler geceye kadar o kimse için bağışlanma dilerler.*"[42]

Resûlullah (sav) zevalden sonraki bu dört namazı hiç bırakmazdı ve bu namazı çok uzun kılardı. Şöyle buyururdu: "*Sema kapıları bu saatte açılır. Bu saatte amelimin yükselmesini isterim.*"

Şöyle soruldu:

---

40 Müslim, *Mesacid,* hadis 260; Ebu Davud, *Salât,* bab 48; Ahmed b. Hanbel, 1/58, 68.

41 Buhari, 1/147; Ahmed b. Hanbel, 2/242.

42 *El-İthaf,* 3/336; *el-muğni an hamli'l-esfar,* 1/194.

-Ey Allah'ın Resûlü! Bu namazın iki rekâtında bir selam vererek ara verilir mi?

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

-Hayır, iki rekâtta bir selam verilmez.[43]

Yine Hz. Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"İkindi namazından önce dört rekât namaz kılana Allah rahmet etsin."[44]

Pazar Günü Namazı

Ebu Hüreyre'nin (ra) rivayetine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse pazar günü dört rekât namaz kılar ve her rekâtından bir kere Fatiha Sûresi'ni ve "Amener-Resulü" okursa, Allah Teâlâ ona bütün Yahudi ve Hıristiyanların sayısı kadar sevap yazar. Ona bir peygamber sevabı verir. Onun için bir hac ve umre sevabı yazar. Her rekâtında bin namaz sevabı yazar.

Sonra Allah Teâlâ o kimseye cennette her harfine miskten bir şehir ihsan eder."[45]

Ali b. Ebi Talib'in (ra) rivayetine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

"Pazar günü, çok namaz kılarak Allah Teâlâ'yı tevhid ediniz. Çünkü o tektir, ortağı yoktur.

Bir kimse pazar günü öğle namazından sonra, farz ve sünnetten sonra dört rekât namaz kılar da, birinci rekâtta

---

43 Ahmed b. Hanbel, 3/411; İbni Mace, 1157; Taberani, 4/200.

44 *El-İthaf*, 3/348.

45 *El-İthaf*, 3/372.

Fatiha Sûresi ile Secde Sûresi'ni, ikinci rekâtta Fatiha Sûresi ile Mülk Sûresi'ni okur. Sonra teşehhüde oturur ve selam verir; sonra kalkar ve kalan iki rekâtı kılar. Bu rekâtlarda Fatiha Sûresi ve Cuma Sûresi'ni okursa ve dilediğini Allah'tan (cc) isterse, Allah'a (cc) onun dilediğini yerine getirmek bir hak olur. Ve Hıristiyanların ona karşı yaptığı şeylerden de onu uzak tutar."[46]

Pazartesi Günü Namazı

Ebu Zubeyr'in (ra) Cabir b. Abdullah'tan (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse pazartesi günü güneş yükseldikten sonra iki rekât namaz kılar, her rekâtta Fatiha Sûresi, Ayet'el Kürsi, İhlâs Sûresi, Felak ve Nas Sûrelerini okur ve selam verdikten sonra da on kere Allah'tan bağışlanma dilerse, on kere de Hz. Peygamber'e (sav) salâvat okursa, Allah (cc) onun tüm günahlarını bağışlar."[47]

Sabit Benani'nin Enes b. Malik'ten (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse pazartesi günü iki rekât namaz kılar ve her rekâtında da bir kere Fatiha Sûresi, bir kere Ayet'el Kürsi okursa, o kişi kıyamet gününde şöyle çağrılır: 'Fulan oğlu fulan nerede, kalksın ve Allah Teâlâ'dan sevabını alsın.'

Bu kimseye verilecek olan ilk sevap bin hülledir. Sonra başına bir taç giydirilir, 'Cennete gir' denilir. O kişiyi bin melek karşılar. Her meleğin yanında o kişiye verilecek bir

[46] *El-İthaf*, 3/373; *el Muğni an hamlil esfar*, 1/198.
[47] *El-İthaf*, 3/373; *Muğni an hamlil esfar*, 1/198

hediye de vardır. O melekler o kişi için hazırlanan bin tane sarayı gezdirinceye kadar onunla birlikte olurlar."[48]

Salı Günü Namazı

Yezid Rakkaşi'nin Enes b. Malik'ten (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse gün ortasında on rekât namaz kılarsa."[49]

Başka bir hadiste: *"Güneş yükseldikten sonra, her rekâtında bir kere Fatiha Sûresi, bir kere Ayet'el Kürsi ve üç kere İhlâs Sûresi'ni okursa, yetmiş gün ona günah yazılmaz. Yetmiş gün içinde ölürse şehid olur. Yetmiş yıllık günahı da bağışlanır."*[50]

Çarşamba Günü Namazı

Ebu İdris Havlani'nin Muaz b. Cebel'den (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse çarşamba günü, güneş yükseldiğinde on iki rekât namaz kılar, her rekâtında bir kere Fatiha Sûresi ve Ayet'el Kürsi üç kere İhlâs Sûresi üç kere Felak ve Nas Sûrelerini okursa, arş tarafından bir melek ona şöyle seslenir: 'Ey Allah'ın Resûlü! Amelini yenile. Allah (cc) senin geçmiş günahlarını bağışladı.'

Bu arada Allah (cc) onun kabir azabını kabir sıkıntılarını ve zulmetini kaldırır. Kıyametin şiddeti de o kişiden kaldırılır. Ve onun için her gün bir peygamberin amel sevabı verilir."[51]

---

48 *El-İthaf,* 3/374

49 *El-İthaf,* 3/375; *el-Lealiu'l-Masnua,* 2/26; *el-Fevaidü'l-Mecmua,* 46

50 Bu hadisin kaynağı daha önce geçti

51 *El-İthaf,* 3/375; *el-Lealiü'l-Masnua,* 2/26; *el-Fevaidu'l-Mecmua,* 46.

Perşembe Günü Namazı

İkrime'nin İbni Abbas'tan (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Bir kimse perşembe günü öğle ve ikindi namazı arasında iki rekât namaz kılar; birinci rekâta bir kere Fatiha Sûresi'ni ve Ayet'el Kürsiyi, ikinci rekâtta bir kere Fatiha Sûresi ve bir kere İhlâs Sûrelerini okur, namaz bitince de bana yüz kere salâvat getirirse, Allah Teâlâ ona Receb ve Şaban ayında oruç tutanların sevabı kadar sevap verir.

Yine o kimseye Kâbe'yi Hacc etmiş gibi sevap verir. Ayrıca o kimseye Allah Teâlâ'ya iman eden, ona tevekkül edenlerin iyilikleri kadar iyilik sevabı yazar."[52]

Cuma Günü Namazı

Hz. Hüseyin'in oğlu Ali'nin, babasından, onun da dedesinden naklettiğine göre şöyle demiştir:

"Hz. Peygamber'in (sav) şöyle buyurduğunu işittim: *'Cuma gününün tamamında namaz kılınabilir. Mümin bir kul Cuma günü, güneş doğup da bir mızrak boyu veya daha fazla yükselince güzel bir şekilde abdest alır; inanarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek iki rekât kuşluk namazı kılarsa, Allah Teâlâ onun için iki yüz iyilik yazar, iki yüz kötülüğünü de siler.*

Bir kimse, dört rekât namaz kılarsa, Allah Teâlâ onun cennetteki derecesini dört yüz kat yükseltir. Bir kimse sekiz rekât namaz kılarsa, o kişinin cennetlerdeki derecesini sekiz yüz kat yükseltir. Tüm günahlarını da bağışlar. Eğer bir kimse on iki rekât namaz kılarsa, Allah (cc) ona iki

[52] *El-İthaf*, 3/276; *el-Fevaidu'l-Mecmua*, 46.

yüz sevap yazar, bin iki yüz de günahını siler. Cennetteki derecesini de bin iki yüz derece yükseltir.'"[53]

Ebu Salih'in Ebu Hüreyre'den (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse cuma günü, sabah namazını mescitte cemaatle kılar güneş doğuncaya kadar mescitte oturur ve Allah Teâlâ'yı zikrederse, onun derecesi Firdevs cennetinde yetmiş kat yükselir. İki derecenin arasındaki mesafe, yarışa çıkan bir atın yetmiş yıllık yolu kadardır.

Bir kimse Cuma namazını cemaatle kılarsa, onun Firdevs cennetinde derecesi elli kat yükselir. Her bir derecesinin diğeri ile arası, hızlı giden bir atın elli yılık yolu kadardır.

Bir kimse ikindi namazını cemaatle kılarsa, İsmail'in (as) soyundan hepsi köle olan seksen kişiyi azad etmiş gibi sevap kazanır.

Bir kimse akşam namazını cemaatle kılarsa, kabul edilmiş bir hacc ve bir umre sevabı alır."[54]

Mücahid'in İbn-i Abbas'tan (ra) rivayetine göre, Resulululah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse cuma günü öğle ile ikindi arasında iki rekât namaz kılar, her rekâtında bir kere Fatiha Sûresi ve bir kere Ayet'el Kürsi, yirmi beş kere Felak Sûresi, ikinci rekâtta da bir kere Fatiha Sûresi, bir kere İhlâs Sûresi, yirmi kere de Nas Sûresi'ni okur, selam verince de elli kere;

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

---

[53] *El-Mevzuat*, 2/118–119

[54] *El-Muğni an Hamli'l-Esfar*, 1/207

'La havle vela kuvvete illa billahil aliyyil azim' derse, rüyasında Rabbini (cc) görmeden dünyadan göçmez. Ayrıca cennetteki makamını da görür veya kendisine gösterilir."[55]

Rivayet edildiğine göre bir Arap köylüsü, Hz. Peygamber'in (sav) huzuruna çıktı ve şöyle dedi:

-Ey Allah'ın Resûlü! Biz şehirden uzakta, köylerde yaşıyoruz. Bizim her Cumaya gelmeye gücümüz yetmez. Bana bir amel söyle, kavmime döndüğüm zaman ben de onlara bildireyim.

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

-Ey köylü! Cuma günü olunca güneş yükseldiği zaman iki rekât namaz kıl. Birinci rekâtta Fatiha Sûresi ile Felak Sûresi'ni, ikinci rekâtta Fatiha Sûresi ile Nas Sûresi'nin oku. Sonra teşehhüdde otur ve selam ver. Sonra oturduğun halde yedi kere Ayet'el Kürsi oku. Sonra dörder dörder, sekiz rekât daha namaz kıl. Her rekâtta bir kere Fatiha Sûresi ve Nasr Sûresi'nin ve yirmi beş kere de İhlâs Sûresi'ni oku.

Namazını bitirince yetmiş ere

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

"La havle vela kuvvete illa billahil aliyyil azim" de.

Muhammed'in canı elinde olana yemin ederim ki, kadın ve erkek mümin olan kimse cuma günü bu namazı anlattığım gibi kılarsa, ben o kişinin cennete gireceğine kefil olurum. Ve o kişi oturduğu yerden kalkmadan Allah (cc) onu ve ana babasını Müslüman iseler bağışlar.

---

[55] Bu hadisin kaynağı daha önce geçti.

Arşın atlından da bir münadi şöyle seslenir: 'Ey Allah'ın kulu! Tekrar amel işlemeye bak. Allah (cc) senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışladı.'"[56]

Hz. Peygamberimiz (sav), bu namazın faziletlerini o kadar çok anlattı ki, daha fazla açıklaması epey uzun olur.

Biz daha önce başka bir namazın faziletlerini anlattık. O Cuma günü on sekiz kere de *İhlâs* okunarak kılınan namazdır. Onu kim isterse kılabilir.

Cumartesi Namazı

Said'in Ebu Hüreyre'den (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse cumartesi günü dört rekât namaz kılar; her bir rekâtında bir kere Fatiha Sûresi, üç kere Kâfirun Sûresi okur; namazı bitirince Ayet'el Kürsiyi okursa, Allah Teâlâ o kimseye okuduğu bir harf için bir Hac ve Umre sevabı yazar.

Yine okuduğu her bir harf için bir sene gündüz oruç tutmuş gece namaz kılmış gibi derecesi yükselir. Yine Allah (cc) herbir harfine bir şehid sevabı verir.

Ayrıca o kişi, arşın gölgesi altında şehidler ve peygamberlerle beraber olur."[57]

---

[56] *El-Muğni an hamli'l-esfar*, 1/287

[57] *El-Mevzuat*, 2/113; *Tenzihü'ş-Şeria*, 2/84; *el-Fevaidü'l-Mecmua*, 44; *el-Lealiü'l-Masnua*, 2/21.

V. Bölüm

GECE NAMAZLARI

Pazar Gecesi Namazının Fazileti

Enes b. Malik'ten gelen rivayete göre şöyle demiştir:

"Resûlullah'tan (sav) dinledim şöyle buyurdu: '*Bir kimse pazar gecesi yirmi rekât namaz kılar ve her bir rekâtında bir kere Fatiha Sûresi, elli kere İhlâs suresi, birer kere Felak ve Nas Sûreleri okursa, yüz kere istiğfar eder, yüz kere kendisi ve ana babası için istiğfar eder, yüz kere Hz. Peygamber'e (sav) salâvat eder, kendi gücünden ve kuvvetinden geçip Allah'ın kuvvetine iltica ederse, sonra da aşağıdaki duayı okursa;*

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ آدَمَ صَفْوَةُ اللهِ وَفِطْرَتُهُ، وَإِبْرَاهِيمَ خَلِيلُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، وَمُوسَى كَلِيمُ اللهِ تَعَالَى، وَعِيسَى رُوحُ اللهِ سُبْحَانَهُ، وَمُحَمَّدٌ حَبِيبُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ

'*Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur: Allah'ın Âdem'i secip yarattığına şehadet ederim. İbrahim (as)*

Allah'ın halilidir. Musa (as) Allah Teâlâ'nın kelimidir. İsa (as) Allah'ın Subhan'ın ruhudur. Muhammed, Allah'ın (cc) habibidir.'

Allah (cc) o kimseye bütün mahlûkatın sayısı kadar sevap verir. Ve o kimseyi kıyamet günü güven içinde olanlarla birlikte diriltir. Ve onu peygamberlerle birlikte cennete koymak Allah'ın (cc) üzerine bir hak olur."[1]

Pazartesi Gecesi Namazının Fazileti

A'meş'in Enes'ten (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse pazartesi gecesi dört rekâtlı namaz kılar, birinci rekâtta bir kere Fatiha, on kere İhlâs Sûresi'ni ikinci rekâtta, bir Fatiha yirmi İhlâs Sûresi'ni, üçüncü rekâtta bir kere Fatiha otuz kere İhlas Sûresi, dördüncü rekâtta bir kere Fatiha kırk kere İhlas Sûresi'ni okur, sonra da teşehhüde oturur selam verir. Ardından yetmiş kere İhlas Sûresi'ni okur, yetmiş beş kere kendisi ve ana babasının bağışlanmasını Allah Teâlâ'dan diler. Hz. Peygamber'e (sav) yetmiş beş kere salâvat getirirse sonra da dilediğini isterse, onun dilediğini vermek Allah (cc) üzerine bir hak olur. Bu namaz 'Hacet Namazı' diye adlandırılır."[2]

Ebu Umame'den (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse pazartesi gecesi iki rekât namaz kılar, her rekâtta bir kere Fatiha Sûresi, on beş kere İhlas Sûresi,

---

1 *Tenzihü'ş-Şeria*, 2/85; *el-Fevaidü'l-Mevcmua*, 44; *el-Mevzuat*, 2/115; 116.

2 *El-İthaf*, 3/379; *el-Esrar*, 422.

on kere Felak Sûresi, on kere Nas Sûresi'ni okursa, selam verdikten sonra da on beş kere Ayet'el Kürsiyi okursa, Allah Teâlâ'dan on beş kere bağışlanma dilerse, Allah Teâlâ onun adını cennetlikler arasına yazar. O kimse isterse cehennemliklerden olsun. Onun gizli ve açık işlediği günahları bağışlar. Ayrıca o kişinin okuduğu her ayet sayısı kadar hac ve umre sevabı yazar. Ve o kişi eğer bu pazartesiden diğer pazartesi arasında ölürse şehid olarak ölür."[3]

Salı Gecesi Namazının Fazileti

Hz. Peygamber'den (sav) rivayet edildiğine göre şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse salı gecesi on iki rekât namaz kılar, her rekâtında bir Fatiha beş kere Nasr Sûresi'ni okursa, Allah Teâlâ o kişi için cennette bir ev inşa eder. O evin genişliği ve uzunluğu dünyanın yedi katı kadardır."[4]

Çarşamba Gecesi Namazının Fazileti

Hz. Peygamber'den (sav) rivayet edildiğine göre, şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse çarşamba gecesi iki rekât namaz kılar, birinci rekâtta bir kere Fatiha ve on kere Felak Sûresi'ni, ikinci rekâtta bir kere Fatiha ve on kere Nas Sûresi'ni okursa, her semadan yetmiş bin melek iner ve o kişiye kıyamete kadar durmadan sevap yazarlar."[5]

---

3 *El-İthaf*, 3/379.
4 *El-Mevzuat*, 2/118.
5 *El-Fevaidü'l-Mecmua*, 46.

Perşembe Gecesi Namazının Fazileti

Ebu Salih'in Ebu Hüreyre'den (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse perşembe gecesi akşam ve yatsı arasında iki rekât namaz kılar, her rekâtta da bir kere Fatiha Sûresi ile beş kere Ayet'el Kürsi, beş kere İhlas Sûresi, beş kere de Felak ve Nas Sûresi'ni okursa, namazı bitirdiğinde de on beş kere Allah'tan bağışlanma dilerse, sevabını da anne babasına bağışlarsa onlara karşı gelmiş olsa bile haklarını ödemiş olur. Ayrıca Allah Sübhanehu o kişiye sadıklara ve şehidlere verdiği sevap kadar sevap ihsan eder."[6]

Cuma Gecesi Namazının Fazileti

Cabir b. Abdullah'ın (ra) rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse cuma gecesi akşamla yatsı arasında on iki rekât namaz kılar; her rekâtında bir kere Fatiha on kere İhlas Sûresi'ni okursa on iki yıl boyunca Allah Teâlâ'ya ibadet etmiş, geceleri namaz kılmış gündüzleri de oruç tutmuş gibi olur."[7]

Kesir b. Seleme'nin Seleme'den onunda Enes b. Malik'ten (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse cuma gecesi yatsı namazını cemaatle kılıp, ondan sonra iki rekât sünnet kılar; sonra on rekât namaz kılar; her rekâtında bir kere Fatiha Sûresi bir kere İhlas ve bir kere de Felak ve Nas Sûrelerini okuyup, sonra üç

---

6 *El-Fevaidü'l-Mecmua*, 46.

7 *El-Mevzuat*, 2/119; *el-İthaf*, 3/381.

rekât Vitir namazını kılar, sağ yanında yatıp kıbleye dönük uyursa, kadir gecesini ihya etmiş gibi olur."[8]

Hz. Peygamber (sav) yine şöyle buyurmuştur:

"Ezher günü ve Garra gecesinde yani cuma günü ve gecesinde bana bol bol salât ve selam getiriniz."[9]

Cumartesi Gecesi Namazının Fazileti

Enes b. Malik'in (ra) rivayetine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse cumartesi gecesi akşam ile yatsı arasında on iki rekât namaz kılarsa, Allah Teâlâ ona cennette bir köşk inşa eder. Bütün müminlere, erkek kadın herkese sadaka vermiş gibi olur. Yahudilikten de uzak olur. Allah'a (cc) onu bağışlamak bir hak olur."[10]

Nafileler

Daha önce tevbe bahsinde anlattığımız gibi, bir mümin namaz, oruç sadaka ve diğer nafile ibadetlerle, farz ve sünnet olan hükümlerden sonra meşgul olur. Yani farz ve sünnetleri yapmadan nafilelerle meşgul olmaz. Hatta bütün yaptığı ibadetlerde farz olanlara niyet etmelidir. Böylece gece ve gündüz kıldığı namazlarda, üzerinde bulunan kazaların düşmesi için niyet etmelidir. Böyle olunca büyük fazilet de hâsıl olacaktır. Allah (cc) rahmeti ve keremi ile hem farz hem de nafile sevabını birlikte verecektir.

Bütün farzların borcunu ödedikten sonra artık nafilelere niyet eder ve eda eder.

---

8 *El-Muğni an hamli'l-Esfar,* 1/207.

9 Bu hadisin kaynağı daha önce geçti .

10 *El-İthaf,* 3/382.

Tesbih Namazının Fazileti

Şeyh Ebu Nasr, babası Ebul Feth Muhammed b.Ahmed b. Ebul Fevaris, Ebu Muhammed Hasan b. Muhammed Hilal, Ebu Hafs Amr b. Ahmed Vaiz, Abdullah b. Muhammed Beğavi, İshak b. Ebi İsrail, Musa b. Abdülaziz Hakem b. Eban, İkrime ve İbn-i Abbas'tan (ra) gelen rivayete göre Resûlullah (sav) Abbas b. Abdülmuttalib'e (ra) şöyle buyurdu:

"Ey Abbas! Ey amcacığım! Dikkat et, sana ihsanda bulunacağım. Dikkat sana bir iyilik anlatacağım. Dikkat et seni ihya edeceğim. Dikkat et, sana on iyilik işi bildireceğim. Eğer sen bunu yaparsan Allah (cc) senin eski yeni hatanla ve bilerek, küçük büyük, gizli açık ve bütün günahlarını bağışlar.

Dört rekât namaz kılarsın. Her rekâtta Fatiha Sûresi'ni ve bir sûreyi okursun. Bunları okuduktan sonra ayakta iken on beş kere

سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ

'Sübhanellahi vel hamdullahi vela ilahe illallahu vallahu ekber' diye okursun. Sonra rükûa varırsın. Rükû da iken de on kere bunu okursun.

Sonra başını rükûdan kaldırırsın, yine on kere bu tesbihi okursun. Sonra secdeye varır; orada da on kere bunu okursun. Secdeden başını kaldırır sonra on kere daha bu tesbihi okursun. Tekrar secdeye varır; bunu on kere daha okursun. Bunların toplam her rekâtta yetmiş beş eder. Her dört rekâtta da aynı şekilde böyle yaparsın.

Eğer gücün yeterse, her gün bir kere, gücün yetmezse her cuma bir kere, bunu yapamazsan her ay bir kere,

bunu yapamazsan yılda bir kere, buna da gücün yetmezse ömründe bir kere yap."[11]

Başka bir rivayette, tesbih namazında okunacak sûreler şöyledir:

Birinci rekâtta Fatiha Sûresi ve A'la Sûresi. İkinci rekâtta Fatiha Sûresi ile Zilzal Sûresi. Üçüncü rekâtta Fatiha Sûresi ile Kafirun Sûresi. Dördüncü rekâtta Fatiha Sûresi ile İhlas Sûresi.

Ebu Nasr babasından Hz. Peygamber'e (sav) dayanarak rivayet ettiğine göre, Hz. Peygamber (sav) Cafer b. Ebu Talib'e şöyle buyurmuştur:

"*Dikkat et, sana bir ihsanda bulunacağım. Dikkat et, sana bir iyilik anlatacağım. Dikkat et, seni ihya edeceğim.*" Sonra üstteki hadis-i sonuna kadar beyan etmiştir.

Bir rivayete göre, Resûlullah (sav) bunu Amr b. As'a (ra) söylemiştir. Bu rivayette ayakta iken on kere daha tesbih ilace edilmesi vardır. Başka rivayetlerde, bu tesbihlerin üç yüz olduğu rivayeti vardır. Yani dört rekâtın hepsindeki tesbihlerin toplamı üç yüzdür. Başka bir rivayette ise bu tesbihler bin iki yüz diye geçer. Yani tesbihlerin hepsi. O tesbihler de dört çeşittir.

سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ

"Sübhanellah, Elhamdülillah, La ilahe illallah, Allahu Ekber."

Bu dört tesbih üç yüzle çarpıldığı zaman bin iki yüz eder.

Allah (cc) dostu bazı âlimler demişlerdir ki: "Bu namazı cuma günü bir gece, bir de gündüz kılmak müstehabtır."

---

[11] Ebu Davud, 1297; İbn-i Mace, 1387; Beyhaki, 3/51.

İstihare Namazı ve Duası

Muhammed b. Münkedir Cabir b. Abdullah'ın (ra) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Resûlullah (sav) bize istihareyi öğretirdi. Tıpkı Kur'an'dan bir sûre öğretir gibi. Şöyle buyururdu:

'Sizden birisi bir iş yapmak ya da bir yere gitmek istediği zaman farz namazın dışında iki rekât namaz kılsın ve sonra şöyle desin:

اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَاَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ، اَللّٰهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ (وَتُسَمِّيهِ بِعَيْنِهِ) خَيْرٌ لِى فِى دِينِى وَدُنْيَاىَ وَآخِرَتِى وَعَاقِبَةِ أَمْرِى وَعَاجِلِهِ وَآجِلِهِ فَاقْدُرْهُ لِى وَيَسِّرْهُ لِى ثُمَّ بَارِكْ لِى فِيهِ وَإِلَّا فَاصْرِفْهُ عَنِّى وَيَسِّرْ لِىَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ مَا كُنْتُ، وَارْضِنِى بِقَضَائِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

'Allah'ım! Senin ilmine güvenerek senden hayır istiyorum. Senin kudretine sığınarak senden güç diliyorum. Senin yüce fazlından diliyorum. Senin her şeye gücün yeter, benim yetmez. Sen her şeyi bilirsin ben bilmem. Sen bütün gaybleri bilensin.

Allah'ım! Eğer bu işim (burada işinin adını söyler) *benim dinim, dünyam, ahiretim, şimdi ve sonrası için hayırlı ise onu bana nasip eyle, bana takdir et, bana kolaylaştır ve benim için uğurlu bereketli eyle. Değilse, onu benden uzaklaştır. Her nerede bulunursam bulunayım, hayırlı*

işi bana kolaylaştır. Verdiğin hükme razı olan eyle. Ey merhametlilerin en merhametlisi!'"[12]

Sefere, ticarete, hacca veya bir ziyarete çıkma niyeti gerçekleşirse, kişinin kılacağı iki rekât namazın sonunda şu duayı okuması gerekir:

اَللّٰهُمَّ إِنِّى أُرِيدُ الْخُرُوجَ فِى وَجْهِى هَذَا بِلَا ثِقَةٍ مِنِّى بِغَيْرِكَ ، وَلَا رَجَاءَ إِلَّا بِكَ، وَلَا قُوَّةَ أَتَوَكَّلُ عَلَيْهَا، وَلَا حِيلَةَ أَلْجَأُ إِلَيْهَا إِلَّا طَلَبَ فَضْلِكَ، وَالتَّعَرُّضَ لِمَعْرُوفِكَ وَرَحْمَتِكَ، وَالسُّكُونَ إِلَى حُسْنِ عِبَادَتِكَ، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِمَا قَدْ سَبَقَ لِى فِى عِلْمِكَ فِى وَجْهِى هَذَا مِمَّا أُحِبُّ وَأَكْرَهُ، اَللّٰهُمَّ فَاصْرِفْ عَنِّى بِقُدْرَتِكَ مَقَادِيرَ كُلِّ بَلَاءٍ، وَنَفِّسْ عَنِّى كُلَّ كَرْبٍ وَدَاءٍ، وَابْسُطْ عَلَىَّ كَنَفًا مِنْ رَحْمَتِكَ وَلُطْفًا مِنْ عَوْنِكَ، وَحِرْزًا مِنْ حِفْظِكَ وَجَمِيعِ مُعَافَاتِكَ.

"Allah'ım! Yüzümü şu yana döndürmek istiyorum ama benim senden başka güveneceğim bir yer yoktur. Senden başka bir ümit kapım da yok. Sana tevekkül etmekten başka gücüm de yok. Senin fazlından başka sığınacağım bir yer de yok. Senin iyiliğine ve rahmetine sığınıyorum. Sükûneti sana güzelce ibadet etmekte buluyorum.

Sen benim geçmişimi en iyi bilensin. Benim hakkımda neyi seveceğimi, neyi sevmeyeceğimi en iyi bilirsin.

Allah'ım! Kudretinle benim için takdir edilen tüm belaları benden uzaklaştır. Her sıkıntıyı ve zorluğu benden uzaklaştır. Bana rahmetinden bir kapı aç yardımından bir

[12] Buhari, 2/70; Ebu Davud, 1538; Tirmizi, 408.

lütuf ver. Korumandan bir zırh ver ve tüm afiyetlerden bana ihsan et."

Sonra yükünü alarak yola çıkar. Yolda da şu duayı okur:

يَا رَبِّ قَضَاؤُكَ عَلَى حَقِيقَةِ أَحْسَنِ أَمَلِي، وَادْفَعْ عَنِّي مَا أَحْذَرُ مِمَّا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، وَاجْعَلْ ذَلِكَ خَيْرًا لِي فِي دُنْيَايَ وَآخِرَتِي. أَسْأَلُكَ يَا رَبِّ أَنْ تُخْلِفَنِي فِيمَا خَلَفْتُ وَرَائِيْ مِن أَهْلِي وَوَلَدِي وَقَرَابَتِي بِأَحْسَنِ مَا خَلَفْتُ بِهِ غَائِبًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَحْصِينِ كُلِّ عَوْرَةٍ، وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ مَضَرَّةٍ، وَكِفَايَةَ كُلِّ مُهِمٍّ، وَصَرْفَ كُلِّ مَكْرُوهٍ، وَكَمَالَ مَا تَجْمَعُ لِي بِهِ مِنَ الرِّضَا وَالسُّرُورِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، ثُمَّ ارْزُقْنِي فِي ذَلِكَ كُلِّهِ شُكْرَكَ وَذِكْرَكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ، حَتَّى تَرْضَى عَنِّي وَتُدْخِلَنِي جَنَّتَكَ، بِرَحْمَتِكَ بَعْدَ الرِّضَا يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

"Ey Rabbim! Senin bana olan hükmün, gerçekten en güzel temennimdir. Sakındığımı bildiğin şeyleri benden uzak eyle. Bana dünyam ve ahiretim için hayır ihsan eyle.

Ya Rabbi! Senden şunu istiyorum ki aileme, çocuklarıma ve akrabalarıma sen bak. Evinden ayrılan müminlerin çoluk çocuğuna, namusunu en iyi koruyacak ola sensin. Onları her zarardan sen korur her kötülükten sen uzaklaştırırsın. Dünya ve ahirette rıza ve sevinci nasıl topladınsa öylece kötülüğü def et.

Tüm bu hususlarda beni şükrünle, zikrinle ve güzel ibadet etmekle rızıklandır. Hatta benden razı olasın ve razı olduktan sonra rahmetinle cennetine koyasın. Ey merhametlilerin en merhametlisi Allah'ım!"

Yine yolculuğa çıkan kişi aşağıdaki şu duayı bol bol okumalıdır. Çünkü Hz. Peygamberimiz (sav) o duayı çok okurdu. O dua şudur:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى خَلَقَنِى وَلَمْ أَكُ شَيْئًا مَذْكُورًا، اَللّٰهُمَّ أَعِنِّى عَلَى أَهَاوِيلِ الدُّنْيَا وَبَوَائِقِ الدُّهُورِ وَمَصَائِبِ اللَّيَالِى وَالْأَيَّامِ، وَكَفِنِى شَرَّ مَا يَعْمَلُ الظَّالِمِينَ، اَللّٰهُمَّ فِى سَفَرِى فَاصْحَبْنِى، وَفِى أَهْلِى فَاخْلُفْنِى، وَفِيمَا رَزَقْتَنِى فَبَارِكْ لِى، وَفِى نَفْسِى فَذَلِّلْنِى، وَفِى أَعْيُنِ النَّاسِ فَعَظِّمْنِى، وَفِى خَلْقِى فَقَوِّمْنِى، وَإِلَيْكَ يَا رَبِّ فَحَبِّبْنِى، أَعُوذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ الَّذِى أَشْرَقْتَ بِهِ السَّمَاوَاتِ وَكَشَفْتَ بِهِ الظُّلُمَاتِ، وَصَلُحَ عَلَيْهِ أَمْرُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ أَلَّا تَحُلَّ عَلَى غَضَبِكَ، وَلَا تُنْزِلْ بِى سَخَطَكَ، لَكَ الْعُتْبَى فِيمَا اِسْتَطَعْتَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ، اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْقَلَبِ، وَمِنَ الْحُورِ بَعْدَ الْكُورِ، وَدَعْوَةَ الْمَظْلُومِ، اَللّٰهُمَّ اطْوِ لَنَا الْأَرْضَ وَهَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ، أَسْأَلُكَ بَلَاغًا يَبْلُغُ خَيْرًا وَمَغْفِرَةً وَرِضْوَانًا، أَسْأَلُكَ الْخَيْرَ كُلَّهُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

"Anılacak bir şey değilken beni yaratan Allah'a hamdolsun.

Allah'ım! Dünyanın güç işlerine, zamanların kötülüklerine, gece ve gündüzlerin getirdiği musibetlere karşı bana yardım eyle. Zalimlerin yaptığı kötülüklerden beni koru.

Allah'ım! Bu yolculuğumda beni koru, bana sahib ol. Aileme benim yerime sen bak. Bana verdiğin rızkı,

hakkımda bereketli kıl. Kendi gözümde beni zelil kıl, küçült. İnsanların gözünde büyüt. Yaratılışımda beni güçlü eyle.

Ya Rabbi! Sana sığınıyorum, karanlıkları açtığın kerim yüzüne sığınıyorum. İşlerin önü ve sonu O'nunla salaha erer. Beni gazabına düşürmemeni, dargınlığa uğratmamanı diliyorum. Gücümün yettiği her iş hakkında son emir senindir: Güç ve kuvvet de ancak senindir, senin her şeye gücün yeter.

Allah'ım! Yolculuğun zorluğundan sana sığınırım. Dönüşte de kötülüklerle karşılaşmaktan da sana sığınırım. Varlıktan sonra yokluktan sana sığınırım. Mazlumun beddualarından da sana sığınırım.

Allah'ım! Yeri bizim için dür. Yolculuğu bize kolay kıl. Senden hayra mağfirete ve rızaya ulaştıran bolluk istiyorum. Senden tüm hayırları istiyorum. Sen her şeye kadirsin."

Evinden yolculuğa çıkan kişinin şu duayı okuması da uygundur:

بِسْمِ اللهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ

"Allah'ın adı ile. Allah'a güvendim. Güç ve kuvvet ancak Allah'ındır."

Bu duayı okuyan kişiye bir habere göre şöyle denir: *"Korunursun, himaye edilirsin."*[13]

Yola çıkan kişinin bineğine bindiği zaman üç kere tekbir alması, üç kere hamd etmesi,

[13] Ebu Davud, 5095; Ahmed b. Hanbel, 6/306.

اَللّٰهُ أَكْبَرُ، اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ

(*Allahu Ekber, Elhamdülillah, demesi*) lazımdır. Sonra da şu duayı okumalıdır:

سُبْحَانَ الَّذِى سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ظَلَمْتُ نَفْسِى فَاغْفِرْ لِى إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ

"Bunu bize nasip eden Allah (cc) noksan sıfatlardan uzaktır. O vermeseydi biz buna kavuşamazdık. Ben kendime zulmettim, beni bağışla. Günahları ancak sen bağışlarsın." Bu dua Resûlullah'tan (sav) rivayet edilmiştir.

İbni Ömer'den (ra) rivayet edilen hadis-i şerife göre, Hz. Peygamber (sav) yolculuğa çıktığında, bineğe binince şu duayı okurdu:

اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ فِى سَفَرِى هَذَا التُّقَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ، وَاطْوِ لَنَا بُعْدَ الْأَرْضِ، اَللّٰهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِى السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِى الْأَهْلِ، اَللّٰهُمَّ اصْحِبْنَا فِى سَفَرِنَا، وَاخْلُفْنَا فِى أَهْلِنَا

"Allah'ım! Bu yolculuğumda, korunma istiyorum. Razı olacağın amel dilerim.

Allah'ım! Bu yolculuğu bize kolay eyle. Yer uzaklığını bize kısalt.

Allah'ım! Yolculukta bizim sahibimiz sensin. Ailemize bakıcı sensin.

Allah'ım! Yolculuğumuzda bize sen sahib ol. Ailemize sen bakıcı ol."[14]

İbn-Cüreyci bu duaya şunlan eklemiştir:

اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ، وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ فِى الْأَهْلِ وَالْمَالِ

"Allah'ım! Yolculuğun zorluklarından, dönüşte kötülükle karşılaşmaktan, ailede ve malda kötülük görmekten sana sığınırım."

Yolcu olan kişinin, bir köye veya şehre girmek istediğinde, Hz. Peygamber'den (sav) rivayet edilen şu duayı okuması gerekir:

رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَلْنَ، وَرَبُّ الْأَرَضِينَ السَّبْعِ وَمَا أَقْلَلْنَ، وَرَبُّ الشَّيَاطِينِ وَمَا أَضْلَلْنَ، أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ وخَيْرَ أَهْلِهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ أَهْلِهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا، أَسْأَلُكَ مَوَدَّةَ خِيَارِهِمْ، وَاَنْ تُجَنِّبَنِى مِنْ شَرِّ أَشْرَارِهِمْ

"Yedi kat göklerin ve gölgesindekilerin Rabbi! Yedi kat yerin ve taşıdıklarının Rabbi! Şeytanların ve saptırdıklarının Rabbi!

Senden bu köyün hayrını ve içindeki halkın hayrını istiyorum. Buranın şerlilerinin şerrinden beni korumanı diliyorum."[15]

---

[14] Ebu Davud, 2599; Tirmizi, 3447; Ahmed b. Hanbel, 2/144.

[15] Tirmizi, 3523; Taberani, 8/39; *Delaili Nübüvve*, 4/204.

Her Türlü Hırsızdan, Arslandan ve Eziyet Veren Şeylerden Korunmak İçin

اَللّٰهُمَّ احْرُسْنَا بِعَيْنِكَ الَّتِى لَا تَنَامُ، وَاكْنُفْنَا بِرُكْنِكَ الَّذِى لَا يُرَامُ، وَارْحَمْنَا بِقُدْرَتِكَ عَلَيْنَا، لَا نُهْلَكُ وَأَنْتَ رَجَاؤُنَا إِنْ شَاءَ اللّٰهُ وَحْدَهُ

"Allah'ım! Uyumayan gözünle bizi bekle. Aşılmayan himayene bizi al. Kudretinle bize merhamet et. Allah'ın izniyle ümidimiz sen iken bize bir tehlike yoktur."[16]

Osman b. Affan'dan (ra) gelen rivayette şöyle demiştir:

"Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu işittim: *Bir kimse yolculuğun ilk gecesinde şu duayı üç kere okursa, o kişiye sabaha kadar bela fecaatine uğramaz:*

بِسْمِ اللّٰهِ الَّذِى لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِى الْأَرْضِ وَلَا فِى السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

"İsmine sığınan kişiye yer ve gökte hiçbir zarar gelmeyen Allah'ın adıyla. O her şeyi duyan ve bilendir."[17]

Ebu Yusuf Horasani, Ebu Said b. Ebi Revha'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Yolculuğa çıktığım gecelerin birinde, Mekke'de yolumu şaşırdım. Arkamdan bir sesin geldiğini duydum. Korktum. O sesin Kur'an okuduğunu duydum. Bana yetişti ve şöyle dedi:

---

16 *El-İthaf*, 6/409; *Kenzül Ummal*, 3441; İbn-i Asakir, 5/132.

17 Ebu Davud 5088; Ahmed, 1/62.

-Sanının yolunu şaşırmışsın, öyle mi?

-Evet, dedim.

Bunun üzerine bana dedi ki:

-Sana bir şey öğreteyim. Yolunu şaşırdığın zaman okursan, doğru yolu bulursun. Korkarsan, korkun geçer. Uykun kaçarsa, uyursun. Öğretmemi ister misin?

-Ben, "Evet" dedim.

O da bana dedi ki:

-Şöyle oku:

بِسْمِ اللهِ ذِى الشَّأْنِ، عَظِيمِ الْبُرْهَانِ شَدِيدِ السُّلْطَانِ، كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَأْنٍ، أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ، مَا شَاءَ اللهُ كَانَ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ

"Şan sahibi Allah'ın adıyla. O yüce delildir, güçlü sultandır. Her gün bir işi tecelli etmektir. Şeytandan Allah'a sığınırım. Allah ne dilerse o olur. Güç ve kuvvet ancak Allah'a aittir."

Bu duayı okur okumaz, bir de baktım ki, arkadaşlarımın yanındayım. Derhal, o adamı görmek istedim, aradım ama bulamadım."

Ebu Bilal şöyle demiştir:

"Mina'da ailemi kaybettim. Bu duayı okudum. Bir yana baktım ki, ailemin yanındayım."

Ebu Derda'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse şu duayı günde yedi kere okursa, eğer Allah dilerse, o kimse ister doğru olsun ister yalancı olsun, Allah (cc) onun isteklerini yerine getirir" o dua şöyledir:

إِنَّ وَلِيِّيَ اللهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ، حَسْبِيَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

"Kitab'ı gönderen, salihleri koruyan Allah (cc), benim sahibimdir. Allah (cc) bana yeter. O'ndan başla ilah yoktur. Ben O'na güvendim. O büyük arşın sahibidir."

Başka bir hadis-i şerifte Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse sıkıntıya düştüğü zaman şu duayı okursa, Allah Teâlâ'nın izni ile o sıkıntı ondan kalkar. Bu dua şöyledir:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

'Halim ve Kerim olan Allah'tan başka ilah yoktur. Büyük arşın sahibi noksan sıfatlardan uzaktır.'"[18]

Kifaye (Yardım) Namazı

Bu namaz iki rekâttır .Kişi istediği bir vakitte kılabilir. Her rekâtta bir kere Fatiha Sûresi, on kere İhlâs Sûresi ve elli kere de Bakara Sûresi'nin 137. ayetini okur.

فَسَيَكْفِيكَهُمُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

Sonra selam verir ve şu duayı okur:

18 Ahmed b. Hanbel, 1/94.

يَا اَللهُ! يَا رَحْمَنُ! يَا مَنَّانُ! يَا حَنَّانُ! يَا مُسَبَّحًا بِكُلِّ لِسَانٍ، يَا مَنْ يَدَاهُ بِالْخَيْرِ مَبْسُوطَتَانِ، يَا كَافِيَ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ النِّيرَانَ، يَا كَافِيَ مُوسَى فِرْعَوْنَ، وَيَا كَافِيَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ الْجَبَابِرَةَ، وَيَا كَافِيَ نُوحًا عَلَيْهِ السَّلَامُ الْغَرْقَ، وَيَا كَافِيَ لُوطًا عَلَيْهِ السَّلَامُ فُحْشَ قَوْمِهِ، وَيَا كَافِيَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا يَكْفِي مِنْهُ شَيْءٌ، وَيَا كَافِيَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وَآسِيَةَ اكْفِنِي عَظِيمَ الْبَلَاءِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ، حَتَّى لَا أَخَافُ وَلَا أَخْشَى مَعَ اسْمِكَ الْعَظِيمِ الْأَعْظَمِ شَيْئًا، فَإِنَّهُ يَكْفُلُنِي وَيَجْمَعُ هَمَّهُ وَشَرُّهُ عِنْدَ صَلَاتِهِ

"Ya Allah! Ya Rahman! Ya Mennan! Ya Hannan! Ey her dille tesbih eden! Ey elleri hayırla, açılan! Ey Ahzab günü Hz. Muhammed'e (sav) yetişen!

Ey İbrahim'e ateşte yetişen! Ey Musa'ya Firavun'la karşılaşınca yetişen! Ey İsa'ya (as) zalimlere karşı yetişen! Ey Nuh'a (as) tufan da yetişen! Ey kavmi kötülükte iken Lut'a (as) yetişen. Ey her şeye yetişen! Ama kendisinin hiçbir şeye ihtiyacı olmayan! Ey Aişe'ye (ra) ve Asiye'ye yetişen! Tüm belalarda da bana yetiş! Senin İsm-i A'zamınla birlikte olduktan sonra hiç bir şeyden korkmam ve çekinmem."

Allah (cc) bu şekilde dua eden kimsenin yardımına yetişir. Namaz esnasında dilediğini yerine getirir, şerleri de uzaklaştırır.

Hasımlar Namazı

Hasımlann haklarını ödemek için kılınan bu namaz dört rekâttır. Tek selamla kılınır. Birinci rekâtta bir kere Fatiha Sûresi, on kere İhlâs Sûresi. İkinci rekâtta bir Fatiha on kere İhlâs

Sûresi ve üç kere Kâfirun Sûresi. Üçüncü rekâtta bir Fatiha, on kere İhlâs Sûresi ve bir kere Tekasür Sûresi. Dördüncü rekâtta, bir Fatiha, on beş kere İhlâs ve bir kere Ayet'el Kürsi okunur. Sonra kıldığı namazın sevabını hasımlarına bağışlar. Allah Teâlâ dilerse kıyamet günü hasımları razı etmede o kişiye yardımcı olur.

Bu namazı kılan kişi, şu yedi vakitte kılabilir: Receb ayının ilk gecesi, Şaban ayının on beşinci gecesi, ramazan ayının son cumasında, iki bayram gününde, Arefe günü ve aşure gününde.

Şevval Ayında Kılınacak Kurtuluş Namazı

Ebu Nasr b. Benna, babası, Ebu Abdillah Hüseyin b. Ömer Allaf, Ebu'l Kasım Kadı Muhammed b. Ahmed b. Sadık, Yakub b. Abdurrahman, Ebu Bekir Ahmed Cafer Meruzi, Ali b. Ma'ruf, Muhammed b. Mahmud, Yahya b. Şebib, Humeyd ve Enes (ra) yoluyla gelen rivayete göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse Şevval ayında gece veya gündüz sekiz rekât namaz kılar da her rekâtında bir Fatiha ve on beş kere İhlâs Sûresi okursa namazını bitirince de yetmiş kere (Sübhanellah) diye tesbih ederse, yetmiş kere de Hz. Peygamber'e (sav) salâvat okursa; beni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, her kim bu namaz kılarsa, Allah (cc) o kişi için bazı pınarlar meydana getirir. O kişinin kalbinde hikmet pınarları kaynamaya başlar, diliyle de o hikmetleri konuşur. Ve Allah (cc) o kimseye dünyanın dertlerini ve devalarını gösterir. Beni hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki bir kimse bu namazı anlattığım gibi kılarsa, başını son secdeden kaldırmadan, Allah (cc)

o kimseyi bağışlar. Ölürse şehid ve bağışlanmış olarak ölür.

Bir kimse bu namazı yolculuk halinde kılarsa, Allah (cc) ona gitmek istediği yer ve dönüşü hakkında kolaylık verir. Eğer borçlu ise Allah (cc) o kişiye borcunu ödemede kolaylık verir. Eğer bir ihtiyacı var ise Allah (cc) onu yerine getirir.

Beni gönderen Allah'a yemin olsun ki, bir kimse bu namazı kılarsa, Allah Teâlâ o kimseye okuduğu her harf ve ayet için cennette bir mahrefe ihsan eder."

Bu arada şöyle soruldu:

-Mahrefe nedir? Ey Allah'ın Resûlü?

Resûlullah (sav) buyurdu ki:

-Cennetteki bahçelerdir. Bir atlı, onun ağaçlarının birinin gölgesinde, yüz sene gitse yine de gölgesi bitince, o gölgeyi geçemez.

Kabir Azabının Kalkması İçin Namaz

Abdullah b. Hüseyin'in, Hz. Ali'den (ra) rivayet ettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimse iki rekât namaz kılar, birinci rekâtta Fatiha'dan sonra Furkan Sûresi'nin 61. ayetinden sonuna kadar, ikinci rekâtta Fatiha'dan sonra Müminün Sûresi'nin başından 14. ayete kadar (14. ayet dâhil) okursa cinlerin ve insanların şerrinden emin olur. Kıyamet günü kitabı sağından verilir.

Kabir azabından emin ve kıyametin dehşetinden emin olur. Kendisi çok istemese de kendisine Kur'an öğretilir. O kişiden fakirlik hali kalkar. Allah (cc) ona hikmet verir;

onu Hz. Peygamber'e (sav) gönderdiği kitabı hakkında basiretli kılar.

Kıyamet günü o kişiye kurtuluş çareleri telkin edilir. Kalbi nurlanır.

Herkesin korktuğu zamanda o korkmak. Basireti nurlanır. Kalbinden dünya sevgisi çıkarılır. Ve Allah (cc) katında sıddıklarla birlikte yazılır."[19]

Hacet Namazı

Ebu Haşim'in Enes b. Malik'ten yaptığı rivayete göre Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimsenin Allah'tan (cc) önemli bir dileği olursa, güzelce abdest alıp, iki rekât namazı kılsın. Birinci rekâtta, bir kere Fatiha ve Ayet'el Kürsiyi okur. İkinci rekâtta Fatiha Sûresi ve Amen'er-Resulü'yü sonuna kadar okur. Sonra teşehhüde oturur ve selam verir. Sonra şu duayı yapar. Bu dileği Allah'ın izniyle yerine gelir."

Dua şudur:

اَللّٰهُمَّ يَا مُؤْنِسَ كُلِّ وَحِيدٍ، وَيَا صَاحِبَ كُلِّ فَرْدٍ، وَيَا قَرِيبًا غَيْرَ بَعِيدٍ، وَيَا شَاهِدًا غَيْرَ غَائِبٍ، وَيَا غَالِبًا غَيْرَ مَغْلُوبٍ، أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ، الْحَيُّ الْقَيُّومُ الَّذِى لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ، وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ، الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الَّذِى عَنَتْ لَهُ الْوُجُوهُ، وَخَشَعَتْ لَهُ الْأَصْوَاتُ، وَجِلَتْ مِنْهُ الْقُلُوبُ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ لِي مِنْ أَمْرِى فَرَجًا وَمَخْرَجًا وَتَقْضِى حَاجَتِى

[19] *El-Mevzuat*, 1/141–142.

"Ey tüm tek kalanların sahibi Allah'ım! Ey Yalnız kalanın dostu, uzakta olanın yakını! Ey görünmeyeni gören! Ey Hiç mağlup olmayan galip!

Kendisini hiç uyku ve uyuklama tutmayan ve daima dimdik ayakta olan Allah'ım! Bismillahirrahmanirrahim, adınla senden istiyorum.

Bismillahirrahmanirrahim adınla senden istiyorum. Tüm yüzlerin çevrildiği, seslerin namına kısıldığı, kalplerin ürperdiği hay ve kayyum adına senden diliyorum.

Ey Allah'ım! Muhammed'e, âline salât eylemeni, benim de şu işime bir çıkış yolu nasib etmeni, ihtiyacımı yerine getirmeni diliyorum."[20]

Zulmü Def Etmek ve Ondan Korunmak İçin Dua

Cabir b. Abdullah'ın (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sav) Hz. Ali ve Hz. Fatıma'ya (ra) bu duayı öğretmiş ve onlara buyurmuştur ki:

"Size bir musibet geldiği zaman, bir sultanın zulmünden korktuğunuz zaman, bir şeyinizi yitirdiğiniz zaman güzelce abdest alıp iki rekât namaz kılın. Sonra ellerinizi göğe kaldırarak şöyle dua edin:

يَا عَالِمَ الْخَفِيَّاتِ وَالسَّرَائِرِ، يَا مُطَاعُ يَا عَزِيزُ يَا عَلِيمُ، يَا اَللّٰهُ يَا اَللّٰهُ يَا اَللّٰهُ، يَا هَازِمَ الْأَحْزَابِ لِمُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وسلم) يَا كَائِدَ فِرْعَوْنَ لِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، يَا مُنْجِيَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنْ يَدِ ظُلْمَتِهِ، يَا مُخَلِّصَ قَوْمِ نُوحٍ مِنَ الْغَرَقِ، يَا رَاحِمَ عَبِرَةِ

[20] *Kenzu'l-Ummal*, 5103; *Tezkiretü'l-Mevzuat*, 50.

يَعْقُوبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، يَا كَاشِفَ ضُرِّ أَيُّوبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، يَا مُنْجِيَ ذِي النُّونِ عَلَيْهِ السَّلَامُ مِنَ الظُّلُمَاتِ الثَّلَاثِ، يَا فَاعِلَ كُلِّ خَيْرٍ، يَا هَادِيًا إِلَى كُلِّ خَيْرٍ، يَا دَالًّا عَلَى كُلِّ خَيْرٍ، يَا أَهْلَ كُلِّ خَيْرٍ، يَا خَالِقَ الْخَيْرِ، وَيَا أَهْلَ الْخَيْرَاتِ، أَنْتَ اللهُ، رَغِبْتُ إِلَيْكَ فِيمَا قَدْ عَلِمْتَ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ، أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

"Ey gizli ve saklı olanları bilen! Ey kedisine itaat edilen! Ey aziz! Ey âlim! Ya Allah! Ya Allah! Ya Allah! Ey Muhammed hürmetine ahzabı (hizipler ordusunu) bozguna uğratan! Ey Musa içi Firavun'u perişan eden! Ey İsa'yı (as) zalimlerin elinden kurtaran. Ey Nuh'un kavmini boğulmaktan kurtaran! Ey Yakub'un (as) gözyaşlarına acıyan! Ey Eyyub'un (as) hastalığını gideren!

Ey Zunnun'u (as) üç kat zulmetten kurtaran! Ey tüm hayırların faili, tüm hayırları gösteren, tüm hayırlara işaret eden! Ey her hayrın sahibi! Ey hayrı yaratan! Ey hayırların sahibi! Sen Allah'sın (cc). Bildiğin şey hakkında sana yöneldim. Sen tüm gaybleri bilensin. Hz. Muhammed'e ve âline salât eylemenizi diliyorum. Sonra dilediğinizi isteyin. Şayet Allah (cc) dilerse olur."

Başka Bir Dua

Bu Hz. Peygamber'in (sav) Ahzab günü okuduğu duadır. Bu duayı İbn-i Ömer (ra) Hz. Peygamber'den (sav) şöyle rivayet etmiştir:

اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِنُورِ قُدْسِكَ، وَعَظَمَةِ طَهَارَتِكَ، وَتَزْكِيَةِ جَلَالِكَ مِنْ كُلِّ آفَةٍ وَعَاهَةٍ وَطَارِقِ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، إِلَّا طَارِقًا يَطْرُقُ مِنْكَ بِخَيْرٍ، إِنَّكَ أَنْتَ عِيَاذِى فَبِكَ أَعُوذُ، وَأَنْتَ مَلَاذِى فَبِكَ أَلُوذُ، يَا مَنْ ذَلَّتْ لَهُ رِقَابُ الْجَبَابِرَةِ وَجُمِعَتْ لَهُ مَقَالِيدُ الرِّعَايَةِ، أَعُوذُ بِجَلَالِ وَجْهِكَ، وَكَرَمِ جَلَالِكَ مِنْ خِزْيِكَ وَكَشْفِ سَتْرِكَ، وَنِسْيَانِ ذِكْرِكَ، وَالْإِنْصِرَافِ عَنْ شُكْرِكَ، أَنَا فِى كَنَفِكَ فِى لَيْلِى وَنَهَارِى، وَنَوْمِى وَقَرَارِى، وَظَعْنِى وَأَسْفَارِى، ذِكْرُكَ شِعَارِى وَثَنَاؤُكَ دِثَارِى، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ تَنْزِيهًا لِاسْمِكَ، تَكْرِيمًا لِسُبَحَاتِ وَجْهِكَ، أَجِرْنِى مِنْ خِزْيِكَ وَمِنْ شَرِّ عَذَابِكَ وَعِبَادِكَ، وَأَضْرِبْ عَلَى سُرَادِقَاتِ حِفْظِكَ، وَأَدْخِلْنِى فِى حِفْظِ عِنَايَتِكَ، وَقِنِى سَيِّئَاتِ عَذَابِكَ، أَغْنِنِى بِخَيْرٍ مِنْكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

"Allah'ım! Mukaddes nuruna, yüce azametine, celalinin uğurlarına sığınırım. Tüm afetlerden, beladan, cin ve insan çarpmasından, zatından hayır olarak gelenler hariç, sana sığınırım. Sen benim başvuracağım makamsın ve sana sığınırım. Bağına sahip olan, Celal şanına ve Celal keremine sığınırım. Rüsvay etmenden, perdeyi açmadan, zikrini unutmaktan ve şükründen yüz çevirmekten sana sığınırım. Ben gece gündüz huzurundayım. Uyurken, dururken kalırken yürürken, senin huzurundayım. Seni anmak, şiarımdır; seni övmek, huyumdur. Senden başka ilah yoktur. Adını her şeyden tenzih ederim. Yüzünün güzelliğinden kerem dilerim. Beni rezil rüsvay et-

mekten koru, azabının ve kullarının şerrinden beni koru. Koruma perdelerini üzerime ger. Beni yardımının korumasına al. Azabının kötülüklerden beni koru. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Beni rahmetinle, senden gelecek hayırla, zengin eyle."[21]

Kederlerin Gitmesi ve Borçların Ödenmesi İçin Dua

Ebu Salih'ten (ra) rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bir kimseye keder ve hüzün isabet ederse, şu sözlerle dua etsin:

اَللّٰهُمَّ أَنَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ نَاصِيَتِى بِيَدِكَ، مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ، عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ، اَللّٰهُمَّ إِنِّى أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِى كِتَابِكَ، أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، أَوِ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِى عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ، أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ رَبِيعَ قَلْبِى، وَنُورَ صَدْرِى، وَجَلَاءَ حُزْنِى، وَذَهَابَ هَمِّى.

"Allah'ım! Ben senin kulunum, kulunun oğluyum. Yakam elindedir. Bana hükmün geçmektedir. Hükmün bende yürümektedir.

Allah'ım! Senin tüm isimlerin ve kendi zatına verdiğin tüm isimlerin hürmetine, senden istiyorum. Kitabında gönderdiğin, yaratıklarından birine öğrettiğin isimler hürmetine senden diliyorum. Gayb ilminde, zatında sakladığın ismin hürmetine senden diliyorum. Kur'an'ı

[21] *Kenzü'l-Ummal*, 3●●96.

kalbimin baharı, gönlümün nuru, hüznümüm sılası, gam ve kederimi gideren yapmanı diliyorum."

Bu arada biri şöyle dedi:

-Ey Allah'ın Resûlü! Bu cümleleri bilmeyen kimse aldanmış ve perişan olmuş bir kişidir.

Bunun üzerine Allah Resûlü şöyle buyurdu:

-Evet öyledir. Bunlan hem söyle hem de başkalarına öğret. Bir kimse onun içindekileri dileyerek okur ise Allah (cc) onun hüznünü giderir, sevincini uzatır."[22]

Hz. Aişe'den (r.anha) Şöyle de Dediği Rivayet Edilmiştir:

Hz. Ebu Bekir Sıddık (ra) ona gelerek şöyle dedi:

-Resûlullah'ın (sav) bize öğrettiği şu duayı duydun mu? Resûlullah şöyle buyurdu: *"Meryem oğlu İsa (as) bunu arkadaşlarına öğretirken şöyle buyurdu:*

'Sizden birinin dağ kadar borcu olsa, bu duayı okuyunca Allah (cc) ona borcunu ödemeyi nasip eder.'

Bu dua şöyledir:

اَللّٰهُمَّ فَارِجَ الْهَمِّ كَاشِفَ الْغَمِّ مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِيمَهُمَا، أَسْأَلُكَ أَنْ تَرْحَمَنِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِكَ تُغْنِينِي بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ

"Allah'ım! Ey sıkıntıları, gamı, kederi açan, darda kalanların duasını kabul eden, dünya ve ahiretin rahman ve rahimi. Zatından gelen bir rahmetle bana merhamet et-

[22] Ahmed b. Hanbel, 1/391; İbn-i Sünni, 335; Taberani, 10/210.

meni diliyorum. O rahmetinle başkasının acımasına kalmadan, beni zengin eyle."[23]

Borç ve Kederden Kurtulmak İçin Başka Bir Dua

Rivayete göre, Hasan Basri'nin (rh) yanına ikrama layık bir arkadaşı geldi ve dedi ki:

-Ey Ebu Said! (Hasan Basri), benim borcum var. Bana Allah Teâlâ'nın İsm-i Azam'ını öğretmeni diliyorum.

Hasan Basri (rh) şöyle dedi:

-Bunu istiyorsan önce kalk bir abdest al.

O da kalktı ve abdest aldı. Sonra Hasan-ı Basri ona şu duayı okumasını emretti:

يَا اَللّٰهُ! يَا اَللّٰهُ! أَنْتَ اللّٰهُ، بَلَى وَاللّٰهِ أَنْتَ اللّٰهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ، وَاللّٰهِ إِنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ، اِقْضِ عَنِّى هَذَا الدَّيْنَ وَارْزُقْنِى بَعْدَ الدَّيْنِ،

"Ya Allah! Ya Allah! Sen Allah'sın. Evet, yemin ederim ki Allah'sın. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah! Allah! Allah! Allah'a yemin olsun, Allah'tan başka ilah yoktur. Benden bu borcu gider. Borçtan sonra bana rızık ver."

O adam akşam okuyup yatınca sabahleyin başı ucunda bir kese içinde, hepsi de geçen yüz bin dirhem, çeşitli paralar buldu. Kesenin üzerinde de şöyle yazıldığını gördü: "Eğer bundan daha fazlasını isteseydin onu verirdik. Nasıl olur da cenneti istemezsin, neden istemedin?"

[23] El-Hakim, 1/515; İbni Ebi Şeybe, 10/441.

Adam Hasan Basri'nin yanına geldi ve durumu ona bildirdi. Birlikte adamın evine gittiler. Paralara baktılar. Adam şöyle dedi:

-Cenneti istemediğim için pişman oldum.

Hasan Basri şöyle dedi:

-Bu duayı sana öğreten sana ancak hayır dilemiştir. Bu duayı benden öğrendiğini gizle. Haccac bunu duymasın. Yoksa onun elinden hiç kimse kurtulamaz.

Başka bir dua

Bu duayı Cebrail (as), Peygamberimiz Hz. Muhammed'e (sav) Mekke'den Kureyş'in korkusundan Hira Dağı'na gittiği zaman öğretmiştir.

Hz. Ebu Bekir Sıddık'ın (ra) rivayet ettiğine göre Cebrail (as) şöyle dedi:

-Ey Muhammed! Allah Teâlâ sana selam ediyor. Senin okuyacağın bir duayı bana öğretti. Onu okuduğun zaman Kureyşlilerle aranda perde olur. Onu sana öğreteyim mi?

Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurdu:

-Evet, ey Cebrail!

Cebrail de (as) ona şöyle okumasını söyledi:

يَا كَبِيرَ كُلِّ كَبِيرٍ يَا سَمِيعُ يَا بَصِيرُ، يَا مَنْ لَا شَرِيكَ لَهُ وَلَا وَزِيرَ، يَا خَالِقَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ الْمُنِيرِ، يَا عِصْمَةَ الْبَائِسِ الْخَائِفِ الْمُسْتَجِيرِ، يَا رَازِقَ الطِّفْلِ الصَّغِيرِ، يَا جَابِرَ الْعَظْمِ الْكَسِيرِ، يَا قَاصِمَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ، أَسْأَلُكَ وَأَدْعُوكَ دُعَاءَ الْبَائِسِ الْفَقِيرِ، دُعَاءَ الْمُضْطَرِّ الضَّرِيرِ، أَسْأَلُكَ بِمُعَاقَدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ، وَمَفَاتِيحِ الرَّحْمَةِ مِنْ

كِتَابِكَ، وَبِالْأَسْمَاءِ الثَّمَانِيَةِ الْمَكْتُوبَةِ عَلَى قَرْنِ الشَّمْسِ، أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا

"Ey bütün büyüklerin en büyüğü! Ey duyan! Ey gören! Ey ortağı ve veziri olmayan! Ey güneşin ve parlak ayın yaratıcısı. Ey darda kalan sığınacak yer arayan korkulu kimsenin koruyucusu ve sahibi! Ey küçük çocuğun rızkını veren! Ey kırık kemikleri bir araya getiren! Ey her zorba ve zalimin belini kıran! Senden diliyorum. Muhtaç bir fakir gibi, darda kalanın duası gibi sana dua ediyorum. Arşında kesilen sözler hakkına senden istiyorum. Kitabının rahmet anahtarları hürmetine, güneşin karnında yazılan sekiz ismin hürmetine senden istiyorum. Bana şunu şunu yapmanı diliyorum. (Yani, ne isteniyorsa onlar söylenir)"[24]

[24] *Zeyl-i Lealiü'l-Masnua*, s. 152.

VI. Bölüm

FARZ NAMAZLARIN SONUNDA OKUNACAK DUA, HATİM DUASI ve BAŞKA DUALAR

Sabah ve ikindi namazından sonra okunacak dua şöyledir:

اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ شُكْرًا، وَلَكَ الْمَنُّ فَضْلًا، بِنِعْمَتِكَ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ، نَسْأَلُكَ اللّٰهُمَّ فَرَجًا قَرِيبًا فَإِنَّكَ لَمْ تَزَلْ مُجِيبًا، وَصَبْرًا جَمِيلًا، وَعَافِيَةً مِنْ جَمِيعِ الْبَلَايَا، وَالسَّلَامَةَ مِنْ طَرِيقِ الرَّزَايَا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ اِجْتِمَاعَنَا اِجْتِمَاعًا مَرْحُومًا، وَتَفَرُّقَنَا تَفَرُّقًا مَعْصُومًا، وَلَا تَجْعَلْ فِينَا شَقِيًّا، وَلَا مَحْرُومًا، وَلَا تَرُدَّنَا بِالْفَاقَةِ إِلَى غَيْرِكَ، وَلَا تَحْرِمْنَا سِعَةَ خَيْرِكَ، وَحَقِيقَةَ التَّوَكُّلِ عَلَيْكَ، وَخَالِصَ الرَّغْبَةِ فِيمَا لَدَيْكَ، وَامْلَأْ قُلُوبَنَا مِنْكَ الْغِنَى، وَاكْسُ وُجُوهَنَا مِنْكَ الْحَيَاءَ، وَارْزُقْنَا خَيْرَ الْآخِرَةِ وَالدُّنْيَا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا رَبِّ.

اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا خَيْرَ الصَّبَاحِ وَخَيْرَ الْمَسَاءِ وَخَيْرَ الْقَضَاءِ وَخَيْرَ الْقَدَرِ، وَاصْرِفْ عَنَّا شَرَّ الصَّبَاحِ وَشَرَّ الْمَسَاءِ وَشَرَّ الْقَضَاءِ وَشَرَّ الْقَدَرِ. اَللّٰهُمَّ وَمَا أَنْزَلْتَ فِي هَذَا الْيَوْمِ مِنْ خَيْرٍ وَعَافِيَةٍ وَسَلَامَةٍ وَغَنِيمَةٍ وَسِعَةِ رِزْقٍ، فَاجْعَلْ لَنَا فِيهِ أَوْفَرَ الْحَظِّ وَالنَّصِيبِ، اَللّٰهُمَّ وَمَا أَنْزَلْتَ مِنْ سُوءٍ وَبَلَاءٍ وَشَرٍّ وَدَاءٍ وَفِتْنَةٍ، فَاصْرِفْهُ عَنَّا وَعَنْ جَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

"Allah'ım! Şükür olarak hamd sana mahsustur. Fazlından verdiğin ihsanda sana aittir. İyilikler senin nimetinle tamamlanır.

Allah'ım! Senden yakın bir kurtuluş yolu diliyorum. Çünkü sen dualara icabet edersin. Senden güzel sabır diliyorum. Tüm belalardan afiyet diliyorum. Musibet yolarından selamet diliyorum. Rahmetini diliyorum, ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Bu topluluğumuzu rahmete ermişler topluluğu eyle. Buradan günahsızlar olarak bizim ayrılmamızı nasib eyle. Aramızda şaki ve mahrum olan bırakma. Bizi zatından başkasına muhtaç eyleme. Sana gerçekten tevekkül etmekten bizi mahrum eyleme. Sana halis olarak yönelmeyi bize nasib eyle. Kalplerimizi senden gelecek zenginlikle doldur. Yüzümüzü senden gelen hayâ perdesi ile kapla. Bizi ahiret ve dünyanın hayrı ile rızıklandır. Rahmetine sığınıyoruz, ey merhametlilerin en merhametlisi ey rab!

Allah'ım! Bizi sabahın ve akşamın hayrı ile rızıklandır. Kaza ve kederin hayrını nasib eyle. Sabah akşamın

şerrini bizden uzaklaştır. Kaza ve kederin şerrinden de bizi koru.

Allah'ım! Bugün bize vereceğin hayır; afiyet selamet, ganimet ve bol rızıktan bol eyle.

Allah'ım! Bize kötülük, bela, şer, hastalık ve fitne vereceksen tüm bunları bizden ve bütün Müslümanlardan uzak eyle.

Rahmetine sığınıyorum, ey merhametlilerin en merhametlis!"

Başka bir dua:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا، وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ اَهْلُ الْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ، وَمُنْتَهَى الْجَبَرُوتِ وَالْعِزَّةِ، وَوَلِيُّ الْغَيْثِ وَالرَّحْمَةِ، مَالِكُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، عَظِيمُ الْمَلَكُوتِ، شَدِيدُ الْجَبَرُوتِ، لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ، فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ، أَوَّلُ كُلِّ شَيْءٍ، وَخَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَرَازِقُهُ، سُبْحَانَهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ صَبَاحَنَا صَبَاحًا صَالِحًا، لَا مُخْزِيًا وَلَا فَاضِحًا،

اَللّٰهُمَّ اكْفِنَا شَرَّ نَوَائِبِ الزَّمَانِ وَمَكْرُوهِهِ، وَمَصَارِعِ السُّوءِ وَمَصَايِدِ الشَّيْطَانِ، وَمَوَارِدِ صَوْلَةِ السُّلْطَانِ، وَوَفِّقْنَا فِى يَوْمِنَا هَذَا وَفِى سَائِرِ الْأَيَّامِ، لِاسْتِعْمَالِ الْخَيْرَاتِ وَهِجْرَانِ السَّيِّئَاتِ،

اَللّٰهُمَّ أَصْلِحْنَا وَأَصْلِحْ قُلُوبَنَا، وَأَصْلِحْ أَخْلَاقَنَا وَأَصْلِحْ أَفْعَالَنَا، وَأَصْلِحْ آبَاءَنَا وَأَبْنَاءَنَا وَأَجْدَادَنَا وَجَدَّاتِنَا وَدُنْيَانَا وَأُخْرَانَا، اَللّٰهُمَّ

كَمَا اَمْضَيْتَ اللَّيْلَةَ بِالسَّلَامَةِ وَالْعَافِيَةِ فَامْضِ عَلَيْنَا النَّهَارَ بِالسَّلَامَةِ وَالْعَافِيَةِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِى الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِى الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. آمِينَ. اَللّٰهُمَّ يَا اَللّٰهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

"Her şeyi ilmi ile kuşatan Allah'a hamd olsun. Her şeyi ek tek sayan Allah'a hamd olsun. Ondan başka ilah yoktur. Yücelik ve azametin sahibi izzet ve ceberutun sonu onda biten, yağmur ve rahmetin hâkimi, dünya ve ahiretin sahibidir. Melekûtun büyüğü, ceberutun güçlüsü. Dilediğine lutufları yağdıran dilediğini yapan, her şeyin evveli, herşeyin yaratıcısı ve rızkını veren, onu tesbih ederim, ondan başka ilah yoktur.

Allah'ım! Sabahımızı yararlı bir sabah eyle, pişmanlık ve rüsvaylık sabahı eyleme.

Allah'ım! Zaman nevbeti şerrinden ve kötülüklerinde kötü çarpılmalardan, şeytanlara av olmaktan, sultanın saldıracağı yere düşmekten bizi koru. Bugün ve diğer günlerimizde hayırlar işlemekte ve kötülüklerden kaçmakta bize başarı ihsan eyle.

Allah'ım! Bizi ıslah eyle, kalplerimizi ıslah eyle. Huyumuzu güzel eyle, işlerimizi güzel eyle. Babalarımızı çocuklarımızı dedelerimizi, ninelerimizi, dünyamızı ve ahiretimizi güzel eyle.

Allah'ım! Bu geceyi selamet ve afiyetle geçirdiğin gibi, gündüzü de bize selamet ve afiyetle geçirmeyi na-

sib eyle. Rahmetine sığınıyoruz ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Ey Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver ahirette de iyilik ver, cehennem azabından koru. Rahmetine sığınıyoruz ey merhametlilerin en merhametlisi!"

Başka bir dua:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا مَا أَظْهَرْنَا وَمَا أَسْرَرْنَا، وَمَا أَخْفَيْنَا وَمَا أَعْلَنَّا، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنَّا، اَللّٰهُمَّ أَعْطِنَا رِضَاكَ فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاخْتِمْ لَنَا بِالسَّعَادَةِ وَالشَّهَادَةِ وَالْمَغْفِرَةِ، اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ آخِرَ أَعْمَارِنَا خَيْرًا، وَخَوَاتِيمَ أَعْمَارِنَا خَيْرًا، وَخَيْرَ أَيَّامِنَا يَوْمَ نَلْقَاكَ فِيهِ.

اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَمِنْ فُجْأَةِ نِقْمَتِكَ، وَمِنْ تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ، اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ دَرْكِ الشَّقَاءِ، وَجَهْدِ الْبَلَاءِ، وَشَمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ، وَتَغَيُّرِ النَّعْمَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، نَعُوذُ بِكَ مِنْ جَمِيعِ الْمَكَارِهِ وَالْأَسْوَاءِ، وَنَسْأَلُكَ اللّٰهُمَّ خَيْرَ الْعَطَاءِ، اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ أَنْ تَكْشِفَ سَقَمَنَا وَتُبْرِئَ مَرْضَانَا، وَتَرْحَمَ مَوْتَانَا، وَتَصِحَّ أَبْدَانَنَا، وَنُخْلِصَ لَكَ اللّٰهُمَّ أَدْيَانَنَا، وَأَنْ تَحْفَظَ عِبَادَتَنَا، وَتَشْرَحَ صُدُورَنَا، وَتُدَبِّرَ أُمُورَنَا، وَتُجْبِرَ أَوْلَادَنَا، وَتَسْتُرَ جُرْمَنَا، وَتَرُدَّ عِيَابَنَا، وَأَنْ تُثَبِّتَنَا عَلَى دِينِنَا، وَنَسْأَلُكَ خَيْرًا وَرُشْدًا، اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا إِنَّا نَسْأَلُكَ أَنْ تُؤْتِيَنَا حَسَنَةً فِى الدُّنْيَا وَحَسَنَةً فِى الْآخِرَةِ، وَاَنْ

تَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ بِرَحْمَتِكَ، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ وَعَذَابَ الْقَبْرِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

"Gökleri ve yeri yaratan Allah'a hamdü senalar olsun. O'ndan başka ilah yoktur; O'na tevekkül ettim. O büyük arşın sahibidir. O ortak koşanların ortak koştuklarından uzaktır.

Allah'ım! Açık ve gizli işlediğimizi bağışla. Yine bizim bildiğin günahlarımızı da bağışla.

Allah'ım! Bize dünyada ve ahirette rızanı ver. Son nefesimizi, saadet ve şehadet ve mağfiretle tamamlamayı nasip eyle.

Allah'ım! Ömürlerimizin sonunu hayırlı eyle. Ömürlerimizin sonunu hayırlı eyle. Sana kavuşacağımız günü günlerimizin hayırlısı eyle.

Allah'ım! Nimetinin yok olmasından, aniden gelen azabından, verdiğin afiyetin değişmesinden sana sığınırız.

Allah'ım! Şekavet çukuruna düşmekten bela derdinden düşmanlara rüsvay olmaktan, nimetlerin değişmesinden, kötü kazadan sana sığınırım. Bütün sarılık ve kötülüklerden sana sığınırız.

Allah'ım! Senden hayırlar vermeni dileriz.

Allah'ım! Bizden hastalıkları gidermeni, dertlerimize derman vermeni, ölülerimize rahmet etmeni, bedenlerimize sıhhat vermeni diliyoruz. Böylece senin için halis bir din sahibi olmamızı diliyoruz.

Allah'ım! İbadetlerimizi korumanı, sinelerimizi genişletmeni, işlerimizi yönetmeni, çocuklarımıza sahib olmanı,

cürümlerimizi örtmeni, kayıplarımızı bize vermeni, bizi dinimizde sabit kılmanı diliyoruz. Senden hayır ve irşad istiyoruz.

Allah'ım! Rabbimiz! Bize dünyada da ahirette de iyilik vermeni, bizi rahmetinle Müslüman olarak öldürmeni istiyoruz. Bizi cehennem ve kabir azabından koru, ey merhametlilerin en merhametlisi! Ey âlemlerin Rabbi olan Allah'ım!"

Dua mümine emredilmiştir. Duanın Allah (cc) katında yeri vardır. Bunu kitabın çeşitli yerlerinde açıkladık. Durum böyle olunca, imam olan kişinin ve imama uyanın dua etmeden mescitten çıkması uygun değildir. Bu manada Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ ۞ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ

"Bir işi bitirdikten sonra boş durma, yine kalk ve ibadete başla! Ve ancak rabbine rağbet et, hep O'na yönel!"[1] Yani ibadeti bitirdiğin zaman duaya başla, Allah (cc) katında olanlara yönel ve O'ndan iste.

Yine Enes b. Malik'in (ra) rivayet ettiği hadis-i şerifte de Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"İmam mihraba çıktığında ve saflar sıra sıra olduğunda, rahmet iner. Bu inen rahmet önce imama gelir, sonra sağındakilere, sonra solundakilere, sonra da cemaate gelir.

Sonra bir melek şöyle seslenir:

-Falan kazandı, falan kaybetti.

Kazanan kişi, farz namazı bitirdikten sonra ellerini kaldırarak Allah-u Teâlâ'ya dua eden kişidir. Kaybeden

[1] İnşirah Sûresi, 7–8.

ise, mescidden dua etmeden çıkan kişidir. Dua etmeden mescitten çıkan kişiye melekler şöyle derler:

-Ey falan! Sen Allah Teâlâ'dan istemekten kaçındın. Allah (cc) katında sana yapacak bir şey yoktur."

Hatim Duası

Hatim duası şöyle yapılır:

صَدَقَ اللهُ الْعَظِيمُ الَّذِى خَلَقَ الْخَلْقَ فَأَبْدَعَهُ، وَسَنَّ الدِّينَ وَشَرْعَهُ، وَنَوَّرَ النُّورَ وَشَعْشَعَهُ، وَقَدَّرَ الرِّزْقَ وَوَسَّعَهُ، وَضَرَّ خَلْقَهُ وَنَفَعَهُ، وَأَجْرَى الْمَاءَ وَأَنْبَعَهُ، وَجَعَلَ السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا مَرْفُوعًا رَفَعَهُ، وَالْأَرْضَ بِسَاطًا وَضَعَهُ، وَسَيَّرَ الْقَمَرَ فَأَطْلَعَهُ، سُبْحَانَهُ مَا أَعْلَى مَكَانَهُ وَأَرْفَعَهُ، وَأَعَزَّ سُلْطَانَهُ وَأَرْدَعَهُ، لَا رَادَّ لِمَا صَنَعَهُ، وَلَا مُغَيِّرَ لِمَا اخْتَرَعَهُ، وَلَا مُذِلَّ لِمَنْ رَفَعَهُ، وَلَا مُعِزَّ لِمَنْ وَضَعَهُ، وَلَا مُفَرِّقَ لِمَا جَمَعَهُ، وَلَا شَرِيكَ لَهُ، وَلَا إِلَهَ مَعَهُ، صَدَقَ اللهُ الَّذِى دَبَّرَ الدُّهُورَ، وَقَدَّرَ الْمَقْدُورَ، وَصَرَّفَ الْأُمُورَ، عَلِمَ هَوَاجِسَ الصُّدُورِ، وَتَعَاقُبَ الدَّيْجُورِ، وَسَهَّلَ الْمَعْسُورَ، وَيَسَّرَ الْمَيْسُورَ، وَسَخَّرَ الْبَحْرَ الْمَسْجُورَ، وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ وَالنُّورَ، وَالتَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ وَالزَّبُورَ، وَأَقْسَمَ بِالْفُرْقَانِ وَالطُّورِ، وَالْكِتَابِ الْمَسْطُورِ فِى رَقٍّ مَنْشُورٍ، وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ، وَالْبَعْثِ وَالنُّشُورِ، وَجَاعِلِ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ، وَالْوِلْدَانِ وَالْحُورِ، وَالْجِنَانِ وَالْقُصُورِ، (إِنَّ اللهَ يَسْمَعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِى الْقُبُورِ). صَدَقَ اللهُ الْعَظِيمُ، الَّذِى

عَزَّ فَارْتَفَعَ، وَعَلَا فَامْتَنَعَ، وَذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ لِعَظَمَتِهِ وَخَضَعَ، وَسَمَكَ السَّمَاءَ وَرَفَعَ، وَفَرَشَ الْأَرْضَ وَأَوْسَعَ، وَفَجَّرَ الْأَنْهَارَ فَأَنْبَعَ، وَمَرَجَ الْبِحَارَ وَأَنْزَعَ، وَسَخَّرَ النُّجُومَ فَأَطْلَعَ، وَأَرْسَلَ السَّحَابَ فَارْتَفَعَ، وَنَوَّرَ النُّورَ فَلَمَعَ، وَأَنْزَلَ الْغَيْثَ فَهَمَعَ، وَكَلَّمَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَسْمَعَ، وَتَجَلَّى لِلْجَبَلِ فَتَقَطَّعَ، وَوَهَبَ وَنَزَعَ وَضَرَّ وَنَفَعَ، وَأَعْطَى وَمَنَعَ، وَسَنَّ وَشَرَعَ، وَفَرَّقَ وَجَمَعَ، ﴿وَهُوَ الَّذِى أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ﴾ صَدَقَ اللهُ الْعَظِيمُ التَّوَّابُ الْغَفُورُ الْوَهَّابُ، الَّذِى خَضَعَتْ لِعَظَمَتِهِ الرِّقَابُ، وَذَلَّتْ لِجَبَرُوتِهِ الصِّعَابُ، وَلَانَتْ لَهُ الشِّدَادُ الصِّلَابُ، وَاسْتَذَلَّتْ بِصَنْعَتِهِ الْأَلْبَابُ، وَيُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ الرَّعْدُ وَالسَّحَابُ، وَالْبَرْقُ وَالسَّرَابُ، وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُ، رَبُّ الْأَرْبَابِ، وَمُسَبِّبُ الْأَسْبَابِ، وَمُنْزِلُ الْكِتَابِ، وَخَالِقُ خَلْقِهِ مِنَ التُّرَابِ، غَافِرُ الذَّنْبِ، وَقَابِلُ التَّوْبِ، شَدِيدُ الْعِقَابِ، ذِى الطَّوْلِ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ، صَدَقَ مَنْ لَمْ يَزَلْ جَلِيلًا دَلِيلًا، صَدَقَ مَنْ حَسْبِى بِهِ كَفِيلًا، صَدَقَ مَنِ اتَّخَذَ وَكِيلًا، صَدَقَ الْهَادِى إِلَيْهِ سَبِيلًا، صَدَقَ اللهُ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللهِ قِيلًا، صَدَقَ اللهُ وَصَدَقَ أَنْبَاؤُهُ، وَصَدَقَ اللهُ وَصَدَقَتْ أَنْبَاؤُهُ، صَدَقَ اللهُ وَجَلَّتْ آلَاؤُهُ، صَدَقَ اللهُ وَصَدَقَتْ أَرْضُهُ وَسَمَاؤُهُ، صَدَقَ اللهُ الْوَاحِدُ الْقَدِيمُ، الْمَاجِدُ الْكَرِيمُ، الشَّاهِدُ الْعَلِيمُ، الْغَفُورُ الرَّحِيمُ، الشَّكُورُ الْحَلِيمُ، ﴿قُلْ صَدَقَ اللهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ﴾ صَدَقَ اللهُ الْعَظِيمُ

الَّذِى لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ، الْحَىُّ الْحَلِيمُ، الْحَىُّ الْكَرِيمُ، الْحَىُّ الْبَاقِى، الْحَىُّ الَّذِى لَا يَمُوتُ أَبَدًا، ذُو الْجَلَالِ وَالْجَمَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَالْأَسْمَاءِ الْعِظَامِ، وَالْمِنَنِ الْجِسَامِ، وَبَلَغَتِ الرُّسُلُ الْكِرَامُ بِالْحَقِّ صَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ السَّلَامُ، وَنَحْنُ عَلَى مَا قَالَ اللهُ رَبُّنَا وَسَيِّدُنَا وَمَوْلَانَا مِنَ الشَّاهِدِينَ، وَمَا أَوْجَبَ وَأَلْزَمَ غَيْرَ جَاحِدِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَصَلَوَاتُهُ عَلَى سَيِّدِنَا وَسَنَدِنَا مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَعَلَى أَبَوَيْهِ الْمُكْرَمَيْنِ سَيِّدِنَا آدَمَ وَالْخَلِيلِ إِبْرَاهِيمَ، وَعَلَى جَمِيعِ إِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ، وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ، لَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، وَعَلَيْنَا مَعَهُمْ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

صَدَقَ اللهُ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَالْعَظَمَةِ وَالسُّلْطَانِ، جَبَّارٌ لَا يُرَامُ، عَزِيزٌ لَا يُضَامُ، قَيُّومٌ لَا يَنَامُ، لَهُ الْأَفْعَالُ الْكِرَامُ، وَالْمَوَاهِبُ الْعِظَامُ، وَالْأَيَادِى الْجِسَامُ، وَالْأَفْعَالُ وَالْإِنْعَامُ، وَالْكَمَالُ وَالتَّمَامُ، تُسَبِّحُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ الْكِرَامُ، وَالْبَهَائِمُ وَالْهَوَامُّ، وَالرِّيَاحُ وَالْغَمَامُ، وَالضِّيَاءُ وَالظَّلَامُ، وَهُوَ اللهُ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ، وَنَحْنُ عَلَى مَا قَالَ اللهُ رَبُّنَا جَلَّ ثَنَاؤُهُ، وَتَقَدَّسَتْ أَسْمَاؤُهُ، وَجَلَّتْ آلَاؤُهُ، وَشَهِدَتْ أَرْضُهُ وَسَمَاؤُهُ، وَنَطَقَتْ بِهِ رُسُلُهُ وَأَنْبِيَاؤُهُ شَاهِدُونَ (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللهِ الْإِسْلَامُ) وَنَحْنُ بِمَا شَهِدَ اللهُ رَبُّنَا

وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ مِنْ خَلْقِهِ مِنَ الشَّاهِدِينَ، شَهَادَةً شَهِدَ بِهَا الْعَزِيزُ الْحَمِيدُ، وَدَانَ بِهَا الْمُؤْمِنُ الْغَفُورُ الْوَدُودُ، وَأَخْلَصَ بِالشَّهَادَةِ لِذِي الْعَرْشِ الْمَجِيدِ، يَرْفَعُهَا بِالْعَمَلِ الصَّالِحِ الرَّشِيدِ، يُعْطِي قَائِلَهَا الْخُلُودَ فِي جَنَّةٍ ذَاتِ سِدْرٍ مَخْضُودٍ، وَطَلْحٍ مَنْضُودٍ، وَظِلٍّ مَمْدُودٍ، وَمَاءٍ مَسْكُوبٍ، يُرَافِقُ فِيهَا النَّبِيِّينَ الشُّهُودَ، وَالرُّكَّعَ السُّجُودَ، وَالْبَاذِلِينَ فِي طَاعَتِهِ غَايَةَ الْمَجْهُودِ.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا بِهَذَا التَّصْدِيقِ صَادِقِينَ، وَبِهَذَا الصِّدْقِ شَاهِدِينَ، وَبِهَذِهِ الشَّهَادَةِ مُؤْمِنِينَ، وَبِهَذَا الْإِيمَانِ مُوَحِّدِينَ، وَبِهَذَا التَّوْحِيدِ مُخْلِصِينَ، وَبِهَذَا الْإِخْلَاصِ مُوقِنِينَ، وَبِهَذَا الْإِيقَانِ عَارِفِينَ، وَبِهَذَا الْمَعْرِفَةِ مُعْتَرِفِينَ، وَبِهَذَا الْإِعْتِرَافِ مُنِيبِينَ، وَبِهَذَا الْإِنَابَةِ فَائِزِينَ، وَفِيمَا لَدَيْكَ رَاغِبِينَ، وَلِمَا عِنْدَكَ طَالِبِينَ، وَبَاهِ بِنَا الْمَلَائِكَةَ الْكِرَامَ الْكَاتِبِينَ، وَاحْشُرْنَا مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ، وَلَا تَجْعَلْنَا مِمَّا اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ، فَشَغَلَتْهُ بِالدُّنْيَا عَنِ الدِّينِ، فَأَصْبَحَ مِنَ النَّادِمِينَ، وَفِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ، وَأَوْجِبْ لَنَا الْخُلُودَ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ وَأَنْتَ لِلْحَمْدِ أَهْلٌ، وَأَنْتَ الْحَقِيقُ بِالْمِنَّةِ ثُمَّ الْفَضْلِ، لَكَ الْحَمْدُ عَلَى تَتَابُعِ إِحْسَانِكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى تَوَاتُرِ إِنْعَامِكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى تَرَادُفِ اِمْتِنَانِكَ.

اَللّٰهُمَّ عَطَفْتَ عَلَيْنَا قُلُوبَ الْآبَاءِ وَالْأُمَّهَاتِ صِغَارًا، وَضَاعَفْتَ عَلَيْنَا نِعَمَكَ كِبَارًا، وَوَالَيْتَ إِلَيْنَا بِرَّكَ مِدْرَارًا، وَجَهِلْنَا وَمَا عَاجَلْتَنَا مِرَارًا، فَلَكَ الْحَمْدُ اللّٰهُمَّ فَإِنَّا نَحْمَدُكَ سِرًّا وَجِهَارًا، وَنَشْكُرُكَ مَحَبَّةً وَاخْتِيَارًا، فَلَكَ الْحَمْدُ إِذْ أَلْهَمْتَنَا مِنَ الْخَطَأِ اِسْتِغْفَارًا، وَلَكَ الْحَمْدُ فَارَقْتَنَا جَنَّةً وَاحْجُبْ عَنَّا بِعَفْوِكَ نَارًا، وَلَا تُهْلِكْنَا يَوْمَ الْبَعْثِ فَتَجْعَلَنَا بَيْنَ الْمَعَاشِرِ عَارًا، وَلَا تُفَضِّحْنَا بِسُوءِ أَفْعَالِنَا يَوْمَ لِقَائِكَ فَتَكْسُوَنَا ذِلَّةً وَانْكِسَارًا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ وَأَنْتَ لِلْحَمْدِ أَهْلٌ وَأَنْتَ الْحَقِيقُ بِالْمِنَّةِ وَالْفَضْلِ، اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا هَدَيْتَنَا لِلْإِسْلَامِ وَعَلَّمْتَنَا الْحِكْمَةَ وَالْقُرْآنَ، اَللّٰهُمَّ أَنْتَ عَلَّمْتَنَا قَبْلَ رَغْبَتِنَا فِي تَعْلِيمِهِ، وَمَنَنْتَ بِهِ عَلَيْنَا قَبْلَ عِلْمِنَا بِمَعْرِفَتِهِ، وَخَصَّصْتَنَا بِهِ قَبْلَ مَعْرِفَتِنَا بِفَضْلِهِ، اَللّٰهُمَّ فَإِذَا كَانَ ذٰلِكَ مِنْ فَضْلِكَ لُطْفًا بِنَا وَامْتِنَانًا عَلَيْنَا مِنْ غَيْرِ حِيلَتِنَا وَلَا قُوَّتِنَا، فَهَبْ لَنَا اللّٰهُمَّ رِعَايَةَ حَقِّهِ، وَحِفْظَ آيَاتِهِ، وَعَمَلًا بِمُحْكَمِهِ، وَإِيمَانًا بِمُتَشَابِهِهِ، وَهُدًى فِي تَدَبُّرِهِ، وَتَفَكُّرًا فِي أَمْثَالِهِ وَمُعْجِزَاتِهِ، وَبَصْرَةً فِي نُورِهِ وَحِكَمِهِ، لَا تُعَارِضْنَا الشُّكُوكُ فِي تَصْدِيقِهِ، وَلَا يَخْتَلِجْنَا الزَّيْغُ فِي قَصْدِ طَرِيقِهِ اَللّٰهُمَّ انْفَعْنَا بِالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، وَبَارِكْ لَنَا فِي الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ، وَتَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الْوَهَّابُ الرَّحِيمُ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قُلُوبِنَا، وَشِفَاءَ صُدُورِنَا، وَجَلَاءَ أَحْزَانِنَا، وَذَهَابَ هُمُومِنَا وَغُمُومِنَا، وَسَائِقَنَا وَقَائِدَنَا وَدَلِيلَنَا إِلَيْكَ وَإِلَى جَنَّاتِكَ جَنَّاتِ النَّعِيمِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْآنَ لِقُلُوبِنَا ضِيَاءً، وَلِأَبْصَارِنَا جَلَاءً، وَلِأَسْقَامِنَا دَوَاءً، وَلِذُنُوبِنَا مُمَحِّصًا، وَمِنَ النَّارِ مُخَلِّصًا، اَللّٰهُمَّ اكْسِنَا بِهِ الْحَلَلَ، وَأَسْكِنَّا بِهِ الْظُلَلَ، وَأَسْبِغْ عَلَيْنَا بِهِ النِّعَمَ، وَادْفَعْ بِهِ عَنَّا النِّقَمَ، وَاجْعَلْنَا بِهِ عِنْدَ الْجَزَاءِ مِنَ الْفَائِزِينَ، وَعِنْدَ النَّعْمَاءِ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَعِنْدَ الْبَلَاءِ مِنَ الصَّابِرِينَ، وَلَا تَجْعَلْنَا مِمَّنْ اِسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فَشَغَلَتْهُ بِالدُّنْيَا عَنِ الدِّينِ، فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اَللّٰهُمَّ لَا تَجْعَلْنَا الْقُرْآنَ بِنَا مَاحِلًا، وَلَا الصِّرَاطَ بِنَا زَائِلًا، وَلَا بِنَبِيِّنَا وَسَيِّدِنَا وَسَنَدِنَا مُحَمَّدٍ (صلى الله عليه وسلم) فِي الْقِيَامَةِ عَنَّا مُعْرِضًا وَلَا مُوَلِّيًا، اِجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا مُشَفَّعًا، وَأَوْرِدْنَا حَوْضَهُ وَاسْقِنَا بِكَأْسِهِ مَشْرَبًا رَوِيًّا هَنِيًّا لَا نَظْمَأُ بَعْدَهُ أَبَدًا، غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَاكِثِينَ، وَلَا جَاحِدِينَ وَلَا مَغْضُوبَ عَلَيْنَا، وَلَا ضَالِّينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

اَللّٰهُمَّ انْفَعْنَا بِالْقُرْآنَ الَّذِي رَفَعْتَ مَكَانَهُ وَثَبَّتَ أَرْكَانَهُ، وَأَيَّدْتَ، سُلْطَانَهُ وَبَيَّنْتَ بَرَكَاتَهُ، وَجَعَلْتَ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ الْفَصِيحَةَ لِسَانَهُ،

وَقُلْتَ يَا عِزُّ مِنْ قَائِلٍ سُبْحَانَهُ (فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ۞ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ) أَحْسَنُ كُتُبِكَ نِظَامًا، وَأَوْضَحُهَا كَلَامًا، وَأَبْيَنُهَا حَلَالًا وَحَرَامًا، مُحْكَمُ الْبَيَانِ، ظَاهِرُ الْبُرْهَانِ، مَحْرُوسٌ مِنَ الزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ، فِيهِ وَعْدٌ وَوَعِيدٌ وَتَخْوِيفٌ وَتَهْدِيدٌ (لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ)

اَللّٰهُمَّ فَأَوْجِبْ لَنَا بِهِ الشَّرَفَ وَالْمَزِيدَ، وَأَلْحِقْنَا بِكُلِّ بِرٍّ سَعِيدٍ، وَاسْتَعْمِلْنَا فِي الْعَمَلِ الصَّالِحِ الرَّشِيدِ، إِنَّكَ أَنْتَ الْقَرِيبُ الْمُجِيبُ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

اَللّٰهُمَّ فَكَمَا جَعَلْتَنَا بِهِ مُصَدِّقِينَ، لِمَا فِيهِ مُحَقِّقِينَ، فَاجْعَلْنَا بِتِلَاوَتِهِ مُنْتَفِعِينَ، وَإِلَى لَذِيذِ خِطَابِهِ مُسْتَمِعِينَ، وَبِمَا فِيهِ مُعْتَبِرِينَ، وَلِأَحْكَامِهِ جَامِعِينَ، وَلِأَوَامِرِهِ وَنَوَاهِيهِ خَاضِعِينَ، وَعِنْدَ خَتْمِهِ مِنَ الْفَائِزِينَ، وَلِثَوَابِهِ حَائِزِينَ، وَلَكَ فِي جَمِيعِ شُهُودِنَا ذَاكِرِينَ وَإِلَيْكَ فِي جَمِيعِ أُمُورِنَا رَاجِعِينَ، وَاغْفِرْ لَنَا فِي لَيْلَتِنَا هَذِهِ أَجْمَعِينَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنَ الَّذِينَ حَفِظُوا لِلْقُرْآنِ حُرْمَتَهُ لِمَا حَفِظُوهُ، وَعَظَّمُوهُ مَنْزِلَتَهُ لِمَا سَمِعُوهُ، وَتَأَدَّبُوا بِآدَابِهِ لِمَا حَضَرُوهُ، وَالْتَزَمُوا حُكْمَهُ لِمَا فَارَقُوا، وَأَحْسَنُوا جِوَارَهُ لِمَا جَاوَرُوهُ، وَأَرَادُوا بِتِلَاوَتِهِ وَجْهَكَ الْكَرِيمَ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ، فَوَصَلُوا بِهِ إِلَى مُقَامَاتِ الْفَاخِرَةِ، وَاجْعَلْنَا بِهِ مِمَّنْ فِي دَرَجِ الْجِنَانِ يَرْتَقِي، وَبِنَبِيِّهِ (صلى

الله عليه وسلم) يَوْمَ عَرْضِهِ رَاضٍ عَنْهُ يَلْتَقِى، فَالْمُتَشَفِّعُ إِلَيْكَ بِالْقُرْآنِ غَيْرَ شَقِيٍّ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا خَتْمَةً مُبَارَكَةً عَلَى مَنْ قَرَأَهَا وَحَضَرَهَا وَسَمِعَهَا وَأَمَّنَ عَلَى دُعَائِهَا، وَأَنْزِلَ اللّٰهُمَّ مِنْ بَرَكَاتِهَا عَلَى اَهْلِ الدُّورِ فِى دَوْرِهِمْ وَعَلَى أَهْلِ الْقُصُورِ فِى قُصُورِهِمْ وَعَلَى أَهْلِ الثُّغُورِ فِى ثُغُورِهِمْ، وَعَلَى أَهْلِ الْحَرَمَيْنِ فِى حَرَمَيْهِمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، اَللّٰهُمَّ وَأَهْلُ الْقُبُورِ مِنْ أَهْلِ مِلَّتِنَا أَنْزِلْ عَلَيْهِمْ فِى قُبُورِهِمُ الضِّيَاءَ وَالْفَسْحَةَ، وَجَازِهِمْ بِالْإِحْسَانِ إِحْسَانًا، وَبِالسَّيِّئَاتِ غُفْرَانًا، وَارْحَمْنَا إِذَا صِرْنَا إِلَيْهِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. اَللّٰهُمَّ يَا سَائِقَ الْقُوتِ، وَيَا سَامِعَ الصَّوْتِ، وَيَا كَاسِيَ الْعِظَامِ بَعْدَ الْمَوْتِ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، وَلَا تَدَعْ لَنَا فِى هَذِهِ اللَّيْلَةِ الشَّرِيفِ الْمُبَارَكَةِ ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَّجْتَهُ، وَلَا كَرْبًا إِلَّا نَفَّسْتَهُ، وَلَا غَمًّا إِلَّا كَشَفْتَهُ، وَلَا سُوءًا إِلَّا صَرَّفْتَهُ، وَلَا مَرِيضًا إِلَا شَفَيْتَهُ، وَلَا مُبْتَلِيًا إِلَّا عَافَيْتَهُ، وَلَا ذَا إِسَاءَةٍ إِلَّا أَقَلْتَهُ، وَلَا حَقًّا إِلَّا اِسْتَخْرَجْتَهُ، وَلَا غَائِبًا إِلَّا رَدَدْتَهُ، وَلَا عَاصِيًا إِلَّا هَدَيْتَهُ، وَلَا وَلَدًا إِلَّا جَبَرْتَهُ، وَلَا مَيِّتًا إِلَّا رَحِمْتَهُ، وَلَا -حَاجَةً إِلَّا مِنْ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَكَ فِيهَا رِضًا وَلَنَا فِيهِ صَلَاحٌ إِلَّا أَعَنْتَنَا عَلَى قَضَائِهَا بِيُسْرٍ مِنْكَ وَعَافِيَةٍ مَعَ الْمَغْفِرَةِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اَللّٰهُمَّ عَافِنَا وَاعْفُ عَنَّا بِعَفْوِكَ الْعَظِيمِ وَسَتْرِكَ الْجَمِيلِ، وَإِحْسَانِكَ الْقَدِيمِ، يَا دَائِمَ الْمَعْرُوفِ، يَا كَثِيرَ الْخَيْرِ، وَصَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا وَسَنَدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى إِخْوَانِهِ الْأَنْبِيَاءِ وَعَلَى آلِهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّأْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا، وَوَفِّقْنَا لِعَمَلٍ صَالِحٍ يُرْضِيكَ عَنَّا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا هَدَيْتَنَا بِهِ مِنَ الْضَلَالَةِ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا اسْتَنْقَذْتَنَا بِهِ مِنَ الْجَهَالَةِ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا بَلَغَ الرِّسَالَةَ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ شَمْسِ الْبِلَادِ وَقَمَرِ الْمِهَادِ وَزَيْنِ الْوُرَّادِ وَشَفِيعِ الْمُذْنِبِينَ يَوْمَ التَّنَادِ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَذُرِّيَّتِهِ وَجَمِيعِ صَحَابَتِهِ، الَّذِينَ قَامُوا بِنُصْرَتِهِ وَجَرُّوا عَلَى سُنَّتِهِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ الَّذِي بِالْحَقِّ بَعَثْتَهُ، وَبِالصِّدْقِ نَعَتَّهُ وَبِالْحِلْمِ وَسَمْتَهُ، وَأَحْمَدَ سَمَّيْتَهُ، وَفِي الْقِيَامَةِ فِي أُمَّتِهِ شَفَّعْتَهُ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ مَا أَزْهَرَتِ النُّجُومُ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ مَا تَلَاحَمَتِ الْغُيُومُ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ يَا حَيُّ يَا قَيُّومُ.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ مَا ذَكَرَهُ الْأَبْرَارُ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ مَا اخْتَلَفَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

"Sadakallahül azim (Yüce Allah doğru söylemiştir). O Allah (cc) halkı yoktan yaratan, dini, Kur'an ve şeriat yolunu açandır. Nuru veren ve parlatan, rızkı takdir eden ve bol bol verendir. Halkına gelen zararı ve faydayı yaratandır. Suyu yürüten ve kaynatandır. O Allah (cc), göğü kurumuş bir tavan eyledi ve yükseltti. Yeri de döşek gibi yayıp yerli yerine koydu. Aya seyir yolunu verdi ve onu parlattı.

Allah (cc) noksan sıfatlardan uzak, makamı en yüce ve en yüksek olandır. Saltanatı en üstün ve erişilmez. Yaptığını kimse geri çeviremez, yarattığını hiç kimse değiştiremez. O'nun yücelttiğini kimse alçaltamaz, alçalttığını da hiç kimse yüceltemez. O'nun topladığını kimse ayırıp dağıtamaz. O'nun ortağı yoktur; O'ndan başka ilah yoktur.

Zamanı yöneten Allah (cc) doğru söylemiştir. Kaderi takdir etmiştir; işleri de yönetendir. O kalplerde dolaşanı karanlıklarda geleni bilir. Zoru kolaylaştırır; kolayı da daha kolay eder. O dolup taşan denizleri halkın emrine verendir. O Furkan'ı, Nuru, Tevrat'ı, İncil'i ve Zebur'u gönderendir. O Furkan'a, Tura, yazılan kitaba, Rakk-ı Menşur'a, Beyt-i Ma'mur'a, öldükten sonra dirilmeye, yemin etmiştir. O zulmetleri ve nuru yaratandır. Vildan ve hurileri, cennetleri ve köşkleri yaratandır.

إِنَّ اللهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِى الْقُبُورِ

"Allah dilediğine her şeyi duyurur, ama siz kabirdekilere bir şey duyuramazsınız."[2]

[2] Fatır Sûresi, 22.

Yüce Allah doğru söylemiştir. O aziz kılıp yükselten yükselttiğine ulaşmayı engelleyendir. Azametine her şeyi boyun eğdiren, göğü yükseltip asan, yeri yayıp genişletendir. Irmaklara yol açan ve kaynatandır. Denizleri birleştiren, yıldızları parlatan, bulutları yükselten ve yürüten, nuru aydınlayıp çaktıran, yağmuru indirip yağdırandır.

O, Musa (as) ile konuşan ve sesini duyurandır. Dağa tecelli edince dağ parçalandı. O, hibe eden ve çekip alan, fayda ve zarar verendir. Verendir; engelleyendir; yol gösteren ve yol açandır. Dağıtan ve toplayandır.

وَهُوَ الَّذِى أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ

"**O sizleri tek bir nefisten yaratan hem istikrar veren hem de emanetini bırakandır.**"[3]

Yüce Allah doğru söylemiştir. O tevbeleri kabul eden, bağışlayan ve hibe edendir. O, boyunların önünde eğildiği, tüm sertliklerin, saltanatı karşısında zelil olduğu zattır. Sert ve çetin şeyler O'nun önünde yumuşar. Kalpler O'nun sanatını anlama yolunu bulmuşlardır. O'nu ra'd, bulut, şimşek, serap, ağaç ve hayvanlar tesbih ederler. O efendilerin efendisi ve terbiye edicisi ve sahibidir. Sebepleri meydana getiren, Kitabı indiren mahlûkatı topraktan yaratan, günahları bağışlayan, tevbeleri kabul eden, azabı çetin olan Rab'dir.

Ondan başka ilah yoktur. O'na tevekkül ettim. Tevbe makamı ancak O'nun makamıdır. Devamlı şanı yüce, delil olan Allah (cc) doğru söylemiştir. Bana kefil olan Allah (cc) doğru söylemiştir. Zatını vekil bildiğim Allah

[3] En'am Sûresi, 98.

(cc) doğru söylemiştir. Doğru yolu gösteren Allah (cc) doğru söylemiştir. Allah (cc) doğru söylemiştir; Allah'tan daha doğru sözlü kim vardır? Allah (cc) doğru söylemiştir ve doğru haberler vermiştir. Allah (cc) doğru söylemiş, peygamberleri de doğru söylemiştir. Allah (cc) doğru söylemiştir, O'nun şanına delalet eden manalar da üstündür; yücedir. Allah (cc) doğru söylemiştir, O'nun arzı da seması da doğrudur.

Vahid, Kadim, Macid, Kerim, Şahid, Alîm, Gafur, Rahim, Şekür ve Halim olan Allah (cc) doğru söylemiştir.

قُلْ صَدَقَ اللهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَهِيمَ حَنِيفًا

"Deki Allah doğru söylemiştir, öyleyse İbrahim'in dinine tabi ol."[4]

Allah (cc) doğru söylemiştir ki O Allah'tan başka ilah yoktur. Rahmandır, Rahimdir, Hayydır, Halimdir. Hayydır; Kerimdir. Hayydır, Bakidir, Ebedi ölmeyecek olan Hayydır: Celal ve ikram sahibidir: O büyük isimlerin büyük ihsanların sahibidir. Allah'ın peygamberleri bile hakkı ulaştırdılar. Başta Peygamberimiz Hz.Muhammed'e (sav) tüm peygamberlere salât ve selam olsun. Biz sahibimiz, efendimiz ve Mevla'mız Allah'ın buyruklarına şahidiz. Yapılması ve uyulmasını istediği lüzumlu gördüğü her şeye şahidiz. Hiçbirini inkâr etmeyiz.

Hamd, Âlemlerin Rabbi Allah'a olsun. Salât ve selam Efendimiz, güvendiğimiz peygamberlerin sonuncusu Muhammed'e olsun. Yine, mükerrem ana babasına efendimiz Âdem (as) ve İbrahim (as) üzerine ve diğer peygam-

4 Al-i İmran Sûresi, 95.

ber kardeşlerine, temiz Ehl-i Beytine, seçilmiş ashabına, müminlerin anneleri temiz zevcelerine, kıyamete kadar bu sayılanlara tabi olanlara olsun. Ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allah'ım! Bizleri de onların arasına dâhil eyle.

Celal, ikram azamet ve saltanat sahibi Allah (cc) doğru söylemiştir. Ona hiçbir şeyin gücü yetmez. O düşürülmeyen izzet sahibidir. Kayyumdur, asla uyumaz. En güzel işler, büyük hibeler, üstün yardımlar, faziletler, nimetler, tamamıyla kemal ona mahsustur.

Melaike-i kiram, ehlî ve vahşi hayvanlar, rüzgârlar ve bulutlar, aydınlık ve karanlıklar onu tesbih ederler. O Allah Melik, Küddus ve Selamdır. Biz, yüce Rabbimiz Allah'ın buyurduğu üzerineyiz. O'nun isimleri noksan sıfatlardan uzaktır. O'nun şanına delalet edenler yücedir. Yeri ve göğü O'nun varlığına şahitlik etmektedir. Resulleri ve peygamberleri onun varlığına şahit olarak konuşmuşlardır.

شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ وَالْمَلٰئِكَةُ وَاُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۞ اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلاَمُ ۞

"İlah olarak ancak O vardır. Melekler ve adalet üzere olan ilim sahipleri bu şahittir. O'ndan başka ilah yoktur. O azizdir, hâkimdir. Allah katında din İslam'dır."[5]

Biz de Rabbimiz Allah'ın meleklerin ve halkından ilim sahiplerinin şahitlik ettiğine şahitlik ederiz. Bu Aziz ve Hamid olan Allah'ın şahitlik ettiği gibi bir şehadettir.

[5] Al-i İmran Sûresi, 18–19.

Mümin, gafur ve Vedud zata yakın olan manada böyledir. Bu manada Arş-ı Mecid sahibine şehadet doğru olmaktadır.

Bu şehadet sebebiyle de doğru ve salih amel yücelere çıkar. Bu şehadeti yapan kimseye, cennette daimi kalmak ihsan edilir. O cennette dikensiz kiraz, salkım salkım meyveleri olan muz ağaçları, uyuyup giden gölgeler; gürül gürül akan sular vardır. Orada dünya ve ahiretin şahidi peygamberlerle arkadaşlık, rükû ve secde ehlinin arkadaşlığı, son nefeslerine kadar tüm güçleriyle itaatte olan zatların beraberliği vardır.

Allah'ım! Bizi bu doğru haberi tasdik eden şahitlerden kıl. Bu şehadete tam iman edenlerden eyle. Bizi böyle inanan muvahhidlerden eyle. Bu imanla bizi tevhid ehlinden eyle. Bizi bu tevhitte ihlâslı kıl. Bu ihlâsta bizi yakin sahibi kıl. Bu yakin sahibi olmaktan dolayı bizi irfan sahiplerinden eyle. Bu irfanla da kulluğumuzu itiraf edenlerden eyle. Bu itirafla zatına dönen inabe ehlinden eyle. Bu inabe ile kurtulanlardan ve katında bulunanlara rağbet edenlerden eyle, bizi katında bulunanları arzulu eyle.

Bizi öyle kıl ki, kiramen kâtibin melekleri bizimle övünsün. Bizi peygamberler, sıddıklar, şehidler ve salihlerle birlikte haşreyle. Bizi şeytanın hevasına uyanlardan, dini bırakıp dünya ile meşgul olanlardan, ahirette de hüsrana uğrayıp pişman olanlardan eyleme. Bizi rahmetinle ebedi kılmak üzere Naim cennetine girenlerden eyle, ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Hamd sana mahsustur. Hamde layık olan sensin. İhsan etmeye fazilet vermeye hakkı olan sensin.

Peşpeşe gelen ihsanından dolayı hamde layık olan sensin.

Allah'ım! Küçükken bizim için, babaların ve annelerin kalplerine şefkat verdin. Bize büyük büyük nimetler ihsan eyledin. Bizlere aralıksız iyiliklerini yağdırdın. Biz cahilce davrandık ama sen bize acıyı tattırmada acele etmedin. Hamd sana mahsustur.

Allah'ım! Gizli ve açık sana hamd ederiz. Severek ve isteyerek sana şükrederiz. Sana hamdolsun, bize hatadan istiğfar etmeyi ilham ettin. Hamd sana mahsustur. Bizi cennetle rızıklandır. Affınla cehennemle aramıza perde ger. Bizi kıyamet günü helak etme. Kıyamet günü bize ar olacak şey yaratma. Sana kavuştuğumuz gün, kötü işlerimiz sebebiyle bizi rüsvay eyleme. Bizi zillete ve hayal kırıklığına uğratma. Rahmetine sığınıyoruz, ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Sana hamdolsun. İyilik ve faziletle layık olan gerçekte sensin. Bize İslam'ı gösterdiğin için, hikmeti ve kuranı öğrettiğin için sana hamdolsun.

Allah'ım! Biz onu istemeden sen bize öğrettin. Biz onu öğrenme yoluna girmeden sen bize onu açıkladın. Biz onu tanımadan önce onun şerefiyle bize özellik kazandırdın.

Allah'ım! Bizim gücümüz dışında, kuvvetimize kalmadan bize fazlından bir lütfün olacaksa, bize Kur'anın hakkına riayet etmeyi öğret, onun ayetlerini korumayı ezberlemeyi nasib eyle. Muhkem ayetleriyle amel etmeyi, müteşabih ayetlerine de iman etmeyi nasib eyle. Gösterdiği doğru yolda yürümeyi, ondaki misallerden ve mucizelerden

tefekkür edip ibret almayı nasib eyle. Onu tasdikte bizi şüpheye düşürme. Onu tasdik yolunda içimize karışıklık verme.

Allah'ım! Kur'an-ı Azim ile bize fayda eyle. Ayetlerini bize hikmetli, öğütlerini bize uğurlu ve bereketli kıl. Amellerimizi kabul eyle. Sen her şeyi duyan ve bilensin. Tevbelerimizi kabul buyur. Sen tevbeleri kabul eden ve rahmetini ihsan edensin. Ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Kur'an'ı gönüllerimizin baharı, kalplerimizin şifası, hüzünlerimizin, dertlerimizin ve kederlerimizin giderici eyle. Kuran'ı bizi yöneten, önderimiz, sana delilllerimiz ve nimetlerle dolu cennetlere götüren eyle. Rahmetine sığınıyoruz ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Kur'an'ı kalplerimize ziya, gözlerimize cila, hastalarımıza şifa eyle. Günahlarımızı temizleyen, cehennemden kurtaran eyle.

Allah'ım! Kur'an hürmetine bize cennet hülleleri giydir, onun hürmetine bizi gölgelere yetiştir, nimetlere daldır, azapları bizden uzaklaştır.

Kıyamet günü, onun hürmetine bizi umduğuna nail olanlardan eyle. Nimetler verdiğin zaman şükredenlerden eyle. Belalar geldiğinde sabredenlerden eyle. Bizi şeytanın hevesine uyanlardan eyleme. Dini bırakıp dünyaya dalanlardan ve sonra hüsrana uğrayanlardan eyleme. Rahmetine sığınıyoruz ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Kur'an'ı bizim için yokluk vesilesi kılma. Sıratta ayaklarımızı kaydırma. Peygamber Efendimiz önderimiz Muhammed Mustafa kıyamet gününde bizden

yüz çeviren ve bizi kendi halimize bırakılmışlardan eyleme. Onu bize şefaatçi ve şefaati kabul olanlardan eyle.

Bizi onun havuzuna ulaştır. Ondan kadeh kadeh içmeyi bize nasib eyle. Ondan kana kana içelim ve bir daha asla susamayalım. Ona da rüsvay olmayalım, geri çevrilmeyelim. Küfre giren inkârcılardan gazaba uğrayanlardan azıp sapmışlardan olmayalım. Rahmetine sığınıyorum, ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Bizi Kur'an'dan faydalandır. Ki, sen onun makamını yükselttin, erkânını sağlam kıldın, saltanatını güçlendirdin onun bereketini açıkladın. Dilini fasih Arapça dili ile gönderdin. Ey aziz ve yüce zat sen şöyle buyurdun:

فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ۞ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ۞

"Kur'an'ı okuduğun zaman ona tabi ol. Sonra onun açıklanması bize düşer."[6]

O senin kitaplarının en güzelidir. Onların en açık kelamı olanıdır. Helal ve haramı açıklayandır. O en sağlam beyandır. Delilleri açık, fazlalıktan ve noksanlıktan korunmuştur. Onda cennet vaadi ve azap haberi vardır. Onda korkutma ve tehdit vardır.

لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ

"Ona batıl yaklaşamaz. Ne sağından, ne solundan, ne önünden ne ardından... Çünkü o hâkim ve hamid olan Allah'tan gelmiştir."[7]

---

6 Kıyame Sûresi, 18–19.

7 Fussilet Sûresi, 42.

Allah'ım! Nasıl ki Kur'an-ı tasdik edenlerden onu doğrulayanlardan kıldıysan, onu okuyup faydalananlardan ve onun lezzetli hitabını dinleyenlerden ibret alanlardan, onun hükümleriyle derlenip toplananlardan eyle. Onun emir ve yasaklarının önünde boyun eğenlerden eyle. Onu hatmederek umduğuna nail olanlardan, sevabını bulanlardan, her gördüğümüz şeyde seni zikredenlerden eyle. Tüm işlerimiz de sana dönenlerden eyle. Bu gecemizde hepimizi bağışla. Rahmetine sığınıyoruz. Ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Bizi Kur'an'ı ezberleyince onu korumayı, saygı göstermeyi nasib eyle. Onu duyunca tazim gösterenlerden eyle. Onun huzurunda edep sahibi olanlardan eyle. Ondan ayrı kaldıklarında hükmüne uyanlardan eyle. Onun yanında da en güzel bir şekilde ona uyanlardan eyle. Onlar onu, kerem olan rızan ve ahiret yurdunu gözeterek okumuşlardır. Bu vesile ile pek çok övülmüş güzel makamlara ulaşmışlardır. Bizi cennet dereceleri yükselenlerden eyle. Kıyamet günü, peygambere ulaşan ve Hz. Peygamberin razı olduğu kimselerden eyle. Kur'an'ı kendisine şefaatçi bulanlardan eyle. Şaki bulanlardan değil. Rahmetine sığınıyoruz. Ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Ey insanları gönderen, ey sesleri işiten, ey öldükten sonra kemikleri giydiren, Muhammed'e ve Muhammed'in âline salât eyle. Bu şerefli ve mübarek gecede bağışlamadığın günahımızı bırakma bizi rahata erdirmediğin sıkıntı bırakma. Sıkıntımızı gidererek bizi rahata kavuşturamadığın zorluk bırakma. Gam ve kederimizi gider, kötülüğü bizden uzak eyle ve bizi rahata

kavuştur. Her hastaya şifa ver, her belaya uğrayana afiyet ihsan eyle. Kötülükleri gider, hakları çıkar, kayıpları geri ver, asileri hidayete erdir, çocukları ıslat et, ölüleri rahmete erdir. Senin bizim yararımıza bildiğin ne varsa tüm ihtiyaçlarımızı ihsan eyle. Rahmetine sığınıyoruz, ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Bize afiyet ver, bizi büyük affınla affet. Hoşluğunla günahlarımızı gizle, ezeli ihsanından ver. Ey iyiliği devamlı olan, hayrı çok olan efendimiz, güvendiğimiz Muhammed'e, peygamber kardeşlerine, âline meleklerine salât selam eyle.

Rabbimiz! Katından bize rahmet ver, bize işimizde başarı ihsan eyle. Bizi razı olacağın salih ameller işlemeye muvaffak eyle. Rahmetine sığınıyoruz, ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Bizi sapıklıktan kurtarıp uyandırdığın gibi, Muhammed'e salât eyle.

Allah'ım! Bize risaleti tebliğ ettiği gibi, Muhammed'e salât eyle.

Allah'ım! Beldelerin güneşi, gecelerin ayı, kıyamet gününün şereflisi, hesap günü günahların şefaatçisi Muhammed'e salât eyle.

Allah'ım! Muhammed'e, soyuna, yardımına koşan ve sünneti üzere yaşayan ashabına salât eyle. Allah'ım! Hak olarak gönderdiğin, doğruluğu sıfatı kıldığın, hilmi nişanı eylediğin, Ahmed olarak isimlendirdiğin, kıyamet günü ümmetine şefaatçi eylediğin Muhammed'e salât eyle.

Allah'ım! Yıldızlar parladıkça Muhammed'e salât eyle. Bulutlar kapadıkça Muhammed'e salât eyle.

Ey Hayyu kayyum! Muhammed'e salât eyle. Allah'ım iyilerin andığı Muhammed'e salât eyle. Gece ve gündüz farklı oldukça Muhammed'e salât eyle. Muhammed'e, Muhacirlere ve Ensar'a salât etle. Rahmetine sığınıyoruz, ey merhametlilerin en merhametlisi!"

Tavsiye[8]

"Biliniz ki Allah (cc) sizlere rahmet etsin, bu geceniz Allah'ın şerefli ve yüce kıldığı ayın veda gecesidir. Allah (cc) oruç tutmak, namaz kılmak ve Kur'an okumak suretiyle bu gecenin kadrini ve keremini artırmıştır. Bu gecede Allah'tan size rahmet ve rıza gelmiştir. Allah (cc) bu ayı herkese bir kandil ve düzen vasıtası yapmıştır. Tutulan oruçların, kılınan namazların nurları ile İslam sütunları daha da şerefli olmuştur.

Allah Teâlâ bu ayda kitabını göndermiş, yine bu ayda tevbe edenlere kapılarını açmıştır. Bu ayda işitilmeyen dua, toplanmayan hayır, defedilmeyen zarar ve Allah'a yükselmeyen amel yoktur. Asıl zafere kavuşan uğurlu kişi, vakitlerini ganimet bilendir. Hüsrana uğrayan zararlı da, ihmal edip iyilikleri kaçıran kişidir.

Allah (cc) bu ayı günahların temizlenmesi ve silinmesi için mübarek kılmıştır. Bir kimse bu ayda iyilik yaparsa, bu iyilikler ahirette kendisi için birikmiş hayır ve nur olur. Bir kimse onun şartlarını yerine getirir ve gerekli saygıya riayet ederse, kıyamet günü sevinç ve mutluluk bulur.

Bu ay, fısk ve fücur ehlinin, vera haline erdiği aydır. Allah'a ciddi olarak rağbet eden ve bu yolda çalışanlar bu

---

8 Bundan önceki Hatim duası Ramazan ayında yapıldığı takdirde, nasihat mahiyetinde bu tavsiye yapılır.

ayda çoğalır. Bu ay, kalplerin mamur olduğu, günahların silindiği, insanların dolup taşmasıyla mescitlerin ayrı bir önem kazandığı bir aydır. Bu ayda, melekler iner, köleler azad edilir.

Mescitler mamur olur; günahlar bağışlanır. Bu ayda mescitler nurlarla parlar. Melekler oruç tutanlara çok çok istiğfar ederler. Bu ayda Cebbar olan Allah, cehennemi hak eden altı yüz bin kişiyi cehennemden azad eder. Bu ayda bereketler iner de iner. Sadakalar çoğalır; günahlar örtülür, silinir. Hatalara göz yumulur. Sıkıntılar gider, dereceler yükselir. Gözyaşlarına rahmet edilir. Cennetlerden güzel huriler şöyle seslenirler:

"Ey oruç tutan erkek ve kadınlar! Kazandıklarınız mübarek olsun. Namaz kılan erkekler ve kadınlar! Allah'ın size hazırladığı hayırlar, mübarek olsun. Bu ayda bereketlerle kaplandınız. Yer ve gök ehli sizin için sevindi."

Kabre girmeden önce kendisi için hazırlık yapan kişi Allah'ın rahmetine nail olsun. Geçmişi ve dünü ile değil bugünü ile meşgul olan, derhal ahiret için hazırlık yapan kişi bahtiyardır. Bu ay biterken ömürden bir şeyler götürmektedir. Daha açık olarak, bu ay çekip giderken ağlayıp, sızlanmalıdır. Bu ay ayrılırken onu selamlamalı, veda etmeli ve şöyle demelidir:

"Selam sana ey Ramazan ayı! Selam sana oruç, namaz ve Kur'an okuma ayı! Selam sana günahların bırakıldığı, mağfiret ayı! Selam sana bereket ve ihsan ayı! Selam sana hediyeler yağdıran ve rıza getiren ay! Selam sana emirlerin ve ibadetlerin yapıldığı ay! Selam sana oruç ve teheccüd ayı! Selam sana ey teravih ayı! Selam

sana ey kandiller ve nurlarla süslenen ay! Selam sana ey ariflerin dostu ay! Selam sana anlatılanların övüncü ay! Selam sana muhabbet ehlinin nuru ay! Selam sana ibadet ehlinin bahçesi, cenneti ay!

Ey bizim ayımız! Sana kavuşmadan veda ediyoruz. Seninle dost gibi ayrılıyoruz. Senin gündüzün sadaka ve oruç idi. Gecen Kur'an okunan, namaz kılınan vakitlerdi. Bizden sonra saygılar ve selam olsun. Acaba bir dahaki sene döneceğini görecek miyiz, yoksa bize ölüm gelecek de seni göremeyecek miyiz?

Sende kandillerimiz yanardı. Mescitlerimiz seninle şen idi. Ama şimdi kandiller söndü teravih bitti. Günlük alışılmış hayata dönüyoruz. İbadet ayından ayrılıyoruz. Keşke, bizden kimin ameli makbuldür bilseydik gidip onu tebrik ederdik. Ya da keşke bizden kimin amelinin makbul olmadığını bilseydik, kötü ameli sebebiyle gidip onun taziyesinde bulunurduk.

Ey ameli makbul olan! Allah'ın (cc) sevabı, rızası, rahmeti, mağfireti kabulü, ihsanı, affı, iyiliği, güven evinde daimi kalmak sana mübarek olsun.

Ey günahta ısrar eden! Azgınlığı, zulmü, düşmanlığı, gafleti, hüsranı sebebiyle tard edilen! Allah'ın gazabına uğraman senin için çok büyük bir musibet oldu. O seni perişan etti.

Nerde senin gözyaşıyla ıslanan toprağın! Hani akan gözyaşların? Hani senin ağlayıp inlemen ciğer dağlaman? Tevbeni hangi güne bıraktın? Hazırlığını hangi seneye bıraktın? Gelecek seneye mi, bir dahaki seneye mi?

Hiç de öyle değil. Ömürlerin süresi senin elinde değil. Ne kadar alacağını da bilmiyorsun. Nice emeli olanlar var ki emeline kavuşacağını ummuş ama ona ulaşamamıştır. Nice arzusuna ulaşan var ki sonunu getirememiştir.

Niceleri bayramı için güzel koku hazırlamıştır ama ona kabrinde kavuşmuştur. Nice bayramı için güzel elbise hazırlayana, bu kefen olmuştur. Tam iftara hazırlanırken, kabrine gitmiştir. Nice kimseler, tuttuğundan başka oruç tutmamıştır. Hâlbuki daha nice oruçları göreceğini ve tutacağını umuyordu.

Ey Allah'ın kulları! Bu ayın sonuna ulaştığınız için Allah'a hamd ediniz. Orucunuzun ve namazınızın kabul olmasını ondan dileyiniz. Onun haklarını yerine getirmeye dikkat ediniz. Allah'ın ipine ve başarı vermesine sarılıp güvenin. Biliniz ki, Allah'ın rahmetine ererseniz siz büyük, faziletli ve kerim bir aydan ayrılıyorsunuz.

Sizden önce gelip, oruç tutan ve namaz kılanlar neredeler? Ramazan gecelerinde sizinle birlikte olanlar neredeler?

Herkeste Allah'ın hakkı vardır ve ona göre muamele edilir. Babalar, anneler, kız ve erkek kardeşler, komşular, akrabalar...

Allah'a yemin olsun ki, tüm lezzetleri kökünden yıkan, şehvetleri kesen, cemaati dağıtan ölüm onlara geldi. Görülenler onlardan ayrıldı. Mescitler onlardan boşaldı. Şimdi onları kabirlere serilmiş olarak görürsün. Onlarda bir şeyi defetme gücü göremezsin artık. Kendilerine bir zarar veya fayda sağlama güçlerine sahip değildirler. Artık onlar, tüm ümmetlerin rablerine çağrılacağı günü

beklemektedirler. O gün dirilen halk koşarak duracakları yere giderler. O günün dehşetinden tüm omuzlar çöker, hesap sebebiyle kalpler çok feci sızlar.

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا

"Sur'a üflenir ve biz onların hepsini toplarız."[9]

Ey Allah'ın kulları! Bir kimse Ramazan ayında kendini haramdan alıkoyduysa, bunu Ramazandan sonra gelecek aylarda ve yıllarda da sürdürsün. Çünkü Ramazan ayının da sonraki ayında Rabbi tektir. O her iki zamana da hâkimdir. Allah (cc) bizi de sizi de Ramazan ayının ayrılık bereketi ile ödüllendirsin. Sizin ve bizim için vereceği rahmetten kısmetlerimizi bol eylesin. Gelecek günleri de hem size hem de bize bereketli kılsın. Allah (cc) sizi ve bizi hidayet yoluna, rahmetine, faziletine ve ihsanına ulaştırsın.

Allah'ım! Bu gece, cehennemden azad olmak, mağfiret, rahmet, rıza, af, ihsan, kerem, iyilik, cehennemden kurtuluş, cennet nimetlerinde ebedi kalma kısmet ettiysen, bize de bol nasip ver, bol bol kısmetimizi artır. Rahmetine sığınıyoruz, ey merhametlilerin en merhametlisi! Allah'ım, bizi oruç ayına ulaştırdığın gibi, bize senemizi sevenlerin en uğurlusu kıl. Günlerini de en mesut günlerimiz eyle.

Bu ayda senin için tuttuğum oruçlarımı ve kıldığım namazlarımı kabul eyle. Bu ayda işlediğimiz günahlarımız da bağışla. Zatından başka ümit kapısının olmadığı günde, bizi insanların haklarından kurtar. Ey her şeyi bilen! Ey merhametlilerin en merhametlisi!

[9] Kehf Sûresi, 99.

Allah'ım! Biz bu ayımızın orucunu kusurlu tuttuk, namazını kusurlu kıldık. Bu ayda senin üzerimizde bulunan çok hakkından azını eda ettik.

Kapına isteyiciler olarak, iyiliğini arayıcılar olarak geldik. Bizi eli boş çevirme. Rahmetinden ümidini kesenlerden eyleme.

Biz sana muhtacız, fakiriz. Huzurunda esiriz. Sana yöneldik. Kendimizi iyiliğine arz ettik. Kapını çaldık. Fazlından istedik. Bizim çaresiz halimize acı. Huşumuzu kabul et. Kalplerimizi ıslah eyle. Ayıplarımızı ört. Günahlarımızı bağışla. Kıyamet günü kendini bize göster. Kerim yüzünü bizden çevirme. Amelimizi makbul eyle. Çalışmalarımızı şükrana layık eyle. Bu geceki nasibimizi bol eyle.

Allah'ım! ezeli ilminde bizim tekrar böyle bir ayda toplanmamızı takdir etmişsen, onu da bizim için uğurlu ve bereketli eyle.

Ecellerimizin gelmesini takdir ettiysen, ecelimizle aramıza bir hail girecek ise, geride kalanlarımıza ihsanını esirgeme. Geçmişlerimize de bol bol rahmet eyle. Hepimizi rahmetine ve gufranına al. Buluşacağımız yeri cennet bahçeleri ve rızan eyle. Bizleri kendilerine nimet verdiğin,

مِنَ النَّبِيِّنَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا

"Peygamberler, sıddıklar, şehidler, salihlerle beraber eyle. Onlarla arkadaşlık ne güzeldir."[10]

[10] Nisa Sûresi, 69.

Rahmetine sığınıyoruz, ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! Kabirlerdekiler günah rehineleri olmuşlar salınamazlar. Vahşet eşiri olmuşlar, bırakılamazlar. Bir yolculuk garipliği içindeler, dinlenemezler. Onların üzerlerine serilen toprak, yüzlerinin güzelliğini almıştır. Kabirlerinin içinde böcekler onların komşusudur. Onlar şimdi donmuş haldeler, konuşamazlar. Bitişik komşularını dahi ziyaret edemezler. Mahşere kadar kabire yerleşip kalacaklar bir yere taşınamayacaklardır. Onların arasıda iyiler de var kötüler de kusurlular da var ibadete gayretli olanlar da var.

Allah'ım! Onlardan kim sürur içinde ise, onun sürurunu ve sevincini artır. Onlar içinde, gamlı ve hasret içinde olanların da hasretlerini ve gamlarını ferahlığa ve sürura çevir.

Allah'ım! Bu dünyadan gelip geçen tüm Müslüman ölülerine, şefkat ve merhamet eyle. Geride kalanlarına da şefkat ve merhamet eyle. Rahmetine sığınıyoruz, ey merhametlilerin en merhametlisi!

Allah'ım! onların kabirlerini rahmet ve feyiz kaynakları, hibelerinin durağı, ihsanının yolu, affının ve mağfiretinin uğrağı eyle. Böylece onlar, kabirlerinde rahat etsinler. Cömertliğe, keremine dayansınlar. Vereceğin en yüksek dereceye ersinler. Bu iyiliklere özellikle, babalar, oğullar, kardeşler ve yakınlar kavuşsun. Evler yıkılmadan, sevinçler keder olmadan, hayattan ümit bağları kopmadan, konaklar toprak altında kalmadan, esen rüzgâr felaket halini almadan, yağmur sele dönmeden, sabah geceye

dönmeden, ölüler yerdekilere ve göktekilere el açmadan tüm ölüler rahmetine ve yüksek derecelerine ulaşsınlar.

O gün ihtiyarlar, "Vay halime ihtiyarlığıma"; tehlikeli orta yaşa gelenler, "Vay perişanlığıma"; günahkârlar da, "Vay kaybettiklerime";küçük yaştakiler de, "Vay kavuşamadığım şeylere karşı duyduğum hasrete", diyeceklerdir.

O gün anlatılanların hepsini bir pişmanlık kaplar. Ağızları mühürlenir, konuşamazlar. Başlarını öne eğdiren amel üzerinde, boynu bükük olarak kalırlar. O zaman öyle dehşet verici şeyler görünür ki daha önce hiç yaratılmamış olmayı dilerler.

Allah'ım! Ey rızkı gönderen ey sesleri duyan, ölümden sonra kemikleri giydiren, Muhammed'e ve âline salât eyle.

Bu mübarek şerefli gecede bağışlamadığın günahımızı bırakma. Geçimediğin dert, rahatlatmadığın sıkıntı bırakma. Belaya uğrayanlardan afiyet vermediğin, iyiliğe çevirmediğin kötülük, kurtarmadığın hak, buldurmadığı kayıp, isyanı bıraktırmadığın asi, rahmet etmediğin ölü bırakma. İçinde senin rızan, bizim içinde fayda olan dünya işlerinden hemen her biri için bize yardım eyle. Bu dilediğimizi yerine getir, kolaylık ver, afiyet ve mağfiretini ihsan eyle. Rahmetine sığınıyoruz, ey merhametlilerin en merhametlisi.

Allah'ım! bizim, babalarımızın, analarımızın, kardeşlerimizin, bacılarımızın, soyumuzun, akrabalarımızın, arkadaşlarımızın, hocalarımızın, kendilerine Kur'an okuduklarımızın, bize Kur'an okuyanların, kendilerinde Kur'an okumayı öğrendiklerimizin, bizden Kur'an okumayı öğrenenlerin bizden dua isteyenlerin, bizim dua istediklerimizin, rızan için sevdiklerimizin, rızan için bizimle

dost olanların, ister ölmüş olsun, isterse hayatta olsun, hepsinin günahlarını bağışla.

Rahmetine sığınıyoruz, ey merhametlilerin en merhametlisi! Allah'ım! ey gizlileri bilen, ey belaları def eden, ey duaları kabul eden, ey sıkıntıları açan, yaratılmışların en faziletlisi Muhammed'e salât eyle.

Kitabında gönderdiğin ayetlerden bizleri faydalandır. Onu okumakla bizim günahlarımızı sil.

Ramazan ayında tuttuğumuz oruç, kıldığımız namaz hürmetine katında derecelerimizi yükselt. Rahmetine sığınıyoruz, ey gizlileri bilen! Muhammed'e ve âline salât eyle.

Kur'an hürmetine hatalarımızı mağfiret eyle. Kur'an hürmetine bize bol bol ihsanlar eyle. Kur'an hürmetine hastalarımıza şifa ver. Kur'an hürmetine ölmüşlerimize rahmet eyle. Kur'an hürmetine din ve dünya işlerimizi ıslah eyle. Kur'an hürmetine günah ağırlıklarımızı kaldır. Bize iyilerin güzel huylarını ihsan eyle. Hatalarımızı ve yanılmalarımızı bağışla. Kalplerimizi ve sırlarımızı temizle. Kur'an hürmetine bizim için zikirleri güzel eyle. Kur'an hürmetine bizim için düşünceleri temiz eyle.

Bizi azaptan ve sıkıntıdan kurtar. Şerlilerin şerrinden, günahkârların hilesinden bizi uzak eyle. Bizi hayırlı ashabın sevgisi ile yaşat. Ebedi kalınacak yurtta bizleri onlarla beraber eyle. Bizi cehennemden azad olanlardan eyle.

Bize dünyada da ahirette de iyilik ver ve bizi cehennem azabından koru. Bizi nimetlerine daldırdığı için Allah'a hamd olsun. Onun salâvatları, peygamberlerinin sonuncusu Muhammed'e, âline, ashabına ve zevcelerine olsun. Allah'ın bol bol selamı da onlara olsun.